

การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์
และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

นางวรรณภา บุญประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL LEARNING MODEL TO ENHANCE EMOTIONAL
AND MORAL QUOTIENTS OF REGISTERED NURSES

Mrs. Wantana Boonprasert

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อนกระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
โดย	นางวรรณณา บุญประเสริฐ
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. สืบสกุล สอนใจ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร. สืบสกุล สอนใจ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริอร สิ้นธุ)

วรรณภา บุญประเสริฐ : การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ. (DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL LEARNING MODEL TO ENHANCE EMOTIONAL AND MORAL QUOTIENTS OF REGISTERED NURSES) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.อาชัญญา รัตนอุบล, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : ดร.สืบสกุล สอนใจ, 416 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของพยาบาลวิชาชีพ พัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ และวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ โดยผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและผลที่ได้จากการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลขนาด 300 เตียง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 362 คน นำรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ตรวจสอบปรับปรุงแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพที่โรงพยาบาลบ้านแพ้ว(องค์การมหาชน) จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 20 คน โดยกลุ่มทดลองให้ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เป็นเวลา 14 วัน และการเรียนรู้ตามรูปแบบจากการปฏิบัติงานจริงเป็นเวลา 21 วัน ประเมินผลการทดลองรูปแบบการเรียนรู้โดยการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง และก่อนและหลังการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ด้วยสถิติค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพรวมผลการประเมินสภาพความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 362 คนอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.92 และค่าเฉลี่ย 3.81 และความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 93.93

2. รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้จากการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบการเรียนรู้ คำว่า DREAM Group ซึ่งมี 6 องค์ประกอบมาจาก Dialogue การเสวนา Reflection การสะท้อนความคิด Experience ประสบการณ์ Atmosphere บรรยากาศการเรียนรู้ Motivation แรงจูงใจ และ Group Process กระบวนการกลุ่ม โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้เป็นวงจรการเรียนรู้ 8 ขั้นตอนคือ 1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2) การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า 3) การวิเคราะห์ตนเอง 4) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5) การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ 6) การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง 7) การสร้างแรงจูงใจ และ 8) การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองและคะแนนหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และความพึงพอใจโดยภาพรวมของรูปแบบระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.85

4. ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ พบว่า ปัจจัยในการนำรูปแบบไปใช้ ได้แก่ ความต้องการในการพัฒนาตนเอง นโยบายผู้บริหารองค์กร แผนงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเงื่อนไขในการนำไปใช้ได้แก่ ระยะเวลาในการเรียนรู้ แรงจูงใจของผู้เรียนและกระบวนการในกลุ่มการเรียนรู้

ภาควิชา ..การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.....ลายมือชื่อ.....

สาขาวิชา ..การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา 2554.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5084238327 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : NON-FORMAL LEARNING MODEL / EMOTIONAL QUOTIENT / MORAL QUOTIENT

WANTANA BOONPRASERT : DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL LEARNING MODEL TO ENHANCE EMOTIONAL AND MORAL QUOTIENTS OF REGISTERED NURSES. ADVISOR : ASSOC. PROF. ARCHANYA RATANA-UBOL, Ph.D., CO-ADVISOR : SUEBSAKUN SORNJAI, Ph.D., 416 pp.

This study was a research and development of a non-formal learning model to enhance emotional and moral quotients of registered nurses. The research purposes were to 1) study state, problems, and needs of nurses that related to enhance emotional and moral quotients of registered nurses; 2) develop a non-formal learning model based on Transformative learning theory and Neo Humanist concept integration; 3) implement the developed non-formal learning model; and 4) study the supporting factors and the conditions which effect to the non-formal learning model. The research samples were 362 nurses who work in 300-beds hospitals under Ministry of Public Health in Bangkok and suburb. Then tried out the developed learning model with 40 volunteer nurses; 20 were in the experimental group and 20 were in the control group in Banphaeo Hospital. The experimental group had to learn the content for 14 days and practice for another 21 days. The data were compared by using the scores of emotional and moral quotients pre-test and post-test, and analyzed by using t-test statistics at .05 level of significance.

This research findings were as follow:

1) The overall evaluation shown the scores of emotional and moral quotients of the 362 registered nurse samples were at good level (Mean= 3.92, 3.81) and the learning needs to enhance both quotients of samples were at 93.93%.

2) The development of a non-formal learning model to enhance emotional and moral quotients of registered nurses is DREAM Group model consisted of 6 essential components: Dialogue, Reflection, learner's Experience, learning's Atmosphere, Motivation and Group process. The learning processes cycle of the model started from a) creating and supporting relaxing atmosphere for learners; b) sharing with learners' experiences; c) self-assessment; d) reflecting on the meaning scheme perspectives; e) rational discussing new frame of reference; f) valuing self-concept; g) enhancing motivation; and h) implementing and practicing to valued habit.

3) The experimental results shown the experimental group post-test scores were higher than the pre-test scores and also higher than the control group at .05 level of significance. Overall of the satisfaction were at the excellent level (Mean= 4.85).

4) The supporting factors were learner's need to learn, organizational policy, and human resource development plan. The conditions which effect to the non-formal learning model were learning time duration, learner's motivation, and learning group process.

Department : Lifelong Education Student's Signature

Field of Study : Non-Formal Education Advisor's Signature

Academic Year : 2011 Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอขอบพระคุณ คุณประสิทธิ์ ลีลาอัมพรสิน และนางวรรณี นวมน้อย คุณพ่อและคุณแม่ที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาและปลูกฝังบ่มเพาะนิสัยรักการเรียนรู้จนถึงทุกวันนี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล อาจารย์ที่ปรึกษาหลักคุณครู ผู้ประเสริฐที่ให้ความรู้ ความรัก และความเมตตาต่อศิษย์มาโดยตลอด รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล คุณครูผู้ถ่ายทอดความรู้ การเป็นแบบอย่างที่ดี ในการให้พลังความรักที่ยิ่งใหญ่ต่อตนเองและผู้อื่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา คุณครูผู้ให้ความรู้ และพร้อมให้คำแนะนำช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา และคณาจารย์สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกท่านที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ตลอดมา

กราบขอบพระคุณ ดร.สีบสกุล สอนใจ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้กรุณาให้แนวทางและคำแนะนำที่ดีที่สุดเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพและมีคุณค่า ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริอร สินธุ คณะพยาบาลศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้ให้ความเมตตาในการรับเชิญเป็นกรรมการภายนอกและให้เกียรติมาเป็นกรรมการสอบ และกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ และกราบขออภัยที่ไม่สามารถกล่าวรายชื่อได้ทั้งหมด

ขอขอบคุณ คุณจารี ศรีพรัตน์ รองผู้อำนวยการด้านการพัฒนาคุณภาพ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) คุณบุปผา เนตรศรี ประธานองค์กรพยาบาล พยาบาลวิชาชีพทุกท่าน คุณณิชนก กล่อมจิต และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลบ้านแพ้วทุกท่าน ดร.แก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์ คุณนันทภา ปัญญารัตน์ และเพื่อนๆ นิสิตปริญญาเอกทุกท่าน รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในการดำเนินการวิจัยให้บรรลุความสำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ นพ.สุรพงษ์ บุญประเสริฐ ผู้ที่คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนทั้งทุน ความรัก ทุนเวลา และทุนการศึกษา ขอไบ้นางสาวฐิติชญา และเด็กหญิงสิริชญา บุญประเสริฐ ที่แบ่งปันเวลาให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และสุดท้ายคือ ความภาคภูมิใจต่อตนเอง ที่ได้เป็นเมล็ดพันธุ์เล็กๆ ในการสร้างประโยชน์ให้กับสังคมไม่มากก็น้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	17
สมมติฐานของวิจัย.....	17
ขอบเขตการวิจัย	19
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	19
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต.....	22
ตอนที่ 2 แนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน	32
ตอนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์	57
ตอนที่ 4 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส.....	69
ตอนที่ 5 แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์.....	78
ตอนที่ 6 แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม.....	101
ตอนที่ 7 แนวคิดการพยาบาลและวิชาชีพพยาบาล.....	111
ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ.....	115
ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	135

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	145
	ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้นอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ.....	145
	ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความ ฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล วิชาชีพ ตามตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส.....	151
	ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความ ฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล วิชาชีพ.....	159
	ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้.....	169
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	172
	ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล วิชาชีพ.....	172
	ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล วิชาชีพ.....	198
	ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล วิชาชีพที่ได้พัฒนาขึ้น.....	200
	ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้.....	218

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	230
สรุปผลการวิจัย.....	234
อภิปรายผล.....	250
ข้อเสนอแนะจากผู้เรียน.....	275
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	280
รายการอ้างอิง.....	284
ภาคผนวก.....	297
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	298
ภาคผนวก ข กิจกรรมการทดลองและแผนการจัดกิจกรรม.....	300
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	394
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	416

สารบัญญัตราสาร

ตารางที่		หน้า
2.1	สรุปรแนวความคิดการเรียรนรู้ผู้ใหญ่อ.....	124
2.2	สรุปรแนวความคิดการเรียรนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์.....	125
2.3	สรุปรแนวความคิดความฉลาดทางอารมณ์.....	129
2.4	สรุปรแนวความคิดความฉลาดทางจริยธรรม.....	132
2.5	การสังเคราะห์ขั้นตอทนทฤษฎีการเรียรนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์.....	133
3.1	รูปแบบการทดลอง.....	162
4.1	ความถี่ ร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	173
4.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับพยาบาลวิชาชีพ	175
4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพ.....	176
4.4	ตารางสรุปรค่าเฉลี่ย และระดับผลของการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับพยาบาลวิชาชีพ.....	177
4.5	ตารางสรุปรค่าเฉลี่ย และระดับผลของการประเมินความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพและค่าเฉลี่ยผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ.....	178
4.6	ความถี่ ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความต้องการเรียรนรู้เพื่อ เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ พยาบาลวิชาชีพ.....	179
4.7	รูปแบบการเรียรนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ.....	193
4.8	องค์ประกอบของรูปแบบการเรียรนรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความ ฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ.....	194
4.9	แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียรนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน.....	199
4.10	ข้อมูลจำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	200
4.11	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง.....	201

ตารางที่	หน้า
4.12 การเปรียบเทียบรายด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง.....	203
4.13 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ พยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการ ทดลอง.....	204
4.14 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ พยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง.....	204
4.15 แสดงร้อยละของผลการประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติกิจกรรมตาม รูปแบบการเรียนรู้.....	205
4.16 การวิเคราะห์ความพึงพอใจโดยรวมในการใช้รูปแบบการเรียนรู้.....	206
4.17 ระดับผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้.....	207
4.18 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำรูปแบบไปใช้.....	219
4.19 ระดับผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบ.....	220

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	หลักการวิธีระบบ	44
2.2	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Pfeiffer and Jones	53
2.3	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb.....	54
2.4	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Mark Tittly	55
2.5	วงจรการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Mezirow	65
2.6	การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้.....	142
2.7	การพัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบ.....	143
3.1	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	144
5.1	รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และ ความฉลาดทางจริยธรรม.....	270

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญของโลกในยุคข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน จากการพัฒนาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ระดับบุคคล สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก ทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์และผลกระทบในด้านลบ การดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องของโลกาภิวัตน์ มนุษย์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาตนเองและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเท่าทันเทคโนโลยีและรู้ทันวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติและมีความสุข

มนุษย์ จึงต้องแสวงหาเครื่องมือที่จำเป็นที่จะพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตนั่นคือ การศึกษาตลอดชีวิตโดยการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับอาชญา รัตนอุบล (2554) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นความจำเป็นของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันอย่างยิ่งยวด นอกจากนี้ ชัยยศ อิมสุวรรณ์ (2551) ยังได้สรุปว่า ประชาชนต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด เพราะไม่มีสาระการเรียนรู้ใดที่จัดในระบบโรงเรียนปรับเปลี่ยนได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การมีชีวิตอยู่รอดในสังคมนั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน และการมีชีวิตอยู่ได้นั้น ต้องมีวิธีการเรียนรู้ที่นอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียน จึงกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

มนุษย์ ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีมูลค่าและคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และนับได้ว่าเป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่ได้รับเปลี่ยนแนวคิดจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวมาเป็นการเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8, 2544) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่กำหนดเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคือ “การพัฒนาศักยภาพของคนเป็นสำคัญ” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9, 2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10(พ.ศ.2550-2554) ก็ยังให้ความสำคัญกับคน โดยกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา คือ “การพัฒนาคุณภาพคนให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งภาวะร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพและมีความมั่นคงใน

การดำรงชีวิต” โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10, 2554) จวบจนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11(พ.ศ.2555-2559) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์สู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21

การศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคณาจารย์ “คนหรือทรัพยากรมนุษย์” เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับนี้ คือ การศึกษาตลอดชีวิต เพราะเป็นการศึกษาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมุ่งพัฒนามนุษย์ให้รู้จักการปรับตนเองเข้ากับความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และพัฒนาต่อไปเติมศักยภาพของแต่ละบุคคล และเป็นการศึกษาจากแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (อาชัญญา รัตนอุบล, 2545)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2561 บนฐานของหลักการและแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคณาจารย์และมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ก็ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต โดยในมาตรา 8 ได้เน้นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังได้ระบุว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติ, 2545) นอกจากนี้ มาตรา 6 ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังระบุว่า “การจัดการศึกษามีภารกิจหลักคือ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)

พยาบาลวิชาชีพ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศชาติ เป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้บริการดูแลด้านสุขภาพโดยตรงแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชนทั้งในภาวะปกติและเจ็บป่วย โดยครอบคลุมด้านการรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพให้กับคนไทยทั่วประเทศ จึงมีการยกย่องว่า พยาบาลวิชาชีพเป็นอาชีพที่มีเกียรติและมีโอกาสได้ช่วยเหลือผู้อื่น สอดคล้องกับพระเทพกวี 15 วัดป่าดาราภิรมย์ เชียงใหม่ ที่ได้ให้คำขวัญพยาบาล เมื่อ 29 กันยายน 2532 ว่า

“ผู้ที่มีโอกาสของที่จะช่วยชีวิตคนคือ “แพทย์และพยาบาล” การช่วยชีวิตคนไว้มิได้หมายเพียงว่าให้ยาเท่านั้น ยานานเอกที่ให้แก่คนไข้คือ กำลังใจและแสดงอหิยาด้วยกิจกรรมารยาที่เรียบร้อย วาจาที่ สุภาพ อ่อนโยน อันจะเป็นยาขโมใจให้ชุ่มชื่น เบิกบานยิ่งกว่ายาหมอมเป็นไหนๆ คุณสมบัติคือ เมตตาธรรมนี้ ก็คือน้ำใจของพยาบาลนั่นเอง” (พระเทพกวี 15 , 2532)

สม สุจีรา (2554) กล่าวว่า พยาบาล เป็นวิชาชีพที่มีโอกาสสร้างบุญกุศลมากที่สุดและต้องทนต่อแรงกระแทกของจิตลบมากที่สุด ทุกๆวันต้องพบเจอกับทุกขเวทนา พยาบาลมีโอกาสได้ประทับความรู้สึกลงไปในจิตได้สำนึกของคนมากมาย ซึ่งอาชีพอื่นไม่มี ถือเป็นโอกาสอันดีของพยาบาล ธรรมะที่ควรเป็นหลักธรรมประจำใจของพยาบาลคือ พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยเฉพาะอุเบกขาคือการวางเฉย ไม่ใช่ไม่ทำอะไร แต่หมายถึงการวางเฉยต่ออารมณ์ที่มากกระทบ พยาบาลถูกกระทบกระแทกทางอารมณ์มากเหลือเกิน ทั้งจากแพทย์ พยาบาลด้วยกัน จากผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย

งานพยาบาล เป็นงานบริการที่ต้องปฏิบัติงานตลอดเวลา 24 ชั่วโมง มีการเข้าเวรเข้า บ่ายและดึก ซึ่งก่อให้เกิดภาวะเครียดแก่พยาบาลวิชาชีพ ส่งผลให้พยาบาลวิชาชีพมีการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ปัญหาความขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพของภาครัฐ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบให้พยาบาลวิชาชีพที่มีอยู่ต้องมีภาระงานที่มากและเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับกฤษฎา แสงวงศ์ (2550) ที่พบว่า ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข มีความขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลทุกระดับจำนวน 18,230 คนและสถานีนอนมัย 6,840 แห่งที่ยังไม่มีพยาบาลวิชาชีพประจำ (สภาการพยาบาล, 2550) และจากสถิติการขึ้นทะเบียนเป็น

พยาบาลวิชาชีพที่สภาการพยาบาลในปี 2552 พบว่า มีจำนวนพยาบาลวิชาชีพขึ้นทะเบียนประมาณ 140,000 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามโรงพยาบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศ (สภาการพยาบาล, 2552) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่ออารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพอีก เช่น การให้การปฏิบัติการพยาบาลที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับบริการ, การทำงานร่วมกับทีมสุขภาพและความเครียดจากความรับผิดชอบต่อชีวิตของผู้ป่วย ล้วนแต่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของพยาบาลวิชาชีพ สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2549) ที่กล่าวถึงในหนังสือ ยุคที่ 2 ของการสาธารณสุขไทย: ระบบบริการสุขภาพที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ ได้ชี้ให้เห็นวิกฤตของระบบสุขภาพที่ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแพทย์ พยาบาลและผู้ป่วย เพราะงานล้นมือ จนไม่สามารถให้ความสนใจและตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยในฐานะปัจเจกบุคคล ผู้ป่วยจึงไม่ไว้วางใจ ไม่พึงพอใจในบริการที่ได้รับ สอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543) ที่พบว่าปัจจัยที่สร้างอารมณ์ความเครียดให้แก่พยาบาลที่สำคัญ คือความคาดหวังของผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันดี หาญโยธา (2546) เรื่องโอกาสในการพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพระบบบริการสุขภาพในโรงพยาบาล ในมุมมองของผู้รับบริการ ในมิติกระบวนการสัมพันธ์ภาพระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการพบว่าผู้รับบริการมีความคาดหวังที่จะได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่มีกิริยามารยาทที่ดี ซึ่งบางครั้งการมุ่งถึงการบริการที่เคร่งครัดก็เป็นสาเหตุของความเครียดที่นำไปสู่ความขัดแย้งทั้งผู้ร่วมงานหรือผู้รับบริการ ทำให้เกิดการขัดข้องในอารมณ์และตัวพยาบาลเองว่า ตนเองมีบุคลิกภาพและการรู้อารมณ์ตนในระดับใด ซึ่งตัวพยาบาลเองอาจเป็นสาเหตุของการสร้างอารมณ์เครียดให้กับตนเองได้เช่นกัน นอกจากนี้ ไพรพนา ศรีเสน (2544) และ วันเพ็ญ สอนสีดา (2545) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้รับบริการในโรงพยาบาล พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหา คือ พฤติกรรมการบริการของผู้ให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของทรวงทิพย์ วงศ์พันธ์ (2541), ภาวดี เกตุแก้ว (2543), โยธิน แสงวงดี และคณะ (2543), พรทิพย์ เนตรแสงศรี (2545) และ วีรยา หย้าวิไล (2546) ที่พบว่า ปัญหาของการรับรู้คุณภาพของการบริการในโรงพยาบาล มีสิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา คือ ด้านการเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ การพูดจา การใช้อารมณ์ และสัมพันธ์ภาพกับผู้รับบริการนั่นเอง

วิชาชีพพยาบาล ต้องอาศัยศาสตร์ความรู้ทางการพยาบาลซึ่งเป็นองค์ความรู้เฉพาะทางวิชาชีพ และต้องใช้ศิลปะในการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้รับบริการและผู้ร่วมงาน นอกจากนี้ยังต้องมีสุนทรียภาพทางการพยาบาลซึ่งมีความซาบซึ้งต่อวิชาชีพพยาบาล การรับรู้ต่อสิทธิและหน้าที่ของพยาบาล และความสุขในการปฏิบัติการพยาบาล (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2540) การปฏิบัติงานการพยาบาลเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือดูแลชีวิตมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย ความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ จึงจำเป็นต้องอาศัยศิลปะในการเข้าใจมนุษย์ และธรรมชาติของ

มนุษย์เป็นหลัก เพื่อให้บริการพยาบาลที่มีคุณภาพต่อผู้รับบริการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม ลักษณะงานในการปฏิบัติการพยาบาลนี้เองทำให้พยาบาลวิชาชีพต้องมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้รับบริการ ผู้ป่วยและญาติ การไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ผู้รับบริการคาดหวังทำให้เกิดการขัดแย้งได้ และมีโอกาสที่จะขัดแย้งหรือเกิดเหตุการณ์หรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย

พยาบาลวิชาชีพจึงต้องรู้จักตนเอง ตระหนักถึงในหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ควบคุมอารมณ์ของตนเองไม่ให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ที่เกิดจากอารมณ์ออกมาให้ผู้รับบริการเห็น (สุภัททา พิณทะแพทย์, 2542) ซึ่งความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างฉลาดภายใต้ภาวะแรงกดดันต่างๆ นี้ เรียกว่า เป็นความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียงอย่างเดียว บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต มีความก้าวหน้าและมีความสุขทั้งในชีวิตการทำงาน การศึกษา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ล้วนมีองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างเด่นชัด (Goleman, 1995)

ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถระงับการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักบริหารจัดการความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (ทศพร ประเสริฐสุข, 2542)

ความฉลาดทางอารมณ์ จึงเป็นพื้นฐานของคุณธรรมที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพทำให้พยาบาลวิชาชีพสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542) ตามที่ผู้รับบริการคาดหวังว่าพยาบาลวิชาชีพ ต้องมีกิจกรรมารยาทที่เหมาะสมและมีอัธยาศัยที่ดี ขณะให้บริการและให้เกียรติแก่ผู้รับบริการ มีพฤติกรรมแสดงออกถึงความเอาใจใส่เอื้ออาทร อ่อนโยน เอื้อเฟื้อ คล่องแคล่ว มีความรู้ มีน้ำใจ (พาริตา อิบราฮิม, 2537) เมื่อได้รับผลตรงกันข้ามทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลซึ่งเป็นผู้ให้บริการกับผู้ป่วยหรือญาติที่เป็นผู้รับบริการถึงกับมีการร้องเรียนไปยังองค์กรวิชาชีพที่รับผิดชอบคือ สภานพยาบาล ซึ่งสาเหตุของการร้องเรียน ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ เช่น การใช้คำพูดที่ไม่

เหมาะสม ซึ่งปัญหาดังกล่าว เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาล เพราะทำให้เสื่อมเสียภาพลักษณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ผลกระทบทางด้านอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วย ญาติซึ่งเป็นผู้รับบริการแล้ว แต่ยังส่งผลกระทบต่อตนเอง เพื่อนร่วมวิชาชีพและทีมผู้ให้บริการด้านสุขภาพอื่นๆในโรงพยาบาลอีกด้วย

Bar-On (1997) กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์แห่งตนคุณลักษณะหนึ่ง คือ ความสามารถในการปรับตัว และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของโกลแมน (Goleman,1998) ที่พบว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์แห่งตนต้องมีความยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้ Larzarus (1984) กล่าวว่า การปรับตัวต่อความเครียดโดยการยอมรับและเผชิญภาวะเครียด เป็นการที่บุคคลพยายามทบทวนถึงที่มาของความเครียด ค้นหาวิธีการ เพื่อนำมาแก้ไขสภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด ประเมินความสามารถของตนในการที่จะเผชิญกับภาวะเครียด มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้มแข็งและอดทนมากขึ้น เพื่อสามารถเผชิญภาวะเครียดได้มากขึ้น สอดคล้องกับ Lam (1998) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ผลการศึกษาพบว่าความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำนายการปฏิบัติงาน ความเห็นอกเห็นใจ และการปรับตัวรวมทั้งสามารถทำนายด้วยสถิติปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ต้องอาศัยองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้งสิ้น

สาธิตา เมธนาวิน (2545) ได้ศึกษาองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลพบว่า องค์ประกอบหลักด้านสมรรถนะส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาล คือ การตระหนักรู้ตนเองและการพัฒนาอารมณ์ตน และองค์ประกอบหลักด้านสมรรถนะส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาล คือ การสร้างแรงจูงใจ การจัดการกับตนเอง และการตระหนักรู้ตนเอง สอดคล้องกับ ปาริชาติ รัตนราช (2544) ที่ได้ศึกษาตัวแปรบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพในโรงพยาบาลจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะประสบความสำเร็จทางอาชีพสูงกว่าผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำและตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพของพยาบาลวิชาชีพได้ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ทักษะติดต่ออาชีพพยาบาล ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพได้ร้อยละ 45.8

ความสามารถหรือสมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์ จึงมีผลต่อบุคลิกภาพส่วนบุคคลของพยาบาลวิชาชีพ ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต

การปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในงาน ความสุขในชีวิต ส่งผลต่อองค์กรในการที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กร และต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป การเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จึงมีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินกิจกรรมที่สำคัญๆ มีการคิดอย่างมีเหตุผล และสามารถที่จะจัดการกับสิ่งแวดล้อมรอบตนเองทั้งด้านการทำงานและส่วนตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สาธิตา เมธนาวิน, 2544)

การปฏิบัติงานพยาบาลวิชาชีพนั้น นอกจากพยาบาลจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นความฉลาดทางปัญญาที่จะช่วยในการปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ ต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานกับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ เช่น ญาติผู้ป่วย รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีความสุข พยาบาลวิชาชีพยังต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ ซึ่งต้องเผชิญกับความกดดันหลายประการทั้งจากผู้รับบริการ สิ่งแวดล้อมของงานรวมทั้งจากปัญหาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาล ทั้งนี้ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพพยาบาลจะถูกสังคมคาดหวังเป็นอย่างมาก ในคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ ความอดทน ความมั่นคงทางอารมณ์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การรู้จักปรับตัว และความมีมนุษยสัมพันธ์ (กัลยา นาคเพ็ชรและวรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว, 2545) พยาบาลวิชาชีพจึงต้องคำนึงถึงความเป็นผู้มีคุณธรรมตามจริยธรรมวิชาชีพ ดังที่ Henderson (1990) ได้กล่าวว่า พยาบาลที่มีความสามารถสูงประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือความรัก ความเมตตา มีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งทางด้านความรู้เชิงวิชาชีพ คุณธรรมวิชาชีพและการดำเนินชีวิตในสังคม (Gratton, 1998)

จริยธรรม เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะเป็นรากฐานที่จะนำความสุขสงบและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้นๆ เมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาดและสว่างในจิตใจที่จะกระทำการงานใดๆ ก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น จริยธรรมจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและวิชาชีพนั้นๆ ที่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การขาดจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและวิชาชีพนั้นๆ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวิชาชีพในอนาคตอีกด้วย (สุภาพร พิศาลบุตร, 2544)

ความฉลาดทางจริยธรรม หรือ MQ (Moral Quotient) เป็นความสามารถในการรับรู้ในสิ่งที่ควรทำในสังคม หรือสิ่งที่ไม่ควรทำในสังคมเพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ในกรอบของสังคมและเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ได้อย่างสงบสุข เป็นระดับจริยธรรมศีลธรรมของบุคคล ซึ่งสามารถควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความกตัญญู เป็นคนดี มีระเบียบวินัย มีสำนึกผิดชอบชั่วดี

และเคารพนับถือผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมและมนุษยชาติ พยาบาลวิชาชีพจึงไม่เพียงแต่มีความรู้เชิงวิชาชีพซึ่งเป็นความฉลาดทางสติปัญญาของพยาบาลเพียงด้านเดียว จำเป็นที่จะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมควบคู่ไปด้วย ซึ่งการแสดงถึงความเป็นผู้มีความฉลาดทางจริยธรรมนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์เพราะความฉลาดทางจริยธรรม เป็นความสามารถในการรับรู้ในสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ในขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถในการควบคุมตนเอง เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสม การพัฒนาความฉลาดทั้งทางด้านอารมณ์และด้านจริยธรรม จึงต้องพัฒนาควบคู่กันไป

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาของการจัดการความสามารถด้านความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจของตัวพยาบาลวิชาชีพเอง เพื่อนร่วมงาน ผู้ป่วยรวมถึงครอบครัว เนื่องจากหากพยาบาลวิชาชีพไม่สามารถจัดการแก้ไขพฤติกรรมที่มีผลมาจากความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมแล้ว ก็ย่อมส่งผลให้พยาบาลวิชาชีพต้องลาออกจากอาชีพ มีอัตราการร้องเรียนหรือฟ้องร้องเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริการที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพอื่นๆ ในโรงพยาบาล ผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

พยาบาลวิชาชีพ เป็นอาชีพที่ถูกคาดหวังจากสังคมหรือผู้รับบริการซึ่งเป็นผู้ป่วยที่ต้องการความช่วยเหลือดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมว่า พยาบาลวิชาชีพที่ดีควรเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสูง จึงจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่จะพัฒนาหรือส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของตน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้พยาบาลวิชาชีพสามารถปรับตัวต่อการเผชิญภาวะความเครียด และลักษณะงานที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสหวิชาชีพด้านสุขภาพ ผู้รับบริการ สามารถจัดการกับอารมณ์ตนเอง รับรู้ในสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เพื่อให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ให้บริการพยาบาลหรือปฏิบัติหน้าที่ทางการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา การส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองจึงสอดคล้องกับหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตที่ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของบุคคล และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าบุคคลจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งแล้วก็ตาม (สุนทร สุนันท์ชัย, 2532) ผู้ที่เป็นพยาบาลวิชาชีพจึงต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะอาชีพพยาบาล เป็นอาชีพที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมากในการปฏิบัติงาน

และมีโอกาสที่จะประสบปัญหาในด้านอารมณ์และด้านจริยธรรมได้ ถ้าพยาบาลวิชาชีพไม่สามารถปรับตัวหรือปรับตัวได้ไม่ดี ก็ทำให้มีความต้องการที่จะลาออกจากวิชาชีพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพจึงต้องเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะที่จะปฏิบัติหน้าที่ การติดต่อประสานงานในทีมสุขภาพที่เหมาะสม สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์ที่แตกต่าง เพื่อให้สามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและจิตใจส่วนลึกของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นอยากร่วมงานกับเราด้วยความเต็มใจ คำนึงถึงความเป็นมนุษย์และเข้าใจในความเป็นมนุษย์ ให้การพยาบาลผู้ป่วยแบบองค์รวมบนพื้นฐานของความเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพ การเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมจะช่วยให้พยาบาลวิชาชีพทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์, 2544)

วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา (2548) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาและได้นำเสนอรูปแบบหลักสูตรและการสอนที่เป็นการผสมผสานแนวคิดตะวันตกและตะวันออก ให้นำหนักการบูรณาการ 3 ส่วน คือ IQ:EQ:MQ เท่ากับ 25:50:25 โดยให้น้ำหนักเน้นไปที่สมรรถนะทางอารมณ์มากกว่าสมรรถนะทางจริยธรรมและปัญญา สอดคล้องกับ Goleman (1995) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีความรู้มาก แต่เมื่อเกิดอารมณ์ อารมณ์จะปล้นทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ความรู้และเหตุผล ทำให้ความคิดทางสมองถูกบั่นทอน เป็นเหตุให้คนฉลาดกลายเป็นคนโง่เขลา ดังนั้น การพัฒนาควรเน้นน้ำหนักที่ความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าความฉลาดทางสมอง ถ้าเน้นความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดเหตุผลจึงจะทำงานได้ปกติเมื่อจิตใจนิ่งสงบ ปัญญาความรู้จะเกิด ทำให้บุคคลนั้นมีเหตุมีผล สามารถแยกแยะผิดถูกได้ พฤติกรรมที่แสดงออกมา (MQ) จะเป็นไปตามความฉลาดทางอารมณ์(EQ) และความฉลาดทางสมอง (IQ) ดังนั้น พฤติกรรมหรือจริยธรรม (MQ) ขึ้นกับอารมณ์(EQ) และเหตุผล (IQ)

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่วัยทำงานที่มีประสบการณ์ชีวิตในด้านต่างๆ มีมุมมองที่หลากหลายเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้และปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างมีความสุขนั้น พยาบาลวิชาชีพจะต้องปรับตัวและเรียนรู้ในการที่จะจัดการตนเอง โดยการเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้ที่จะเกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น มีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาวิธีการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นโดยการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่เป็นปัญหาหรือเป็นสิ่งที่พยาบาลวิชาชีพที่เป็น

ผู้เรียนผู้ใหญ่ไม่พึงพอใจเพื่อที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นตามแนวทางการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เพื่อให้เข้าใจตนเองจากการวิเคราะห์ตนเอง และปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิด โดยบูรณาการกรอบแนวคิดใหม่ที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต นอกจากนี้การวิเคราะห์อารมณ์ตนเอง การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองยังเป็นขั้นแรกที่น่าไปสู่ความสุข และความสมบูรณ์ในหน้าที่การทำงานและการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (ทัศนาศ นุญทอง, 2543) สอดคล้องกับ แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาเหนือเกณฑ์เฉลี่ย มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูงย่อมมีพัฒนาการทางจริยธรรมได้ (ภัทรพร สิริกาญจน, 2548) และส่งเสริมให้ใช้ปัญญาหรือเหตุผลควบคุมอารมณ์เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางจริยธรรม (Plato, 428-348 ก่อนค.ศ., อ้างถึงใน ภัทรพร สิริกาญจน, 2548) และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม (MQ) นั้นต้องพัฒนา EQ ก่อน โดยเชื่อว่าเมื่อผู้เรียนมี EQ ดีแล้ว MQ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักก็จะตามมา (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2547)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพตามความต้องการในสาขาวิชาต่างๆถือว่าการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพ ปรับปรุงคุณภาพชีวิตตนเองและองค์กร การพัฒนาพยาบาลวิชาชีพ เป็นการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานในสถานประกอบการโรงพยาบาลเพื่อพัฒนาตนเอง ทักษะการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ การเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพจึงเป็นการจัดการศึกษาตามหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ตามพรบ.ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551

รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนที่นิยมจัดให้กับพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล ได้แก่ กิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาชีพตามความต้องการขององค์กรเป็นเฉพาะ เรื่อง จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้บริหาร ฝ่ายพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่ง พบว่า

“รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล ส่วนใหญ่จะเน้นการจัดบรรยายให้ความรู้เฉพาะเรื่องที่ต้องการพัฒนาหรือเพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริการ โดยเน้นไปในเรื่องที่เป็นความเสี่ยงต่อคุณภาพการบริการ โดยมีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่ 3 ชั่วโมง จนถึง 1 วันสำหรับกรณีจัดในโรงพยาบาล นอกจากรูปแบบนี้ ก็ยังมีการพัฒนาพยาบาลวิชาชีพโดยการส่งไปอบรมหลักสูตรต่างๆ ตามหน่วยงานด้านการแพทย์และสถานศึกษา

ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว เฉลี่ยตั้งแต่ 1 วันจนถึง 3 เดือน ส่วนการพัฒนาพยาบาลวิชาชีพในด้านการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมโดยตรงนั้น ทางโรงพยาบาลยังไม่เคยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านดังกล่าว จะมีก็แต่การขออนุญาตลาไปปฏิบัติธรรมตามวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมต่างๆ ประมาณ 3 วัน ซึ่งทางผู้บริหารก็อนุญาตโดยไม่นับเป็นวันลา ”

รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาคุณภาพ โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552

การพัฒนาพยาบาลวิชาชีพให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามการรับรู้และความคาดหวังของผู้ร่วมงานและผู้รับบริการ และสามารถปฏิบัติงานการพยาบาลอย่างมีความสุข จึงมีความจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน และพบว่ารูปแบบการพัฒนาพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลส่วนใหญ่ จะเน้นไปที่การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมบริการของพยาบาลวิชาชีพ โดยการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ประมาณ 1-3 วัน ซึ่งรูปแบบการจัดฝึกอบรมจะเน้นการบรรยายความรู้ กรณีศึกษา และการฝึกปฏิบัติเป็นต้น ซึ่งข้อดีของรูปแบบการเรียนรู้โดยการฝึกอบรมนี้ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สะดวก รวดเร็ว และสามารถจัดกลุ่มผู้เรียนขนาดใหญ่ได้ แต่ข้อเสียของรูปแบบการฝึกอบรมนี้คือ ผู้เรียนอาจมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพียงชั่วคราวภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หากไม่ได้รับการกระตุ้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและมีความหลากหลาย เป็นสภาพหรือลักษณะการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ตามปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด หลักการทางการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนที่จะนำมาใช้ ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ กระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนรู้ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนรู้ เป็นไปตามทฤษฎีหรือแนวคิดที่นำมาใช้โดยได้รับการตรวจสอบและยอมรับว่าสามารถช่วยให้การเรียนรู้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนากลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาวิชาชีพได้นั้น จะต้องกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและการประเมินผล เพื่อให้สอดคล้องและบรรลุเป้าหมายได้ อีกทั้งต้องเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ชี้นำตนเองในการเรียนรู้ จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการทั้งของผู้เรียนและองค์กร โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่ต้องการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง

จริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็นผู้ใหญ่นั้น รูปแบบการฝึกอบรมที่เน้นการบรรยายความรู้ ทัศนคติและการฝึกปฏิบัติในระยะเวลาสั้น อาจไม่เหมาะสมกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมค่อนข้างนาน และต้องมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ถือเป็นรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัย การเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เป็นกระบวนการในการเรียนรู้ทางด้านความรู้สึก อารมณ์ ความเชื่อ รวมถึงทัศนคติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึก เจตคติค่านิยม คุณธรรมหรือจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ โดยเริ่มต้นจากขั้นตอนของการรับรู้ เมื่อมีการรับรู้แล้ว จึงเกิดการตอบสนองและเห็นคุณค่าจากการให้ความหมายพิจารณาอย่างใคร่ครวญ ในประสบการณ์ที่ได้รับรู้นั้นๆ แล้วจึงเกิดการจัดระบบคุณค่าของการรับรู้ในสิ่งใหม่ๆ ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิตจนเกิดเป็นนิสัย

การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่เน้นกระบวนการให้บุคคลปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่เคยยึดถือมา เช่น ทัศนคติ ค่านิยม หรือนิสัยต่างๆ ไปเป็นมโนทัศน์ใหม่ที่มีความหมายครอบคลุมมากกว่าเดิม เปิดกว้าง มีความชัดเจน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดได้ เป็นมโนทัศน์ใหม่ที่เกิดจากการวิพากษ์อดีต ที่ก่อให้เกิดความเชื่อใหม่ขึ้นมา โดยความคิด ความเชื่อนี้ได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสม และเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ประสบการณ์เดิมของบุคคล, การมองย้อนอดีตอย่างวิพากษ์วิจารณ์และการเสวนาหรืออภิปรายด้วยเหตุผล ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น ข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ ความรู้ ความสามารถที่จะประเมินข้อโต้แย้งและความมีเสรีภาพในการคิดและวิพากษ์ (ชิตชงศ์ ส. นันทนาเนตร, 2549) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงจากภายใน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอกที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมถาวรต่อไป

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ต้องเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบยั่งยืนหรือถาวร การที่จะทำให้อันที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน (ปัจเจกบุคคล) มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวิชาชีพและเป็น ผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดีของสังคมนั้น จำเป็นที่จะต้องให้ปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่มีพื้นฐาน และประสบการณ์ชีวิตและการให้ความหมายของสิ่งที่รับรู้ตามมุมมองที่แตกต่างกัน เข้าใจตนเอง

และผู้อื่นตามกรอบของการมองชีวิตที่เป็นจริงและมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนกรอบของการมองหรือมโนทัศน์ด้วยตนเอง จากการพิจารณาประสบการณ์ที่ตนเองเคยมี แล้วพิจารณาอย่างใคร่ครวญจากการเสวนาหรือแลกเปลี่ยนมุมมองกับผู้อื่น เพื่อหาแนวทางในการปรับตัวบนกรอบมโนทัศน์ใหม่เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์พบว่า ธาวิณี สุพุทธิกุล (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมแบบพึ่งพาของผู้ป่วยติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดยาเสพติดในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้ป่วยติดยาเสพติดกลุ่มทดลองสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีระดับพฤติกรรมแบบพึ่งพาลดต่ำกว่าก่อนการทดลอง เมื่อผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้ในทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

ศศิลักษณ์ ขยันกิจ (2548) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แนวคิดการศึกษาบำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ มีองค์ประกอบ 5 ประการ มีขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. รวมกลุ่มสร้างความสัมพันธ์ 2. ปฏิบัติการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองซึ่งประกอบด้วย การดำเนินการคือ การจัดการประชุมร่วมกัน การส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน การประสานงานในห้องเรียนพิเศษ และการติดตามการบำบัดรายบุคคล และถอดประสบการณ์ และผลของการเกิดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าร่วม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการกระทำ คือการปฏิบัติใหม่ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กบนฐานการประสานมุมมองระหว่างกันในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ด้านความรู้สึก คือ การสร้างสมดุลระหว่างมุมมองต่อตนเองและเด็ก ได้แก่ การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง การใช้เวลาสำหรับการตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสม การมีความกระตือรือร้นและมีพลังในการปฏิบัติ การยอมรับและเข้าใจในตัวตนรวมทั้งศักยภาพที่แท้จริงของเด็ก และด้านความคิด คือ การขับเคลื่อนความคิดสู่ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ถูกต้อง

การศึกษางานวิจัยดังกล่าว พบว่า กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งมาจากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของตัวผู้เรียนเอง สามารถนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เดิมที่เคยยึดถือและปฏิบัติของพยาบาลวิชาชีพที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมและแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้

พยาบาลวิชาชีพมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่เป็นผลมาจากอารมณ์ ความรู้สึก ที่เหมาะสมนั้น จำเป็นที่จะต้องให้พยาบาลวิชาชีพมีการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด ความเชื่อ ค่านิยมเดิมๆ ไปสู่กรอบความคิดในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ สามารถจัดการกับอารมณ์ตนเองและรับรู้ เข้าใจอารมณ์ผู้อื่นได้ สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การที่จะเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแสดงออกทางพฤติกรรมของพยาบาลวิชาชีพให้มีความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตและตอบสนองความต้องการความคาดหวังของผู้รับบริการและสังคมนั้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักการการจัดการเรียนรู้ นอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยน มโนทัศน์เพียงแนวคิดเดียวไม่เพียงพอต่อการเสริมสร้างเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ เนื่องจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงตนเองที่มาจากภายในที่จำเป็นต้องเปลี่ยนมุมมองของการให้ความหมายของการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เป็นปัญหาของพยาบาลวิชาชีพเอง เพื่อมองหาลู่ทางใหม่ที่เหมาะสมและดีขึ้น ดังนั้น เป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนั้น ผลลัพธ์ที่ต้องการไม่ใช่แค่เพียงความต้องการในการปรับเปลี่ยนความคิดเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมเพื่อเพิ่มกรอบความคิดใหม่จากการมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองอีกด้วย

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและคุณภาพของคนให้สมบูรณ์ที่สุดบนพื้นฐานการมองโลกในด้านบวก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีจิตใจมั่นคง สามารถควบคุมความคิดและการกระทำของตนเองได้ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถพัฒนาจิตใจขั้นสูงสุด มีความรัก ความเมตตา และเป็นผู้มีความรู้ทางด้านวิชาชีพ วิชาการ การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีหลักการที่สำคัญประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การปฏิบัติเป็นกลุ่ม การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติฝึกฝน ซ้ำๆจนเป็นนิสัย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน

มีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ในที่สุด จากการศึกษาวิจัยของวีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2538) เรื่อง ผลของการฝึกอาสนะและสมาธิ ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต่อการเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีในสถานสงเคราะห์หญิง บ้านเกร็ดตระการ พบว่า หลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีสภาพอารมณ์ในด้านบวก มีพฤติกรรมที่แสดงถึงความเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับเยาวลักษณ์ โพธิสุทธิ (2540) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เจตคติต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเองของผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการเสริมสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส ผลการศึกษาพบว่า ผู้ผ่านการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเอง แสดงให้เห็นว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง มีเจตคติที่ดี และมีสภาพอารมณ์ด้านบวก ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางและหลักการในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของผู้เรียนซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพได้ แต่เนื่องจากแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเองจากประสบการณ์ในอดีตที่มีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ส่วนมาก มีการสะสมประสบการณ์ทั้งที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนซึ่งมีผลต่อการให้ความหมายในการมองโลกที่ต่างกัน การสร้างการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์จากการพิจารณาอย่างใคร่ครวญและวิพากษ์ในกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างมีเหตุผลและยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมให้กับพยาบาลวิชาชีพ จึงควรมีส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพปรับเปลี่ยนกรอบความคิดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบดังกล่าว ที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ในอดีตของพยาบาลวิชาชีพและบูรณาการกรอบความคิดใหม่ที่เป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมให้ดีขึ้น โดยการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพปรุงแต่งกรอบแนวคิดใหม่ที่จะส่งเสริมให้เป็นคนดี มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต ด้วยเหตุผลที่ว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมุ่งเน้นการพัฒนาคนและคุณภาพของคนให้สมบูรณ์ที่สุด การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์ในทุกๆด้าน (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ซึ่งเป็นแผนที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้การพัฒนาคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสยังเน้นการพัฒนาความ

ฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ซึ่งการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะของบุคคลให้เป็นที่ต้องการและสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างง่ายดาย (วรัรัตน์ อภินันท์กุล, 2548)

พยาบาลวิชาชีพ เป็นผู้ที่จะผสมประสบการณ์เดิมในด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมจากการปฏิบัติงานเป็นปัจเจกบุคคลอยู่แล้ว การที่จะทำให้พยาบาลวิชาชีพเปลี่ยนแปลงความเป็นตัวตนยอมเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายสำหรับผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้โดยการบรรยายความรู้เพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความเป็นตัวตนได้ รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ จึงควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนกรอบมุมมองในการดำเนินชีวิตหรือการให้ความหมายในประสบการณ์เดิมของตนเองเสียก่อน แล้วให้ผู้เรียนพิจารณาทางเลือกตามบทบาทใหม่จากมุมมองใหม่เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งตามแนวทางที่กำหนด นอกจากนี้ การเรียนรู้ตามแนวทางใหม่ที่เลือกจะต้องเป็นแนวทางที่เสริมพลัง สร้างแรงจูงใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติซ้ำๆ จนเป็นนิสัย จึงจะสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยของผู้มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมได้

ดังนั้น รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ควรเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เน้นการเรียนรู้ให้บุคคลมีการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดหรือมุมมองต่อโลกจากเดิมซึ่งไม่สมเหตุสมผลและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตหรือประสบการณ์ที่ไม่พึงประสงค์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่เน้นการพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยการสร้างพลังทางบวกให้กับตนเองและคนรอบตัว การนำแนวคิดที่สำคัญของ 2 แนวคิดมาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้กับพยาบาลวิชาชีพ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และส่งเสริมพฤติกรรมของพยาบาลวิชาชีพให้มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสูงตามที่สังคมคาดหวัง และจากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบงานวิจัยในเรื่องดังกล่าว สอดคล้องกับวรัรัตน์ อภินันท์กุล (2550) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย เรื่องการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ของสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคศึกษานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าควรชี้แนะการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่องใหม่ที่มีความทันสมัยและ

น่าสนใจ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันมีแนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากขึ้น ทำให้งานการศึกษานอกระบบโรงเรียนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องมาก เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformative Learning) นำเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ได้เห็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ในสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
4. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นการวิจัยเพื่อหารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นผลมาจากความสามารถในการจัดการความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ป่วยและเพื่อนร่วมงาน และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้เกิดความรู้ ความรู้สึกหรือเจตคติ และทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมที่พึงประสงค์ ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มุ่งเน้นให้พยาบาลวิชาชีพตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงตนเองที่มาจากภายในที่จำเป็นต้องเปลี่ยนมุมมองของการให้ความหมายของการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เป็นปัญหาของตัวพยาบาลวิชาชีพเอง เพื่อ

มองหาคำตอบใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมที่เหมาะสมและดีขึ้นไป กระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเองจาก ประสบการณ์ในอดีตที่มีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรม ซึ่งผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ส่วนมาก มีการ สะสมประสบการณ์ทั้งที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนซึ่งมีผลต่อ การให้ความหมายในการมองโลกที่ต่างกัน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการ ยอมรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์จากการพิจารณาอย่างใคร่ครวญและวิพากษ์ใน กระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในการที่จะ เปลี่ยนแปลงตนเองอย่างมีเหตุผลและยั่งยืน

ธาวินี สุพุทธิกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมแบบพึ่งพาของผู้ป่วยติดยาเสพติด ของศูนย์บำบัดยาเสพติดในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้ป่วยติดยาเสพติดกลุ่ม ทดลองสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีระดับพฤติกรรมแบบพึ่งพาลงต่ำกว่าก่อนการ ทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ (2548) ที่ศึกษา เรื่องการพัฒนา กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แนวคิด การศึกษำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า กระบวนการให้การศึกษา มี องค์ประกอบ 5 ประการ ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ รวบรวมกลุ่มสร้าง ความสัมพันธ์ การให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองและถอดประสบการณ์ และผู้เข้าร่วมเกิดการ เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ ด้านการกระทำ คือการปฏิบัติใหม่ในการส่งเสริม พัฒนาการเด็กบนฐานการประสานมุมมองระหว่างกันในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตั้งแต่ระยะ แรกเริ่ม ด้านความรู้รู้สึก คือ การสร้างสมดุลระหว่างมุมมองต่อตนเองและเด็ก ได้แก่ การรู้เท่าทัน อารมณ์ตนเอง มีความกระตือรือร้นและมีพลังในการปฏิบัติ และด้านความคิด คือ การขับเคลื่อน ความคิดสู่ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ถูกต้อง

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกอาสนะและสมาธิตาม แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ต่อการเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเอง ของสตรีในสถานสงเคราะห์หญิงบ้าน เกร็ดตระการ ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีสภาพอารมณ์ด้านบวก มีพฤติกรรม ที่แสดงถึงความเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับเยาวลักษณ์ โพธิ์สุทธิ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เจตคติต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเองของผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการ เสริมสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยาเนโอฮิวแมนนิส ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผ่านการ อบรมมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว พบว่า รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยในการเรียนรู้ไว้ 2 ด้าน คือ

1. พยาบาลวิชาชีพที่ได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนเรียนรู้

2. พยาบาลวิชาชีพที่ได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม มีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมสูงกว่าก่อนเรียนรู้

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่จะทำการศึกษา ได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ในศึกษา ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั่วไป ขนาด 300 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 9 แห่ง จำนวน 3,766 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม

2.2 ตัวแปรตาม คือ ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยพิจารณาจากคะแนนประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพก่อนและหลังการเรียนรู้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ การตีความหมายหรือแปลความหมายจากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาไปสู่ การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนปรับตัวเอง เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ สามารถจัดระเบียบความคิด ทำให้บุคคล

สามารถปรับตัวได้ ทั้งด้านความสามารถส่วนตัวและสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการจัดการศึกษาหรือประสบการณ์ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆในสังคม จัดขึ้นตามความเหมาะสม ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เป็น การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของ การศึกษา การวัดและประเมินผล

รูปแบบการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน หมายถึง สภาพหรือลักษณะการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้น โดยครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ตามปรัชญา แนวคิด ทฤษฎีหรือหลักการการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนที่ประกอบด้วย องค์ประกอบหรือขั้นตอนในการ เรียนรู้ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนรู้นั้น เป็นไปตามทฤษฎีหรือแนวคิดที่นำมาใช้ ซึ่งใน งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาบูรณาการ โดยได้รับการตรวจสอบและยอมรับว่า สามารถช่วยให้การเรียนรู้นั้น บรรลุ วัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนากลุ่มเป้าหมายนั้นๆ ได้

การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ เกิดจากการปรับเปลี่ยนความหมาย หรือมโนทัศน์ของบุคคล ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้เกิดมโน ทัศน์ใหม่ มีการพัฒนากรอบความคิดของบุคคลให้เหมาะสมเหตุผลยิ่งขึ้น ถือเป็นเป้าหมายที่ สำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การ สะท้อนความคิดอย่างใคร่ครวญและการเสวนาอย่างมีเหตุผล

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง แนวคิดในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ ดีในทุกๆด้าน โดยอยู่บนพื้นฐานของการคิด พุด และกระทำเชิงบวก ที่มีหลักการที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การ เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการฝึกฝน การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่มและการจูงใจเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจในระดับจิตสำนึก

พยาบาลวิชาชีพ หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลขนาด 300 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางด้านอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง การจูงใจในตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในการพิจารณาไตร่ตรองว่าอะไรควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติ ตามองค์ประกอบของด้านความเป็นศิลปะของวิชาชีพพยาบาล และมีพื้นฐานบนจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือและไว้วางใจ และการเคารพให้เกียรติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์หรือความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพได้ เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพสามารถปฏิบัติงาน และดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข เป็นผู้มีความรู้ที่พึงประสงค์ของผู้รับบริการและเพื่อนร่วมงาน ส่งผลดีต่อองค์กรวิชาชีพพยาบาลและองค์กร

2. รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ สามารถนำไปใช้ประยุกต์ใช้กับวิชาชีพอื่นๆ รวมถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆที่มีลักษณะเป็นงานบริการ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์หรือความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้มีความสุขและมีคุณภาพ

3. การนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ครอบครัวหรือองค์กรต่างๆ จะเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนเป็นผู้มีสุขภาพจิตที่ดี ส่งผลดีต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งสังคมโลก เพราะคุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสูง ย่อมส่งเสริมให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ลดปัญหาความขัดแย้งหรือปัญหาความรุนแรงในสังคมได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย มีหัวข้อเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต
- ตอนที่ 2 แนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 3 แนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์
- ตอนที่ 4 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
- ตอนที่ 5 แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์
- ตอนที่ 6 แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม
- ตอนที่ 7 แนวคิดการพยาบาลและวิชาชีพพยาบาล
- ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education)

การศึกษามีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกช่วงวัย เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาในช่วงวัยเรียนหรือที่เรียกว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาในชีวิตที่จะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้และใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในขั้นต่อไป ช่วงชีวิตวัยทำงานหรือหลังวัยเรียนซึ่งเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนานและมีความสำคัญเพราะเป็นช่วงชีวิตที่มนุษย์เติบโตเต็มที่พร้อมที่จะนำความรู้หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาหรือสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไป การพัฒนาความรู้หรือการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นตัวขับเคลื่อนให้บุคคลได้พัฒนาเป็นคนที่สมบูรณ์ และสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโลก การศึกษาจึงมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนตาย และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับอรรถกฤษณ์ รัตนอุบล(2554) ที่สรุปว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตกลายเป็นความจำเป็นของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันอย่างยิ่ง

การประชุมระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ (World Conference on Adult Education) ที่จัดโดย UNESCO ที่กรุงมอนตรียัล ประเทศแคนาดา ในปี ค.ศ.1960 การประชุมที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1972 และที่กรุงไนโรบี ค.ศ.1986 ได้พัฒนาแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตอันมีสาระสำคัญดังนี้

1. มนุษย์แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ เช่น จากการทำมาหากิน การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมพิธีกรรมและการสมาคม เป็นต้น
2. การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียน แต่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาสจึงไม่มีวันสิ้นสุด
3. การศึกษาตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษา เพราะสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ทุกคนสามารถ เรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย ดังนั้น มนุษย์จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาอย่างไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต ได้ถูกระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นครั้งแรก โดยกล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้มีการกล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตอย่างกว้างขวางทั้งในแผนพัฒนาการศึกษาและนโยบายพัฒนาการศึกษา จนกระทั่งประเทศไทยได้ประกาศใช้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้ได้ถือว่าการศึกษตลอดชีวิต เป็นแนวทางหลักในการจัดการศึกษาของประเทศสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2561 บนฐานของหลักการและแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ ประชาชนต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด เพราะไม่มีสาระการเรียนรู้ใดที่จัดในระบบโรงเรียนปรับเปลี่ยนได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การมีชีวิตอยู่รอดในสังคมนั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน และการมีชีวิตอยู่ได้นั้น

ต้องมีวิธีการเรียนรู้ที่นอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียน จึงกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็น สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน (ชัยศ อิมสุวรรณ, 2551)

จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนทุกวัย ตั้งแต่เกิดจนตายอย่างต่อเนื่อง การศึกษาตลอดชีวิตเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการดำเนิน ชีวิตของประชาชนในยุคปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การ เรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นสร้างและพัฒนาความเป็นทรัพยากรหรือทุนมนุษย์ที่สำคัญและยั่งยืนให้ เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้านของชีวิต และสังคมโลก การพัฒนาพยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ จึงควรนำแนวคิดในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพได้มีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 1970) ได้ให้ ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมที่จะสนองความ ต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่มตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษา สำหรับผู้ใหญ่อย่างเป็นทางการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

Faure (1972) ได้กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตไม่ได้เป็นระบบการศึกษา แต่เป็นหลักการ จัดการศึกษา ซึ่งรวมถึงการศึกษาทุกระบบ ทุกหน่วย ทุกแหล่งไว้ด้วยกันทั้งหมดและเป็นการ พัฒนาการศึกษาในทุกส่วน การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกลักษณะ ทุกรูปแบบ เป็น การศึกษาโดยรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะมองการศึกษาในส่วนใด หรือการศึกษาในลักษณะใด ล้วนเป็น การศึกษาตลอดชีวิตทั้งสิ้น

Alheit (1998) กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นกระบวนการที่รวมเอาการเรียนรู้ที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการเข้าไว้ด้วยกัน โดยจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิตมาจากการเรียนรู้ ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 4 ได้ระบุความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการ ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2544) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง ภาพรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของบุคคลและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกวัย ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาแบบไม่เป็นทางการจากทุกแหล่งความรู้ในชุมชนและสังคม และเกิดขึ้นได้ทุกที่ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตและผสมผสานกลมกลืนกับการดำเนินชีวิต

นภมณฑล ลิ้มหมื่นเปี่ยม (2548) ได้อธิบายความหมายทั่วไปของการศึกษาตลอดชีวิตว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง แนวความคิดและแนวทางที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการระดมเอาทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในสังคม มาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของมนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย ส่วนความหมายเชิงปฏิบัติการ การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนให้คนในสังคมได้ร่วมกันนำเอาทรัพยากรทางการศึกษาอันได้แก่ องค์ความรู้ แหล่งความรู้ และเทคโนโลยีทั้งหมดที่มีอยู่ในสังคมมาใช้ในการดำเนินงาน

สุนทร สุพันธ์ชัย (2548) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาทั้งหมดของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย มุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของบุคคลแต่ละคน เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และไม่เป็นทางการ

อาชญญา รัตนอุบล (2550) ได้ให้ความหมาย การศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นกระบวนการศึกษาที่มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีมูลเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบัน การศึกษาประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงอย่างเดียวหรือประเภทเดียว จึงอาจจะไม่เพียงพอต่อการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การศึกษาตลอดชีวิตจึงมีลักษณะที่เป็นการบูรณาการ การประสานประสมระหว่างกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และกิจกรรมการศึกษาแบบธรรมชาติวิสัย เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) กล่าวว่า การหมายถึงการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

อุดม เขยกีวงศ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ การศึกษาตลอดชีวิตโดยลักษณะทั่วไป เป็นแนวความคิดและแนวทางในการส่งเสริมให้มนุษย์ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้สังคมที่มนุษย์นั้นเป็นสมาชิก เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นความหมายเชิงปฏิบัติการ กล่าวคือเป็นกระบวนการขยายขอบเขตการจัดการศึกษาในระบบ เป็นการเสริมสร้างบทบาทการศึกษาให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เป็นการปรับปรุงรูปแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของมนุษย์ เป็นการส่งเสริมให้ภาครัฐ เอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเป็นการปรับจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้มีความครอบคลุมกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2554) ได้ให้ความหมาย การศึกษาตลอดชีวิตว่ามี 2 ความหมาย หลักคือ การเรียนรู้ในวิถีชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกันการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เชื่อมโยงการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน เป็นการศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสทางการเรียนรู้และให้อิสระทางความคิด การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ตลอดเวลาและต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งถึงและครอบคลุมผู้เรียนทุกระดับในทุกพื้นที่ เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาที่มีทั้งมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่แน่นอนและไม่แน่นอน เป็นการศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย เกิดขึ้นได้ทุกที่ตลอดเวลาและต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนในทุกๆด้านของชีวิต ส่งเสริมให้มนุษย์ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

คณะกรรมการชาตินานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แห่ง UNESCO (1995) ได้นำเสนอรายงาน ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย 4 เสาหลักในการศึกษาหรือที่เรียกว่า The Four Pillars of Education (UNESCO, 1998) ได้แก่

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know)

เป็นการเรียนรู้ที่เน้นองค์ความรู้ที่สำคัญ การแสวงหาและการใช้ความรู้ เป็นการพัฒนาความจำ จินตนาการ การให้เหตุผล รวมทั้งความสามารถในการคิดอย่างใคร่ครวญบนหลักเหตุและผล การคิดแก้ปัญหาโดยอาศัยข้อมูลความรู้รอบตัว

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do)

โดยเน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม

3. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Be)

เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเรียนรู้ พัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นองค์รวม และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการเรียนรู้ที่ผ่านการขัดเกลาจากกระบวนการทางสังคม

4. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Live Together)

เน้นการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพากันและกัน การเคารพถึงคุณค่าและวัฒนธรรม มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น รับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมที่หลากหลาย

องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตมีองค์ประกอบที่สำคัญ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) คือ

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียน (Formal Education) หมายถึง การจัดการกิจกรรมการศึกษาที่มีโครงสร้างที่ชัดเจนแน่นอน มีลำดับ มีการแบ่งชั้นเรียนตามอายุ มีการจัดการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงโดยมีลักษณะที่สำคัญคือมีหลักสูตรเวลาเรียนที่แน่นอน มีการจำกัดอายุผู้เรียนมีการลงทะเบียนเรียน มีการวัดผลการประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร การเรียนเน้นในเรื่องอนาคต ส่วนใหญ่มีสถานที่แน่นอนในการเรียน

2. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน (Non-Formal Education) หมายถึง การจัดการกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกโรงเรียนปกติ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการเป็นประชาชนอยู่นอกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจนโดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีหลักสูตร เวลาเรียน มีการลงทะเบียน มีการประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร ไม่จำกัดอายุ เป็นการเรียนนอกโรงเรียนที่เน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบันเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันมีเวลาเรียนที่ไม่แน่นอน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อ ชุมชน แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอนเรียนที่ไหนก็ได้ขณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการ

เรียนเพื่อความรู้และนั่นหนាកการอีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยทั้ง 3 รูปแบบสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนได้ โดยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ และ หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติได้ในที่สุด

การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมองแบบองค์รวม (Comprehensive View) ที่ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ทุกด้าน โดยมีเป้าหมายที่จะปรับปรุงความรู้และความสามารถในการแข่งขันของบุคคล ที่ปรารถนาเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ คุณลักษณะ 4 ประการของแนวคิดการเรียนรู้ (รักกิจ ศรีสรินทร์, 2547) ได้แก่

1. **มีมุมมองอย่างเป็นระบบ** เป็นคุณลักษณะที่พิเศษที่สุดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรอบแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของโอกาสการเรียนรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งครอบคลุมวงจรชีวิตทั้งหมด และประกอบด้วยรูปแบบต่าง ๆ ของการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. **มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง** มีการเปลี่ยนจากมุ่งเน้นด้านอุปทาน (Supply) เป็นศูนย์กลาง ในรูปแบบการจัดการจัดการศึกษาเชิงสถาบันที่เป็นทางการ ไปสู่ด้านอุปสงค์ (Demand) ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก

3. **มีแรงจูงใจที่จะเรียน** ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ต้องมุ่งเน้นที่จะพัฒนาขีดความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ที่ตนเองเป็นผู้ชี้แนะ

4. **มีวัตถุประสงค์ของนโยบายการศึกษาที่หลากหลาย** มุมมองวงจรชีวิตที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการศึกษาที่หลากหลาย อาทิ การพัฒนาบุคลิกภาพ การพัฒนาความรู้ วัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์เหล่านี้ อาจเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงชีวิตของคน ๆ หนึ่ง

พลังผลักดันที่สำคัญทางสังคม เศรษฐกิจจำนวนมากสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของการทำงานและตลาดแรงงานและโครงสร้างอายุประชากร เป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อความจำเป็นที่จะต้องมีการยกระดับทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อทุกคนนั้น ให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ การขยายโอกาสทางการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ช่วยลดความแตกต่างของอัตราการมีส่วนร่วมของกลุ่มที่มีความแตกต่างทางสังคมเศรษฐกิจโดยอัตโนมัติ มีปัจจัยที่เป็นระบบอย่างมีนัยสำคัญของความไม่เท่าเทียมกันนี้ รวมไปถึงความเสี่ยงจากช่องว่างของโลกดิจิทัล (Digital Divide) และวัฏจักรแห่งความเลวร้าย (Vicious Circle) บุคคลที่มีการศึกษาดีเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ในช่วงชีวิตของพวกเขา

หลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Knapper & Cropley, 1991 and Skager, 1978)

1. หลักการบูรณาการและความเชื่อมโยง โดยเน้นความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องของการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย
2. หลักความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา โดยส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเลือกศึกษาหาความรู้ตามศักยภาพและความต้องการของตน การศึกษาคควรเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนในการเข้าถึงการศึกษาทุกรูปแบบในสังคม
3. หลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียนของตนเองได้ โดยเฉพาะการจัดแบ่งคุณลักษณะและความจำเป็นของการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย
4. หลักการศึกษาเพื่อชีวิต โดยเน้นการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนและสภาพชุมชน สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตน เป็นการจัดการศึกษาที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตของผู้เรียน
5. หลักการเรียนรู้เพื่อการคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยส่งเสริมกระบวนการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา บนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผลที่พอเพียงและเหมาะสมเฉพาะบุคคล กลุ่มหรือชุมชน
6. หลักการกระจายอำนาจ โดยให้ผู้เรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชนท้องถิ่น
7. หลักการความยืดหยุ่นและความหลากหลาย เพื่อมุ่งให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการด้านการเรียนรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวาง

การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย จุดมุ่งหมายและรูปแบบของการจัดการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้ (ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต, 2546)

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต คือ ต้องการให้บุคคล กลุ่มบุคคลได้รับการศึกษา เพื่อความรู้ ทักษะ และเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

2. รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. วิธีการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ใช้วิธีการจัดการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ เกิดขึ้นตลอดช่วงระยะเวลาชีวิตของมนุษย์ โดยผู้จัดการศึกษาประกอบด้วยบุคคลและองค์กรทุกส่วนของสังคม ได้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคม

แนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพ ควรมีแนวปฏิบัติในประเด็นหลัก ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพ และควรมีแนวทางปฏิบัติ
2. ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน
3. จัดการศึกษาทุกประเภทให้ได้ปริมาณและคุณภาพ
4. จัดแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เปิดกว้าง และมีการประชาสัมพันธ์
5. ผู้จัดการศึกษาตลอดชีวิตควรประสานความร่วมมือกัน
6. เนื้อหาหลักสูตรจะต้องเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
7. วิธีการให้การศึกษาคือควรมีความหลากหลายให้ผู้เรียนเลือกได้ตามความต้องการและความสะดวก
8. ใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมต่อเนื่องตลอดชีวิต
9. พัฒนาครูให้บทบาทและมีทักษะในการศึกษาตลอดชีวิต
10. การจัดและประเมินผล ควรใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
11. แรงจูงใจในการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้ใฝ่รู้
12. สร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชน
13. ส่งเสริมชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกๆด้าน ให้สามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นการศึกษาที่รวมเอาแนวคิดของรูปแบบการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน การศึกษาตลอดชีวิตจึงไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ตลอดเวลา ไม่มีข้อจำกัดในการศึกษา การจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จัดแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เปิดกว้าง เนื้อหาหลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและสอดคล้องกับความต้องการ มีวิธีการในการศึกษาหาความรู้ที่หลากหลาย การประเมินผลที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน ส่งเสริมสร้างแรงจูงใจและสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนและชุมชน การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของพยาบาลวิชาชีพ จึงควรส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายมีแรงจูงใจและเสริมสร้างนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาตามแนวทางการพัฒนาตามแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

ตอนที่ 2 แนวคิด และรูปแบบการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้ทางสังคมและการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ ซึ่งกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนี้เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน การฝึกอาชีพหรือเพื่อพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง

สำหรับความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษา ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ ดังนี้

UNESCO (1967) การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่างๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าเรียนในภาคปกติ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชน เพื่อให้เขาได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่างๆ ที่เขาต้องการเรียน

สุรกุล เจนอบรม (2533) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีรูปแบบไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสม จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาของผู้เรียนให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือก ความสนใจและแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเอง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน โดยยึดปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักความคิดตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้คนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดเพื่อคนทุกคนในสังคม

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษา และมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆในสังคม โดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบนั้นๆ จะสนองตอบต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นได้ด้วย

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง การศึกษานอกระบบเป็นกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้บริการแก่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ทางด้านทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

อุณา นพคุณ (2546) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมหรือโปรแกรมการศึกษาที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้นให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกองค์กร และทุกระดับการศึกษา โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้เรียนก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อมีความรู้ทักษะและทัศนคติค่านิยมที่ดี เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง กลุ่มและชุมชน กิจกรรมดังกล่าวจะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น มีความยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และปัญหาขององค์กร

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ระบุว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึงกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและวิธีการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการจัดการศึกษาที่จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นกิจกรรมการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน แต่มีความยืดหยุ่นและความหลากหลายของกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคมตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย สามารถตอบสนองของความต้องการของผู้เรียนและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล

หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน เป็นการพัฒนาทั้งความรู้พื้นฐานและทักษะอาชีพเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อื่นๆ ส่งผลต่อกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงจำเป็นที่จะต้องแสวงหาและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม ให้พัฒนาความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นโอกาสทางการศึกษาอีกทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ ส่งผลต่อการพัฒนาสังคม องค์การ สถานประกอบการและเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในพัฒนาประเทศได้อย่างดี

หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2539, 2545; ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย, 2542; วิศนี ศิลตระกูล, 2545 และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

1. ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดบริการทางการศึกษาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา และผู้ด้อยโอกาสโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความห่างไกล ฯลฯ ให้ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

2. การกระจายโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในชนบทหรือห่างไกล

3. การส่งเสริมการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใดสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาและได้ทุกช่วงชีวิต

4. เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง เน้นที่การเรียนรู้มากกว่าการสอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา หลักสูตร วิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ปัญหา รู้จักหาวิธีแก้ปัญหามาทดลองปัญหา

5. ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะไม่เคร่งครัดในระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น เกณฑ์ด้านอายุ พื้นฐาน ความรู้ เป็นต้น

6. ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนแต่ละกิจกรรมควรจะจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มก็มีความต้องการไม่เหมือนกัน การจัดกิจกรรมก็ควรให้แตกต่างกันไป

7. สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินการ เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรม การศึกษาโรงเรียน ควรยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภท หลายสาขาแล้ว เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น

8. มีรูปแบบที่หลากหลาย รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นควรมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามสะดวก เช่น อาจจะมีรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา รูปแบบที่สอนบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงาน บางแบบอาจจะเรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือจากสื่อการสอน

9. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ทั้งเพศ วัย อายุ อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ และพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนให้เรียนตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก

10. ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้มีความหลากหลาย ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์ จากสถาบันการศึกษาโดยอาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในท้องถิ่น พระ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ได้ เป็นต้น

11. นำผลการศึกษาไปใช้ได้ในปัจจุบัน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในทันทีทันใด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบอาชีพและมีภาระต่อการทำงาน พวกเขาจะไม่มีเวลาเพื่อสะสมความรู้เข้าไว้หลาย ๆ ปี จึงจะนำไปใช้เหมือนนักเรียนในโรงเรียน เขาต้องการที่จะเรียนเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงาน เพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวันในทันทีทันใด

12. ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นผู้มีการรับผิดชอบต่อการทำงาน ต่อครอบครัวแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่มาเรียนก็ย่อมจะหาได้ยาก การเรียนการสอนจึงจัดตามสถานที่ต่าง ๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน เวลาเรียนควรจัดให้เหมาะสมกับช่วงเวลาดังของกลุ่มเป้าหมาย

หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว ยึดแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยมุ่งหวังให้ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกัน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลได้มีโอกาส และได้มีส่วนร่วมในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีนำตนเอง หลักการในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการการเรียนรู้ให้กับสถานประกอบการประเภทบริการ เช่น โรงพยาบาล เพราะผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ให้บริการทางวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถในด้านต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมส่วนตนในการให้บริการที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการซึ่งเป็นเป้าหมายขององค์กร การเรียนรู้ในการทำงานภายใต้การบริหารจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้จัดขึ้น

ประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Coombs (1974) ได้จำแนก ประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 4 ประเภท คือ

1. **การศึกษาพื้นฐาน** เป็นการจัดให้ประชาชนในชนบท อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น มีความเข้าใจเบื้องต้นทางด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

2. **การศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต** เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว เช่น เรื่องสุขภาพอนามัย โภชนาการ การวางแผนครอบครัว

3. **การศึกษาเพื่อปรับปรุงองค์กร** เป็นการพัฒนาประชาชนให้สามารถปรับปรุงองค์กรของตนเองได้ สามารถปกครองตนเองได้ มีความรู้เรื่องสหกรณ์ การจัดทำโครงการขององค์กรได้

4. **การศึกษาเพื่อการอาชีพ** เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ กิจกรรมที่ให้ประชาชนมีอาชีพ รายได้ เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้สรุปการแบ่งประเภทของการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. **การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง** ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียน สายสามัญระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา การศึกษาเพื่อชุมชน เป็นต้น

2. **การศึกษาด้านทักษะอาชีพ** ได้แก่ กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพตามความต้องการในสาขาวิชาต่างๆ

3. **การให้บริการข่าวสารและสารสนเทศต่างๆ** ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเคลื่อนที่ แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อการศึกษา ตลอดจนหนังสือ วารสาร เป็นต้น

4. **การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม** คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5. **การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง** ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อย การใช้สิทธิและหน้าที่ตามกระบวนการทางสังคม เป็นต้น

6. **การศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล** ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การใช้เวลาว่างหรืองานอดิเรก เป็นต้น

สุมาลี สังข์ศรี (2539) และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้แบ่งกิจกรรมการศึกษานอกระบบเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. **การศึกษานอกระบบประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน** เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ ความรู้ในการอ่านเขียน การคำนวณเบื้องต้น เป็นต้น

2. **การศึกษานอกระบบประเภทการให้ความรู้และทักษะอาชีพ** เป็นการให้ความรู้ทางวิชาชีพสาขาต่างๆ เพื่อนำความรู้มาปรับปรุงอาชีพที่ประกอบอยู่หรือสร้างอาชีพใหม่ เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

3. **การศึกษานอกระบบประเภทการให้ความรู้ทั่วไปและข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน** เป็นการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนชุมชน เป็นต้น

การจัดการการศึกษาตามประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของชีวิต เพื่อให้บุคคลหรือผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงตนเอง ชุมชน และสังคม การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิด ความเชื่อตามประสบการณ์เดิม เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนสำหรับพยาบาลวิชาชีพ จึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ให้สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขในสังคม อีกทั้งยังเป็นการศึกษาเพื่อปรับปรุงองค์กรและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

ความหมายของการเรียนรู้

สมบุญ ศาลยาชีวิน (2526) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเกิดจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนปรับตัวเองเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้จะเกี่ยวข้องกับร่างกาย อารมณ์ ทักษะ และ การปรับตัวด้านสังคมด้วย

เชียรศรี วิวิธศิริ (2534) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ การฝึกหัด และการปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการกระทำจริงจะด้วยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม โดยจำแนกได้ 3 ด้าน คือ พฤติกรรมทางความรู้ เช่น เปลี่ยนจากผู้ที่ไม่รู้ให้ เป็นผู้ที่มีรู้ พฤติกรรมทางทักษะ เช่น เปลี่ยนจากผู้ที่ไม่เป็น ให้เป็นผู้ที่ทำเป็น และพฤติกรรมทางทัศนคติ เช่น เปลี่ยนจากผู้ที่มีความรู้สึกไม่เห็นด้วย เป็นเห็นด้วย

วิกิ ดันทงุทโธม (2536) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ จิตภาพ สังคม และวัฒนธรรม ผลจากการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในตัวคนและมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่จะให้คนได้เรียนรู้เพื่อที่จะเรียนต่อไปได้ โดยสามารถจัดระเบียบความคิดและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองเพื่อนำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ตลอดจนเรียนรู้เพื่อให้สามารถจัดความยากจน รู้จักรักษาตัวให้ปลอดภัย รู้จักวิธีการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นคิดการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากเพียงอ่านออกเขียนได้เท่านั้น

ลีลาภรณ์ นาครทรรพ (2539) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ ว่าเป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถามเพื่อให้สามารถหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาสาเหตุที่เกิดขึ้น รวมทั้งการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับสิ่งเร้า และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวมีลักษณะที่ถาวรพอสมควร ซึ่งก็คือการได้รับประสบการณ์นั่นเอง

Mezirow (2000) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลความหมายหรือแปลความหมายจากประสบการณ์เดิม เพื่อการพัฒนา ทบทวน การแปลความหมายของประสบการณ์นั้น และนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

Bloom (1974) กล่าวว่า เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ จึงจะเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ ความรู้สึก และการเปลี่ยนแปลงด้านความชำนาญหรือทักษะ

สรุป ความหมายของการเรียนรู้ได้ว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ การตีความหมายหรือแปลความหมายจากประสบการณ์เก่าของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ สามารถจัดระเบียบความคิด ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวได้ทั้งด้านความสามารถส่วนตัวและสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจะพัฒนาพยาบาลวิชาชีพเพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมนั้น พยาบาลวิชาชีพจะต้องเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น สามารถปรับตัวและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความสุข

ปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้

ในการศึกษาแนวคิดของ เชียร์ศรี วิวิธศิริ (2534) สุมน อมรวิวัฒน์ (2535) วิจิตร อวระกุล (2537) และ อารี พันธุ์มณี (2540) สามารถสรุปถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ได้ดังนี้คือ

1. แรงจูงใจหรือการกระตุ้น

เป็นกระบวนการที่ตอบสนองความต้องการของบุคคล และนำไปสู่ความพึงพอใจ โดยมีแรงขับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจและมีการกระตุ้นย่อมจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้ที่ไม่มีแรงจูงใจ โดยแบ่งออก

เป็นแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกของบุคคล ซึ่งจะสัมพันธ์กับระดับความต้องการของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น การให้รางวัลเมื่อผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ การมอบหมายงานที่มีความสำคัญ

2. ความต้องการของบุคคล

เป็นสภาวะของบุคคลที่ยังขาดหรือไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใด และมีความต้องการที่จะได้สิ่งนั้นมาเป็นของตน ซึ่งหากความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะทำให้เกิดช่องว่าง ความขัดแย้ง และเป็นในอุปสรรคต่อการเรียนรู้ โดยสามารถแบ่งความต้องการออกเป็น ความต้องการในสิ่งที่ใช้ในการดำรงชีวิต (อากาศ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ความปลอดภัย) และความต้องการในสิ่งจรรโลงใจในชีวิต (ความรัก การยอมรับจากสังคม ความก้าวหน้าในอาชีพ ความสำเร็จในสิ่งที่บุคคลต้องการบรรลุ) ซึ่งการที่บุคคลพยายามขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการแล้วยังขาดอยู่จะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยการเรียนรู้ ศึกษา และแสวงหาประสบการณ์จนกว่าจะได้รับสิ่งที่ตนปรารถนา

3. ความแตกต่างของบุคคล

เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งอาวี พันธมณี (2540) ได้แบ่งความแตกต่างของบุคคลออกเป็น ความแตกต่างทางร่างกาย ความแตกต่างทางอารมณ์ ความแตกต่างทางสังคม ความแตกต่างทางสติปัญญา ความแตกต่างทางเพศและอายุ

4. ความพร้อมของบุคคล

เป็นสภาพของร่างกายและอารมณ์ของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น หากร่างกายมีความสมบูรณ์แข็งแรงจะทำให้การเรียนรู้ได้ผลดีกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในขณะที่ร่างกายไม่แข็งแรง รวมทั้งอารมณ์ ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน เพราะบุคคลที่มีสภาพอารมณ์ที่ไม่หวั่นไหวก็ย่อมสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้มากกว่าผู้ที่มีอารมณ์อ่อนไหวหวาดวิตก ไม่มั่นคง เนื่องจากความคิด ความทรงจำก็จะเบี่ยงไปในเรื่องอื่นมากกว่าที่จะจดจำเรื่องที่กำลังเรียน

5. วัฒนธรรม

ระดับการเรียนรู้ของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับภูมิหลัง และค่านิยมของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมก็จะส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ของบุคคลแตกต่างกันไปด้วย

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นมาจากความต้องการที่จะเรียนรู้ที่มาจากแรงกระตุ้นจากภายในของผู้ใหญ่เอง ความต้องการที่เป็นความต้องการพื้นฐาน

ของมนุษย์ ความแตกต่างทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ประสบการณ์และความพร้อมในการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล และยังรวมไปถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างของสังคมของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

Elias (1980) ได้แบ่งแนวคิดปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นแนวปรัชญาเสรีนิยม (Liberal Adult Education) แนวปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressive Adult Education) แนวปรัชญาพฤติกรรมนิยม (Behaviorist Adult Education) แนวปรัชญามนุษยนิยม (Humanistic Adult Education) และแนวปรัชญาปฏิรูปนิยม (Radical Adult Education) โดยเห็นว่าปรัชญาการศึกษาจะเป็นหลักการสำคัญที่ช่วยให้นักการศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดสิ่งปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องพิจารณาตัวแปรต่างๆ ในบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่แตกต่างกันไปในแต่ละปรัชญา เพื่อจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานในการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม

Knowles (1980) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของผู้ใหญ่ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้ คือ

1. ลักษณะความเข้าใจตนเองหรือมีมโนภาพแห่งตน (Self Concept)

ผู้ใหญ่มีความคิดว่าสามารถนำตนเองได้ รู้จักเหตุผล ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องการให้คนอื่นยอมรับและปฏิบัติต่อตนด้วยความยกย่องนับถือ ให้โอกาสตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถจะประยุกต์แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ใหญ่ได้ คือ

1.1 การสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกันเอง เป็นมิตรให้การยอมรับในประสบการณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่

1.2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามวัยของผู้ใหญ่โดยการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับฐานะและบทบาทของผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริง

1.3 การวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและเนื้อหาวิธีการประเมินความก้าวหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม

1.4 การดำเนินการเรียนการสอนที่เป็นารับผิดชอบร่วมกัน โดยมีการปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในการเรียนรู้

1.5 การประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถจะประเมินผลด้วยตนเองได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง และวางแผนแก้ไขปรับปรุงด้วยตนเอง

2. ประสบการณ์ (Experiences)

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสะสมด้วยวิธีการที่แตกต่างกันมาตั้งแต่ในอดีตและถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นแหล่งทรัพยากรซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่คือ

2.1 ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับผู้อื่นซึ่งเป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ใหญ่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นได้ ดังนั้น จึงควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับทางสังคม เกิดความภูมิใจเห็นคุณค่าในตนเอง

2.2 ผู้ใหญ่สามารถนำเอาประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานและนำไปเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ๆได้ ซึ่งจะทำให้ประสบการณ์ใหม่มีความหมายมากขึ้น ดังนั้นจึงควรให้การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

2.3 ผู้ใหญ่มีความเคยชินกับประสบการณ์เดิมที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงอะไรได้ยาก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาปรับปรุงตนเองโดยพิจารณาจากความสามารถที่เป็นประสบการณ์ของตนเอง

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn)

ผู้ใหญ่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสิ่งที่เรียนนั้นเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ รวมทั้งมีแรงผลักดันจากความต้องการที่จะต้องพัฒนาตามภารกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคมก็จะส่งเสริมให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น จึงต้อง

3.1 กำหนดเวลาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจในช่วงวัยเวลาของผู้ใหญ่แต่ละคน

3.2 กำหนดกลุ่มผู้เรียนและกิจกรรมให้เป็นไปในแนวเดียวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน

3.3 ให้แรงเสริมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

3.4 กำหนดเวลาในการเรียนการสอนไม่ให้เกิดความเหนื่อยล้าที่จะมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

4. แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to Learning)

ผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการในการเรียนที่มุ่งหวังจะให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้ผลจริงในปัจจุบันนั้น เป็นการเรียนรู้เพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

Brookfield (1986) ได้อธิบายลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า หมายถึง กระบวนการ ดังนี้

1. ลักษณะกิจกรรมเป็นการแสดงออกทางกายภาพ เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการคิด
2. การสะท้อนความคิดและการไตร่ตรองผ่านกิจกรรม
3. การร่วมกันวิเคราะห์กิจกรรม
4. การสร้างกิจกรรมใหม่
5. การสะท้อนไปข้างหน้า
6. การวิเคราะห์ความร่วมมือ

Knowles (1975, 1980); Brookfield (1986) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ใหญ่มีความต้องการและโน้มเอียงที่จะชี้นำตนเองในการเรียนรู้ และอาจจะขึ้นอยู่กับสถานะแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ตนเองประสบอยู่
2. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ ถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่ทรงคุณค่าต่อการเรียนรู้ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ประสบการณ์เป็นเทคนิคในการเรียนรู้ เช่น การอภิปรายหาร่วมกันโดยใช้ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยน
3. ผู้ใหญ่ตระหนักในการเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เพื่อชีวิต และการแก้ปัญหา ดังนั้นการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ จึงควรเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้ใหญ่
4. ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการนำไปใช้ในการเพิ่มทักษะ หรือความรู้ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ประสบอยู่ จึงควรรู้ใช้งานเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีผลต่อการเรียนรู้ของตัวผู้ใหญ่เอง ลักษณะความเข้าใจตนเองหรือมีมโนภาพแห่งตนของผู้ใหญ่ประสบการณ์ ความพร้อมในการเรียนและแนวโน้มต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่าสูงสุดในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ก็คือ ประสบการณ์ของผู้เรียนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ขอบเขตเนื้อหาความรู้ และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้แก่ผู้ใหญ่ ควรคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่แตกต่างกัน และมีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน เพราะจะส่งผลโดยตรงต่อระดับการเรียนรู้ โดยผู้ใหญ่จะเรียนรู้เมื่อมีความพร้อม สิ่งที่เรียนต้องมีคุณค่าและต้องการชี้นำตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

แนวคิดรูปแบบการเรียนรู้

วอร์ตัน อภินันท์กุล (2548) ได้ให้ความหมายของ รูปแบบ ว่าหมายถึง โครงสร้างที่สร้างขึ้น เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการพื้นฐานหรือแนวคิดทางการศึกษาแนวคิดเดียวหรือมากกว่า หลักการเหตุผลทางทฤษฎีที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบขึ้นเป็น โครงสร้างของรูปแบบ ซึ่งสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบ หรือกิจกรรมในระบบได้

ทิสนา เขมมณี (2545) ให้ความหมายของ รูปแบบการเรียนรู้ ว่าเป็นสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและความเชื่อพื้นฐานต่างๆ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือทฤษฎี หลักการ แนวคิดและความเชื่อของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และผลที่ได้รับจากการใช้รูปแบบ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Center for Advancement of Teaching Macquarie University (อุ๋นตา นพคุณ, 2527) มี 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบเส้นตรงเฉพาะ (The Strictly Linear Model) ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยเบื้องต้น (Input) ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 ผลผลิต (Output) ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากการเรียนรู้ในช่วงต่อระหว่างปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิตที่จะออกมา

ลักษณะเฉพาะของรูปแบบเส้นตรงเฉพาะ คือ รูปแบบทั้งหมดต้องอ้างอิงมาจากขั้นตอนแรกของกิจกรรมคือ การระบุจุดมุ่งหมายของกิจกรรม และแต่ละขั้นตอนในอันดับต่อไปก็ต้องอ้างอิงซึ่งกันและกัน การได้ข้อมูลและการประเมินผลจะกระทำขึ้นเมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง

2. รูปแบบเส้นตรงที่มีปฏิสัมพันธ์ (The Interactive Linear Model) รูปแบบนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนดังเช่นรูปแบบเส้นตรงเฉพาะ และรูปแบบนี้ทุกขั้นตอนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน จะมีการประเมินกิจกรรมเป็นระยะ และมีการปรับปรุงแก้ไข วางแผนเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมต่อไป

3. รูปแบบปฏิสัมพันธ์สมบูรณ์แบบ (The Totally Interactive System) รูปแบบระบบปฏิสัมพันธ์สมบูรณ์แบบ มีกระบวนการและขั้นตอนที่จะต้องตัดสินใจก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับรูปแบบเส้นตรงทั้งสองแบบ แตกต่างกันตรงที่รูปแบบระบบปฏิสัมพันธ์สมบูรณ์แบบจะไม่มีจุดเริ่มต้นและไม่มีลำดับขั้นตอนที่ตายตัว สามารถเริ่มต้นจากที่ใดก็ได้

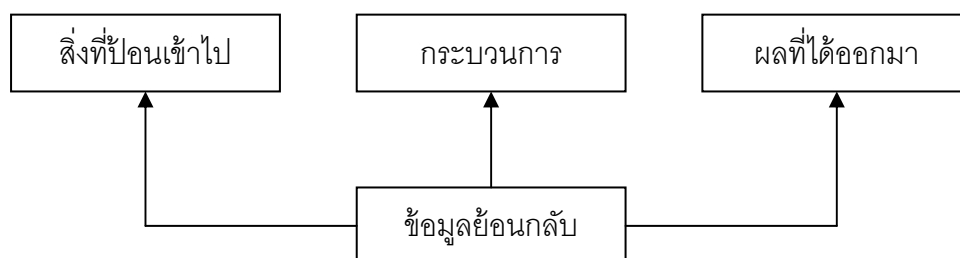
กล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ

1. จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2. ลำดับเนื้อหาวิชา
3. กลยุทธ์ และเทคนิคต่างๆ
4. สถานที่ เวลา และทรัพยากรแหล่งเรียนรู้
5. การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน

หลักในการออกแบบรูปแบบการการเรียนรู้ ผู้ออกแบบควรยึดหลักการอย่างน้อย 2 หลักการ (รัตนา พุ่มไพศาล, 2528) คือ หลักการของวีธีระบบและหลักการของการสื่อความหมาย ดังนี้

1. วีธีระบบ ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีระบบ ดังภาพแสดงให้เห็นข้างล่าง

ภาพที่ 2.1 หลักการวีธีระบบ (รัตนา พุ่มไพศาล, 2528)

2. การสื่อความหมาย สิ่งที่ต้องคำนึงในการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้คือ การสื่อความหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

2.1 จุดมุ่งหมายของการสื่อความหมาย ได้แก่ จุดประสงค์ของการเรียนรู้ ต้องประกอบด้วยพฤติกรรมที่คาดหวัง เงื่อนไขที่ผู้สอนสร้างขึ้น และเกณฑ์ที่ต้องบอกว่าผู้เรียนจะปฏิบัติได้ดีเพียงใด

2.2 ผู้ส่งสาร หมายถึง ผู้สอนต้องมีการวิเคราะห์ผู้ฟังในด้านต่างๆ เช่น ประสบการณ์เดิม ความพร้อมในการฟัง

2.3 ผู้รับสาร หมายถึง ตัวผู้เรียน ซึ่งผู้สอนต้องพิจารณาเป็นพิเศษ

2.4 สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิควิธีการ

2.5 สิ่งรบกวน หมายถึง ทุกอย่างที่สามารถส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของการสื่อความหมาย มี 2 ประเภท คือ สิ่งรบกวนทางจิตใจ เช่น กระวนกระวายใจ และสิ่งรบกวนทางกายภาพ เช่น อากาศร้อนจัด ห้องคับแคบไม่เหมาะกับกลุ่ม ที่นั่งไม่สบาย

Joyce & Weil (2000) ได้จัดรูปแบบการเรียนรู้ เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. **กลุ่มที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม** (Social Interaction Models) กลุ่มนี้จะเน้นสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับสังคมและผู้อื่น รูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มนี้ จะกล่าวถึงความสามารถของบุคคลในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานแบบประชาธิปไตย และการทำงานสร้างสรรค์เพื่อสังคม นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ Herbert Thelen ที่คิดวิธีการสืบสวนสอบสวนแบบกลุ่ม (Group Investigation) และ Fannie & Shafel เป็นผู้ค้นคิดบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นต้น

2. **กลุ่มที่เน้นการประมวลข้อมูลความรู้ ข่าวสาร** (Information – Processing Models) กลุ่มนี้เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่บุคคลสามารถจัดการความรู้ ข้อมูล การตระหนักถึงปัญหา และการแก้ปัญหา นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ Hilda Taba เน้นรูปแบบการคิดเชิงอุปนัย (Inductive Thinking Model), Richard Suchman เน้นรูปแบบการสืบสวน (Inquiry Training Model), Jerome Bruner เน้น รูปแบบความคิดรวบยอด (Concept Attainment) และ Jean Piaget เน้นพัฒนาการด้านความคิดความรู้ (Cognitive Growth) เป็นต้น

3. **กลุ่มที่เน้นอัตบุคคล** (Personal Models) กลุ่มนี้เน้นกระบวนการพัฒนาตนเองและอัตมโนทัศน์ (Self - Concept) นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ Carl Rogers เน้นรูปแบบวิธีการสอนทางอ้อม (Nondirective Teaching), Fitz Perls เน้นรูปแบบวิธีการฝึกการตระหนัก (Awareness Training), William Gordon เน้นรูปแบบวิธีการ Synectics และ William Glasser เน้นรูปแบบ Classroom Meeting เป็นต้น

4. **กลุ่มที่เน้นพฤติกรรม** (Behavioral Models) กลุ่มนี้เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีขึ้นตอนก่อนและหลัง และสามารถสังเกตได้ กลุ่มนี้ได้แก่ Skinner เน้นการจัดการแบบลูกเงิน (Contingency Management) และ Gagne เน้นการฝึกโดยตรง (Direct Training) เป็นต้น

Bloom (1956) ได้จำแนกรูปแบบการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. **คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย** หมายถึง การได้รับรู้ (Cognition) หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ ทำให้บุคคลรู้จักหรือระลึกถึงมีความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินคุณค่าของสิ่งดังกล่าว

2. **คุณลักษณะด้านจิตพิสัย** หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ (Affection) อันได้แก่ การมีความสนใจหรือใส่ใจในสิ่งดังกล่าว โดยมีปฏิริยาสนองต่อการเห็นหรือให้คุณค่า การจัดระบบของคุณค่าและสร้างเป็นคุณลักษณะนิสัย

3. **คุณลักษณะทางด้านทักษะพิสัย** หมายถึง พฤติกรรม (Behavior) หรือการแสดงออกที่สามารถจะสังเกตรูปแบบความประพฤติได้อย่างชัดเจนที่เรียกว่า บุคลิกภาพ

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ถือเป็นรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัย ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึกริเริ่ม เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์

Krathwohl, Bloom, Masia (1964, 1973) ได้จัดขั้นตอนการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยออกเป็น 5 ขั้น ประกอบด้วย

1. **ขั้นการรับรู้** (Receiving) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน
2. **ขั้นการตอบสนอง** (Responding) ได้แก่การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
3. **ขั้นการเห็นคุณค่า** (Valuing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น
4. **ขั้นการจัดระบบ** (Organization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน
5. **ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย** (Characterization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่รับมาอย่างสม่ำเสมอและกระทำจนกลายเป็นนิสัย

ลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เป็นลำดับขั้นกระบวนการในการเรียนรู้ทางด้านความรู้สึกริเริ่ม อารมณ์ ความเชื่อ รวมถึงทัศนคติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึกริเริ่ม เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมหรือจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ เช่น นำเสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้น คำถามที่ท้าทายความคิดเกี่ยวกับค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม ดังนี้

1. การรู้ตัว
2. การเต็มใจรับรู้

3. การควบคุมการรับรู้

ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม

ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้พูดแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น ให้ลองทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ที่ม่ค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การยินยอมตอบสนอง
2. การเต็มใจตอบสนอง
3. ความพึงพอใจในการตอบสนอง

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การยอมรับในคุณค่านั้น
2. การชื่นชอบในคุณค่านั้น
3. ความผูกพันในคุณค่านั้น

ขั้นที่ 4 การจัดระบบค่านิยม

เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น และมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่นๆ ของตน ในขั้นนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสำคัญดังนี้

1. การสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น
2. การจัดระบบในคุณค่านั้น

ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย

ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอโดยติดตามผลการปฏิบัติ และให้ข้อมูลป้อนกลับและการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การมีหลักยึดในการตัดสินใจ
2. การปฏิบัติตามหลักยึดนั้นจนเป็นนิสัย

3. การดำเนินการในขั้นตอนทั้ง 5 ไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น ต้องอาศัยเวลา โดยเฉพาะในขั้นที่ 4 และ 5 ต้องการเวลาในการปฏิบัติจนเป็นนิสัย ซึ่งอาจจะมากน้อยแตกต่างกันไปในผู้เรียนแต่ละคน

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง โครงสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ลักษณะของการเรียนรู้ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ระหว่างหลักการพื้นฐานหรือแนวคิดทางการศึกษาแนวคิดเดียวหรือมากกว่า สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบได้ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและความเชื่อของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และผลที่ได้รับจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ซึ่งเริ่มต้นจากขั้นตอนของการรับรู้ เมื่อมีการรับรู้แล้ว จึงเกิดการตอบสนองและเห็นคุณค่าจากการให้ความหมายพิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ที่ได้รับรู้นั้นๆ แล้วจึงเกิดการจัดระบบคุณค่าของการรับรู้ในสิ่งใหม่ๆ ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิตจนเกิดเป็นนิสัย

รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ตามปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด หลักการ โดยประกอบด้วย กระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามทฤษฎีหรือแนวคิดที่นำมาใช้โดยได้รับการตรวจสอบและยอมรับว่า สามารถช่วยให้การเรียนการสอนนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

รูปแบบการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน บริบททางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. อธิบายลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการที่นำมาใช้และบริบททางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. จัดระบบองค์ประกอบที่นำมาใช้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ เพื่อไปสู่เป้าหมายของการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ
4. นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มศักยภาพ

การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน ควรใช้วิธีการดังต่อไปนี้คือ

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย
2. ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรายบุคคล ให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้และให้เหมาะสมกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายและสภาพของท้องถิ่น
3. ใช้สื่อชนิดต่างๆ ช่วยในการเรียนการสอน อาจจะใช้สื่อหลายชนิดผสมผสานกัน(multi-media) ใช้ระบบการศึกษาทางไกลเข้ามาช่วย
4. ควรมีความยืดหยุ่นในด้านต่างๆ เช่น เวลา หลักสูตร สถานที่เรียน การลงทะเบียนและลดภาระเบียดต่างๆ
5. ควรศึกษารูปแบบและวิธีการรับความรู้และการถ่ายทอดความรู้ที่มีมาแต่ดั้งเดิมของชุมชนว่า ในวิถีชีวิตของเขามีการถ่ายทอดกันอย่างไร มีการรับความรู้ใหม่อย่างไร แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบ
6. เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ ต้องปรับที่ตัวผู้เรียน ผู้เรียนอาจจะยังเคยชินกับการเรียนแบบเดิม คือ คอยเป็นผู้รับเท่านั้น ต้องปรับให้ฝึกคิด ฝึกวิเคราะห์
7. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการนำตนเอง
8. จัดการเรียนรู้ให้ผสมกลมกลืนกับชีวิต ไม่ควรให้แปลกแยกออกมาจากการดำเนินชีวิต
9. ควรเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้จากระบบโรงเรียน เป็นสภาพลักษณะการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยหลักการ แนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาจากระบบโรงเรียน กระบวนการหรือขั้นตอนการเรียนรู้หรือการเรียนการสอน มีการจัดระบบแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเพื่อไปสู่เป้าหมายและนำเสนอข้อมูลวิธีการและเงื่อนไขที่จะทำให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้จากระบบโรงเรียน เน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและมีความหลากหลายสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่เป็นคนทำงาน เช่น พยาบาล วิชาชีพได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนที่เป็นพื้นฐานและสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ออกแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพของนักศึกษาไว้ ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning)

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีจุดมุ่งหมายหลัก คือให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งมีความเชื่อเรื่องของความเป็นอิสระ และความเป็นตัวของตัวของมนุษย์ สามารถหาทางเลือกของตนเอง มีศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างไร้ขีดจำกัด และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (Elias and Marriam, 1980)

Knowles (1975) ได้ชี้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้สอนแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าการสอน ในขณะที่ Oddi (1987); Kasworm (1983) และ Wallace (1980) ได้ให้ความสำคัญของผู้เรียนโดยเฉพาะบุคลิกภาพและความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ว่าเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญต่อความคิดริเริ่ม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้ของบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ Brockett and Hiemstra (1991) ที่ได้เสนอว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ ลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลและวิธีการกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดย Brockett (1983) พบว่าคุณลักษณะที่มีผลต่อการเรียนรู้เกิดจากการสร้างแรงจูงใจ การรับรู้ และภาวะอารมณ์ของบุคคลนั้น และสอดคล้องกับ Garison (1997) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Knowles (1975, 1980) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มในการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ การวางแผนกำหนดเป้าหมายและแผนการเรียนรู้อย่างมีระบบ แสวงหาแหล่งทรัพยากร การเลือกและนำมาประยุกต์เป็นวิธีการในการเรียนรู้ และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

Skager (1978) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า เป็นการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ การวางแผนปฏิบัติ และการประเมินผลของกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคลและในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน

อาชัญญา รัตนอุบล (2551, 2554) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน โดยการกำหนดความต้องการและ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งการออกแบบประสบการณ์และทรัพยากรที่เชื่อต่อการเรียนรู้ของตนเอง ตลอดจนการประเมินผลด้วยตนเอง

สรุปความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่การค้นหาความต้องการ กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผน ปฏิบัติ การจัดหาแหล่งทรัพยากร และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งหมด เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้สอนแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Knowles (1975) ได้นำเสนอว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ผู้เรียน (Learner) ผู้เรียนต้องแสดงบทบาทในการชี้นำตนเองการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตั้งแต่การกำหนดความต้องการ การเรียนรู้ การออกแบบแผนการเรียนรู้ การกำหนดทรัพยากรการเรียนรู้ และการกำหนดวิธีการวัดและการประเมินผล

2. ผู้สอน (Instructor) ผู้สอนต้องแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นผู้กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ (Learning Resources) เป็นทรัพยากรการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

Houle (1980) ได้นำเสนอรูปแบบกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า สามารถแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การเรียนรู้ผ่านบทเรียนที่กำหนดขึ้น
2. การเรียนรู้ผ่านแหล่งข้อมูล
3. การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

Garison (1997) ได้อธิบายแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ว่าเป็นผลมาจากการผลักดันของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ

1. การจูงใจเริ่มต้น (Motivation: Entering) เป็นการจุดเริ่มต้นและดำรงรักษาความมุ่งมั่นพยายามในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. การกำกับตนเอง (Self Monitoring: Responsibility) การรับผิดชอบเป็นปัจจัยภายในในการกำกับตนเองของแต่ละบุคคล

3. การจัดการด้วยตนเอง (Self Management: Task Control Issue) เป็นปัจจัยภายนอกของบุคคลในการจัดการควบคุมงานต่างๆ จากองค์กร

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดด้วยตนเองที่เกิดจากแรงจูงใจในการเรียนรู้ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการนำรูปแบบนี้มาใช้ โดยผู้เรียนจะเป็นผู้เริ่มต้นค้นหาความต้องการในการเรียนรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนปฏิบัติ การจัดหาแหล่งทรัพยากร และการประเมินผล การเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งหมด ผู้สอนมีหน้าที่และแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง

รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

Charles Darwin ได้ริเริ่มแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จากการเผยแพร่ความเชื่อด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เชิงอุปนัย ต่อมา Carl Rogers ได้เริ่มพัฒนาวิธีการเรียนรู้ โดยจำแนกการเรียนรู้ออกเป็น 2 ชนิดคือ การเรียนรู้จากความรู้ความเข้าใจ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งถือว่ามีค่าสำคัญ เพราะการเรียนรู้รูปแบบนี้สามารถนำมาใช้กับความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้

หลักการที่สำคัญของแนวคิดนี้ คือ การเรียนรู้ที่สำคัญจะเกิดขึ้นเมื่อเนื้อหาที่เรียนสอดคล้องและตรงตามความต้องการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ให้ความสำคัญที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนตนเองตามกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติตนในสถานการณ์ใหม่ได้

Pfeiffer and Jones (1983) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะของวงจรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน โดยเรียกว่า วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย

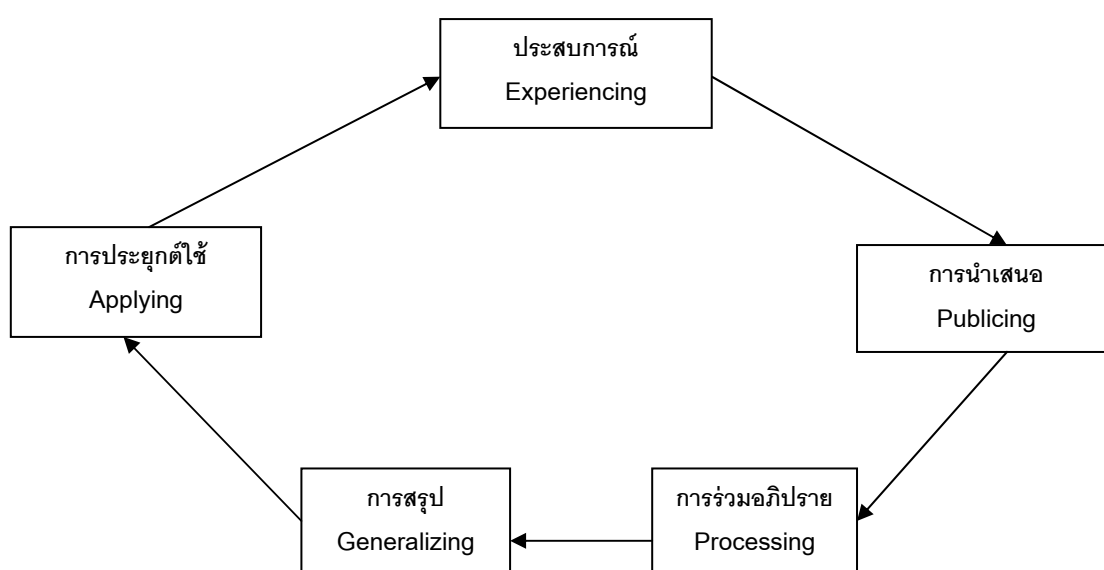
1. การค้นหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยการค้นหาและแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเพื่อน และครูผู้สอน เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

2. การนำเสนอประสบการณ์ (Publicing) ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการนำเสนอประสบการณ์ในอดีต การสังเกต การร่วมปฏิสัมพันธ์ต่อกันในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

3. การเข้าร่วมอภิปราย (Processing) ผู้เรียนมีโอกาสตรวจสอบและเข้าร่วมอภิปรายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม

4. การสรุปสร้างความรู้ใหม่ (Generalizing) ผู้เรียนจะนำประสบการณ์ที่ได้รับมาผสมผสานและกำหนดสร้างเป็นความรู้ใหม่

5. การประยุกต์ใช้ (Applying) การนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

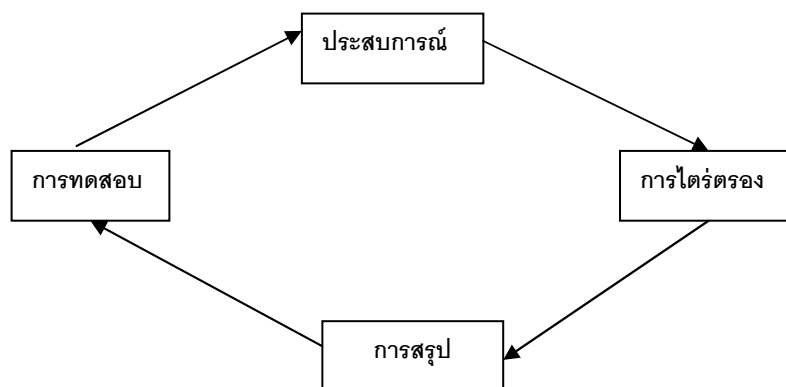

ภาพที่ 2.2 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของPfeiffer and Jones (1983)

Juch (1983) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเสนอเป็นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้ โดยเสนอว่าวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมี 4 ระยะ คือ

1. การปฏิบัติ (Doing) เป็นการปฏิบัติกิจกรรม
2. การรับรู้ หรือการสังเกต (Sensing or Observing)
3. การคิดทบทวน (Thinking)
4. การเตรียมการ หรือการวางแผน (Addressing or Planning)

Kolb (1984) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้จะเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งของวงจรแห่งการเรียนรู้ก็ได้ แต่ต้องดำเนินการให้ครบวงจรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่ Kolb เสนอได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง รายละเอียดของวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์มีดังนี้

ภาพที่ 2.3 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984)

รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb มีองค์ประกอบในการเรียนรู้ ดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ประสบการณ์จะนำไปสู่การรวบรวมความสามารถในการจัดการที่ยิ่งใหญ่ เป็นความสัมพันธ์ที่มีค่า ซึ่งประสบการณ์อาจจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ได้ ทั้งการยอมรับและการปฏิเสธ

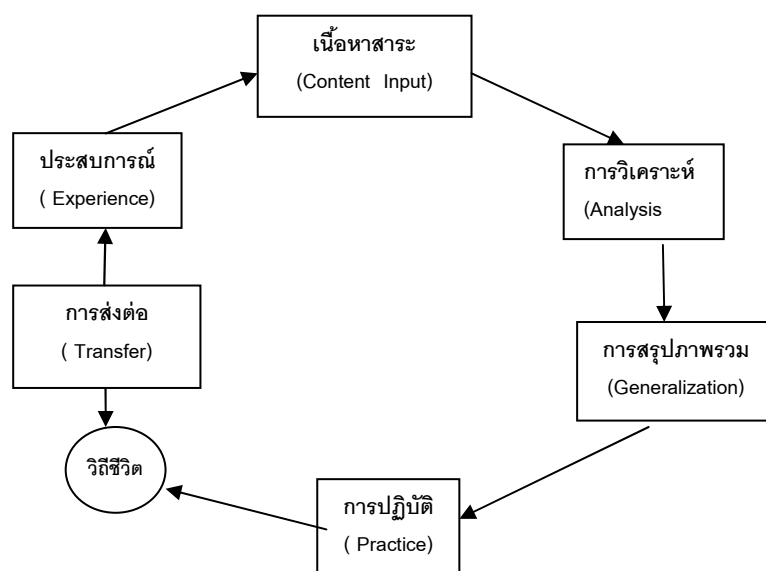
2. การสังเกตและการไตร่ตรอง (Observe and Reflect) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยการให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนกลับ มีการไตร่ตรองประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์

3. การพิจารณาลงความเห็นและการสร้างแนวคิด (Generalize and Conceptualize) เป็นการรวบรวมความรู้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่นๆ ที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตและความรู้ที่ได้จากการกระทำ หรือได้รับ หรือการได้รับความรู้จากข้อมูลจากผู้สอน การสนทนาพูดคุย แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของตนเอง

4. การตรวจสอบและการบูรณาการ (Experiment and Integrate) สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติจริง เป็นการทดลอง ฝึกปฏิบัติ และตรวจสอบ เพื่อการลองผิดลองถูก เป็นการตรวจสอบแนวคิดความจริงในสถานที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

Mark Tittly (1994) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่ามีกระบวนการเรียนรู้เป็นวงจรการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์เดิมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ประสบการณ์ โดยผู้สอนต้องกระตุ้น สร้างแรงจูงใจโดยอาจใช้รูปแบบต่างๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การชมวิดีโอ ภาพยนตร์ หรือเกม
2. การนำเสนอเนื้อหาสาระ (Content Input) ผู้สอนต้องนำเสนอเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนรับรู้ อาจใช้การบรรยาย การอ่านจากเอกสารคู่มือ การชมภาพยนตร์ หรือการอภิปรายร่วมกัน
3. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ทบทวนประสบการณ์โดยการเฝ้าข้อมูลที่ผู้สอนได้นำเสนอ การวิเคราะห์นี้อาจใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย การอภิปรายผลเพื่อหาข้อยุติ
4. การสรุปภาพรวม (Generalizations) เป็นการสรุปแนวคิดในภาพรวม หลังจากได้ข้อมูลและผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว จะได้เป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง
5. การปฏิบัติหรือทดลอง (Practice or Tryout) เป็นการทดลองปฏิบัติจริงเมื่อได้ผลสรุปของแนวคิดหรือประสบการณ์ใหม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันในประสบการณ์ที่ได้รับ
6. การส่งต่อ (Transfer) เป็นขั้นตอนของการนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และจะนำไปสู่การเกิดประสบการณ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Mark Tittly (1994)

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นวงจรการเรียนรู้ที่ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือการทบทวนประสบการณ์เดิม โดยการให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนกลับ มีการไตร่ตรองประสบการณ์ การวิเคราะห์ทบทวนประสบการณ์รวบรวมความรู้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่นๆ ที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตและความรู้ที่ได้จากการกระทำ หรือได้รับ หรือการได้รับความรู้จากข้อมูลจากผู้สอน การสนทนาพูดคุย แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่เป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง ทดลองปฏิบัติผลสรุปของแนวคิดหรือประสบการณ์ใหม่เพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันในประสบการณ์ที่ได้รับ และนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้นำไปใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ให้ความสำคัญที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนตนเองตามกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติตนในสถานการณ์ใหม่ได้

รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

Julies N. Pretty, Irene Guijt, Ian Scoones and John Thompson (1995) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมดังนี้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาจากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ของเราเป็นกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน กระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมีการสื่อสารหลายทาง เช่น การพูด การเขียน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีออกไปอย่างกว้างขวาง

หลักการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ (Experience)
2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion)

3. การสรุปความเข้าใจให้เกิดเป็นความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization)

4. การทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด (Experimental or Application)

การนำรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้ ควรมีการผสมผสานกันหลายๆ วิธีการ โดยลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น มีการเรียนเป็นกลุ่ม ใช้คำถามและเทคนิคต่างๆ เป็นสื่อให้คิด ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมและสร้างผลงานของตนเองแล้วนำมาเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ผู้สอนมีหน้าที่สร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดความอยากรู้ อยากเรียน และอยากปฏิบัติ

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการในการอภิปรายหรือสะท้อนความคิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต้องใช้เทคนิคที่หลากหลายผสมผสานกัน เช่น การเรียนเป็นกลุ่ม เทคนิคการตั้งคำถามที่สื่อให้คิดเชื่อมโยงกับชีวิตจริงจากการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีออกไปอย่างกว้างขวาง โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน

รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอไว้มีความหลากหลายในเรื่องของการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่สิ่งที่นักการศึกษาส่วนใหญ่กล่าวไว้เหมือนกัน คือ การเรียนรู้ควรเป็นการเรียนรู้ที่เป็นความต้องการของตัวผู้เรียนเอง โดยนำประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มานำใช้ในกระบวนการเรียนรู้และให้สมาชิกภายในกลุ่มได้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ผู้สอนหรือผู้จัดการเรียนรู้มีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนหรือกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

ตอนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformative Learning Theory)

การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformative Learning) เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการจาก พ่อ แม่ เพื่อน และสิ่งอื่นๆ ที่ทำให้เราสามารถปรับตัวให้อยู่ได้ในสังคม รวมถึงการทบทวนการแปลความหมายประสบการณ์ของบุคคล เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคต การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสัญชาตญาณและความรู้สึกภายในของบุคคล ผสมผสานระหว่างการเปลี่ยนสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ของแต่ละ

ละบุคคลผสมกับการมีสติสัมปชัญญะที่เปิดกว้างกว่าเดิมสองสิ่งนี้นำไปสู่การบูรณาการให้เกิด
บุคลิกภาพใหม่

Mezirow (1991) เชื่อว่า เป้าหมายของการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ช่วยให้บุคคลเปลี่ยนแปลง
เป็นผู้ที่คิดได้ด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนค่านิยมให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ และการ
กำหนดเป้าหมายของตนเองมากกว่าการปฏิบัติตามสิ่งที่คนอื่นกำหนดให้โดยไม่มีข้อโต้แย้ง การ
เรียนรู้ของบุคคลจึงเป็นกระบวนการที่บุคคลตีความหรือแปลความหมายจากประสบการณ์เก่าเพื่อ
การพัฒนาบุคคลได้ทบทวนการแปลความหมายของประสบการณ์นั้นไปสู่การปฏิบัติต่อไป การ
เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่มีเป้าหมายสำคัญที่จะ
ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบและกระบวนการคิดและนำไปสู่การพัฒนาตนเองเป็นการ
ให้การศึกษาที่ยั่งยืน (Sustainable) กว่าเป้าหมายอื่น

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่
มากกว่าการเรียนรู้เพื่อให้ได้รับความรู้เชิงข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะ
เปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ไปในทิศทางที่มีความหมายหรือความสำคัญยิ่ง เกิดการตั้ง
คำถามต่อสมมติฐาน ความเชื่อ และคุณค่าต่างๆ ได้ และการทบทวนใคร่ครวญมุมมองต่างๆ ที่
หลากหลาย บนพื้นฐานของการใช้เหตุผลที่เหมาะสม

Mezirow (1991) ยังได้เสนอว่า ผู้เรียนจะสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการให้
ความหมายของตนได้กล่าวคือ ความเชื่อ ทศนคติ และปฏิกิริยาเชิงอารมณ์ ด้วยการใคร่ครวญ
สะท้อนความคิดในเชิงวิพากษ์ต่อประสบการณ์ต่างๆ ของตน ซึ่งทำที่สุดจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
คุณลักษณะเชิงมุมมองโครงสร้างเชิงความหมาย (Meaning Structure) เป็นกรอบการมองโลกที่
ตั้งอยู่บนฐานของประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมและบริบทของแต่ละบุคคล และมีอิทธิพลต่อความ
ประพฤติกการตีความเหตุการณ์ต่างๆ ของเขา

Boyd (1991) ได้นำเสนอแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์โดยเน้นการวิพากษ์
โครงสร้างทางจิตวิทยาของบุคคลบนพื้นฐานที่เป็นกระบวนการเชิงญาณทัศน์(Intuition) และเชิง
อารมณ์ โดยพัฒนาจากทฤษฎีเรื่องการศึกษาเชิงการเปลี่ยนแปลง(Transformative Education)
ของจิตวิทยาเชิงวิเคราะห์เชิงลึก (Analytical (depth) Psychology) การเปลี่ยนแปลงภายใน
(Transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับรากฐานของบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นจาก
การได้ข้อสรุปจากทางเลือกที่ขัดแย้งส่วนตัวและการขยายจิตสำนึก (Consciousness) ซึ่งเกิดขึ้น
จากการบูรณาการเชิงบุคลิกภาพ โดยอาศัยสิ่งที่เหนือกว่าเหตุผล เช่น สัญลักษณ์ ภาพพจน์

(Images) และแบบฉบับ (Archetypes) ต่างๆ ในการช่วยให้เกิดวิสัยทัศน์หรือความหมายส่วนตัว ในการให้ความหมายโดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ ช่วงที่ปัจเจกบุคคลเกิดสภาวะที่เศร้าเสียใจและตระหนักว่า แบบแผนการรับรู้เดิมของตนนั้น ไม่สามารถจะใช้ได้อีกต่อไป ก็จะเปลี่ยนสู่การยอมรับแบบแผนการรับรู้ใหม่ ที่จะบูรณาการทั้งแบบแผนเดิมและแบบแผนใหม่เข้าด้วยกัน แนวคิดของ Boyd & Myers นั้น จึงมีลักษณะเชิงจิตวิทยาทางสังคม (Psychosocial) มากกว่าแนวคิดของ Mezirow ซึ่งเน้นตัวตน (Ego) และเหตุผลเป็นหลัก (Boyd & Myers, 1988)

นอกจากนี้ Boyd (1991) มีแนวคิดว่าการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เกิดขึ้นเมื่อบุคคลตระหนักรูปแบบหรือวิถีคิดแบบเดิมหรือไม่ถูกต้องสมเหตุสมผลอีกต่อไปและบุคคลยอมรับวิถีคิดใหม่เข้าด้วยกันบุคคลมีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์แล้วบุคคลจะมีความเป็นอิสระเสรีหลุดพ้นจากจิตใต้สำนึกของตน

Zajonc (2002) ได้ให้นิยาม การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านมุมมอง เป็นการเปลี่ยนมุมมองในวิถีชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะภายในว่าเป็นหัวใจหลักของวิถีปฏิบัติทางจิตวิญญาณทุกรูปแบบ แต่ในมิติในด้านวิชาการ การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformative Learning) ไม่ได้เริ่มต้นขึ้นด้วยการรวมเอามิติด้านการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญหรือจิตตปัญญา (Contemplative) หรือจิตวิญญาณ (Spiritual) ไว้ด้วย

O'Sullivan (2003) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนย้ายอย่างลึกซึ้งเชิงโครงสร้างในด้านของความคิด ความรู้สึก และการกระทำ เป็นการเปลี่ยนย้ายของจิตสำนึก (Consciousness) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและไม่อาจเปลี่ยนกลับมาสู่สภาพเดิมได้

Mezirow (2000) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ว่าหมายถึงกระบวนการที่บุคคลปรับเปลี่ยนกรอบความคิดที่เคยยึดถือมา ไปเป็นมโนทัศน์ใหม่ที่เปิดกว้างและมีความครอบคลุมกว่าเดิมมีความชัดเจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกเป็นมโนทัศน์จากการวิพากษ์อดีตซึ่งทำให้เกิดความเชื่อใหม่ขึ้นมาและความคิดความเชื่อนี้ได้รับการยอมรับว่าเหมาะสมและสามารถเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

ความหมายของคำที่ใช้ในทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ มีดังนี้

Meaning Scheme หมายถึงความเชื่อ ความรู้สึก ทักษะคติ หรือคุณค่าที่ชัดเจนแน่นอน เป็นระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือแปลความหมายจากธรรมชาติหรือสิ่งที่คาดหวังได้ เป็นองค์ประกอบระหว่างความคาดหวัง จากสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอๆ

Reflection Learning หมายถึงการเรียนรู้จากการวิเคราะห์หรือวิพากษ์อดีต เป็นกระบวนการการศึกษา วิเคราะห์ประสบการณ์ เพื่ออธิบายความเชื่อของบุคคล เพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ๆ ต่อสถานการณ์นั้นๆ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์อดีตมีหน้าที่สำคัญ คือ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บุคคลสามารถผสมกลมกลืนกับสิ่งที่ไม่คุ้นเคย และเพื่อประเมินย้ำว่าสิ่งที่เรารู้อยู่แล้ว ยังคงใช้ได้ดีอยู่หรือไม่

การวิพากษ์อดีต จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ โดยผ่านวิธีการวิพากษ์อดีตของตนเอง (Critical Self-Reflection) กระบวนการเรียนรู้นี้จะทำให้บุคคลพัฒนามโนทัศน์ที่มีความหมายใหม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ครอบคลุม สามารถแยกแยะประเด็น และบูรณาการความเข้าใจให้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ได้ การเรียนรู้แบบนี้รวมถึงการลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่ตนเข้าใจ สำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่หรือผู้ที่ทำงานการศึกษาตลอดชีวิต เป้าหมายของการศึกษาหรือผลลัพธ์จากการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ นั้น จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลง ด้านความรู้ ด้านทักษะ หรือด้านทัศนคติ และความรู้สึก

การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Perspective Transformation) เป็นกระบวนการที่บุคคลมีความตระหนักรู้ว่ามีเหตุมีผลว่า สมมติฐานหรือความเชื่อต่างๆ มีผลต่อการที่ตน รับรู้ เข้าใจ และมีความรู้สึกต่อโลกรอบตัวอย่างไร และทำไมถึงเป็นเช่นนั้น วิธีการมองของตนพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างไรเปลี่ยนแปลงพัฒนากระบวนการคิดหลอหลอมความคิดส่วนหนึ่งของประสบการณ์ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ หัวใจสำคัญของการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของบุคคลนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีความหมาย

มโนทัศน์ของความหมาย (Meaning Perspective) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดมโนทัศน์ใหม่ได้มีการพัฒนาการกรอบความคิดของบุคคลให้ความสมเหตุสมผลยิ่งขึ้น มีความครอบคลุมสามารถใช้ในการแยกแยะตัดสินใจได้สามารถแพร่กระจายหรือขยายความผ่านการ

วิพากษ์อย่างมีเหตุผลเป็นมโนทัศน์ที่ได้บูรณาการประสบการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกันทั้งกระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome)

Mezirow (1991) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญ 5 ประการในการเรียนรู้ ได้แก่

1. การเรียนรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล
2. การสื่อสาร โดยการใช้ภาษาหรือรหัสซึ่งต้องสื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง
3. การปฏิบัติเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
4. ภาพพจน์ของผู้เรียน
5. สถานการณ์ที่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอก มีผลต่อความทรงจำ

Mezirow (1991) (อ้างถึงใน ชิดชงศ์ ส.นันทนาเนตร, 2547) ยังได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล 3 ขั้นตอนคือ

1. บุคคลตระหนักว่าสมมติฐานและแนวคิดต่างๆ มีผลต่อแนวคิดของตนอย่างไรและทำไมสมมติฐาน เหล่านั้นจึงมีผลต่อแนวคิดความเข้าใจและความรู้สึกนึกคิดของตน
2. บุคคลปรับเปลี่ยนกรอบความคิด ลักษณะนิสัยที่จะช่วยให้เกิดมโนทัศน์ใหม่ที่มีความครอบคลุมชัดเจน
3. บุคคลปฏิบัติหรือทำการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยใช้ความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่

Cranton (1992) ได้อธิบายว่า เมื่อบุคคลได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์แล้วจะมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงสมมติฐานที่เคยเชื่อถือ
2. เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ของตน
3. เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

องค์ประกอบของการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

Mezirow (1991) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ประสบการณ์เดิมของบุคคล (Experience)

ประสบการณ์ต่างๆ ของบุคคล เป็นผลมาจากการหล่อหลอมจากสังคม ประสบการณ์จึงเป็นเนื้อหาสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และกระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้น

ได้จากบรรยากาศการเรียนรู้หรือสภาพแวดล้อมของกลุ่ม จากกระบวนการกลุ่ม ผู้อำนวยการผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้ดำเนินการกลุ่ม มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนหรือสมาชิกกลุ่มมองย้อนอดีตและให้ความหมายหรือแปลความหมายประสบการณ์ต่างๆในอดีตของบุคคลตามกรอบความเชื่อหรือการให้ความหมายในประสบการณ์เดิมนั้น มีความสมเหตุสมผลหรือเหมาะสมหรือไม่

2. การวิพากษ์อย่างมีเหตุผล (Critical Reflection)

การวิพากษ์อย่างมีเหตุผลหรือการสะท้อนความคิดอย่างใคร่ครวญ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้เหตุผลต่างๆมาประกอบ กิจกรรมการวิพากษ์อย่างมีเหตุผลเป็นการตั้งคำถามที่ทำให้บุคคลตระหนักได้ว่า ความรู้และประสบการณ์ ที่เคยใช้อยู่เดิมไม่สามารถใช้ได้หรือปฏิบัติได้อีกต่อไป การวิพากษ์สมมติฐานที่เคยยึดถือหรือเนื้อหาความรู้ที่เคยใช้ปรับปรุงการปฏิบัติและการวิพากษ์ตนเอง พิจารณาในเชิงจิตวิทยา และข้อจำกัดวัฒนธรรมที่ทำให้บุคคลมีมุมมองต่อโลกรอบๆ เป็นการกระทำที่อยู่บนฐานการตัดสินใจซึ่งเป็นผลจากการวิพากษ์วิจารณ์อดีต เริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหา และจบลงที่การปฏิบัติ หลักใหญ่ของกระบวนการ คือ การพินิจวิเคราะห์ การเสนอความเห็น การวิพากษ์วิจารณ์อดีต การจินตนาการ และผลของการตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมายหรือในกรณีของการวิพากษ์วิจารณ์อดีตเพื่อการทำทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์หรือแนวความคิดของบุคคล ซึ่งต้องใช้ความทรงจำในการตีความหรือแปลความหมายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การทำให้เกิดความถูกต้องสมเหตุสมผลกับสิ่งเรียนรู้ที่ผ่านมาหรือการเข้าสู่ดุลยพินิจในความเชื่อของเรา เมื่อใดที่เรามีเหตุผลให้เกิดความสงสัยในสิ่งที่มายืนยันความจริง ความถูกต้อง หรือความจริงแท้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพรอบตัวเรา การติดต่อกันในสังคม และโลกส่วนตัวของเราเช่น ความรู้สึก ความตั้งใจ เราต้องแก้ประเด็นต่างๆ ก่อนที่เราจะเรียนรู้ต่อไป นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการวิพากษ์ในอดีตหรือการสะท้อนความคิด พบว่ามีผู้ให้ความหมายที่เป็นนักการศึกษาท่านอื่น ดังนี้

Dewey (1933) ให้ความหมายของการสะท้อนความคิดว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการคิด พินิจวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มจากความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับความคิดความเชื่อหรือองค์ความรู้ที่ยึดถือกันอยู่ และใช้ความพยายามในการค้นหาคำตอบ โดยอาศัยเหตุผลและข้อมูลอ้างอิง

Knowles; Cole and Presswood (1994) กล่าวว่า การสะท้อนคิดเป็นการใช้กระบวนการพินิจวิเคราะห์ ตั้งคำถามย้อนหลังกลับมายังสถานที่ที่เป็นอยู่อย่างครอบคลุมทุกด้าน แยกให้เห็นปัญหาที่เป็นเหตุผลในการปฏิบัติขณะนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และส่งผลต่อการ

แก้ปัญหาที่เหมาะสม Colloen (1996) เห็นว่า การสะท้อนคิดเป็นปฏิกริยาของสมองที่สะท้อนคิดสิ่งที่บุคคลนั้นคำนึงถึงอย่างใคร่ครวญ ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อถ่ายโอนความรู้สึกต่างๆ ของตนเอง ก่อนที่จะสื่อสารกับผู้อื่นด้วยการพูดหรือการเขียน

นอกจากนี้ Yancey (1998) กล่าวว่า การสะท้อนคิด อาจหมายถึง การทบทวนในงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งหรือการประเมินตนเองหรือเป็นการวิเคราะห์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การสะท้อนความคิด หมายถึง กระบวนการพินิจพิเคราะห์ ไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง การเสนอความเห็น การวิพากษ์วิจารณ์อดีต การจินตนาการ และผลของการตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มจากความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับความคิดความเชื่อหรือองค์ความรู้ที่ยึดถือกันอยู่ และใช้ความพยายามในการค้นหาคำตอบ โดยอาศัยเหตุผลและข้อมูลอ้างอิง

3. การเสวนา (Rational Discourse / Dialogue)

เป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ การเสวนาจะเป็นช่องทางหรือสื่อสารรูปแบบหนึ่งจะทำให้บุคคลรู้จักที่จะฟังความรู้สึกนึกคิดของตนเองและความคิดเห็นของผู้อื่นการเสวนาทำให้คนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง การเสวนานี้จะประสบผลสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การเสวนานี้ อาจจะมีความหมายแตกต่างกับการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะการเสวนานี้ จะกระทำได้เมื่อบุคคลมีเหตุผลเพียงพอที่จะตั้งคำถามโต้แย้งต่อความคิดเห็นหรือความเข้าใจเดิม การตั้งข้อสงสัยต่อความเป็นจริง มีประเด็นที่เปิดกว้าง และผู้อื่นสามารถอภิปรายได้มีความเป็นปรนัย ข้อสรุปทั้งหลายมีหลักฐานรองรับ นำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่มนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกรอบโครงสร้างในการคิดของบุคคลต่อไป

ในมุมมองของผู้วิจัยมองว่า การเสวนา เป็นการเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่หรือสุนทรียสนทนา ซึ่งพอสรุปได้ว่าหมายถึง การพูดคุยกันระหว่างคนสองคน หรือเป็นกลุ่มที่กำหนดกฎ กติกา มารยาทในการสนทนาไว้ เพื่อสร้างและพัฒนากระบวนการคิดร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มีเหตุผล สร้างความเข้าใจในระดับลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดความหมาย ความรู้ใหม่ในตัวตนที่ลุ่มลึกกว่าความรู้เดิม เปิดโอกาสให้แต่ละคนเรียนรู้ตนเอง และเปลี่ยนแปลงตนเอง นักการศึกษา ควรส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ที่ให้ความสำคัญต่อการเสวนาของบุคคล เกิดการเรียนรู้จากการสื่อสารโดยการเสวนา การเสวนานี้จะประสบผลสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ข้อสรุปของกลุ่มที่ได้ผ่านการถกเถียงเป็นข้อสรุปที่น่าเชื่อถือและ สมเหตุสมผล

Merriam and Caffarella(1999) ได้สรุปแนวทางการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เพื่อความเป็นไทหรือการหลุดพ้นจากค่านิยมของสังคมที่กดขี่ (Emancipatory Learning) (Freire,1971)
2. การเสวนาเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ใต้จิตสำนึกของเรา (Boyd and Myers,1988)
3. การปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดใหม่ (Cognitive Restructuring) (Mezirow,1995; Merriam and Caffarella,1999)

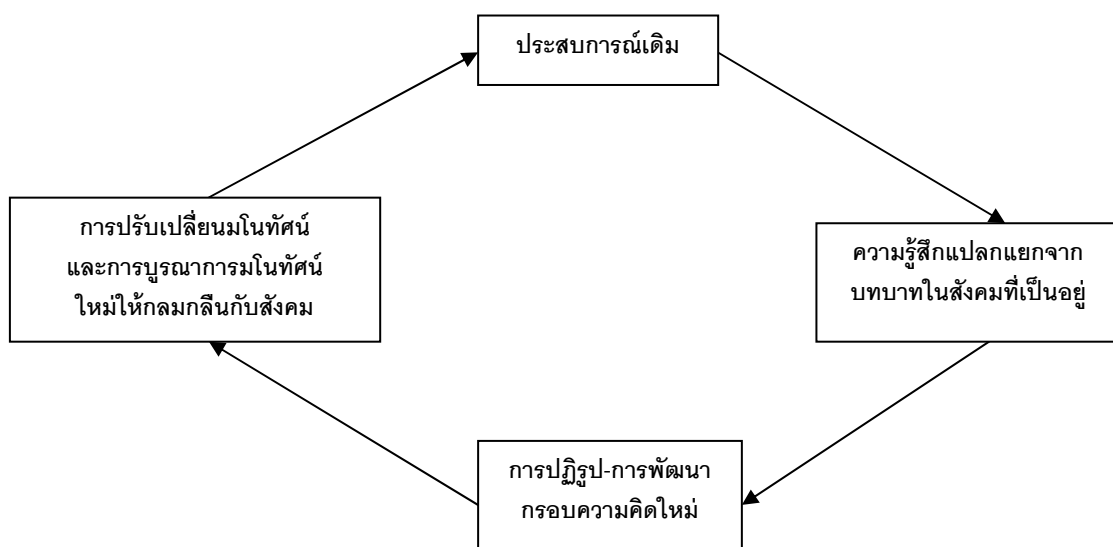
Clark (1991) ได้นำเสนอกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงจิตวิทยา เป็นการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง
2. การทบทวนความคิด ความเชื่อที่เป็นอยู่
3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบุคคล

Mezirow (1998) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. เริ่มจากความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่
2. การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง
3. การประเมินสมมติฐานเบื้องหลังสถานการณ์ต่างๆอย่างมีเหตุมีผล
4. ตระหนักว่าคนอื่น ๆ มีการปรับเปลี่ยนความคิดเช่นเดียวกัน
5. การสำรวจค้นคว้าเพื่อกำหนดบทบาทใหม่หรือแนวทางการปฏิบัติใหม่
6. การวางแผนการปฏิบัติ
7. การศึกษาหาความรู้และทักษะที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนที่วางไว้
8. การทดลองปฏิบัติตามแผน
9. การพัฒนาสมรรถนะและสร้างความเชื่อมั่นในตนเองเพื่อการปฏิบัติตามบทบาทใหม่
10. การบูรณาการมโนทัศน์ใหม่เข้ากับวิธีการดำเนินชีวิต

จากขั้นตอนดังกล่าว สามารถเขียนเป็นวงจรของการเรียนรู้ (Learning Cycle) ได้ดังนี้ (Mezirow, 1995)

ภาพที่ 2.5 วงจรการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Mezirow (1995)

Taylor (1987) นำเสนอกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. Disconfirmation การรับรู้สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ระหว่างประสบการณ์กับสิ่งที่คาดหวัง
2. Exploration การระบุปัญหาจากกิจกรรมการสะท้อนความคิด
3. Reorientation การร่วมมือของกลุ่มในการหากำหนดบทบาทใหม่
4. Equilibrium การนำบทบาทหรือแนวทางจากมโนทัศน์ใหม่ไปปฏิบัติ

ส่วน Brookfield (1987) เห็นว่าการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ชี้นำตนเอง และอธิบายลักษณะการคิดแบบวิพากษ์ว่าเป็นกระบวนการคิดที่คู่ขนานไปกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. Trigger Event สถานการณ์ที่ไม่คาดหวังที่ของผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ทั้งด้านบวกหรือลบ
2. Appraisal การทดสอบ ระบุหรือสำรวจความตระหนักของตนเอง
3. Exploration การเปิดใจจากการสะท้อนความคิด
4. Developing Alternative Perspectives การพัฒนาเลือกแนวทางตามการรับรู้ใหม่
5. Integration การนำความหมายใหม่ที่ได้รับไปบูรณาการกับการดำเนินชีวิต

Cooperrider (2003) ได้นำเสนอรูปแบบทางเลือกในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและองค์กร โดยใช้กระบวนการในการสืบสวนทางบวก ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาเชิงบวก และการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่เรียกว่า กระบวนการสืบสวน (Appreciative Inquiry) เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (4-D cycle) ดังนี้

1. Discovery การเล่าถึงสถานการณ์ หรือประสบการณ์ในสิ่งที่ดีที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของกระบวนการนี้
2. Dream การสะท้อนความคิดในด้านบวก
3. Design การกำหนดหรือออกแบบสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่อยากจะเป็นหรือภาพฝันโดยการใช้จินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคต
4. Destiny ผลที่จะได้รับจากการนำไปปฏิบัติว่าจะเป็นอย่างไหลังจากเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษา พบว่า การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) หรือบางท่านเรียกว่าการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์นั้น มีความหมายและกระบวนการที่ใกล้เคียงสอดคล้องกับแนวคิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) เพียงแต่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์มักจะใช้ในมิติทางวิทยาศาสตร์ มิติทางสุขภาพ หรือจิตวิญญาณเชิงพุทธ เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะใช้คำว่ามโนทัศน์ หรือกระบวนทัศน์ ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมไปสู่เป็นกรอบความคิดใหม่ที่น่าไปสู่การพัฒนาบุคคล และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการ

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านสรุปได้ว่า การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ขึ้นนำตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่คาดหวัง โดยการให้ความหมาย และตีความหมายจากประสบการณ์เดิม ในมุมมองของการรับรู้ใหม่ที่ได้จากกิจกรรมการวิพากษ์ข้อดีหรือสะท้อนความคิดอย่างใคร่ครวญ (Critical Reflection) การเสวนาและอภิปรายด้วยเหตุผล (Rational Discourse) เพื่อหาแนวทางในมโนทัศน์ใหม่ เพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป ผู้อำนวยการความสะดวกรในการเรียนรู้จึงควรส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ สร้างบรรยากาศที่ให้ความสำคัญของการเสวนาหรือการวิพากษ์ข้อดี ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของบุคคล

ซิดชงส์ ส. นันทนาเนตร (2551) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่เป็นการเรียนรู้ของกลุ่ม (Group Setting)
2. เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์
3. เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลามาก
4. เป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมักมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว
5. เป็นการเรียนรู้ด้านทัศนคติหรือด้านอารมณ์ ความรู้สึก
6. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ เป็นผู้เรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

การจะสร้างให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformative Learning) สำหรับการศึกษาของผู้ใหญ่ (Adult Education) จะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้:

1. บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีบทบาทในการจัดและส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจและความห่วงใยซึ่งกันและกัน และช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อนระหว่างผู้เรียน ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการหล่อเลี้ยงการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เป้าหมาย คือการสร้างชุมชนของปัจเจกบุคคลที่เป็นหนึ่งเดียวกันในการมีประสบการณ์ร่วมในการพยายามให้ความหมายแก่ประสบการณ์ในชีวิต ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้จึงต้องทำหน้าที่เป็นบุคคลต้นแบบโดยการสาธิตความตั้งใจและเต็มใจในการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

2. บทบาทของผู้เรียน แม้ว่าการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์จะเกิดขึ้นได้ยากหากปราศจากบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนก็มีความรับผิดชอบร่วมในการสร้างสรรค์ให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้

3. บทบาทของการใช้เหตุผลและความพึงพอใจส่วนตัว การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มีส่วนที่สำคัญสองส่วนที่ดูจะขัดแย้งกันอยู่ คือ ส่วนของการรับรู้เชิงความคิดเป็นเหตุเป็นผล และเป็นภววิสัยและส่วนของญาณทัศน์ (Intuition) การจินตนาการ และความเป็นอัตวิสัย (Subjective) ผู้สอนจะต้องพิจารณาว่า จะช่วยให้ผู้เรียนใช้ความรู้สึกและอารมณ์อย่างไรในการคิดใคร่ครวญเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) และในฐานะที่เป็นวิถีทางสู่การใคร่ครวญสะท้อนความคิด (Reflection) (Cranton, 1994; Taylor, 1998; Loughlin, 1993)

นอกจากนี้ Taylor (1998) ยังได้เสนอแนวทางการส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีที่ผู้เรียนรู้รู้สึกปลอดภัย ยอมรับการแสดงความคิดเห็น และบรรยากาศที่มีความไว้วางใจ
2. กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. การให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการกระตุ้นให้ผู้เรียนสำรวจและแสวงหาทางเลือก มโนทัศน์ หรือมุมมองใหม่ โดยการตั้งคำถามและกระตุ้นให้มีการสะท้อนความคิดอย่างใคร่ครวญหรือการวิพากษ์อย่างมีเหตุผล

นอกจากนี้ ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ต้องเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจ เข้าใจผู้อื่น มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีความจริงใจ ต้องมีเทคนิคในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการสะท้อนความคิดหรือวิพากษ์อย่างมีเหตุผล ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าเปิดเผยตนเอง ให้ความสำคัญกับอารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน และการแจ้งผลย้อนกลับและการประเมินตนเอง

สรุปได้ว่า เป้าหมายที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของบุคคลนั้น คือการปรับเปลี่ยนความหมาย (Meaning Perspective) หรือมโนทัศน์ของบุคคล ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้เกิดมโนทัศน์ใหม่ มีการพัฒนากรอบความคิดของบุคคลให้เหมาะสมผลยิ่งขึ้น ถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การสะท้อนความคิดอย่างใคร่ครวญและการเสวนาอย่างมีเหตุผล โดยมีกระบวนการขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่หลากหลายมุมมองของนักคิด แนวคิดนี้จึงถูกนำมาใช้กระบวนการพัฒนามนุษย์และพัฒนาชุมชนหรือสังคม โดยมุ่งเน้นให้บุคคลหลุดพ้นและมีอิสระทางความคิด หลุดพ้นจากการถูกครอบงำจากวัฒนธรรมว่า การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีผลทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในบุคคล (Merriam, 2004) โดยที่นักการศึกษา (Educator) หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้การเรียนรู้ (Facilitator) มีบทบาทที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ โดยการสร้างความไว้วางใจและเอื้ออาทร มีความเป็นประชาธิปไตย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง มีความเต็มใจที่จะเรียนรู้จากผู้อื่น สนใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียน มีความเข้าใจ มีมโนทัศน์ที่เปิดกว้างในการเสวนา และผู้เรียนต้องมีกระบวนการเรียนรู้เช่นเดียว

ตอนที่ 4 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

แนวคิดทฤษฎีมนุษยนิยม

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีรากฐานมาจากแนวคิดทฤษฎีมนุษยนิยม ซึ่งนักวิชาการตามแนวคิดมนุษยนิยมที่มีชื่อเสียง คือ Rogers (1996) ซึ่งเชื่อว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่ดีมีแรงจูงใจในด้านบวกเป็นผู้ที่มีเหตุผล (Rational) และเป็นผู้ที่สามารถได้รับการขัดเกลา (Socialized) สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ ถ้ามีอิสระเพียงพอ และมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ (Full Potential) และพัฒนาไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization) ได้อธิบายโครงสร้างบุคลิกภาพว่าประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

1. **อินทรีย์ (The organism)** หมายถึง ทั้งหมดที่เป็นตัวบุคคล รวมถึงส่วนทางร่างกาย หรือทางสรีระของบุคคล (Physical Being) ที่ประกอบด้วยความคิด ความรู้สึกที่แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคล เพื่อตอบสนองความต้องการ (Needs) ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล และทำให้มนุษย์ มีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization) โดยมนุษย์จะแสดงพฤติกรรมโดยการนำเอาประสบการณ์เดิมบางอย่างที่เขาให้ความหมาย หรือให้ความสำคัญต่อประสบการณ์เดิมบางอย่าง ที่เกิดจากการเรียนรู้ และนำเอาประสบการณ์เหล่านี้มาเป็นสัญลักษณ์ในจิตสำนึกของเขาโดยปฏิเสธประสบการณ์บางอย่าง

ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถรับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความหมายของประสบการณ์ที่ถูกต้องกับความเป็นจริงมากที่สุด จะเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาได้ตามปกติ

2. **ประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคล (Phenomenology Field)** ที่เป็นสิ่งที่บุคคลจะรู้เฉพาะตนเท่านั้น และประสบการณ์ของบุคคลนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา มนุษย์อยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลงที่มีตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นประสบการณ์ที่อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายในตัวบุคคล สามารถแบ่งออกเป็นประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก และจิตใต้สำนึกของบุคคล ซึ่งเป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ และให้ความสำคัญต่อความสามารถในการสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคล ในขณะที่ผู้ที่มีความแปรปรวนทางอารมณ์และบุคลิกภาพ เกิดจากความไม่สามารถในการสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนอย่างเหมาะสมได้

3. **ตัวตน (The Self)** เป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพ ที่เป็นส่วนของการรับรู้ และค่านิยมเกี่ยวกับตัวเรา ตัวตนพัฒนามาจากกการที่อินทรีย์มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เป็นประสบการณ์เฉพาะตน ในการพัฒนาตัวตนของบุคคลนั้น บุคคลจะพบว่า มีบางส่วนที่คล้ายและบางส่วนที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ตัวตนเป็นส่วนที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลมีความคงเส้นคงวา และประสบการณ์ใดที่ช่วยยืนยันความคิดรวบยอดของตนที่บุคคลมีอยู่ บุคคลจะรับรู้ และผสมผสานประสบการณ์นั้นเข้ามาสู่ตนเองได้อย่างไม่มีความคับข้องใจ แต่ประสบการณ์ที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าอัตมโนทัศน์ที่มีอยู่เบี่ยงเบนไปจะทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจที่จะยอมรับประสบการณ์นั้น ความคิดรวบยอดของตนเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะบุคคลจะต้องอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงโดยมีตัวเอง (Self) เป็นศูนย์กลางในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ

ทฤษฎีตัวตน (Self Theory) ของ Rogers (1996) ได้กล่าวถึงคำว่า “ตนเอง” (Self) ว่าเป็นการรวมกันของรูปแบบค่านิยม เจตคติ การรับรู้และความรู้สึก ซึ่งแต่ละบุคคลมีอยู่และเชื่อว่าเป็นลักษณะเฉพาะของเขาเอง ตนเองหมายถึงฉันและตัวฉัน เป็นศูนย์กลางที่รวมประสบการณ์ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ภาพพจน์นี้เกิดจากการที่แต่ละบุคคลมีการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเริ่มแรกของชีวิต บุคคลที่มีการปรับตัวดีก็จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างคงที่และมีการปรับตัวตามประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ และเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนเป็นคนดีมีคุณค่ามากกว่าเป็นผู้ถูกกระทำ มนุษย์มีศักยภาพในตนเองที่จะพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดของศักยภาพในตัวเองได้ และอธิบายว่า “ตัวตน” ของบุคคลแบ่งออกเป็นลักษณะต่างๆ ได้แก่

มโนภาพแห่งตน หรือความคิดรวบยอดของตน หรือตัวตนตามที่มองเห็น (Self-Concept) เป็นส่วนที่ตนมองเห็นภาพของตนเอง ที่บุคคลมีการรับรู้และมองเห็นตนเองในหลายแง่มุม เช่น “ฉันเป็นคนเก่ง” “ฉันเป็นคนสวย” “ฉันเป็นคนอาภัพ” “ฉันเป็นคนขี้อาย” เป็นต้น และสิ่งที่คุณมองเห็นตัวเองนี้อาจไม่ตรงกับที่ผู้อื่นมองเห็น หรือรับรู้ก็ได้ เช่น ผู้ที่เห็นแก่ตัวและชอบเอาเปรียบผู้อื่น หรือผู้ที่มีความทะเยอทะยานสูง อาจไม่ทราบว่า ตนเป็นคนเช่นนั้น ตัวตนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวตนที่เป็นจริง กับตัวตนตามอุดมคติ

ตัวตนตามที่เป็นจริง (Real Self) เป็นลักษณะของบุคคลที่เป็นไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลอาจรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ เช่น “เป็นคนฉลาด” “เป็นคนสวย” “เป็นคนขี้อาย” ฯลฯ และพบว่าบ่อยครั้งที่บุคคลจะมองไม่เห็นในส่วนที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของตน ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาต่างๆ

ตัวตนตามอุดมคติ (Ideal Self) หมายถึง ภาพที่ตนเองอยากจะเป็น ซึ่งหมายถึง บุคคลยังไม่สามารถเป็นได้ในสภาวะปัจจุบัน

การทำงานของตัวตนในบุคคลต้องสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม กล่าวคือ มโนภาพแห่งตนของบุคคลจึงต้องมีความสมเหตุสมผล ตรงกับความเป็นจริงและตรงจากประสบการณ์ การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคลที่มีมโนภาพแห่งตนอย่างไร ก็จะมีพฤติกรรมไปตามแนวทางของมโนภาพที่เขามีอยู่ ถ้าบุคคลมีประสบการณ์ที่ทำให้มโนภาพแห่งตนเดิมที่เขา มีอยู่ไม่ตรงกับความเป็นจริง หรืออาจกล่าวได้ว่า ถ้ามโนภาพแห่งตน ขัดแย้งและไม่สอดคล้องกับตนตามความเป็นจริงมากเท่าไร บุคคลจะเกิดการป้องกันตนเอง เกิดความวิตกกังวล และนำไปสู่ปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และบุคลิกภาพมากขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้ที่มีมโนภาพแห่งตน สอดคล้องกับตนตามความเป็นจริงนั้น ก็มักจะพอใจและมองเห็นตนตามอุดมคติสอดคล้องกันไปด้วยเช่นกัน เพราะเขาจะมีความรู้สึกพึงพอใจกับตัวตนที่แท้จริงของเขาเสมอ ไม่จำเป็นต้องสร้างภาพตนตามที่ต้องการเป็นขึ้นมา เพราะเขาจะไม่อยากจะเป็นใครอีกนอกจากเป็นตัวของตัวเองเท่านั้น จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีไม่ป้องกันตนเอง ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การรู้จักตัวเองอย่างแท้จริง ยอมรับตนเอง สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นจริง มีการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเปิดตนเองออกรับการประสบการณ์ใหม่ๆ เลือกตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่ขึ้นอยู่กับการยอมรับของผู้อื่น และสังคม ตลอดจนเข้าใจในค่านิยมของตนเอง ในขณะที่สามารถยืดหยุ่นต่อสภาพการณ์ต่างๆ โดยไม่ยึดติดอยู่ในค่านิยมของตนอย่างยึดติดเป็นต้น อันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์

ดังนั้น การที่บุคคลจะพัฒนาตนเองได้ถึงจุดสูงสุดได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจตนเอง ซึ่งหมายถึง ความเป็นตัวตนที่แท้จริง การมีมโนภาพแห่งตนตามความเป็นจริงอย่างสมเหตุสมผล จึงมีความจำเป็นที่บุคคลจะต้องเรียนรู้ที่จะตระหนักถึงความเข้าใจตนเอง เพื่อให้สามารถพัฒนาตัวตนหรือตนเองได้อย่างแท้จริง

ความเข้าใจตนเอง

ความเข้าใจตนเอง หรือ อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง ความเข้าใจตนเองเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม หรือกล่าวได้ว่าความเข้าใจตนเองเป็นแกนกลางของบุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของพฤติกรรมที่เราแสดงออกกับคนอื่นและกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้คนที่มีความเข้าใจตนเองต่างกัน ก็ย่อมจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

ความเข้าใจตนเองของแต่ละบุคคล จะพัฒนาขึ้นมาอย่างค่อยเป็นค่อยไปและแตกต่างกันมากขึ้น เมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะมากขึ้น และเมื่อบุคคลได้พัฒนาและเข้าใจคุณค่าของตนเองแล้ว ความเข้าใจตนเองก็จะคงที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

วิธีที่จะทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง

วิธีที่จะทำให้รู้จักรักและเข้าใจตนเอง มีอยู่หลายวิธี เช่น การวิเคราะห์ตนเองโดยการใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การตอบแบบสำรวจบุคลิกภาพ การตอบแบบสอบถาม การสังเกตตนเองและการรับฟังคำวิจารณ์ของคนอื่น เป็นต้น

บุคคลจะรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องได้ ถ้าเขาพิจารณาตัวเองตามที่เป็นจริง วิเคราะห์และวิจารณ์ตนเอง ตลอดจนยอมรับคำวิจารณ์ของคนอื่น โดยไม่หลอกตัวเองและไม่เข้าข้างตนเอง

คุณค่าของการเข้าใจตนเอง

การเข้าใจตนเองของบุคคลย่อมก่อให้เกิดคุณค่าต่างๆ Rogers (1996) ดังนี้

1. ทำให้สามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น
2. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น
3. ช่วยให้เห็นพฤติกรรมและเหตุจูงใจของพฤติกรรมของตนเองชัดเจนขึ้น
4. ช่วยให้ผู้สามารถตั้งเป้าหมายและวางแผนตลอดจนทำงานได้อย่างดี ตามความสามารถที่มีอยู่
5. ช่วยให้ผู้รู้จักและเข้าใจคนอื่นดีขึ้น
6. ช่วยทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น

การปรับปรุงแก้ไขตนเอง

หลังจากที่บุคคลรู้จัก เข้าใจ และยอมรับตนเองตามที่เป็นจริงแล้ว ก็จะต้องตั้งเป้าหมายและวางแผนที่จะปรับปรุง แก้ไขส่วนที่บกพร่อง ที่คิดว่ามีความสำคัญและเป็นความจำเป็นในลำดับต้น ดังนั้นถ้าจะเริ่มต้นลงมือปรับปรุงแก้ไขตนเองแล้ว การเขียนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเราที่มีต่อเป้าหมายนั้นควรเขียนให้ชัดเจน แล้วจึงเริ่มต้นลงมือดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติ

สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีมนุษยนิยมของ Rogers (1996) มีพื้นฐานแนวคิดที่ว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่ดีมีแรงจูงใจในด้านบวก เป็นผู้ที่มีเหตุผล (Rational) เป็นผู้ที่สามารถได้รับการขัด

เกลา (Socialized) สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ ถ้ามีอิสระเพียงพอ และมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ (Full Potential) และพัฒนาไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเองและเข้าใจในคุณค่าของตนเอง ทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตตามความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถเลือกวิถีการเพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีความสุข ส่งเสริมสังคมให้มีความสุขตามไปด้วย ซึ่งหลักการของการรู้จักตนเอง การเข้าใจตนเอง และการเข้าใจในคุณค่าของตนเอง สามารถนำมาปรับใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองของการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (Neo-Humanist Concept) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากแนวคิดมนุษยนิยม ซึ่งเป็นแนวคิด P.R.Sarkar หรือศรีพระบาทเรนจัน สักการ นักปราชญ์ชาวอินเดีย เป็นผู้คิดค้นและนำมาเผยแพร่ตั้งแต่ปี ค.ศ.1959

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2545) ได้อธิบายว่า นีโอฮิวแมนนิส เป็นแนวคิดมนุษยนิยมรูปแบบใหม่ ที่พัฒนามาจากแนวคิดมนุษยนิยมเดิม ที่ยอมรับเรื่องพื้นฐานจิตใจของมนุษย์ที่มีความดีงาม มีคุณค่า มีศักยภาพที่ยิ่งใหญ่และความต้องการจากภายในของมนุษย์ที่ต้องการก้าวไปสู่ลำดับขั้นความต้องการที่สูงกว่าเดิม รวมถึงมนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ และยังมีผลทำให้บุคคลมีความอ่อนโยน เข้าใจ เห็นอกเห็นใจนำไปสู่สังคมแห่งการช่วยเหลือกันของมนุษยชาติ

Anandamurti (2005) กล่าวว่าผลของการปฏิบัติตนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสว่า การประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางนีโอฮิวแมนนิสอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความสุข ซึ่งความสุขนี้เป็นความสุขที่รู้สึกปิดอ้อมอยู่ภายใน เมื่อบุคคลมีความรู้สึกปิดอ้อมอยู่ภายในตลอดเวลา จะสามารถแผ่แผ่ความสุขไปยังบุคคลอื่นและคนรอบข้างได้ ทำให้เกิดความรักต่อกัน ไม่หวาดระแวงกัน รู้สึกมีส่วนร่วมในสังคม มีความปรารถนาที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันความสุขจากการปฏิบัติสม่ำเสมอนี้ ทำให้บุคคลปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตอย่างสงบไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน และไม่ทำตัวเป็นปัญหากับบุคคลอื่น การดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมมีแต่ความสงบสุข

เป้าหมายของการพัฒนามนุษย์ตามแนวการศึกษานีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2530) ได้แก่

1. การมีร่างกายสมบุรณ์แข็งแรง
2. มีจิตใจมั่นคง

- 2.1 ควบคุมความคิดและการกระทำของตนเองได้
- 2.2 มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์
- 2.3 มีความเห็นคุณค่าในตนเอง
3. พัฒนาจิตใจขั้นสูงสุด มีความรัก ความเมตตา
4. มีความรู้ทางด้านวิชาชีพ วิชาการ

หลักการของนีโอฮิวแมนนิส มีกระบวนการที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน

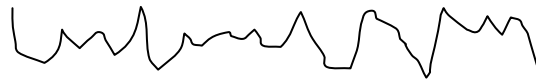
1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย
2. การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
3. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการฝึกฝน
4. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม
5. การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

ภาพพจน์ของตนเอง (Self image of Self concept) คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเอง ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองนี้ คือ ความเชื่อฝังใจที่ยังลึกลงไปในจิตใต้สำนึกของคนเราที่ทำให้เราเชื่อว่า ตัวเราเป็นคนอย่างไร (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2540)

การสร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้เกิดขึ้นนั้น จะเกี่ยวข้องกับระบบการทำงานของจิตใต้สำนึก กล่าวคือ เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเข้าสู่จิตใต้สำนึกแทนที่ความรู้สึกไม่ดี (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2540) การผ่อนคลายเพื่อให้เกิดภาวะแห่งการรับรู้ (Trance) มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ตนเอง การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกต่อตนเองในจิตใต้สำนึกจะต้องพิจารณาถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เห็นว่า ช่วงเวลาที่เหมาะสมคือช่วงเวลาที่ย่างกายและจิตใจมีความผ่อนคลาย (วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2538) และในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษามาก (อุไรวรรณ ขมวัฒนา, 2539) ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมี ความเกี่ยวข้องกับคลื่นสมอง โดยนักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบเกี่ยวกับคลื่นต่างๆ ในตัวมนุษย์ว่า สมองของมนุษย์ประกอบด้วยเซลล์สมองนับล้านๆ เซลล์ที่สร้างกระแสไฟฟ้าเล็กๆ ขึ้น ซึ่งเมื่อรวมกันทำให้เกิดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าหรือคลื่นสมอง โดยจะเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2542) ดังนี้

1. คลื่นเบต้า (Beta Wave) เป็นคลื่นสมองที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตสำนึกตื่นตัวเต็มที่มีความถี่ประมาณ 13 หรือมากกว่า 13 รอบต่อวินาที มีจังหวะที่ไม่แน่นอน ดังนั้นคลื่นเบต้าจึงเกิดจากจิตใจที่วุ่นวายสับสนของคนเรา ดังภาพนี้

2. คลื่นอัลฟา (Alpha Wave) เป็นคลื่นสมองที่เกิดในสภาพของจิตใจที่สงบและมีความตื่นตัวอยู่เสมอ มีความถี่ประมาณ 8 รอบต่อวินาที โดยคลื่นสมองนี้จะมีจังหวะที่แน่นอน มีขนาดใหญ่กว่าและมีพลังงานสูงกว่าคลื่นเบต้า ในสภาวะเช่นนี้จิตใจจะสงบสุขและมีความสุขเต็มไป ด้วยมีความตื่นตัวพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ดังภาพนี้

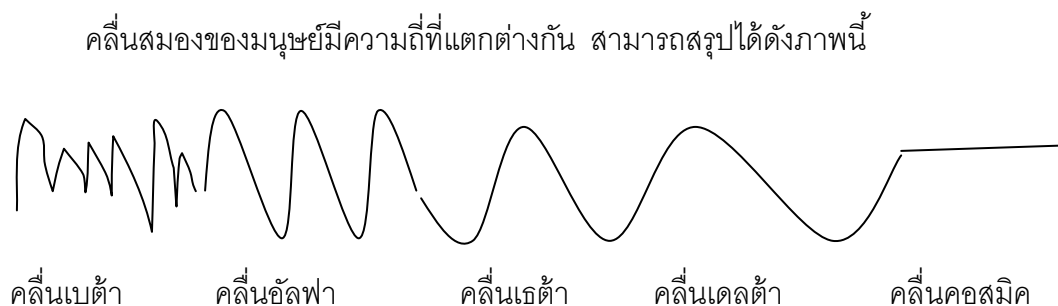
3. คลื่นเธต้า (Theta Wave) เป็นคลื่นสมองที่มีจังหวะช้าและมีพลังงานสูง มีความถี่ประมาณ 4 รอบต่อวินาที ในขณะที่คลื่นสมองเป็นคลื่นเธต้า เราจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดความหยั่งรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากตัวเอง ในภาวะนั้นเราจะมีความปิติสุขเต็มที่ ดังภาพนี้

4. คลื่นเดลต้า (Delta Wave) มีความถี่ประมาณ 1 รอบต่อวินาที ในขณะที่คลื่นสมองอยู่ในระยะนี้ พลังงานจะเพิ่มสูงขึ้นพร้อมกับความปิติสุขจะเกิดขึ้นอย่างท่วม ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลคล้ายหยุดการเคลื่อนไหว เช่นเดียวกับจิตใจที่เหมือนจะหยุดการทำงานอย่างสิ้นเชิง ความรู้สึกแบ่งแยกกว่าเป็นตัวฉันหรือพวกฉันจากสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาลไม่มีเหลืออยู่อีกต่อไป ดังภาพนี้

5. คลื่นคอสมิก (Cosmic Wave) หรือคลื่นของจักรวาล เป็นคลื่นสมอที่สั้นซ้ำแต่ละเอียดอ่อน มีพลังงานสูงขึ้นไปจนรวมตัวกันเข้ากับคลื่นของจักรวาลที่มีพลังงานมหาศาลที่สุด ดังภาพนี้

การทำสมาธิโดยใช้หลักการดังที่กล่าวไปแล้วมีคุณประโยชน์มาก เช่น ทำให้สุขภาพร่างกายดีขึ้น จิตใจมั่นคงขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น มีความหยั่งรู้เองมากขึ้นและทำให้จิตใจเยือกเย็นมีความสุขมากขึ้น ประโยชน์สูงสุดที่ผู้ทำสมาธิเป็นจำนวนมากได้รับคือ การมีสมาธิ (Concentration) และยังสามารถใช้สมองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าปกติ

2. การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

การเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองนั้น ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจะต้องกระทำในขณะที่ร่างกายและจิตใจมีความผ่อนคลาย โดยหลังจากที่จูงจิตใจเข้าไปสู่สภาวะอัลฟาด้วยเสียงเพลงและจินตนาการแล้ว จะทำการบันทึกความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเข้าสู่จิตใจได้สำนึกโดยการฝึกการใช้คำพูดด้านบวกเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และการฝึกจินตนาการเพื่อให้เห็นภาพที่ดีของตนเอง

การใช้คำพูดด้านบวกต่อตนเองเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและการจินตนาการเพื่อให้เห็นภาพที่ดีของตนเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเอง (Self image) โดยใช้คำพูดด้านบวก โดยที่ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงจะนึกถึงตนเองในสิ่งที่ดีๆ แนวคิดเหล่านี้สอดคล้องกับที่ P.R.Sarkar (1959, อ้างถึงใน เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2534) กล่าวถึง อานุภาพของความคิดของมนุษย์ไว้ว่า “เราคิดอย่างไร เราก็จะรู้สึกเช่นนั้น หรือกลายเป็นเช่นนั้น (As you think, so you become.)” ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับว่า จิตสำนึกของคนเราสามารถจะเปลี่ยนสภาพกลายเป็นสิ่งที่เราคิดถึงได้ผ่านถึง หรือให้ความสนใจอย่างแรงกล้าต่อเนื่องกันเป็นเวลานานๆได้ ดังนั้นการใช้จินตนาการ (Visualization) และการย้ำคิดถึง (Affirmation) จะค่อยๆ

เปลี่ยนแปลงจิตใจของคนเราไปสู่สิ่งที่ไม่ถึงอยู่เสมอได้ ทำให้มองชีวิตของตนเอง ของผู้อื่น กิจกรรมต่างๆ และโลกในแง่ที่ดีมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น (Anandamitra, 1991 และเกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2534)

3. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการฝึกฝน

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสให้ความสำคัญในเรื่องของการปฏิบัติตัวเป็นอย่างยิ่ง โดยเชื่อว่าความสำเร็จของคนเราขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตัวถึง 95% ที่เหลืออีก 5% เป็นเรื่องของทฤษฎี ดังนั้นแม้ว่าเราจะมีความรู้มากมายเกี่ยวกับแนวคิดนี้ แต่ถ้าเราไม่ได้นำสิ่งที่รู้ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ความรู้ต่างๆ ที่มีก็แทบจะไม่มีประโยชน์อะไร การปฏิบัติซ้ำๆ หรือการกระทำซ้ำๆ จึงเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ดังนั้นการที่เราจะเป็นคนที่ประสบความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตัวหรือการกระทำที่สม่ำเสมอในชีวิตประจำวันนั่นเอง หากเราต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง จึงต้องเริ่มที่การกระทำหรือการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติตัวหรือการกระทำที่กระทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545) นอกจากนี้ Sarkar (Quoted in Muni, 1990) ผู้ก่อตั้งสำนักแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส กล่าวถึงว่า ความคิดและการกระทำเป็นตัวกำหนดอุปนิสัย คุณลักษณะ และชะตาชีวิตของคนเรา

ความคิด → การกระทำ → อุปนิสัย → คุณลักษณะ → ชะตาชีวิต

4. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม

การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม เป็นแนวทางการเรียนรู้เพื่อการแก้ไข ปัญหาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสขั้นที่สอง ซึ่งมี 3 ขั้นตอน โดยในขั้นแรก จะเป็นการพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ในจิตใจของตนเอง ในขั้นที่สอง จะเป็นการเข้าร่วมกลุ่มกันของผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ดีงามในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำสู่ขั้นที่สาม ซึ่งเป็นการร่วมกันสร้างสรรค์สังคมใหม่ด้วยความรักและเมตตา

5. การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

การจูงใจ หมายถึง การใช้ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเหตุสำคัญในการจูงใจบุคคล ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา เพื่อตอบสนองของความต้องการหรือเพื่อตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคล ส่วนความสำคัญของแรงจูงใจนั้น ทำให้เกิดความพร้อมในการเรียน และนำไปสู่ความตั้งใจที่จะให้สำเร็จตามที่คาดหวังไว้

การนำแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของมนุษย์ จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสมบูรณ์แบบในทุกๆ ด้านทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เนื่องจากการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสจะเป็นการพัฒนาที่ผสมผสานระหว่างความคิดที่ดี และการกระทำที่ดี นำไปสู่อุปนิสัยที่ดีที่เกิดขึ้นอย่างถาวร จนกลายเป็นคุณลักษณะที่ดีที่ส่งผล ให้มีชะตาชีวิตที่ดีที่ประสบความสำเร็จตามมา (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2530)

สรุปได้ว่า แนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส เป็นแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดีในทุกๆด้าน โดยอยู่บนพื้นฐานการคิด พุด และกระทำเชิงบวก ที่มีหลักการที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการฝึกฝน การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่มและการจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจในระดับจิตสำนึก ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางและหลักการในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 5 แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์

ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

คำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) หรือเรียกย่อๆ ว่า อีคิว (EQ) มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

Cooper & Sawaf (1997) ได้ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนเองเป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

Bar-On (1997) ได้ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นชุดของขีดความสามารถ สมรรถนะ และทักษะทางจิตพิสัยที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับข้อเรียกร้อง และแรงกดดัน ต่างๆ ที่มาจากภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดี และการประสบความสำเร็จในชีวิต

Salovey & Mayer (1997) ได้ให้ความหมายว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถในการรับรู้ประเมิน และแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม สามารถเข้าถึงและสร้างความรู้สึกที่ดี ที่เกี่ยวเนื่องความคิดได้ เข้าใจอารมณ์และวิเคราะห์อารมณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้ความรู้จากอารมณ์ของตนเอง การรับรู้และควบคุมภาวะอารมณ์ได้ดีเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามของสุขภาพจิตและเชาวน์ปัญญา

Goleman (1998) ได้ให้ความหมายว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถจูงใจ และจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542) ได้ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการเข้าใจความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง รู้จักควบคุมจัดการและแสดงออกทางอารมณ์ และใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญคือมองโลกในแง่ดี แก้ไขความขัดแย้ง โดยเฉพาะความเครียดที่เกิดขึ้นในจิตใจได้เป็นอย่างดี

พระราชวรมูณี (ประยูร ธมมจิตโต, 2543) ได้ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการใช้ปัญญา กำกับการแสดงอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรมซึ่งถ้าขาดปัญญากำกับก็จะเป็นพลังตาบอด ปัญญาเป็นตัวที่จะมากำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

ทศพร ประเสริฐสุข (2542) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเอง และของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมทุกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่ห่อหุ้มใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต

ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ (2551) กล่าวว่า เขาวินิจฉัยอารมณ์หรือความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น บริหารอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่น สามารถจูงใจตนเองและผู้อื่นได้ มีความเห็นใจและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ตลอดจนสื่อสารสร้างมิตรกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง สมรรถนะหรือความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมและจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงความสามารถในการจัดการสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์นี้ช่วยให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ และความสำเร็จในชีวิต

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

นักจิตวิทยาหลายท่านได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้

Goleman (1995) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. **การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)** เป็นการตระหนักรู้ในอารมณ์ที่เกิดขึ้นและยอมรับในอารมณ์นั้น ๆ รวมทั้งวิธีการตอบสนองทางร่างกายที่เกิดจากความรู้สึกของตน เช่น เหงื่อออก กล้ามเนื้อตึง นอนไม่หลับ การตระหนักรู้เป็นพื้นฐานในการสร้างองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์อื่น ๆ ผู้ที่ตระหนักรู้สามารถบอกได้ว่ารู้สึกอย่างไร และพึงพอใจหรือเจ็บปวดจากความรู้นั้นอย่างไร ผู้ที่ไม่ตระหนักรู้จะไม่สามารถบอกได้ว่ารู้สึกอย่างไร อาจบอกว่าไม่รู้สึกอะไร ทั้งที่จริง ๆ แล้วพบว่ามีอารมณ์นั้นในภายหลัง การตระหนักรู้ในตนเองตามที่เป็นจริง ช่วยเพิ่มความรู้อีกที่ตีมากขึ้น

2. การควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม (Handling Feeling Appropriately)

เป็นการจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมมากกว่าที่จะเป็นการลด หรือระงับอารมณ์ไม่ให้เกิดขึ้น เป็นการจัดการควบคุมเปลี่ยนแปลงอารมณ์ที่ไม่ดีให้เป็นอารมณ์ที่ดีได้ เช่น เปลี่ยนอารมณ์กลัว โกรธ รู้สึกผิด เศร้า วิตกกังวล ไปเป็นอารมณ์รักหรืออารมณ์พึงพอใจแทนการควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมเป็นการโต้ตอบโดยปราศจากอารมณ์ที่ไม่ดีได้ภายในเวลาอันสั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. **การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง (Motivating Yourself)** เป็นความสามารถในการสร้างอารมณ์ให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ให้เกิดความว้าวุ่นใจ กับสิ่งที่มีผลต่อเป้าหมายนั้น เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างแรงกระตุ้นทางอารมณ์ (Impulse) กับการควบคุมอารมณ์ตนเอง(Self-control) สามารถหน่วงเหนี่ยวความบดบังสติของตนเองได้ ช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูง ผู้ที่มีความวิตกกังวล โกรธ หรือเก็บกดอารมณ์จะไม่สามารถที่จะเรียนรู้หรือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจ กระตือรือร้น มองโลกในแง่ดี และยืนกรานในความจริงของความพ่ายแพ้ได้ จะประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยม นั่นก็คือ ความสามารถจะเกิดขึ้นเมื่อมีความฉลาดทางอารมณ์

4. **การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy)** เป็นความสามารถที่จะรู้สึกได้เหมือนกับที่ผู้อื่นรู้สึก เป็นผู้ที่มีความรู้สึกและยอมรับในอารมณ์ของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเราเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างทักษะการทำงานกับคน เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยการตัดสินใจที่ใช้หัวใจ (Heart) มากกว่าใช้หัว (Head) เป็นการปรับปรุงปฏิกริยาโต้ตอบกับผู้อื่น ช่วยให้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น มีความสามารถรับรู้ความรู้สึกและการสื่อสารที่ไม่ใช้วาจาได้ด้วยสัญชาตญาณของตน เรียนรู้ศิลปะการให้และมีความรักในประโยชน์ของผู้อื่นที่ส่งผลต่อประโยชน์

ของตนเองได้ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสำคัญมากสำหรับผู้ประกอบอาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับคน

5. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationship หรือ Managing Your Relationship) เป็นความสามารถทางสังคม (Social Skills) ในการจัดการกับอารมณ์ของบุคคลอื่นที่ต้องใช้พลังใจในการมองโลกในแง่ดี ช่วยให้เกิดทักษะในการจัดการกับตนเอง และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เช่น การช่วยให้ผู้อื่นหายโศกเศร้าได้ การช่วยกระตุ้นให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จ มีความสามารถในการสร้างสายสัมพันธ์และรักษาสายสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ง่าย และเป็นธรรมชาติ เป็นความสามารถทางสังคมในระดับสูง ทำให้เป็นผู้นำที่ดีในองค์กรได้

Goleman (1998) ได้เสนอกรอบแนวคิดของความฉลาดทางอารมณ์ (The Emotional Competence Framework) ไว้ดังนี้

1. ความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence) เป็นความสามารถเกี่ยวกับการตัดสินใจในการบริหารจัดการกับตนเองประกอบด้วย

1.1 การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) เป็นความสามารถภายในของตนเอง เป็นการหยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตนและความพร้อมของตนประกอบด้วย

1.1.1 การตระหนักรู้ด้านอารมณ์ (Emotional awareness) รู้เท่าทันในอารมณ์ของตน และรู้ว่าทำไมถึงเกิดอารมณ์นั้น

1.1.2 การประเมินตนเองตามความเป็นจริง (Accurate Selfassessment) ประเมินตนเองได้อย่างแม่นยำ รู้จุดเด่นจุดด้อยของตน

1.1.3 การมั่นใจในตนเอง (Self-confidence) มีความมั่นใจในคุณค่าของตนเองและความสามารถของตน

1.2 การมีวินัยในการควบคุมตนเอง (Self-Regulation) เป็นการจัดการกับอารมณ์แรงกระตุ้น และสาเหตุที่เกิดประกอบด้วย

1.2.1 การควบคุมตนเอง (Self-control) สามารถจัดการควบคุมอารมณ์ที่แปรปรวนและแรงผลักดันต่าง ๆ ได้

1.2.2 ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ความเชื่อถือได้ รักษาความเป็นคนซื่อสัตย์ และคุณงามความดีเป็นมาตรฐานไว้

1.2.3 การมีมโนธรรม (Conscientiousness) รับผิดชอบในการกระทำของตน

1.2.4 การปรับตัวได้ (Adaptability) มีการยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลง

1.2.5 การเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ (Innovation) ความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การเข้าถึงสิ่งใหม่ และได้ข้อมูลใหม่

1.3 การสร้างแรงจูงใจในตนเอง (Motivation) หมายถึง ความโน้มเอียงของอารมณ์ที่จะขึ้นหรือเอื้ออำนวยไปสู่จุดมุ่งหมายประกอบด้วย

1.3.1 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Drive) ความพยายามที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาให้ได้มาตรฐานที่ดี

1.3.2 การยึดมั่นในข้อตกลง (Commitment) การยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่มและองค์การ

1.3.3 มีความคิดริเริ่ม (Initiative) มีความพร้อมที่จะปฏิบัติเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม

1.3.4 การมองโลกในแง่ดี (Optimism) มีความเพียรพยายามที่จะปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายแม้มีอุปสรรคโดยไม่พ่ายแพ้

2. ความสามารถทางสังคม (Social Competence) เป็นความสามารถการสร้างความสัมพันธ์ประกอบด้วย

2.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) การตระหนักรู้ถึงความรู้สึกความต้องการ และความห่วงใยของผู้อื่นประกอบด้วย

2.1.1 การเข้าใจผู้อื่น (Understanding others) รู้ถึงความรู้สึกมุมมอง มีความสนใจในข้อวิตกกังวลของผู้อื่น

2.1.2 การพัฒนาผู้อื่น (Developing others) ทราบความต้องการและช่วยพัฒนาผู้อื่น และส่งเสริมความสามารถของผู้อื่น

2.1.3 การมีจิตมุ่งบริการ (Service Orientation) การคาดหมาย การรับรู้และการตอบสนองความต้องการของลูกค้า

2.1.4 การพิจารณาทางเลือกที่หลากหลาย (Leveraging Diversity) เล็งเห็นโอกาสที่เป็นไปได้

2.1.5 การตระหนักรู้อารมณ์ของกลุ่ม (Political Awareness) สามารถอ่านสถานการณ์ของกลุ่มในสภาพปัจจุบัน และพลังความสัมพันธ์ของกลุ่ม

2.2 ทักษะทางสังคม (Social Skill) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยโน้มน้าวผู้อื่นให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประกอบด้วย

2.2.1 การมีอำนาจโน้มน้าวผู้อื่น (Influence) สามารถใช้เทคนิคที่มีประสิทธิภาพโน้มน้าวผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม

2.2.2 การสื่อความหมาย (Communication) รับฟังอย่างเปิดเผยและสื่อข่าวที่ชัดเจนน่าเชื่อถือ

2.2.3 การจัดการกับความขัดแย้ง (Conflict Management) ความสามารถประนีประนอมและแก้ปัญหาในความเห็นที่ไม่ตรงกันได้

2.2.4 ความเป็นผู้นำ (Leadership) สามารถคล้อยและแนะแนวทางบุคคลและกลุ่มได้ดี

2.2.5 การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Catalyst) มีความคิดริเริ่มจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้

2.2.6 การสร้างสายสัมพันธ์ (Building Bonds) เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

2.2.7 การสร้างความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration and Cooperation) การทำงานกับผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายเดียวกัน

2.2.8 การทำงานเป็นทีม (Team Capabilities) การสร้างพลังของกลุ่มในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย

Cooper & Sawaf (1997) ได้เสนอรูปแบบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรอบรู้ทางอารมณ์ (Emotional Literacy)

1.1 การซื่อสัตย์ทางอารมณ์ (Emotional Honesty) รู้จักอารมณ์ของตนเอง มีสติรับรู้และไหวพริบทันอารมณ์ของตนที่ผันแปรไป

1.2 การมีพลังอำนาจทางอารมณ์ (Emotional Energy) มีความเชื่อมั่นในตนเอง

1.3 การรับทราบผลทางอารมณ์ (Emotional Feedback) มีความรับผิดชอบ

1.4 การหยั่งรู้และเชื่อมโยงทางอารมณ์ (Emotional Connection and Intuition) มีความคิดสร้างสรรค์

2. ความสมบูรณ์ทางอารมณ์ (Emotional Fitness)

2.1 การมีอยู่ที่แท้จริง (Authentic Presence) เชื่อในความสามารถของตน

2.2 การแผ่ความไว้วางใจ (Trust Radius) ในด้านอารมณ์ต่อผู้อื่น

2.3 การแสดงความไม่พอใจเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Discontent) มีความสามารถในการฟัง

2.4 การมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลง (Resilience & Renewal) จัดการกับความขัดแย้ง

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) มีระดับความลึกซึ้งของอารมณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนา

3.1 การมีเป้าหมายและศักยภาพเฉพาะตน (Unique Potential and Purpose) สามารถสำรวจแนวทางของชีวิต การทำงานตามศักยภาพให้บรรลุเป้าหมายของตน

3.2 การอุทิศตน (Commitment) สามารถอุทิศตนและมีความสามารถในการรับผิดชอบ

3.3 การบูรณาภาพทางอารมณ์ (Applied Integrity) สามารถสำรวจแนวทางพอใจในชีวิต

3.4 การโน้มนำโดยไม่ใช้อำนาจ (Influence Without Authority)

4. ความเป็นไปได้ทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) เป็นความสามารถในการใช้อารมณ์เพื่อความคิดสร้างสรรค์

4.1 การหยั่งรู้อย่างต่อเนื่อง (Intuitive Flow) ช่วยให้เกิดความเต็มใจและเข้าถึงการแก้ปัญหาที่ซ่อนเร้นได้อย่างกว้างขวาง

4.2 มีการตอบสนองตามเวลาที่เปลี่ยน (Reflective Time-shifting)

4.3 การเล็งเห็นโอกาส (Opportunity Sensing) สามารถที่จะแก้ปัญหาและความกดดัน

4.4 การสร้างอนาคต (Creating the Future) และไม่ปิดกั้นโอกาส

Cooper & Sawaf (1997) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรอบรู้ทางอารมณ์ (Emotional Literacy)

1.1 การตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง (Emotional Self-awareness)

1.2 การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expression)

1.3 การตระหนักรู้ในอารมณ์ของผู้อื่น (Emotional Awareness of Others)

2. ความสามารถของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ Competencies)

2.1 ความตั้งใจ (Intentionally)

2.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

2.3 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Connections)

2.4 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านค่านิยมและความเชื่อ (EQ Values and Beliefs)

2.5 ความเห็นอกเห็นใจ (Compassion)

2.6 การมองไปข้างหน้า (Outlook)

2.7 การมีพลังในตัวเอง (Personal Power)

3. ผลที่เกิดขึ้น (Outcome)

- 3.1 สุขภาพทั่ว ๆ ไป (General Health)
- 3.2 คุณภาพชีวิต (Quality of Life)
- 3.3 ระดับความสัมพันธ์ (Relation Quotient)
- 3.4 พฤติกรรมที่ดีที่สุด (Optimal Performance)

Bar-On (1997) ได้นำแนวคิดของโกลแมนมาปรับปรุงใหม่โดยแบ่งเป็น 5 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

1. ความสามารถในตนเอง (Intrapersonal) หรือ ความฉลาดในตนเอง เป็นความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง รู้สึกความรู้สึกของตนเอง ความรู้สึกทางบวกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่กระทำในการดำรงชีวิต สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งในการคิด การรู้สึกที่มีต่อการกระทำที่สร้างสรรค์ ยอมรับในตนเอง มีความสำเร็จแห่งตนนำตนเองได้ในด้านการคิดและการกระทำ เป็นอิสระจากอารมณ์ของผู้อื่น เป็นชีวิตที่มีความมั่นคงและมีพลังที่จะกระตือรือร้นต่อความสำเร็จ ความสามารถในตนเองจึงเป็นความฉลาดของบุคคลที่สามารถรู้อารมณ์ของตน รู้วิธีแลกเปลี่ยนอารมณ์และรู้วิธีการแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมด้วย

2. ความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal) หรือความฉลาดในผู้อื่น เป็นความสามารถในการปะทะสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีทักษะทางสังคมที่ดี และหยั่งรู้อารมณ์ตามความเป็นจริง มีความใส่ใจห่วงใยในผู้อื่น ตลอดจนสามารถสร้างสายสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี

3. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) เป็นความสามารถในการยืดหยุ่นอารมณ์ ยอมรับความจริง และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตนเองได้ สามารถตีความหมายและเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี

4. ความสามารถในการจัดการกับความเครียด (Stress Management) เป็นความสามารถในการทำงานภายใต้ความกดดันได้กล่าวคือ มีความอดทนต่อความเครียดและควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความสามารถในการต่อต้านเหตุการณ์ร้าย ๆ หรือสถานการณ์ที่มีความกดดัน โดยไม่มีความท้อถอย แต่กลับเพิ่มการจัดการกับความเครียดในทางบวกสามารถรับมือกับสิ่งต่างๆ ด้วยเทคนิค และวิธีการต่างๆ เพื่อขจัดความเครียดทั้งหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในที่ทำงานและที่บ้าน ตลอดจนมีความสามารถในการยืดเวลาที่จะแสดงความยินดีปรีดาได้

5. ความสามารถในสภาวะอารมณ์ทั่ว ๆ ไป (General Mood) เป็นความสามารถในการมองโลกในแง่ดีเกี่ยวกับตนเอง ชีวิตและเหตุการณ์ในชีวิต เป็นผู้ที่มีความสุขและมีความพึงพอใจในชีวิต มีความรื่นเริงในภาพลักษณ์ของตนเอง ช่วยให้มีเมตตาทั่วทั้งชีวิตและการทำงาน เป็นคนที่มองชีวิตสดใส สามารถควบคุมการต่อต้านได้ดี รู้สึกและแสดงออกซึ่งความสุขให้ปรากฏ สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่นได้

Bar-On (1997) ได้สร้าง กรอบแนวคิดจากแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ เป็น 5 ด้าน 15 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านความฉลาดในตนเอง (Intrapersonal)

- 1.1 การตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง (Emotional Selfawareness)
- 1.2 การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม (Assertiveness)
- 1.3 การยอมรับในอารมณ์ (Self-Regard)
- 1.4 มีความสำเร็จแห่งตน (Self-Actualization)
- 1.5 การพึ่งตนเอง (Independence)

2. ด้านความฉลาดระหว่างบุคคล (Interpersonal)

- 2.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy)
- 2.2 การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship)
- 2.3 การรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)

3. ด้านการปรับตัว (Adaptability)

- 3.1 การแก้ไขปัญหา (Problem Solving)
- 3.2 การยืดหยุ่น (Flexibility)
- 3.3 การตรวจสอบอารมณ์ที่แท้จริง (Reality Testing)

4. ด้านการจัดการกับความเครียด (Stress Management)

- 4.1 การอดทนต่อความเครียด (Stress Tolerance)
- 4.2 การควบคุมอารมณ์ที่รุนแรง (Impulse Control)

5. ด้านสภาวะอารมณ์ทั่ว ๆ ไป (General Mood)

- 5.1 การมองโลกในแง่ดี (Optimism)
- 5.2 การมีความสุข (Happiness)

Salovey & Mayer (1990) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ ดังนี้

1. การตระหนักรู้อารมณ์ของตน (Knowing one's Emotion or Self - awareness) ได้แก่ การสังเกตและรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นของตน ตามที่เป็นจริง มีความสามารถในการหยั่งรู้ความเปลี่ยนแปลงสภาวะอารมณ์ของตนในแต่ละช่วงเวลา และแต่ละสถานการณ์ เข้าใจความรู้สึกของตนอย่างถ่องแท้ เข้าใจถึงความรู้สึกภายในที่แสดงออกทางร่างกายหรือกิริยาอาการที่ร่างกายแสดงออกเมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบอารมณ์

2. การจัดการกับอารมณ์ (Managing Emotion) ได้แก่ การจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความสามารถและเทคนิคในการผ่อนคลายความวิตกกังวล การ

ละวางความเศร้าโศก โกรธ ผิดหวัง เสียใจ ได้ง่าย สามารถควบคุมตนเองไม่ให้เกิดอารมณ์ เช่น ความฉุนเฉียวออกมา สามารถปรับภาวะอารมณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติได้โดยเร็ว มีการไตร่ตรอง ก่อนการตัดสินใจ

3. การจูงใจตน (Motivating Oneself) ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจตนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กระตุ้นเตือนตนให้มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นไม่ทอดถอย สามารถอดทนรอผลที่ดีกว่าในภายหลังได้ มีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ ฝึกฝนตนเอง มีทัศนคติมองโลกในแง่ดี

4. การรับรู้อารมณ์ของบุคคลอื่น (Recognizing Emotions in Others) ได้แก่ การมีความรู้สึกมีส่วนร่วม มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถรับรู้ อารมณ์และความต้องการ ความวิตกกังวลของบุคคลอื่น และสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

5. การจัดการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Handling Relationships) ได้แก่ ความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ทั้งที่เป็นส่วนตัวและการทำงานมีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถจัดการกับข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลได้

กรมสุขภาพจิต (2544) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข ซึ่งประกอบด้วยความสามารถต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วย ความสามารถต่อไปนี้

4.1.1 ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

4.1.1.1 รู้จักอารมณ์และความต้องการของตนเอง

4.1.1.2 ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้

4.1.1.3 แสดงออกอย่างเหมาะสม

4.1.2 เห็นใจผู้อื่น

4.1.2.1 ใส่ใจผู้อื่น

4.1.2.2 เข้าใจและยอมรับผู้อื่น

4.1.2.3 แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

4.1.3 รับผิดชอบ

4.1.3.1 รู้จักให้/รู้จักรับ

4.1.3.2 รับผิดชอบ / ให้อภัย

4.1.3.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

4.2 เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี

4.2.1 รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง

4.2.1.1 รู้ศักยภาพตนเอง

4.2.1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้

4.2.1.3 มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย

4.2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา

4.2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา

4.2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา

4.2.2.3 มีความยืดหยุ่น

4.2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

4.2.3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

4.2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

4.2.3.3 แสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

4.3 สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย

4.3.1 ภูมิใจในตนเอง

4.3.1.1 เห็นคุณค่าตนเอง

4.3.1.2 เชื้อมั่นในตนเอง

4.3.2 พึงพอใจในชีวิต

4.3.2.1 มองโลกในแง่ดี

4.3.2.2 มีอารมณ์ขัน

4.3.2.3 พึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

4.3.3 มีความสงบทางใจ

4.3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข

4.3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย

4.3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย

1. ความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เป็นทักษะภายในของ ตนเองที่ยังรู้เท่าทันในอารมณ์และความพร้อมของตน สามารถควบคุมอารมณ์ที่แปรปรวนและ

แรงผลักดันต่างๆของตนเองได้ สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้ ตลอดจนสร้างแรงจูงใจที่จะชี้นำหรือเื้ออำนวยการไปสู่จุดหมาย

2. ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสมรรถนะทางสังคมให้ตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการและความห่วงใยของผู้อื่น มีจิตใจมุ่งบริการ มีไหวพริบสามารถอ่านสถานการณ์ของกลุ่มในสภาพปัจจุบัน และพลังความสัมพันธ์ของกลุ่ม มีความเป็นผู้นำ มีอำนาจโน้มน้าวผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม มีความสามารถบริหารการขัดแย้ง มีการสื่อสารที่ดี มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อความร่วมมือในการปฏิบัติงาน นำไปสู่ความสำเร็จ

ลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงและต่ำ

Hein (1999) ได้ให้ลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงและความฉลาดทางอารมณ์ต่ำดังนี้

ลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง

1. แสดงอารมณ์ของตนได้ชัดเจนและตรงไปตรงมา ไม่ปิดบังอารมณ์ และความรู้สึกของตน โดยใช้คำพูดว่า “ฉันรู้สึก ... “ หรือ “ฉันรู้สึกกว่า ...” “ฉันรู้สึกชอบ ...”
2. ไม่กลัวที่จะแสดงความรู้สึกของตนออกมา
3. ไม่ข่มความรู้สึกทางลบของตน เช่น ความกลัว กังวล ความรู้สึกผิด ความอึดอัดใจ ความผิดหวัง สิ้นหวัง ไม่มีอำนาจพึ่งพิง การหลอกหลวง ความอดสูบบังคับ หมัดกำลังใจ ท้อแท้
4. สามารถอ่านภาษากายของผู้อื่นได้ดี
5. ยินยอมให้ความรู้สึกนำทางการดำเนินชีวิตได้ดี
6. มีความรู้สึกที่สมดุลระหว่างเหตุผลกับความเป็นจริง
7. สามารถแสดงความต้องการออกมาได้โดยไม่ใช่เพราะเป็นหน้าที่หรือเพราะ รู้สึกผิดหรือเป็นเพราะถูกแรงกระตุ้นหรือถูกบังคับให้ทำ
8. มีแรงจูงใจภายใน ไม่ใช่ถูกจูงใจจากผู้ที่มีอำนาจหรือเพราะหวังรางวัลหรือตำแหน่งงานที่สูงขึ้น ไม่ได้หวังชื่อเสียง หรือเพราะความพอใจของผู้อื่น
9. มีความสามารถพึ่งตนเอง ไว้วางใจตนเอง ไม่ถูกครอบงำจากคุณธรรมมาก เกินไป
10. มีอารมณ์ยืดหยุ่น
11. มองโลกในแง่ดี มีความพอใจเพียงในตนเอง รู้สึกประสบความสำเร็จในตนเอง
12. สนใจในความรู้สึกของผู้อื่น
13. รู้สึกสบายใจในการที่จะพูดถึงอารมณ์ของตน
14. ไม่ยึดติดกับอารมณ์กลัว วิดกกังวล

15. สามารถระบุถึงอารมณ์หลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันได้ อย่างชัดเจน
16. สามารถกลับสู่อารมณ์ปกติอย่างรวดเร็ว

ลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

1. ไม่รับผิดชอบในอารมณ์ของตนเอง แต่จะตำหนิผู้อื่นแทน
2. ไม่สามารถพูดโดยใช้ประโยคที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ฉันรู้สึกที่ว่า ...”
3. ไม่สามารถบอกได้ว่าทำไมตนเองจึงรู้สึกเช่นนั้น หรือไม่สามารถกระทำโดยปราศจากการตำหนิผู้อื่น
4. ชอบโจมตี ตำหนิ ออกคำสั่ง ตีเตียน สั่งสอน แนะนำ ไม่มีเหตุผล และตัดสินผู้อื่น
5. อภิวิเคราะห์ผู้อื่น เช่น วิเคราะห์เมื่อผู้อื่นแสดงความรู้สึกออกมา
6. มักชอบเริ่มต้นพูดด้วยประโยคที่ว่า “ฉันคิดว่าคุณ ...”
7. ชอบใช้การสื่อสารที่เริ่มต้นด้วยคำว่า “คุณ” แทนที่จะพูดว่า “ฉัน”
8. วางความรู้สึกผิดไว้ที่ผู้อื่น
9. ไม่ซื่อสัตย์ในการแสดงอารมณ์ที่แท้จริงออกมา
10. แสดงอารมณ์เกินจริง หรือกลับเปลี่ยนอารมณ์ของตน
11. ปล่อยให้อารมณ์ที่สะสมไว้ระเบิดออกมา
12. สูญเสียความสมดุลทางอารมณ์และความรู้สึกของจิตสำนึก
13. มีความขุ่นแค้นผูกใจเจ็บ
14. ไม่บอกถึงความรู้สึกที่แท้จริงของตนต่อผู้อื่น
15. ไม่มีความสุขกับสิ่งรอบๆ ตัว
16. แสดงออกถึงความรู้สึกด้วยการกระทำมากกว่าการพูดออกมา
17. ชอบเล่นเกมทางอารมณ์ พูดอ้อมค้อมหรือหลีกเลี่ยงการแสดงออกทางอารมณ์
18. ไม่ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น
19. ไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา
20. ชอบกวาดขัน ไม่ยืดหยุ่น ทำอะไรต้องมีกฎเกณฑ์ เพื่อความรู้สึกปลอดภัยของตน
21. ขาดอารมณ์ทางบวก
22. ไม่พิจารณาอารมณ์ของผู้อื่นก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา
23. ไม่คิดถึงความรู้สึกของตนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก่อนการกระทำ
24. เป็นผู้ที่มีความไม่ปลอดภัยแต่ชอบต่อต้าน ยากที่จะยอมรับความผิดพลาดหรือแสดงความเสียใจ หรือขออภัยกับผู้อื่นอย่างจริงใจ

25. หลีกเลียขความรับผิดชอบที่จะพุดถึงสิ่งที่ชอบ เช่น มักจะพุดว่า “ฉันไม่มีทางเลือก” “มีบางสิ่งสนับสนุนให้ฉันทำ”

26. มองโลกในแง่ร้าย และเชื่อว่าโลกนี้ไม่มีความยุติธรรม

27. มีความรู้สึกไม่พอเพียง ไม่สมหวัง ไม่พอใจ ขมขื่น หรือเป็นเหยื่อ

28. ปิดกั้นตัวเองโดยต่อต้านความรู้สึกทัว ๆ ไป ผังใจกับความเดือดร้อนครั้งแรก

ความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ

สาธิตา เมธนาวิน (2545) ได้เสนอ องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลประกอบด้วยองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.1 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลด้านสมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competences) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1.1 การตระหนักรู้ตนเอง (Self – Awareness) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1.1.1 การรู้เท่าทันในอารมณ์ของตนเองในขณะนั้น หรือการรู้เท่าทันอารมณ์ตน (Emotional Awareness) คือ รู้ว่าตนเองกำลังอยู่ในอารมณ์ใด และรู้สาเหตุของการเกิดอารมณ์นั้นและสามารถแยกแยะอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆได้ว่า ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมรู้ในจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง และสามารถบอกถึงความรู้สึกของตนได้ตามจริง แสดงให้เห็นถึงแนวคิดมุมมองของตนเองได้

1.1.1.2 ความมั่นใจในคุณค่าและความสามารถของตน หรือความมั่นใจในตน (Self – Confidence) คือให้การบริการด้วยความมั่นใจในความสามารถของตน และมองเห็นคุณค่าของตน กล่าวกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง สามารถตัดสินใจให้การบริการแก่ผู้รับบริการได้เหมาะสมแม้จะอยู่ภายใต้ภาวะกดดัน

1.1.2 การควบคุมอารมณ์ตน (Self – Emotional Control) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1.2.1 ความหนักแน่นมั่นคงในอารมณ์ หรือความมั่นคงในอารมณ์ (Stability) คือมีสติคอยกำกับอารมณ์ สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆได้ด้วยความสงบ และสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

1.1.2.2 ความมีจิตสำนึกในคุณธรรม จริยธรรม หรือการตระหนักถึงจริยธรรม (Ethical awareness) เป็นการตระหนักในความดี ความงาม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ประพฤติตนอยู่ในบรรทัดฐานของสังคมนั้นๆเชื่อมั่นในการทำความดี มีเมตตา กรุณา

1.1.3 การจัดการตนเอง (Self - regulation) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.1.3.1 ความซื่อตรงต่อหน้าที่ (Conscientiousness) คือมีความโปร่งใสโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กรและผู้รับบริการ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และระมัดระวังในการทำงานยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย

1.1.3.2 ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) คือมีความยืดหยุ่น ไม่ยึดมั่นถือมั่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เป็นที่ดี ปฏิบัติงานได้ตอบสนองและเทคนิควิธีต่างๆให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

1.1.3.3 ความมีระเบียบวินัยในตนเอง (Self – discipline) คือมีระบบ ระเบียบในการทำงาน มีการจัดลำดับการทำงานทั้งส่วนตัว ส่วนครอบครัวและส่วนภารกิจของงาน มีวินัยในการดำเนินการให้ภารกิจต่างๆสำเร็จด้วยดี

1.1.3.4 การรักษามาตรฐานวิชาชีพ (Maintaining standards of nursing professional) คือคำนึงถึงความสมเหตุสมผลและยึดหลักคุณภาพในการทำงาน ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและทฤษฎีการพยาบาล รวมทั้งมาตรฐานของหน่วยงาน

1.1.3.5 การทำงานเป็นทีม (Team capabilities) คือ มีบทบาทในการสร้างพลังของกลุ่มในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย เคารพในกติกา มารยาท รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในกลุ่ม กล้าแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมทีม สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและสามารถจัดการกับความขัดแย้งภายในทีมงานได้

1.1.4 การจูงใจตนเอง (Motivation) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.1.4.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement drive) คือ การเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการยึดข้อเท็จจริงและผลที่ได้ด้วยการใช้แรงขับที่สูงเพื่อไปให้ถึงจุดหมาย เป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือไปให้ถึงมาตรฐานที่ดีเยี่ยม ตลอดจนมีเป้าหมายในการทำงานและไปให้ถึงเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ

1.1.4.2 การรับสิ่งใหม่ (Innovation) คือ เป็นสุขในการเข้าถึงสิ่งใหม่และได้ข้อมูลใหม่ ผลิดหรือก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ มีความกระตือรือร้น ใฝ่ใจที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

1.1.5 การพัฒนาอารมณ์ตน (Self-emotional development) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.1.5.1 การเปิดใจกว้าง (Open mind) คือ เปิดใจรับความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาอารมณ์ตน ปรับปรุงอารมณ์ของตนไปในทางที่สร้างสรรค์ด้วยการคิดวิเคราะห์ภาวะอารมณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่นที่ส่งผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลของตน และปรับปรุงภาวะอารมณ์นั้นไปในทางที่เป็นประโยชน์

ผู้รับบริการและวิชาชีพและตนมีความสุขในการทำงาน ปลดปล่อยตนจากอารมณ์ที่หมกมุ่น ฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีความคิดในเชิงบวก (Positive Thinking)

1.1.5.2 การมองโลกในแง่ดี (Optimism) คือลงมือปฏิบัติงานด้วยการมีความคาดหวังจากความสำเร็จมากกว่ากลัวความล้มเหลว มองเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทางบวก มองวิกฤติและปัญหาต่างๆ ว่ามีทางแก้ไข แสดงความเป็นมิตรกับทุกคน ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่หนักใจที่จะทักทายผู้รับบริการก่อนหรือสร้างสัมพันธไมตรีต่อผู้รับบริการทุกคน และชื่นชมในสิ่งดีทั้งของตนเองและผู้อื่น

1.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลด้านสมรรถนะทางสังคม (Social competences) ประกอบด้วย

1.2.1 ความเอื้ออาทร (Enthusiasm for Caring) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.2.1.1 การเอาใจใส่ (Attention) คือ ความสนใจในความต้องการและความวิตกกังวลของผู้รับบริการดูแล เอาใจใส่อย่างจริงจัง สม่ำเสมอ และพยายามช่วยแก้ปัญหาของผู้รับบริการร่วมกับทีมสุขภาพที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้รับบริการบรรเทาจากความทุกข์ทรมาน และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามปกติ ตลอดจนปลอดโยน สนับสนุนให้ผู้ป่วยมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับความเจ็บป่วย และคำแนะนำคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์

1.2.1.2 การมีจิตใจมุ่งบริการ (Service mind) คือ ยินดีให้ความช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการโดยไม่ต้องร้องขอ หาวิธีหรือแนวทางที่จะเพิ่มความพอใจให้แก่ผู้รับบริการที่เหมาะสมและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มใจและ เต็มที่ตามหลักวิชาชีพบนพื้นฐานของความเข้าใจในอารมณ์ของผู้รับบริการ

1.2.2 การรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.2.2.1 การเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น (Understanding others) คือ รับรู้และตีความหมายของอารมณ์ผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว จากสีหน้า ท่าทาง คำพูดหรือพฤติกรรมของผู้รับบริการเข้าใจธรรมชาติของการเกิดอารมณ์ของมนุษย์ การเชื่อมโยงภาวะทางอารมณ์กับความเจ็บป่วยการเกิดอารมณ์กลัว โกรธ เศร้า ซึม สิ้นหวัง หดหู่ ฯลฯ และเข้าใจว่าทำไมผู้ป่วยจึงเกิดอารมณ์และมีพฤติกรรมเช่นนั้น และยอมรับภาวะอารมณ์ที่แสดงออกของผู้ป่วย ครอบครัว และผู้ร่วมงานในหลากหลายชนิดของอารมณ์ได้

1.2.2.2 การเคารพในความเป็นมนุษย์ สิทธิของมนุษย์ชนที่พึงได้รับ ความมีศักดิ์ศรีของผู้รับบริการและผู้ร่วมงาน และสิทธิของผู้ป่วย (Respect to human nature, human rights and patient rights) คือการเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนการรักษาและการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย โดยพยาบาลเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และชี้แนะในแนวทางที่

เป็นประโยชน์ อธิบายถึงการปฏิบัติการพยาบาลที่ให้แก่ผู้ป่วยทราบทุกครั้ง ให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยและญาติได้ทราบอาการและสภาพผู้ป่วย ไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ป่วยให้ผู้อื่นทราบ ให้การเคารพต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ชีววิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมของผู้รับบริการ ให้บริการทางสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม

1.2.2.3 การเป็นผู้ฟังที่ดี (Active listening) คือ ให้เวลาผู้รับบริการได้พูดคุย ระบายความวิตกกังวลต่างๆ ด้วยการตั้งใจฟังมีปฏิกริยาในการโต้ตอบไปในทางฉันทมิตร

1.2.3 ทักษะการสื่อสาร (Communication Skill) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.2.3.1 ประสิทธิภาพทั้งการส่งและรับข่าวสาร เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (Effective Communication Process) คือ สามารถสื่อสารได้ตรงประเด็น ได้สาระครบถ้วน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ ส่งผลดีทั้งทางด้านเนื้อหาและสัมพันธภาพ ตลอดจนความร่วมมือต่างๆ อย่างดี ใช้ภาษาพูด และภาษาท่าทางที่นุ่มนวล ไม่แสดงท่าทีรังเกียจเป็นในลักษณะเชิงบวกและเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นๆ ค้นหาความเข้าใจซึ่งกันและกันและมีความยินดีที่จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

1.2.3.2 การประสานงาน (Coordination) คือ สามารถประสานงานที่มสุขภาพได้อย่างราบรื่น เกิดประโยชน์แก่ผู้รับบริการ และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้รับบริการกับทีมสุขภาพ การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

1.2.3.3 การโน้มน้าวผู้อื่นให้ปฏิบัติตามโดยปราศจากการใช้อิทธิพล (Influence) คือ มีทักษะในการโน้มน้าวให้ผู้รับบริการปฏิบัติตามคำแนะนำด้วยการปรับการนำเสนอให้ผู้ฟังสนใจและเชื่อถือหรือวิธีการที่ซับซ้อนเป็นการโน้มน้าวทางอ้อมในการสร้างฉันทมิตรและการให้การสนับสนุน

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถในการจัดการส่วนตน และความสามารถในการจัดการอารมณ์ระหว่างบุคคล ผู้ที่มีคุณลักษณะความฉลาดทางอารมณ์สูง จะต้องเป็นผู้ที่คุณสมบัติ เก่ง ดี และสุข ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพที่ดี ควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์สูง ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการจัดการส่วนตน และความสามารถในการจัดการอารมณ์ระหว่างบุคคล โดยความสามารถในการจัดการส่วนตน ได้แก่ การตระหนักรู้ในอารมณ์ตน การจัดการอารมณ์ตนเอง การจูงใจในตนเอง ส่วนความสามารถในการจัดการอารมณ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์นี้ช่วยให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ และความสำเร็จในชีวิตได้นั่นเอง

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

วีรวัดณ์ บัณฑิตามัย (2544, 2551) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ว่าควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลแนวคิด แนวปฏิบัติต่าง ๆ ของความฉลาดทางอารมณ์ ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง
2. ออกแบบพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยคำนึงถึงระดับวุฒิภาวะ อายุ และพัฒนาการทางสังคมของผู้เรียนด้วย บุคคลแต่ละคนจะมีแนวทางในการเรียนรู้แตกต่างกัน
3. กำหนดเป้าหมายที่เฉพาะและชัดเจนของการพัฒนา ว่ามุ่งที่จะแก้ไขและหรือเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์ใดให้แก่เด็กหรือผู้เรียน ไม่ควรกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มากเกินไปจนบรรลุได้จริงๆ
4. เนื้อหาของหลักสูตร ควรครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนที่ดีของความฉลาดทางอารมณ์ เช่น ออกแบบโปรแกรม พัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Development Program) ให้ครอบคลุมทั้งทักษะด้านอารมณ์ ทักษะด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะด้านพฤติกรรม
5. คัดเลือกผู้ที่จะเป็นวิทยากร (Trainers) ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitators) ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยความระมัดระวัง มิใช่แค่รู้เนื้อหาอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติหรือแสดงออกได้ด้วย ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นวิทยากรไว้อย่างชัดเจนล่วงหน้า
6. การออกแบบและการดำเนินการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นกับแนวทางที่ออกแบบ บางแห่งอาจเน้นเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องที่สนใจ เช่น เน้นทักษะด้านการเอื้ออาทรผู้อื่น ความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ความสามารถบริหารความโกรธ การบริหารอารมณ์ผู้อื่น หรืออาจจะจัดการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ที่กำหนดจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาการปรับตัว ความขัดแย้ง การจัดการกับความเครียด การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน หรืออาจรวมทั้ง 2 แนวทางเข้าด้วยกันเข้าเป็นหลักสูตรเดียว
7. กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ควรเน้นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ได้แสดงออก (Acting-out) จากการสวมบทบาท (Role Play) การเล่นละคร (Psychodrama) การสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation) เกม (Games) หรือการได้ปฏิบัติ (Performance Test) อาจมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากการแสดงออกหรือพฤติกรรมแก้ไขปัญหา ทั้งที่เป็นทางการ และเป็นการส่วนตัวก็ได้ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ดี

8. ระบุว่าใครที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ผู้สอนหรือวิทยากรไม่สามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนได้ ถ้าขาดความร่วมมือของผู้บริหาร หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานคนอื่นๆ

9. กำหนดวิธีการประเมินความสำเร็จของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสมพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้เรามั่นใจว่าจะทำให้เป้าหมายโปรแกรมบรรลุผล อาจมีประเมินเป็นครั้งย่อยๆ ในกระบวนการพัฒนา และติดตามหลังการพัฒนา

ในขณะที่ กรมสุขภาพจิต (2544) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน ดังนี้

1. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับตน คือ การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง บอกกับตนเองได้ตลอดเวลาว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไร สามารถติดตามอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ และในทุกอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง ไม่บิดเบือน ตระหนักถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองโดยรู้ด้วยตนเองและการที่ผู้อื่นให้ข้อมูลย้อนกลับ การยอมรับข้อบกพร่อง เป็นการเปิดโอกาสให้ได้ปรับปรุงตนเองหรือเกิดความระมัดระวังในการแสดงอารมณ์มากขึ้น

2. การจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม ตระหนักว่าตนคือผู้รับผิดชอบอารมณ์ของตนเอง เป็นผู้สร้างอารมณ์ขึ้นมาจากเหตุการณ์ภายนอก สามารถแยกข้อเท็จจริงจากการตีความหมาย เนื่องจากอารมณ์ส่วนมากเกิดจากความคิดและการตีความหรือประเมินสถานการณ์โดยตัวเราเอง จึงควรฝึกหัดแยกข้อมูลที่ได้จากประสาทสัมผัสกับการตีความ ไม่ติดยึดกับประสบการณ์เดิม ซึ่งทำให้การตีความในปัจจุบันอาจผิดพลาดได้

3. ฝึกให้สามารถรู้เท่าทันความรู้สึกของตนเองและคลี่คลายอารมณ์ทางลบให้หมดไป อาจใช้วิธีหันไปสนใจกับสิ่งอื่นเมื่อเกิดอารมณ์ทางลบ ฝึกฝนการมีสมาธิจดจ่ออยู่กับกิจกรรมหรืองานที่ทำให้ต้องใช้ความไตร่ตรองในเรื่องนั้น เป็นการสร้างความเพลินใจขึ้นมาแทนที่ความรู้สึกทางลบที่มีอยู่เดิมได้

4. ฝึกการใช้อารมณ์ให้ส่งเสริมความคิดของตน โดยอารมณ์จะช่วยปรับแต่งและปรับปรุงความคิดให้เป็นไปในทางที่มีประโยชน์ มีความรู้สึกกลมกลืนไปกับงานซึ่งเกิดขึ้นจากการทำท่ายที่เหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป

5. สร้างเสริมพลังงูใจให้ตนเอง ด้วยการมองและเห็นถึงความงดงามของโลกและบุคคลอื่นบุคคลจะมีความฉลาดทางอารมณ์อย่างแท้จริงไม่ได้เลย ถ้าปราศจากซึ่งความสุนทรีย์และงดงามในจิตใจ ดังนั้นจึงควรละจากความหมกหมุ่นในกิจกรรมส่วนตนบ้าง แล้วพิจารณาสิ่งรอบข้างบุคคลรอบตัว เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งตนเอง ขึ้นชมในส่วนดีทั้งของเขาและของเรา ความเคร่งเครียดของจิตใจและการเห็นทุกอย่างเต็มไปด้วยอุปสรรคลดลง

6. การจัดระเบียบความคิดและจิตใจด้วยการทำสมาธิ รู้ตัวทุกขณะว่าร่างกายกำลังทำอะไรอยู่ รู้ว่าปัจจุบันกำลังเกิดความสุขหรือทุกข์อย่างไร กำหนดจิตใจและอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยจิตกำหนดรู้ตามไปด้วย

7. กำหนดโปรแกรมจิตใจของตนเอง โดยกำหนดว่าต่อไปนี้จะพยายามควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ได้และตั้งเป้าหมายชีวิตหรือการทำงานของตนเอง เมื่อบุคคลสร้างพลังจิตหรือพลังใจตนเองด้วยวิธีการเจริญภาวนา ก็พร้อมที่จะเริ่มต้นการทำงานได้เป็นอย่างดี

8. สร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง จะมีผลสัมฤทธิ์ในกิจการงานและการเรียนสูงกว่าบุคคลที่คิดว่าตนเองมีความสามารถต่ำ

9. มีความกล้าที่จะตัดสินใจและกระทำ ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์เป็นผู้ที่เปิดตัวเองต่อประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเอง

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542) ได้กล่าวถึง การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดี และนำไปสู่การปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย

1. เรียนรู้จากการอ่านและฟังคือ การอ่านจากตำราเรียน หนังสือพิมพ์ ส่วนฟังก็ฟังจากกัลยาณมิตร อันมีครูและพ่อแม่เป็นหลักรวมทั้งการฟังผู้รู้อื่นๆ ตามสมควร

2. เรียนรู้จากแบบอย่างคือมีแบบอย่างที่ดีจากครู พ่อแม่ แบบอย่างที่ดีของเพื่อนก็ควรได้รับการยกย่องหรือติชมตามสมควร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสภาพการปฏิบัติ

3. เรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติหมายถึงได้ทดลองปฏิบัติตามวิธีต่างๆ ว่าเกิดผลอย่างไรบ้าง ทำให้รู้จักปรับปรุงเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ

4. การหยั่งรู้เหตุการณ์ ซึ่งต้องพึ่งข้อมูลและความรู้จำนวนพอสมควร ซึ่งเป็นพื้นฐานให้สามารถคาดการณ์หยั่งรู้ต่อไปได้ เมื่อคาดการณ์แล้วก็นำไปใช้ปฏิบัติ

แนวทางในการพัฒนาการรู้จักอารมณ์ตนเอง

นันทนา วงษ์อินทร์ (2543) กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาการรู้จักอารมณ์ตนเองดังนี้

1. ให้เวลาแก่ตนเองในการทบทวนอารมณ์ของตน พิจารณาว่า เราเป็นคนที่มีความลักษณะอารมณ์เช่นไร มักจะคล้อยตามอารมณ์ตนเอง คล้อยตามอารมณ์ผู้อื่น หรือคล้อยตามสิ่งแวดล้อมภายนอก

1.1 ทบทวนลักษณะการแสดงอารมณ์ว่าเราได้แสดงอาการใดออกไป

1.2 ทบทวนผลย้อนกลับจากการแสดงอารมณ์ของเรา

1.3 รู้สึกอย่างไรกับผลย้อนกลับ (พอใจ ไม่พอใจ)

1.4 คิดอย่างไรกับผลย้อนกลับ (เหมาะสม ไม่เหมาะสม)

1.5 ถ้ารู้สึกว่าจะไม่พอใจหรือคิดว่าไม่เหมาะสม ควรหาวิธีการที่ดีกว่าสำหรับใช้ในคราวต่อไป

1.6 ถ้ารู้สึกว่าจะพอใจ เหมาะสมแล้ว ต้องแน่ใจว่าไม่มีการเข้าข้างตัวเองหรือหลอกตัวเอง แล้วใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2. ฝึกการรู้ตัวบ่อยๆ มีสติอยู่กับการรู้ตัว

2.1 ขณะนี้เรากำลังรู้สึกอย่างไรกับตัวเองหรือกับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว

2.2 คิดอย่างไรกับความรูสึกนั้น

2.3 ความคิด / ความรูสึกนั้นมีผลอย่างไรกับการแสดงออกของตนเอง

แนวทางฝึกการจัดการอารมณ์ของตนเอง

นอกจากนี้ นันทนา วงษ์อินทร์ (2543) ยังให้แนวทางฝึกการจัดการอารมณ์ของตนเองดังนี้

1. ทบทวนว่ามีอะไรบ้างที่เราทำลงไป เพื่อตอบสนองอารมณ์ที่เกิดขึ้น ดูด้วยว่าผลที่เกิดขึ้นตามมาเป็นเช่นไร

2. เตรียมการในการแสดงอารมณ์ ตั้งใจไว้เกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ในคราวต่อไป ฝึกการสั่งตัวเองว่าจะทำอะไร จะไม่ทำอะไร

3. ฝึกการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว หรือที่เราต้องเกี่ยวข้องกับในด้านดี มอง ฟัง สิ่งดี สร้างอารมณ์แจ่มใส เกิดความสบายใจ

4. ฝึกการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่น สิ่งอื่นที่อยู่รอบตัว ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากข้อ3 ทำให้เกิดความคิดที่ดี การกระทำที่ดี ทำให้เกิดผลย้อนกลับที่ดีต่อทั้งตนเองและผู้อื่น

5. ฝึกการมองหาประโยชน์ โอกาสจากอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเปลี่ยนมุมมอง มองหาแง่ดี โดยคิดว่าเป็นสิ่งท้าทายให้เราได้แสดงความสามารถ ทุกอย่างที่เกิดขึ้นแล้วกับเรามีทางเลือกมากกว่า 1 ทาง จงเลือกทางที่เป็นประโยชน์ที่สุดหรือมีโทษน้อยที่สุด

6. ฝึกการผ่อนคลายความเครียดที่เกิดจากอารมณ์ไม่ดี โดยเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง เพราะถ้ามีความเครียดมากๆ จะไม่มีพลังพอที่จะให้หลุดพ้นการครอบงำอารมณ์ เมื่อควบคุมอารมณ์ได้แล้ว ก็จะได้หาทางระบายอารมณ์ในทางที่เหมาะสมต่อไป “ปัญหาจะเกิดเมื่อเราคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปัญหา”

7. หมั่นสร้างความหมายในชีวิตให้แก่ตนเอง มองสิ่งดีในตนเอง นึกถึงสิ่งที่สร้างศรัทธาใจ แม้จะเป็นสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ในตัวเรา และพยายามใช้สิ่งดีในตนสร้างให้เกิดคุณค่าแก่ทั้งตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ ก็จะยิ่งเพิ่มพูนความหมายในชีวิตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเพิ่มแรงจูงใจที่จะรู้สึกคิด และปฏิบัติสิ่งดีต่างๆ

8. ให้กำลังใจตัวเอง คิดอยู่เสมอว่า เราทำได้ เราจะทำ ลงมือทำ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542) เสนอวิธีส่งเสริมการเรียนรู้สู่ศักยภาพของแต่ละบุคคลตามหลักทฤษฎีปัญญาของการ์ดเนอร์ มีอยู่ 2 ด้าน ที่ตรงกับลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ได้แก่

1. **ด้านมนุษยสัมพันธ์** ส่งเสริมโดยออกแบบกิจกรรมที่ให้โอกาสการร่วมงานกับผู้อื่น การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ การทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ การใช้สถานการณ์จำลอง

2. **ด้านการเข้าใจตนเอง** โดยออกแบบกิจกรรมให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ให้เวลาไตร่ตรอง ครั้งละ 1 นาที ถามว่าเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับชีวิตของเขาอย่างไร ให้บรรยายความสามารถของตนเอง ในการทำงานหนึ่งจนสำเร็จ บันทึกประจำวันเรื่องของตนเอง ประเมินผลงานของตนเอง

สิริพงศ์ สิ้นเส็ง (2549) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสาเหตุของปัญหา โดยการใช้ข้อมูลสะท้อนความคิด ความรู้สึก ให้รู้จักวิธีการหาทางเลือกในการแก้ปัญหา พัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ สามารถปรับตัว เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ การใช้กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง สนุกสนาน เป็นอิสระ มีการแสดงออกโดยการอภิปราย ชักถามได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนมีความสุข

สรุปได้ว่า กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ควรเน้นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การแสดงออกโดยการสวมบทบาท การเล่นละคร การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นต้น อาจมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ จากการแสดงออกหรือพฤติกรรมการแก้ไขปัญหา ทั้งที่เป็นทางการ และเป็นการส่วนตัวก็ได้ ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ดี

การวัดและการประเมินความฉลาดทางอารมณ์

วีรวัดณ์ บันนิตามัย (2545) ได้เสนอแนวทางการวัดและประเมินความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีหลักการประเมินได้ 2 นัยใหญ่ คือ

1. การประเมินโดยใช้เครื่องมือที่เป็นปรนัย (Objective Measurement) เช่น แบบทดสอบแบบสอบถาม

2. การประเมินโดยใช้เครื่องมือที่เป็นอัตนัย (Subjective Measurement) เช่น การสัมภาษณ์หรือให้เขียนบรรยายแสดงความรู้สึกต่าง ๆ จากเหตุการณ์ที่ได้ประสบและประทับใจ

หรือจากสิ่งเร้าที่ผู้วิจัยจัดให้เช่นรูปภาพ เสียงเพลง เป็นต้น และการสังเกตการแสดงพฤติกรรมของผู้ถูกประเมินที่สะท้อนถึงความรู้สึก และอารมณ์ของตนออกมาในสถานการณ์ที่เป็นจริงหรือสถานการณ์จำลอง

วีรวัดณ์ ปันนิตามัย (2542) เห็นว่าในการวัดความฉลาดทางอารมณ์น่าจะใช้หลายๆ วิธีประกอบกัน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ของผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ และได้แบ่งประเภทของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สรุปได้ดังนี้

1. การให้เขียนหรือเล่าประสบการณ์ เป็นการวัดแรงจูงใจภายในเพื่อตรวจสอบถึงแรงผลักดันที่ทำให้แสดงพฤติกรรม โดยการให้เล่าสาเหตุของความรู้สึกนึกคิดและแรงบันดาลใจให้แสดงออกมา แล้วนำข้อมูลมาพิจารณาเนื้อหาที่บ่งบอกถึงความฉลาดทางอารมณ์

2. การใช้เทคนิคเหตุการณ์สำคัญ ที่บ่งบอกถึงการทำงานของความสามารถทางอารมณ์ในระดับต่างๆ กัน แล้วให้เลือกเรียงลำดับพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติหรือประสงค์ที่จะทำ (เพื่อนำคะแนนมาหาค่าระดับความฉลาดทางอารมณ์) โดยการกำหนดคำตอบที่เป็นตัวแทนที่ดีของเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ โดยไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด ซึ่งผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนก็สามารถเลือกตอบได้

3. การใช้สถานการณ์จำลอง โดยการให้ผู้ถูกจัดแสดงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ เพื่อลดความบิดเบือนในการตอบ เช่น กำหนดสถานการณ์ติดต่อซื้อขายสินค้า แล้วให้ผู้ถูกจัดแสดงบทบาทตามที่กำหนด

4. การสัมภาษณ์ในเชิงลึกประกอบการสังเกต วิธีนี้ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีความเชี่ยวชาญด้านองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์และมีประสบการณ์ในการสังเกตข้อจำกัดของวิธีนี้คือ ถ้าเป็นความสำเร็จอาจให้ผู้ถูกทดสอบเล่าได้ แต่ถ้าเป็นความล้มเหลวอาจต้องสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดหรือใช้การสังเกตประกอบกัน

5. การใช้แบบทดสอบประเภท “กระดาษกับดินสอ” (Paper and Pencil) นิยมใช้ในรูปแบบการให้รายงานเกี่ยวกับตนเอง (Self-Report) ปัจจุบันมีหลายชนิด เช่น

5.1 Job Competencies Survey (JCS) ของ Vic Dulewicz และ Perter Herbert (1985)

5.2 Tacit Knowledge Inventory for Managers ของ Wagner; & Stenberg (1991)

5.3 Meta – Mood Scale ของ Salovey และคณะ (1995)

5.4 Weisinger's EQ Instrument ของ Weisinger (1997)

5.5 EQ Map ของ Cooper; & Sawaf (1997)

5.6 Simmon Personal Survey Procedures ของ Simmon (1997)

5.7 Bar-On EQ inventory ของ Bar-On (1997)

5.8 The Emotional Competence Inventory ของ Goleman (1998)

5.9 แบบวัด EQ ของ Schutte และคณะ (1998)

สรุปได้ว่า แนวทางการวัดหรือประเมินความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำได้หลากหลายวิธี ทั้งแบบที่เป็นปรนัย และอัตนัย หรือสามารถผสมผสานทั้งสองแบบ การกำหนดขอบเขตของการประเมินขึ้นอยู่กับผู้ที่นำไปใช้ว่าต้องการที่จะวัดองค์ประกอบความฉลาดอารมณ์ในด้านใด และผู้ประเมินจะใช้เทคนิคหรือวิธีการใดในการประเมินพฤติกรรมนั้นๆ

ตอนที่ 6 แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรม

ความหมายของ คำว่า จริยธรรม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมาย จริยธรรม ตามความหมายในพจนานุกรมว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

Webster's Dictionary (1988) จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานในการประเมินปฏิบัติในฐานะของสมาชิกของวิชาชีพ

Silva (1990) จริยธรรม หมายถึง กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีระบบว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดที่ไม่ควรทำ โดยการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และประเมิน ตามหลักเหตุผลทางจริยธรรม โดยไม่จำกัดขอบเขตเกี่ยวกับหลักการหรือทฤษฎี

Aiken and Catalano (1994) จริยธรรม หมายถึง การประกาศบอกว่าอะไรผิด อะไรถูก และอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบของความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคล การมีจริยธรรมเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน

Delouger (1995) จริยธรรม หมายถึง วิธีการตรวจสอบทางศีลธรรม และศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลที่ยึดหลักศีลธรรม ในการดำรงอยู่ในสังคมเป็นการพัฒนาการศึกษาและประยุกต์ทฤษฎีมาใช้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และให้ทุกคนตระหนักถึงการมีความประพฤติที่ดีในสังคม

ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์ (2540) จริยธรรม หมายถึง การประพฤติดี กระทำดีทั้งกาย วาจาใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อ ค่านิยม และองค์ประกอบทางสังคม และบุคคลต้องใช้กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีระบบว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ โดยยึดหลักเหตุผลจริยธรรม

ประกาศรี สี่ห้าไฟ (2550) จริยธรรมเป็นประสบการณ์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์เป็นมาตรฐานความประพฤติในสังคม บุคคลจะพัฒนาความรับผิดชอบชั่วดีใช้เหตุผลจนกระทั่งพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง มีความสัมพันธ์ในสังคมตามสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้องดีงาม

สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่เป็นข้อพึงประพฤติปฏิบัติในการรับรู้ในสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ โดยการพิจารณาไตร่ตรอง ตัดสินใจตามหลักศีลธรรม คุณธรรม เพื่อให้บุคคลตระหนักถึงการมีความประพฤติที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

Aiken and Catalano (1995) ได้ระบุคำที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมมีดังนี้

ค่านิยม (values) หมายถึง แนวความคิดของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคม ศาสนา และการอบรมของครอบครัว ที่ทำให้เขามีการตัดสินใจ และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

คุณธรรม (morals) หมายถึง ความดีงามของบุคคลที่อยู่ภายในจิตใจ เป็นหลักเบื้องต้นของมาตรฐานความผิดหรือถูกในการกระทำ ซึ่งมีการพัฒนาการมาตั้งแต่เด็ก บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา บรรทัดฐานทางสังคม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

กฎหมาย (laws) คือ หลักเกณฑ์ที่บุคคลในสังคมสร้างขึ้นมาเพื่อปกป้องสังคมโดยมีพื้นฐานมาจากความยุติธรรม เพื่อความสงบสุขของสังคม ปกป้องคนดี

จรรยาบรรณวิชาชีพ (a code of ethics) คือ ประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบการวิชาชีพควรปฏิบัติ เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้ที่มีวินัย หรือทำผิดในการประกอบวิชาชีพ อาจถูกกล่าวตักเตือน ถูกพักงาน หรือยกเลิกใบประกอบวิชาชีพ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) สรุปองค์ประกอบทางจริยธรรมแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. **ความรู้เชิงจริยธรรม** หมายถึง การมีความรู้ในสังคมการกระทำใดที่ควรกระทำ การกระทำใดไม่ดีควรเว้น ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการสติปัญญา

2. **ทัศนคติเชิงจริยธรรม** หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบ หรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลเกี่ยวข้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป

3. **เหตุผลเชิงจริยธรรม** หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีของ Kohlberg (cited in Diessner, 2000) ได้ยึดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล

4. **พฤติกรรมเชิงจริยธรรม** หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมนิยมชมชอบ หรือการงดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น

นอกจากนี้ สิวลี ศิริวิไล (2539) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรม 3 ด้าน ซึ่งได้รวมด้านความรู้ และการมีเหตุผลไว้ด้วยกัน ดังนี้

1. **ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning)** คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด

2. **ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief)** คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดี นำจริยธรรมเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ

3. **ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct)** คือ พฤติกรรม การกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ อิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำขึ้นอยู่กับความรู้ อารมณ์ และความรู้สึก

สรุปได้ว่า องค์ประกอบทางจริยธรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบทางด้านความรู้ที่เป็นเหตุผล องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งรวมถึงความเชื่อ ค่านิยมหรือความศรัทธาในจริยธรรมนั้นและองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการแสดงออกซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้องค์ประกอบสองส่วนข้างต้นคือความรู้และอารมณ์ ความรู้สึก แล้วจึงส่งผลให้เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมตามความรู้และความรู้สึกนั้น

แนวคิดความฉลาดทางด้านจริยธรรม

MQ (Moral Quotient) คือ ระดับจริยธรรมศีลธรรมบุคคล ซึ่งสามารถการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความกตัญญู เป็นคนดี มีระเบียบวินัย มีสำนึกผิดชอบชั่วดี และเคารพนับถือผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมและมนุษยชาติ จริยธรรมเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกับผู้อื่นและการอยู่ภายในกรอบของสังคม จากการศึกษาพบว่า ได้มีนักวิชาการได้อธิบายถึงความหมายของความฉลาดทางจริยธรรม หรือสมรรถนะทางจริยธรรม ดังนี้

Coles (1997) จิตแพทย์และนักวิชาการท่านแรกที่ใช้ศัพท์คำว่า ความฉลาดทางด้านจริยธรรม กล่าวถึง ความฉลาดทางด้านจริยธรรมว่า เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Human Connection) และการอยู่ในกรอบของสังคม

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2547) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางคุณธรรมว่า หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติตนที่เป็นสากล สามารถนำไปใช้ได้ในทุกสังคม ที่ทำให้ตนเองและคนรอบข้างมีความสุข

วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา (2548) สมรรถนะทางจริยธรรม หมายถึงการรับรู้ในสิ่งที่ควรทำในสังคมหรือสิ่งที่ไม่ควรทำในสังคม เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ในกรอบของสังคมและเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ได้อย่างสงบสุข

ธีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์ (2551) กล่าวว่า เขาวินิจฉัยหรือความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถที่จะแยกแยะ และเลือกกระทำคุณงามความดีที่น่าสบายใจ มีความอดกลั้นต่อความเย้ายวนใจที่จะทำผิดทางคุณธรรม จริยธรรม สามารถพัฒนานิสัยและการกระทำที่เป็นที่ยอมรับทางสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจ ความเกรงใจ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางจริยธรรม หรือMQ (Moral Quotient) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ในสิ่งที่ควรทำในสังคมหรือสิ่งที่ไม่ควรทำในสังคมโดยการพิจารณาไตร่ตรอง ตัดสินใจตามหลักจริยธรรมที่เป็นแนวทาง กฎเกณฑ์ มาตรฐานการประพฤติปฏิบัติที่เป็นสากลเพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ในกรอบของสังคมและเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ได้อย่างสงบสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนควรมี นอกเหนือไปจากความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) หรือความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

องค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรม

Staub (1978) นักพฤติกรรมนิยมและผู้สนับสนุนสังคมได้นำเสนอองค์ประกอบของสมรรถนะทางจริยธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. การเห็นผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (Altruism) หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถเข้าใจความต้องการ และความรู้สึกของผู้อื่น เพราะบุคคลนั้นได้มีส่วนร่วมในความรู้สึกของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกต่อผู้อื่น
2. การร่วมมือ เป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมสนับสนุนสังคม (Prosocial Behavior) หมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ตรงข้ามกับการแข่งขัน ซึ่งต้องทำงานแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และการปรับสภาพส่วนบุคคลของผู้ใหญ่ (Personal Adjustment)
3. การมีจิตใจกว้างขวางและช่วยเหลือผู้อื่น เป็นวัฒนธรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนสังคม การร่วมมือกับผู้อื่นส่งเสริมการตอบสนองของพฤติกรรมสนับสนุนสังคม (Prosocial) ทำให้สามารถช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะกดดัน องค์ประกอบที่ส่งเสริมการร่วมมือคือ การปรับตัว เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบ เป็นเบื้องหลังของวัฒนธรรมการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดการช่วยเหลือผู้อื่น และทำให้มีจิตใจกว้างขวาง

4. การทำให้เกียรติผู้อื่นและการเป็นพลเมืองดี Carter (1998) ได้เขียนหนังสือพลเมืองดี (Civility) โดยเรียกร้องให้ทุกคนรักษาน้ำที่พลเมืองดี เขาแสดงทัศนคติว่า บุคคลส่วนใหญ่ขาดความรู้สึกในการมีพันธะหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบ เขาให้คำจำกัดความว่า พลเมืองดีเป็นผลของการเสียสละที่บุคคลทำเพื่อเรื่องทั่วไปทุกเรื่อง ในการอยู่ร่วมกันของสังคม

โดยในส่วนของจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับพยาบาลวิชาชีพ ลิวลี คีริวไล (2537) ได้เสนอจริยธรรมสากลของแพทย์และพยาบาล ว่าประกอบด้วย ความเมตตาสงสาร (Compassion) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ความเข้าใจและเห็นใจ (Sympathy) และความเอื้ออาทร (Caring) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับพยาบาลทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จริยธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างและกระบวนการควบคุมคุณภาพทางการพยาบาล (ลออ หุตางกูร, 2536)

นอกจากนี้ มัญชฎา ว่องวิระ(2541) ได้ศึกษาพบว่า พยาบาลวิชาชีพต้องมีบทบาทเชิงจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การพิทักษ์สิทธิ (Advocacy)
2. หน้าที่รับผิดชอบ (Accountability)
3. การแสวงหาความร่วมมือ (Cooperation)
4. ความเอื้ออาทร (Caring)

ลิวลี คีริวไล (2544) กล่าวว่า การปฏิบัติการพยาบาลจะมีคุณภาพได้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ ในที่นี้หมายถึง องค์ประกอบในด้านความเป็นศิลปะของวิชาชีพพยาบาล และมีพื้นฐานอยู่บนจริยธรรม ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติต่อผู้ป่วยในฐานะที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน องค์ประกอบเหล่านี้ได้แก่

1. **ความเอื้ออาทร (Caring)** เป็นสิ่งสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย คล้ายคลึงกับการทำให้อบอุ่นใจ แต่มีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าเกิดขึ้นจากการตระหนักในคุณค่าของบุคคล ความเข้าใจในชีวิตมนุษย์และก่อให้เกิดความรู้สึกปรารถนาดีต่อกัน ความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกันระหว่างบุคคล เป็นความรู้สึกที่ยากแก่การอธิบาย ความป่วยไข้ทางร่างกายเป็นสิ่งที่อาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่นเดียวกับการป่วยไข้ทางใจ การรักษาทางกายต้องอาศัยวิธีการรักษาภายนอก ขณะเดียวกันที่การรักษาทางใจต้องอาศัยความรู้สึก ความเข้าใจในจิตใจของผู้ป่วยอันเป็นผลให้เกิดการปฏิบัติในลักษณะเอื้ออาทร คือ ความอ่อนโยน ความเคารพต่อความเป็นตัวของตัวของผู้ป่วย ก่อให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคยเป็นกันเอง และอบอุ่นใจแก่ผู้ป่วย

2. **ความเชื่อถือและไว้วางใจ (Trust and Confidence)** คือ ความรู้สึกที่เกิดจากตระหนัก หรือรู้ว่าในส่วนของโลกส่วนตัวเรา นั้นไม่เป็นอิสระ เราต้องการความช่วยเหลือ และ

ในความรูสึกดังกล่าว มีบุคคลหนึ่งที่เชื่ออาทรต่อเรา ให้ความอบอุ่นแก่เราสามารถช่วยเหลือและเป็นมิตรต่อเรา ความรูสึกเชื่อถือและไว้วางใจจึงเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลกล้าเปิดเผยเรื่องราวของตนเองกล้าปรึกษาหารือ และขอความเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล ความรูสึกเชื่อถือ และไว้วางใจที่ผู้ป่วยมีต่อพยาบาลจะช่วยก่อให้เกิดผลดีต่อกระบวนการรักษาพยาบาล และก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย

3. ความรูสึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) หมายถึง การที่เราู้และยอมรับว่า คนแต่ละคนย่อมมีโลกส่วนตัวของตัวเอง มีความคิด ความเชื่อ ความรูสึกของตนเองที่แตกต่าง จากคนอื่น มีโลกทัศน์ที่ต่างกัน ความรูสึกเอาใจเขามาใส่ใจเราที่มีต่อผู้ป่วยก็คือ การรับรู้ สภาพ ความรูสึกความคิดของผู้ป่วยเสมือนหนึ่งว่าถ้าเราเป็นตัวผู้ป่วยขณะนั้น

4. ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy) เป็นการแสดงออกของความรูสึกทางสังคมที่สมบรูณ์ของบุคคล เมื่อใดก็ตามที่บุคคลแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันแสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้นั้นอยู่ในสภาพความเจริญทางวิญญูติ สามารถตระหนักและเข้าใจบุคคลอื่นในภาวะของบุคคลเช่นเดียวกับตน การแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจคือการรับรู้ในปัญหาของผู้ป่วย การเห็นอกเห็นใจจึงมีข้อพึงระวังว่าจะต้องทำให้ผู้ป่วยเกิดความรูสึกเข้มแข็ง อบอุ่นสามารถเผชิญปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมั่นใจ ความเห็นอกเห็นใจที่ถูกต้อง คือ การทำให้ผู้ป่วยรูสึกว่าเขาไม่ได้ถูกทอดทิ้ง มีคนเข้าใจ ให้คำปรึกษา และเป็นผู้ให้กำลังใจแก่เขา ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ที่ให้แต่ความช่วยเหลือตามที่ผู้ป่วยเรียกร้อง

5. การให้ความเคารพ (Respect) วิชาชีพพยาบาลต้องพบปะต่อบุคคลจำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านชาติวิญญูติ และวิญญูติ การแสดงความเคารพต่อคุณลักษณะของมนุษย์นี้ถือเป็นกฎธรรมชาติ (Natural Law) เป็นสิทธิมนุษยชนที่พึงได้รับและรักษาไว้ พยาบาลให้การเคารพต่อคุณลักษณะทั้งสามประการนี้ของผู้ป่วยเท่าๆ กับการให้ความเคารพต่อตนเอง การสังเกตบุคลิกลักษณะและท่าทางของผู้ป่วยเป็นแนวทางหนึ่งที่พยาบาลจะสามารถบอกตนเองได้ว่าตนควรจะใช้คำพูด แสดงกิริยาหรือปฏิบัติต่อผู้ป่วยอย่างไร เช่น ในสังคมไทยมีธรรมเนียมประเพณีของการเคารพอาวุโสหรือวิญญูติ การเรียกผู้ป่วยด้วยคำนำหน้าที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งที่พึงระวังรวมทั้งการแสดงเคารพต่อผู้ป่วยที่เป็นพระภิกษุหรือนักบวชศาสนาอื่นๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงออกถึงความเป็นผู้มีจริยธรรมในการให้ความเคารพต่อภาวะความเป็นมนุษย์ของบุคคล ขณะเดียวกันพยาบาลก็มีสิทธิที่จะได้รับความเคารพทั้งสามประการนี้จากบุคคลอื่นเช่นกัน

6. ความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน (Humour) ชีวิตของมนุษย์ย่อมมีทั้งสุขและทุกข์ ผสมผสานการมีอารมณ์ขันก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพจิต ช่วยลดความตึงเครียด และช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี การรู้จักมีอารมณ์ขัน ในการมองสิ่งต่าง ๆ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญเป็นผลดีทั้งต่อความรู้

ของพยาบาลเองและของผู้ป่วย แต่เพียงระมัดระวังว่าการมีอารมณ์ขันนี้อาจมีผลร้ายต่อผู้ป่วยอย่างมหันต์ และขุ่นเคืองใจแก่ผู้ป่วย ความเป็นผู้มีอารมณ์ขันจะช่วยให้พยาบาลและผู้ป่วยเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง ยอมรับและเผชิญความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้ อารมณ์ขันจึงอาจเป็นยาที่วิเศษสุดสำหรับผู้ป่วย ถ้ารู้จักใช้ให้เหมาะสมพอควร

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรม หรือ MQ นั้นเป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลหรือสมาชิกวิชาชีพต่างๆ พึ่งประพฤติหรือปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือข้อกำหนดในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานเชิงวิชาชีพ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามแนวทางของสโลวี ซีริไล (2544) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติกรพยาบาลจะมีคุณภาพได้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านความเป็นศิลปะของวิชาชีพพยาบาล และมีพื้นฐานอยู่บนจริยธรรม ได้แก่ ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือและไว้วางใจ และการเคารพให้เกียรติ

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีของKolhberg เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีของPiaget โดยKolhbergได้คิดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีระบบการ ให้คะแนนอย่างมีระเบียบ แบบแผน ผู้ที่จะใช้วิธีการให้คะแนนระดับพัฒนาการทางจริยธรรม จะต้องได้รับการอบรมเป็นพิเศษ วิธีการวิจัยที่Kolhbergใช้ก็คล้ายคลึง กับวิธีการของPiaget มาก คือสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรม ที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า “ถูก” “ผิด” “ควรทำ” หรือ “ไม่ควรทำ” อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นกับองค์ประกอบหลายอย่าง การตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบ จากการวิเคราะห์คำตอบของผู้ตอบวัยต่างๆ

Kolhberg (1983) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stages) พัฒนาการทางจริยธรรมมีทั้งหมด 6 ขั้น

ระดับของพัฒนาการทางจริยธรรม 3 ระดับ มีดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-Conventional) ในระดับนี้เด็กจะได้รับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครู เป็นต้น และมักจะคิดถึงผลที่ตามมาที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional) พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำถือว่า การประพฤติตนตาม ความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดา มารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำความผิดเพราะกลัวว่า ตนจะไม่ใช่ที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี เป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทาง

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post-conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของ หลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักฐานของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์ กฎหมาย ควรจะตั้งบนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก

ขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรม แบ่งเป็น 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การลงโทษ และการเชื่อฟัง

ในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชมเชย เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจะทำซ้ำอีก เพื่อหวังรางวัลตอบแทน

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน

ในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทน หรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการ เห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตน แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่น ประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้.....”

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ “เด็กดี”

พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดามารดา หรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤติผิดเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ

พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นกฎและระเบียบนี้ อธิบายได้ว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้อง คือคนที่ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความ เป็นระเบียบของสังคม

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา

ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคล ก่อนที่จะใช้มาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่า สิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่า จะเห็น ความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึง ประโยชน์และ สถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation)

ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อ ความยุติธรรม ของมนุษย์ทุกคนในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” “ผิด” เป็น สิ่งที่มีในธรรมชาติของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

Kohlberg ถือว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นอย่างมีระเบียบ คือ เริ่มจากขั้นที่ 1,2,3,4,5 และ 6 ตามลำดับ บุคคลทุกคนจะต้องผ่านพัฒนาการทางจริยธรรม ขั้นต้นๆ ซึ่งเป็นรากฐานของพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นต่อไป และเมื่อผ่านแล้ว ก็ยากที่จะกลับไป ขั้นเดิมอีก พัฒนาการทางจริยธรรมถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาความฉลาดหรือ ความสามารถทางจริยธรรมที่สำคัญ เพราะจริยธรรมนอกจากจะหมายถึงคุณธรรมที่ดี ในทาง ตรงกันข้ามอีกมุมหนึ่งหมายถึง ระดับความเห็นแก่ตัวด้วย การมีความฉลาดทางจริยธรรม ย่อม ส่งผลให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ ไม่เห็นแก่ตัว คิดดี ทำดี และพูดดีด้วย มีความเมตตาปรานีและ รู้จักให้อภัย ลักษณะนิสัยดังกล่าว ไม่สามารถฝึกฝนได้ในเวลาสั้นๆ การที่บุคคลหนึ่งจะมี ความฉลาดทางจริยธรรมในระดับดีนั้น จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังให้มีพื้นฐานตั้งแต่วัยเยาว์ โดยเฉพาะในช่วง 3 ปีแรก หากเด็กได้รับการปลูกฝังด้านศีลธรรม การรู้จักให้ความรัก และการ ปลูกฝังความฉลาดทางจริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ โดยการสอน หรือ การปฏิบัติตนของผู้ใหญ่ให้เป็น ตัวอย่าง จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมได้ในระดับ หนึ่ง ส่วนจะฝังลึกลงไปในชีวิตสำนึกมากน้อยแค่ไหนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับได้รับการปลูกฝัง ซึ่งจะ รอคกรกระตุ้นอีกครั้งเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ได้รับการอบรมพัฒนาเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นในด้านการ ฟัง เช่น การฟังเทศน์ ฟังธรรม ฯลฯ การอ่านหนังสือธรรมะ เป็นต้น เพราะการปลูกฝังที่ไม่เท่ากันนี้เอง ทำให้พบว่าเราทุกคนต่างมีเพื่อนที่มีระดับคุณธรรมจริยธรรมไม่เท่ากัน ทั้ๆที่ บางคนเรียนจบ มาจากสถาบันเดียวกัน และยิ่งหากบุคคลใดไม่มีอยู่ในจิตสำนึกดั้งเดิมแล้ว ไม่ว่าโตขึ้นจะได้รับการ กระตุ้นอย่างไร ก็ไม่สามารถ ทำให้บุคคลผู้นั้นกลายเป็นคนดีขึ้นมาได้

การที่บุคคลคนหนึ่งจะมีความฉลาดทางจริยธรรมระดับดี ต้องเริ่มปลูกฝังในวัยเด็กจึงจะ
ได้ผล อาศัยปัจจัย 3 อย่างด้วยกันคือ การสอนศีลธรรมโดยตรงให้กับเด็ก การถ่ายทอดทาง
ศีลธรรมจากผู้ใหญ่ให้กับเด็ก ความรักและวินัย

ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นเรื่องที่ต้องฝึกมาตั้งแต่วัยเด็ก ถ้าบุคคลได้รับการปลูกฝังเรื่อง
คุณธรรมและจริยธรรมมาแต่ยังเป็นเด็ก บุคคลก็สามารถ พัฒนาพื้นฐานความฉลาดทางจริยธรรม
ของตนขึ้นมาในระดับหนึ่ง มากหรือน้อยแล้วแต่การปลูกฝัง และความฉลาดทางจริยธรรมนี้ก็จะฝัง
ลึกลงไปในชีวิตได้สำนึก ของบุคคลผู้นั้น และจะรอเวลาที่ได้รับการกระตุ้นอีกครั้ง โดยการอบรมสั่ง
สอน การฟังธรรม และวิธีอื่น ๆ แต่ถ้าบุคคลไม่มีความฉลาดทางจริยธรรมอยู่ในจิตสำนึกดั้งเดิม
แล้ว ไม่ว่าจะโตขึ้นจะได้รับการกระตุ้น อย่างไรก็ไม่สามารถ ทำให้บุคคลผู้นั้น กลายเป็นคนดีขึ้นมา
ได้มากนัก

สมคิด อิศระวัฒน์ (2537) ได้เสนอแนวทางการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรม คือ วิธีการสอน
จะสอนแบบใดก็ได้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้ดู โดยการทำเป็นตัวอย่าง และให้เห็นประโยชน์จริงๆ
ซึ่งมีเทคนิค ดังนี้

1. ผู้สอนต้องมีหลักการของตน ต้องเข้าใจหรือรู้วิธีการในการสอนให้ผู้เรียนเกิดความ
ซาบซึ้ง ไม่รู้สึกเบื่อ หรือรู้สึกถูกบังคับ
2. การสอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ไม่เบื่อหน่าย
3. การสอนควรเน้นที่การปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ เริ่มเรียนจากสิ่งง่ายตามความ
ต้องการของผู้เรียน ปลูกฝังจากการให้ผู้เรียนรักตัวเองรักเพื่อน และรักผู้อื่นในสังคมปลูกฝังให้
รับผิดชอบง่าย ๆ ก่อน
4. การปลูกฝังจริยธรรม ควรให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของจริยธรรมด้วยตนเอง ให้เห็น
ว่าสิ่งที่เรียนนั้นช่วยตนเองได้
5. ในการสร้างเสริมจริยธรรมต้องมีการวัดผลอยู่เสมอ เช่น การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

สรุปได้ว่า จริยธรรมมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ จึงมีความ
จำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพจะต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางจริยธรรมสูงเพื่อให้สามารถให้บริการ
ผู้ป่วยได้ถูกต้อง เหมาะสม การเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมนั้น ผู้สอนหรือนักการศึกษา
ต้องมีความเข้าใจในตัวผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด และควรเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตั้งแต่เรื่อง
ง่ายๆ จนถึงเรื่องที่ยาก ผู้สอนควรปลูกฝังแนะนำและทำเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้เห็น และได้ทำ
ตาม สุดท้ายต้องมีการวัดผลอยู่เสมอ และหมั่นชี้แจงให้ผู้เรียนได้รับทราบความเจริญก้าวหน้าของ
เขา และสนับสนุนให้ผู้เรียนเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง ฝึกปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนเป็นนิสัย

ตอนที่ 7 แนวคิดทางการพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ

ความหมายของการพยาบาล

การพยาบาลเป็นการปฏิบัติกิจกรรมในรูปของศิลปะและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ โดยรอบด้าน ด้วยการส่งเสริมสุขภาพกาย จิต อารมณ์ สังคม รวมทั้งการดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพอันดี ให้การดูแลรักษาผู้เจ็บป่วยตลอดจนให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ครอบครัว และชุมชนโดยมีการติดต่อสื่อสารที่ีระหว่างบุคคล เพื่อเกิดความคุ้นเคยนำไปสู่ความเข้าใจ ไว้วางใจต่อกัน และให้ความร่วมมือในที่สุด

การพยาบาลเป็นบริการที่สังคมต้องการ มีการจัดการศึกษาอบรมในสถาบันระดับสูง มีองค์ความรู้ของตนเอง มีองค์วิชาชีพเป็นศูนย์กลางของผู้ประกอบวิชาชีพ เพื่อควบคุมคุณภาพ การศึกษาและการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นแนวปฏิบัติเพื่อคุ้มครองตนเอง และผู้รับบริการ

พระราชบัญญัติการประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ พุทธศักราช 2540 ได้ระบุไว้ในมาตรา 3 ว่า การพยาบาลคือการกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการดูแล และการช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย การฟื้นฟูสุขภาพ การป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์ กระทำการรักษาโรค ทั้งนี้โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2540)

สรุปได้ว่า การพยาบาล หมายถึง วิชาชีพเชิงบริการ (Service Oriented) เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือบุคคลที่อยู่ในความเจ็บป่วย และบุคคลที่เป็นปกติ เพื่อให้บุคคลดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างมีสุขภาพที่ดีทั้งกาย จิต สังคม ด้วยการให้บริการอย่างครอบคลุม คือ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสุขภาพ และการช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค

ลักษณะของวิชาชีพพยาบาล

Mauksch & David (1972) ได้อธิบายลักษณะของวิชาชีพพยาบาลไว้ 10 ประเด็น ดังนี้

1. วิชาชีพพยาบาลเป็นการให้บริการแก่สังคม ช่วยดำรงรักษาสุขภาพอนามัยที่ดีของมนุษย์ การปฏิบัติพยาบาลจึงต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางวิทยาศาสตร์ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ การพิจารณาไตร่ตรองทบทวน และควบคุมลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ

2. วิชาชีพพยาบาลเป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์โดยตรง ดังนั้น ความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะของสิ่งมีชีวิต จิตใจและคุณค่าจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและเป็นพื้นฐานของจริยธรรม กล่าวคือความเข้าใจในคุณค่าของมนุษย์ จะนำไปสู่การรู้ว่าสิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ

3. วิชาชีพพยาบาลเป็นการปฏิบัติต่อธรรมชาติของบุคคลที่แตกต่างกัน กระบวนการของการพยาบาลเป็นความพยายามที่จะเข้าใจมนุษย์ในลักษณะของบุคคลแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน บุคคลแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว การเข้าไปสัมผัสต่อผู้ป่วย แต่ละคนจึงต้องอาศัยการวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติและการประเมินผลของวิชาการพยาบาลที่พื้นขอบเขตของทฤษฎี ซึ่งต้องอาศัยการสังเกตบุคลิกลักษณะของผู้ป่วยแต่ละคน

4. วิชาชีพพยาบาลเป็นการปฏิบัติที่เข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วย หมายถึง การเป็นกันเอง รับรู้เข้าใจในบุคลิกลักษณะความคิด ความเชื่อ และรูปแบบของชีวิตของผู้ป่วย อันจะทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อถือและลดช่องว่าง ความรู้สึกแปลกหน้าระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยลง

5. วิชาชีพพยาบาลเป็นการปฏิบัติที่อาศัยรูปแบบความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย ความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย ความรู้ ทักษะคติ ตลอดจนถึงความเชื่อของผู้ป่วยด้วย ผู้ป่วยควรมีส่วนร่วมในการออกความเห็นและตัดสินใจ

6. วิชาชีพพยาบาล ต้องอาศัยรูปแบบความสัมพันธ์ที่ใช้ศิลปะของการเอื้ออาทร (Caring) ต้องอาศัย ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อตัวผู้ป่วย การเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิ อารมณ์ตลอดถึงสีหน้า แววตาของพยาบาลที่แสดงต่อผู้ป่วย

7. วิชาชีพพยาบาลเป็นการให้บริการตอบสนองต่อความต้องการ ความช่วยเหลือของบุคคล แต่ละคนไม่ว่าเป็นความทุกข์ที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือความทุกข์ทางด้านจิตใจ พยาบาลจะต้องสามารถรู้ว่าตนควรจะทำอย่างไรต่อความต้องการความช่วยเหลือของบุคคลแต่ละคน

8. ความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยเป็นความสัมพันธ์ที่ต้องอาศัยความเข้าใจในความรู้สึกซึ่งกันและกัน ทั้งพยาบาลและผู้ป่วยต่างฝ่ายต่างเป็นปัจเจกชน มีข้อจำกัด มีรูปแบบของพฤติกรรมที่เป็นของตน มีเสรีภาพที่จะเป็นอย่างที่ต้องการ มีความเป็นอิสระที่จะแสดงอาการตอบสนองต่อความสัมพันธ์ที่ได้เรียนรู้ การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากความสัมพันธ์อาจก่อให้เกิดผลก้าวหน้าในทางที่ดีภายในขอบของจริยธรรม และการตัดสินใจที่ดีของพยาบาลในการให้บริการแก่ผู้ป่วย

9. ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์คือสิ่งสำคัญที่สุด กระบวนการของการพยาบาลใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการเผชิญปัญหา ศิลปะและความชำนาญ ความรู้เกี่ยวกับภาวะของความเป็นมนุษย์จะช่วยให้พยาบาลสามารถอธิบายได้ถึงสภาพและลักษณะเฉพาะของผู้ป่วยแต่ละคน รวมถึงตลอดถึงการตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติต่อผู้ป่วย

10. แต่ละคนต้องเรียนรู้ตนเอง วิชาชีพพยาบาลมีพื้นฐานความเชื่อสำคัญในเรื่องคุณค่า ลักษณะเฉพาะตัว ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนที่ไม่อาจแทนที่กันได้ ตัวพยาบาลเอง

ต้องรู้จัก และตระหนักในตนเองก่อนจึงจะสามารถตระหนักและเข้าใจในตัวบุคคลอื่น ถ้าพยาบาลไม่เข้าใจตนเองแล้ว ก็ย่อมไม่อาจเข้าใจในบุคคลอื่นๆ การปฏิบัติที่ตัดสินใจใดๆ ก็ตามจะมีลักษณะที่ขาดการคำนึงถึงบุคคลอื่นๆ คือ ขาดความรู้สึกในเรื่องใจเอาใจเขามาใส่ใจเรา ขาดความเคารพในความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลอื่น

สรุปได้ว่า ลักษณะของวิชาชีพพยาบาล เป็นการให้บริการแก่สังคม เป็นปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้ศิลปะของการเอื้ออาทรเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อาศัยรูปแบบความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย จึงจำเป็นที่พยาบาลจะต้องมีสมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการให้บริการบนความแตกต่างและการจัดการสัมพันธภาพกับผู้ป่วยและเพื่อนร่วมงาน

บทบาทของพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล

ฟาริดา อิบราฮิม (2537) ได้กล่าวถึง บทบาทของการปฏิบัติการพยาบาลไว้ดังนี้

1. บทบาทผู้ให้การดูแล การดูแลเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในเชิงปฏิบัติที่มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ให้การดูแลและผู้รับการดูแล มีความรัก ความเอื้ออาทรเป็นพื้นฐาน และมีความไว้วางใจ เพราะเป็นวิถีทางสนับสนุนให้มีการดำเนินชีวิตเพื่อการมีสุขภาพดี และมีพลังอำนาจที่จะช่วยให้หายจากโรคภัยได้เมื่อมีการเจ็บป่วย

2. บทบาทในฐานะครู การสอนหรือให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย เป็นหน้าที่ของทุกคนในทีมสุขภาพ พยาบาลนับเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการสอนนี้ เนื่องจากพยาบาลเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ย่อมทราบความเป็นไปของผู้ป่วย พยาบาลมีหน้าที่ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาวะสุขภาพ และการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพทั้งในด้านป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพ การดูแลรักษาความเจ็บป่วย การฟื้นฟูสภาพ เพื่อป้องกันความรุนแรงและพิการตลอดจนการปรับตัวให้ยอมรับความเป็นจริง เพื่อการมีพลังเพียงพอ เพื่อการดูแลตนเอง ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่ผู้ป่วยจะมีได้นั้นต้องอาศัยความเป็นครูของพยาบาลในบทบาทครูพยาบาล ต้องประเมินความพร้อม และความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ การวางแผนการสอนสุขภาพ การสอนผู้รับบริการทั้งที่เป็นการสอน รายบุคคลและรายกลุ่ม ตลอดจนการประเมินหลังการสอนเพื่อให้ผู้รับบริการมีความรู้ ทักษะและกำลังใจที่จะปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสม

3. บทบาทให้การปรึกษา การปรึกษาเป็นกระบวนการช่วยเหลือ เพื่อการตระหนักในภาวะเครียดและปรับได้เหมาะสม ไม่ว่าจะปัญหาทางจิตใจ หรือสังคมก็ตามทั้งนี้ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและมุ่งให้เกิดการส่งเสริมความเจริญเติบโตและวุฒิภาวะของผู้ป่วย

พยาบาลจะประทับประคองทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ และช่วยให้ผู้ป่วยเกิด เจตคติที่ดี มีความรู้สึกนึกคิดและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยให้ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้และเลือก แนวทางปฏิบัติได้ด้วยตนเอง พยาบาลต้องมีทักษะในการเป็นที่ปรึกษาการสื่อสารมีความเป็นผู้นำเพียงพอที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ สังเคราะห์ข้อมูลและประสบการณ์ที่ผ่านมา ในกรณีที่ผู้ป่วยต้องการการดูแลที่พิเศษ พยาบาลสามารถหาแหล่งให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

4. บทบาทในการผู้นำ ภาวะผู้นำเป็นบุคลิกลักษณะเป็นศิลปะในการให้ผู้อื่นยอมตาม ปฏิบัติตามเป็นรูปแบบของการจูงใจมากกว่าการบังคับ ผู้นำจะใช้อำนาจที่มีอยู่ในการกำหนดพฤติกรรมของผู้อื่นซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ พยาบาลต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำ มีความสามารถในการใช้อำนาจในการจูงใจให้ผู้รับบริการร่วมมือและปฏิบัติตามเป้าหมายเพื่อความมีสุขภาพที่ดี นอกจากนี้พยาบาลยังเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงให้เกิดการแก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพของงาน

5. บทบาทผู้จัดการในการปฏิบัติการพยาบาล พยาบาลต้องทำหน้าที่ทั้งด้านบริการและบริหารพร้อมๆ กันไป คือ การบริหารคน บริหารการพยาบาล บริหารสิ่งแวดล้อมเช่น การมอบหมายงาน การวินิจฉัยสั่งการ การพัฒนาทีมการพยาบาล การจัดระบบการบันทึกและการสื่อสาร ความสำเร็จในการบริหารช่วยทำให้เกิดความราบรื่นในการปฏิบัติงาน เป็นบทบาท การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นไปสู่เป้าหมายสุขภาพที่ดี

6. บทบาทผู้ร่วมงาน พยาบาลต้องทำงานร่วมกับทีมสุขภาพ ผู้ร่วมงานที่ใกล้ชิดที่สุด คือ แพทย์ นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาลต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ร่วมงานที่มีศักดิ์และมีสิทธิไม่แตกต่างกัน พยาบาลจะเป็นผู้ประสานให้เกิดความสอดคล้องในบทบาทที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน ต้องมีทักษะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดี เรียนรู้งานและเทคโนโลยีที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้รับบริการทั้งหมด และพัฒนาทักษะการดูแลให้สอดคล้องกับทิศทางการปฏิบัติการรักษาพยาบาลในทีมสุขภาพ

7. บทบาทผู้แทนผู้ป่วย พยาบาลจะเป็นตัวกลางของระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์และอาจเป็นตัวกลางระหว่างผู้ป่วยและครอบครัว เพราะพยาบาลทราบข้อมูลและปัญหาของผู้ป่วยทุกด้าน ทำให้สามารถวางแผนร่วมกับผู้ป่วยและปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของผู้ป่วย เพื่อมุ่งให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างรวดเร็วและปลอดภัย

8. บทบาทผู้ประสานด้านวัฒนธรรม พยาบาลต้องเรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมและศาสนาของผู้ป่วยที่มีผลที่มีผลต่อพฤติกรรมประจำวันของผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับประทานอาหาร การพักผ่อน การปฏิบัติศาสนกิจ การเยี่ยมของญาติ และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้การพยาบาลได้สอดคล้องกับระบบความเชื่อของผู้ป่วย

กุกยา ตันติผลาชีวะ (2540) กล่าวว่า การปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพต่อผู้ป่วย ภารกิจของการดูแลต้องใช้องค์ประกอบของการดูแล 8 ประการ คือ

1. ความรู้ ความเข้าใจ บุคคลที่รับบริการถึงความต้องการ ประเด็นปัญหาและภาวะทางสุขภาพของผู้รับบริการที่ต้องการดูแล
2. การเข้าถึงประเด็นเกี่ยวข้องต่างๆที่สัมพันธ์กับปัญหาของผู้ป่วยที่ต้องการให้การดูแล
3. ความพยายามที่จะให้ผู้รับบริการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลด้วยความอดทน
4. แสดงถึงความรู้สึกมีส่วนร่วมที่แท้จริงอย่างจริงใจกับผู้ป่วย
5. มีความตระหนักในตนถึงความเป็นพยาบาลที่ต้องกระทำเพื่อผู้ป่วยอย่างแท้จริง
6. สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ
7. มีความหวังถึงผลของการดูแล
8. มีความกล้าหาญต่อการเสนอหรือคัดค้านเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองและผู้อื่น

สรุปได้ว่า บทบาทของพยาบาลวิชาชีพในการปฏิบัติการพยาบาล ดูแลทั้งงานที่เป็นอิสระ งานที่ไม่เป็นอิสระ และงานกึ่งอิสระ ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ให้คำปรึกษาปัญหาทางจิตใจ และสังคม ใช้อำนาจในการจูงใจให้ผู้รับบริการร่วมมือและปฏิบัติตามเป้าหมายเพื่อความสุขภาพดี พัฒนาที่มการพยาบาลจัดการให้ไปสู่เป้าหมายสุขภาพที่ดี

ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพจึงต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ทั้งในเชิงวิชาชีพและส่วนตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตและปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจมาจากตัวพยาบาลเอง ครอบครัวผู้ป่วย ญาติและผู้ร่วมงานได้

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

งานวิจัยของศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ (2548) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการให้การศึกษ สำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แนวคิดการศึกษาบำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า กระบวนการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แนวคิดการศึกษาบำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบ 5 ประการ สำหรับขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ รวมกลุ่มสร้างความสัมพันธ์ ปฏิบัติการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองซึ่งประกอบด้วยการดำเนินการคือ การ

จัดการประชุมร่วมกัน การส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน การประสานงานในห้องเรียนพิเศษ และการติดตามการบำบัดรายบุคคล และถอดประสบการณ์ และผลของการเกิดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าร่วม 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการกระทำ คือการปฏิบัติใหม่ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กบนฐานการประสานมุมมองระหว่างกันในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ด้านความรู้สึกลึก คือ การสร้างสมดุลระหว่างมุมมองต่อตนเองและเด็ก ได้แก่ การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง การใช้เวลาสำหรับการตอบสนองต่อเด็กอย่างเหมาะสม การมีความกระตือรือร้นและมีพลังในการปฏิบัติ การยอมรับและเข้าใจในตัวตนรวมทั้งศักยภาพที่แท้จริงของเด็ก และด้านความคิด คือ การขับเคลื่อนความคิดสู่ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ถูกต้อง

ธาวินี สุพุทธิกุล (2550) ทำการวิจัยศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมแบบพึ่งพาของผู้ป่วยติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดยาเสพติดในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมแบบพึ่งพาของผู้ป่วยติดยาเสพติดระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยติดยาเสพติดกลุ่มทดลองมีระดับพฤติกรรมแบบพึ่งพาลดลงต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Ettling and Hayes (1997) ศึกษา การพัฒนาพลังอำนาจของสตรีในชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า สตรีในกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมการศึกษา และสตรีหลายคนได้พัฒนาความตระหนักในตนเอง กลายเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของตนเองได้ สอดคล้องกับ Merrill (2006) ที่ได้ทำการศึกษาผลของโปรแกรมสร้างพลังแก่สตรีชาวแม็กซิกันอพยพที่มีรายได้ต่ำเพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตโดยอาศัยแนวทางจากทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มสตรีที่ผ่านโปรแกรมมีลักษณะเห็นคุณค่าในตนเอง และมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น อีกทั้งลดความรู้สึกว่าเหว โดดเดี่ยว กลัว และโศกเศร้าลงได้ นอกจากนี้กลุ่มสตรีดังกล่าวยังมีปฏิสัมพันธ์กับคู่สมรสในทิศทางที่ดีขึ้น มีความหนักแน่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีตลอดจนลดการพึ่งพาที่มีความเป็นอิสระมากขึ้น และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาครอบครัวที่มีรายได้ต่ำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

Brown (1997) ได้ศึกษาผลของทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีต่อปฏิบัติการและการรับรู้คำสอนของคณะสงฆ์ในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อน

และหลังทดลองโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต พบว่า การถ่ายทอดคำสอน ด้วยวิธีการตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของ แจ็ค ดี เมซีโรว์ ส่งผลให้กลุ่ม ตัวอย่างร้อยละ 50 สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ และผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าหลักการ สอนตามทฤษฎีดังกล่าวมีศักยภาพสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่ในโบสถ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายและ บุคลิกภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ส่วน Shaw (1999) ศึกษาเรื่องการนำเสนอรูปแบบของการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโน ทัศน์เพื่อส่งเสริมการสูงอายุที่ประสบความสำเร็จในกลุ่มปรึกษาและการบำบัดจิต โดยเน้นไปใน เรื่องของการเจริญเติบโตทางด้านจิตใจ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสารเพื่อสร้างรูปแบบของการ เรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ รวมถึงการศึกษาชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ารูปแบบการ เรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับส่งเสริมการประสบความสำเร็จในช่วงวัยสูงอายุ ประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1) การสะท้อนแนวคิดที่สร้างขึ้นใหม่ของตนเอง 2) ร่วมกันสร้างประสบการณ์ที่มีความหมาย 3) พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและความไม่เป็นธรรมชาติใน สังคม 4) ความเป็นผู้นำและการสร้างที่ว่างในสังคมประชาธิปไตย 5) การวางแผนปฏิบัติทั้งการ กระทำส่วนบุคคลและสังคม 6) วัตถุประสงค์รูปแบบของการปฏิบัติ

นอกจากนี้ Carter (2002) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาความสัมพันธ์ในการดำเนิน ชีวิตของสตรีที่อยู่ในช่วงกลางของการอาชีพที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ร่วมงาน คู่รัก เพื่อนและ สมาชิกในครอบครัวอื่นๆ ทำให้แบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่มุ่งมั่นในประโยชน์ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากรัก ความสัมพันธ์แบบความทรงจำ ก้าวหน้า และความสัมพันธ์แบบจินตนาการ พบว่า ความสัมพันธ์ที่มีศักยภาพจะสามารถทำให้ สตรีกลุ่มดังกล่าวเกิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ที่ได้รับการ สนับสนุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากความรัก ความทรงจำ และจินตนาการ ส่งผลให้ เกิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ได้ดีกว่าความสัมพันธ์แบบมุ่งผลประโยชน์

Frederickson (2003) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงการแสดงอารมณ์ทางบวกที่นำมาใช้ใน กระบวนการสืบสวนเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่ากระบวนการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลงที่อยู่บนพื้นฐานของการใช้อารมณ์ด้านบวกจะสร้างความเข้มแข็งมากกว่าการใช้ อารมณ์ทางลบ

Regmi (2004) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจตนเองด้วยบริบททางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือคนต่างด้าวโดยเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์กับแนวคิดการเรียนรู้โดยยึดวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของบุคคล พบว่า การเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สามารถเกิดขึ้นได้จากการทำงานของผู้จัดกิจกรรมให้กับชนกลุ่มน้อยหรือด้อยโอกาส ส่งผลดีต่อกลุ่มในเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ตลอดจนการส่งจุดยืนทางวัฒนธรรมและการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เช่น ทักษะการเป็นผู้นำ การเห็นคุณค่าในตนเอง

Eby (2006) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของกระบวนการตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในกลุ่มนักศึกษาและบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ประเทศรัสเซีย พบว่า การเข้าร่วมกระบวนการตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ที่มีความหมาย (Meaning Perspective) และกรอบความคิดของผู้เรียน (Meaning Scheme) ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดหรือทัศนคติที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต

สรุปจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด ทัศนคติ ความเชื่อ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

วิล องค์กรันต์คุณ (2531) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อการพัฒนามนุษย์ โดยได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสที่มีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนามนุษย์ในด้านต่างๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ภูมิปัญญา และสังคม ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์จะพัฒนาทางด้านร่างกายได้โดยการกินอาหาร ออกกำลังกาย และมีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติตน 16 ประการแบบนีโอฮิวแมนนิสอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

ศตพร วิไลรัตน์ (2532) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียนโดยวิธีการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองเด็กก่อนวัยเรียนโดยวิธีการสอนตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิส มีพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองและสูงขึ้นมากกว่ากลุ่มที่เรียนโดยกิจกรรมการสอนปกติของทางศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกอาสนะและสมาธิตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส ต่อการเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเอง ของสตรีในสถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดตระการ โดยมีสมมติฐานของการวิจัยว่า สตรีที่ผ่านการฝึกอาสนะและสมาธิตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสจะมีความเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าในสตรีที่ไม่ได้ฝึกอาสนะและสมาธิตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีสภาพอารมณ์ด้านบวก มีพฤติกรรมที่แสดงถึงความเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

เยาวลักษณ์ โพธิสุทธิ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เจตคติต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเองของผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการเสริมสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผ่านการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเอง และผู้ผ่านการอบรมส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามกิจกรรมการพัฒนาตนเองบ้างในเวลาที่มมีโอกาส โดยเฉพาะการฝึกโยคะอาสนะ การจูงใจได้สำนึก การออกกำลังกายโดยการเต้นเกาซิกิ และการรับประทานอาหารที่มีคุณค่า สำหรับการฝึกสมาธิส่วนใหญ่ไม่เคยปฏิบัติเลย ส่วนการสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับตนเองและผู้อื่นพบว่า ผู้ผ่านการอบรมส่วนใหญ่ปฏิบัติสม่ำเสมอทุกเวลาที่มีโอกาส

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้แนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส และการจัดกิจกรรมการศึกษาในกระบวนโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีอุปนิสัย 7 ประการหลังการทดลองสูงกว่าเยาวชนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงอุปนิสัย 7 ประการ หลังการทดลองมากกว่าร้อยละ 80

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2548) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษาในกระบวนโรงเรียนตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ ในกลุ่มตัวอย่างนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ผลการทดลองของกลุ่มทดลองมีการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษาในกระบวนโรงเรียนตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสและการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน พบว่า รูปแบบกิจกรรมการศึกษาในกระบวนโรงเรียนตามแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสและการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการ

เผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ประกอบด้วย 5 คือ การวางแผนการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์เรียนรู้ การประเมินผล บทบาทผู้เรียนและบทบาทผู้สอน ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองและกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่ต้องการและพัฒนามนุษย์ในทุกวัยในด้านต่างๆ โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมการทำให้คลื่นสมองต่ำ การเดินรำเกาซิกิ การทำโยคะ การจูงใจจิตใต้สำนึกโดยการจินตนาการหรืออวัจนภาษาแห่งการรับรู้ และการสร้างภาพพจน์ด้านบวก เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์นั้น Stewart (1997) ศึกษาเรื่องการฝึกเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ การประเมินแบบปิดและความเที่ยงตรงในการจำแนกความฉลาดทางสังคม ความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางวิชาการ (ความรู้และความคิดสร้างสรรค์) ผลของการศึกษาช่วยให้เข้าใจและนิยามปฏิบัติการในการฝึกความฉลาดและการทดสอบความเที่ยงตรงที่เพิ่มขึ้นจากการวัดเกี่ยวกับการฝึกความฉลาดที่มีต่อการทำนายการปฏิบัติงาน

Bekendam (1997) ศึกษาเรื่องมิติของความฉลาดทางอารมณ์ ความผูกพัน ผลของการควบคุม Alexithymia และการเห็นอกเห็นใจในผู้อื่น ผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันมีนัยสำคัญกับการปรับตัวทางด้านอารมณ์ ในด้านความเห็นอกเห็นใจ การมีวิสัยทัศน์ การมีความเครียด และการไม่มี Alexithymia ส่วนการไม่มีความผูกพันมีนัยสำคัญกับการปรับตัวไม่ได้ ความเครียดของบุคคลและการขาดความเห็นอกเห็นใจ

Lam (1998) ได้ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล (ความเห็นอก เห็นใจ) ผลการศึกษาพบว่าความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำนายการปฏิบัติงาน ความเห็นอกเห็นใจ และการปรับตัว รวมทั้งสามารถทำนายด้วยสถิติปัญญาของกลุ่มตัวอย่าง ต้องอาศัยองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

Furnham และ Petrides (2003) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ และความสุข พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถพยากรณ์ความสุขเมื่อศึกษาร่วมกับบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบหลัก และความสามารถด้านสถิติปัญญาได้ถึงร้อยละ 50

ลักษณะ แพทยานันท์ (2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางจิตวิญญาณกับเซาร์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่าเซาร์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลางทั้งโดยรวมและรายด้าน ระดับชั้นปี การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางจิตวิญญาณ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเซาร์อารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และประชันจันทร์สุข (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเซาร์อารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ผลการศึกษาก็พบว่าเซาร์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกและส่งผลกระทบต่อทักษะการพยาบาลจิตเวชทุกทักษะเช่นกัน

กนกศิลป์ พุทธิศิลป์พรสกุล (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมในหน่วยงานกับความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งภาพรวมและรายด้าน สภาพแวดล้อมในหน่วยงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

ปาริชาติ รัตนราช (2544) ได้ศึกษาตัวแปรบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพในโรงพยาบาลจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะประสบความสำเร็จทางอาชีพสูงกว่าผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำและ ตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพของพยาบาลวิชาชีพได้ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ทิศนคติต่ออาชีพพยาบาล ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพได้ร้อยละ 45.8

โกสุ่ม สาลีผล (2545) ได้ศึกษา ผลการบริการพยาบาลตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป เขต 5 กระทรวงสาธารณสุข โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลการบริการพยาบาลตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับคุณลักษณะส่วนบุคคล การนิเทศในด้านบทบาท การนิเทศ และทักษะการสื่อสาร ของหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานก่อนดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริการพยาบาลตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยในระดับต่ำ ($r = 0.265$) ส่วนประสิทธิภาพในตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยและการฝึกอบรมทางการนิเทศนั้นมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำมาก

($r = -0.238, -0.187$) ทักษะการสื่อสาร พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำมาก ($r = 0.173$) ในขณะที่บทบาทการนิเทศงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการบริการพยาบาล ตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง ($r = 0.845$)

สาธิตา เมธนาวิน (2545) ได้ศึกษาองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลของ พบว่า องค์ประกอบหลักด้านสมรรถนะส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาล คือ การตระหนักรู้ตนเองและการพัฒนาอารมณ์ตนเอง และองค์ประกอบหลักด้านสมรรถนะส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาล คือ การสร้างแรงจูงใจ การจัดการกับตนเอง และการตระหนักรู้ตนเอง

สุมาลัย ประจวบอารีย์ (2546) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดทางอารมณ์สภาพแวดล้อมในหน่วยงานกับประสิทธิผลของงานของพยาบาลวิชาชีพการพยาบาลผ่าตัดในโรงพยาบาลศูนย์พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพการพยาบาลผ่าตัดอยู่ในระดับปกติ และความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของงานของพยาบาลผ่าตัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปิยะวรรณ เลิศพานิช (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาเชาวน์อารมณ์แบบผสมผสาน ในกลุ่มตัวอย่างเยาวชนวัยรุ่น อายุระหว่าง 12-18 ปี พบว่า กระบวนการของรูปแบบประกอบด้วย การสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุน การเตรียมความพร้อมของกลุ่มตัวอย่าง การช่วยให้ผู้เรียนผู้ตั้งเป้าหมายที่มีความชัดเจน การดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาเชาวน์อารมณ์แบบผสมผสาน การสนับสนุนหลังฝึก และผลการทดลอง พบว่าหลังทดลองกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกด้วยรูปแบบการพัฒนาเชาวน์อารมณ์แบบผสมผสานมีเชาวน์อารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่าง

สรุปจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติงานและความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางจริยธรรม

ชุติมา ปัญญาพินิจนุญ (2540) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลโดยบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธและการเน้นปัญหาเป็นหลัก โดยนำ

หลักการเรียนรู้ด้วยวิธีการบันทึกกระบวนการ ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลบลเบิร์กโดยบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธด้วยมรรคมือองค์แปด และใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปัญหาเป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมภายหลังการทดลองใช้รูปแบบแตกต่างกับกลุ่มควบคุมโดยมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมในภาพรวมกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิราพร วัฒนศรีสิน (2547) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษามีกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน คือ คิดและลงมือทำด้วยตนเอง การแสดงออกอย่างอิสระ การร่วมมือในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม การทบทวนจริยธรรมและสิ่งที่ได้เรียนรู้ วิเคราะห์ผลสะท้อนจากการเรียนรู้และสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ได้ร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ด้านความเมตตา และด้านความซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .50 เช่นกัน

นอกจากนี้วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา (2548) ยังได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาได้นำเสนอรูปแบบหลักสูตรและการสอนที่เป็นการผสมผสานแนวคิดตะวันตกและตะวันออก โดยให้น้ำหนักการบูรณาการ 3 ส่วน คือ IQ:EQ:MQ เท่ากับ 25:50:25 โดยให้น้ำหนักไปที่สมรรถนะทางอารมณ์มากกว่าสมรรถนะทางจริยธรรมและปัญญา ดังนั้น ควรเน้นน้ำหนักที่ความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าความฉลาดทางสมอง ถ้าเน้นความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดเหตุผลจึงจะทำงานได้ปกติเมื่อจิตใจนิ่งสงบ ปัญญาความรู้จะเกิด ทำให้บุคคลนั้นมีเหตุมีผล สามารถแยกแยะผิดถูกได้ พฤติกรรมที่แสดงออกมา (MQ) จะเป็นไปตามความฉลาดทางอารมณ์(EQ) และความฉลาดทางสมอง (IQ) ดังนั้น พฤติกรรมหรือจริยธรรม (MQ) ขึ้นกับอารมณ์(EQ) และเหตุผล (IQ)

วิไลลักษณ์ ศิริมัย, สมจิตร์ ชัยยะสมุทรและมาลินี อยู่ใจเย็น (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

สรุปภาพรวมจากการศึกษางานวิจัยในแนวคิดต่างๆดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากความคิด ความเชื่อและทัศนคติ แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรม ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต ส่วนการวิจัยเรื่องของการพัฒนามนุษย์ตามแนวนีโอฮิวแมนนิส พบว่าผู้เรียนที่ได้ฝึกฝนหรือปฏิบัติตามกิจกรรมมีผลต่อการพัฒนามนุษย์จริง งานวิจัยในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์หรือความฉลาดทางจริยธรรมส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนากิจกรรมเพื่อการเรียนการสอนในกลุ่มนักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่งก็พบว่าความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมทั้ง 2 ด้านเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สังคมต้องการ

ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดการเรียนรู้ต่างๆที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 สรุปแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
Rogers (1996)	มนุษย์มีธรรมชาติที่ดีมีแรงจูงใจในด้านบวก เป็นผู้ที่มิเหตุผล (Rational) เป็นผู้ที่สามารถได้รับการขัดเกลาสามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้	การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเองและเข้าใจในคุณค่าของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตตามความต้องการของตนเองบนพื้นฐานของความเชื่อในความดีงามของมนุษย์ มีทัศนคติบวกต่อตนเองและผู้อื่น สามารถกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสม และเลือกวิถีการเพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีความสุขส่งเสริมสังคมให้มีความสุขตามไปด้วย
Knowles (1975,1980)	ลักษณะที่สำคัญของผู้ใหญ่ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 1.ความเข้าใจตนเองหรือมีมโนภาพแห่งตนของผู้ใหญ่ 2.ประสบการณ์ 3.ความพร้อมในการเรียนรู้	ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุด การจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จึงต้องมีการวิเคราะห์ประสบการณ์ของแต่ละคนอย่างละเอียดว่าจะมีส่วนใดของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการ

ตารางที่ 2.1 สรุปแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
	4. แนวโน้มต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่	เรียนรู้และใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
P.R.Sarkar (1959) อ้างถึงในเกียรติวอร์ด อมาตยกุล (2534)	แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเน้นการพัฒนาคนมนุษย์ให้มีทั้งร่างกาย สมบูรณ์ แข็งแรงและจิตใจให้มีความมั่นคง	หลักการนีโอฮิวแมนนิส มีกระบวนการที่สำคัญ 5 ประการด้วยกันคือ 1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2. การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง 3. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการฝึกฝน 4. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม 5. การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้

ตารางที่ 2.2 สรุปแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
Mezirow (1991)	การเรียนรู้ของบุคคลเป็นกระบวนการที่บุคคลตีความหรือแปลความหมายจากประสบการณ์เดิม เพื่อการพัฒนาบุคคลและได้ทบทวนการแปลความหมายของประสบการณ์นั้นไปสู่การปฏิบัติต่อไป ซึ่งเน้นความเป็นตัวตน และเหตุผลเป็นหลัก	กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. ประสบการณ์เดิมของบุคคล 2. การวิพากษ์อดีต 3. การเสวนาและอภิปรายผล ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน 1. เริ่มจากความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ 2. การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง 3. การประเมินสมมติฐานเบื้องต้นหลังสถานการณ์ต่างๆอย่างมีเหตุมีผล

ตารางที่ 2.2 สรุปแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
		<p>4. ตระหนักว่าคนอื่นๆมีการปรับเปลี่ยนความคิดเช่นเดียวกัน</p> <p>5. การสำรวจค้นคว้าเพื่อกำหนดบทบาทใหม่หรือแนวทางการปฏิบัติใหม่</p> <p>6. การวางแผนการปฏิบัติ</p> <p>7. การศึกษาหาความรู้และทักษะที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนที่วางไว้</p> <p>8. การทดลองปฏิบัติตามแผน</p> <p>9. การพัฒนาสมรรถนะและสร้างความเชื่อมั่นในตนเองเพื่อการปฏิบัติตามบทบาทใหม่</p> <p>10. การบูรณาการมโนทัศน์ใหม่เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต</p>
Cranton (1992)	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดทางจิตวิทยาและบุคลิกภาพของ Jung	<p>กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ประการคือ</p> <p>1. เกิดการเปลี่ยนแปลงสมมติฐานที่เคยเชื่อถือ</p> <p>2. เกิดการเปลี่ยนมโนทัศน์ของตน</p> <p>3. เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม</p>
Robert Boyd (1988)	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยการวิพากษ์โครงสร้างทางจิตวิทยาของบุคคลบนฐานกระบวนการเชิงญาณทัศน์และเชิงอารมณ์ มีลักษณะเชิงจิตวิทยาสังคม	<p>การเปลี่ยนแปลงในระดับรากฐานของบุคลิกภาพ ที่เกิดขึ้นจากการได้ข้อสรุปจากทางเลือกที่ขัดแย้งส่วนตัวและการขยายจิตสำนึก โดยอาศัยสิ่งที่เหนือกว่าเหตุผล เช่น สัญลักษณ์ภาพพจน์ และแบบฉบับต่างๆ ในการให้ความหมาย</p>

ตารางที่ 2.2 สรุปแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
O'Sullivan (2003)	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนย้ายอย่างลึกซึ้งเชิงโครงสร้างด้านความคิด ความรู้สึก การกระทำ เป็นการเปลี่ยนย้ายของจิตสำนึกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างด้านความคิด ความรู้สึก การกระทำ
Merriam & Carfarella (1999)	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีมโนทัศน์ที่คล้ายคลึงกับแนวคิด Conscientization ของ Paolo Freire	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ดังนี้ 1. เป็นการเรียนรู้เพื่อความเป็นไทหรือการหลุดพ้นจากการกดขี่ 2. เป็นการเสวนาเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ใต้จิตสำนึก 3. เป็นการปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดใหม่
Clark (1991)	เน้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงจิตวิทยา	องค์ประกอบ 3 ขั้นตอน 1. การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจตนเอง 2. การทบทวนความคิด ความเชื่อที่เป็นอยู่ 3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
Taylor (1987)	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง	นำเสนอกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. Disconfirmation การรับรู้สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ระหว่างประสบการณ์กับสิ่งที่คาดหวัง 2. Exploration การระบุปัญหาจากกิจกรรมการสะท้อนความคิด

ตารางที่ 2.2 สรุปแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
		3.Reorientation การร่วมมือของกลุ่มในการหา กำหนด บทบาทใหม่ 4.Equilibrium การนำบทบาทหรือแนวทางจากมโน ทัศน์ใหม่ไปปฏิบัติ
Brookfield (1987)	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ชี้แนะ ตนเอง และอธิบายลักษณะการ คิดแบบวิพากษ์ว่าเป็น กระบวนการคิดที่คู่ขนานไปกับ กระบวนการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลง	กระบวนการเรียนรู้เพื่อการ เปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1.Trigger Event สถานการณ์ที่ไม่คาดหวังที่ของ ผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ทั้งด้าน บวกหรือลบ 2. Appraisal การทดสอบ ระบุหรือสำรวจความ ตระหนักของตนเอง 3.Exploration การเปิดใจจากการสะท้อนความคิด 4.Developing Alternative Perspectives การพัฒนาเลือกแนวทางตามการรับรู้ ใหม่ 5.Integration การนำความหมายใหม่ที่ได้รับไป บูรณาการกับการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 2.2 สรุปแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
Cooperrider (2003)	ได้นำเสนอรูปแบบทางเลือกในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและองค์กร โดยใช้กระบวนการสืบสวนคุณค่า (ทางบวก) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาเชิงบวกและการเปลี่ยนแปลงองค์กร ที่เรียกว่ากระบวนการสืบสวนคุณค่า (Appreciative Inquiry) เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง	กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (4-D cycle) ดังนี้ 1.Discovery การเล่าถึงสถานการณ์หรือประสบการณ์ในสิ่งที่ดีที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการเรียนรู้ 2.Dream การสะท้อนความคิดในด้านบวก 3.Design การกำหนดหรือออกแบบสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่อยากจะเป็นหรือภาพฝันโดยการใช้จินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคต 4.Destiny ผลที่จะได้รับจากการนำแผนไปปฏิบัติ หลังจากเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 2.3 สรุปแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
Goleman (1995)	แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์	องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน 1.การตระหนักรู้ในตนเอง 2.การควบคุมอารมณ์ 3.การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง 4.การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ตารางที่ 2.3 สรุปแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
		5.การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
Bar-On (1997)	แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์	องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน 1.ความสามารถในตนเอง 2.ความสามารถระหว่างบุคคล 3.ความสามารถในการปรับตัว 4.ความสามารถในการจัดการกับความเครียด 5.ความสามารถในสภาวะอารมณ์ทั่วไป
Goleman (1998)	แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์	องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ 1.ความสามารถส่วนบุคคล 1.1การตระหนักรู้ตนเอง 1.2การมีวินัยในการควบคุมตนเอง 1.3การสร้างแรงจูงใจในตนเอง 2.ความสามารถทางสังคม 2.1การเอาใจเขามาใส่ใจเรา 2.2ทักษะทางสังคม
Salovey & Mayer (1990)	ความฉลาดทางอารมณ์	องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้ 1.การตระหนักรู้อารมณ์ของตน 2.การจัดการกับอารมณ์ตนเอง 3.การจูงใจตนเอง 4.การรับรู้อารมณ์ของบุคคลอื่น

ตารางที่ 2.3 สรุปแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
กรมสุขภาพจิต (2543)	ความฉลาดทางอารมณ์	<p>5. การจัดการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น</p> <p>องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ 3 ด้าน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ดี <ol style="list-style-type: none"> 1.1 ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง 1.2 เห็นใจผู้อื่น 1.3 รับผิดชอบ 2.เก่ง <ol style="list-style-type: none"> 2.1 รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง 2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา 2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น 3.สุข <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ภูมิใจในตนเอง 3.2 พึงพอใจในชีวิต 3.3 มีความสงบทางใจ
สาธิตา เมธนาวัน (2545)	ความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ	<p>องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาล ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ด้านสมรรถนะส่วนบุคคล <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การตระหนักรู้ตนเอง 1.2 การควบคุมอารมณ์ตน 1.3 การจัดการตนเอง 1.4 การจูงใจตนเอง 1.5 การพัฒนาอารมณ์ตน 2.ด้านสมรรถนะทางสังคม <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ความเอื้ออาทร

ตารางที่ 2.4 สรุปแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
		2.2 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา 2.3 ทักษะการสื่อสาร
Kohlberg (1983)	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีระบบการให้คะแนนอย่างมีระเบียบแบบแผน	แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ 1.ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม 2.ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม 3.ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจาร์ณญาณหรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม
Coles (1997)	ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงผู้อื่นกับกรอบของสังคม	องค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรม 36 ด้าน
Staub (1978)	นักพฤติกรรมนิยมผู้นำเสนอองค์ประกอบของสมรรถนะทางจริยธรรม	องค์ประกอบของสมรรถนะทางจริยธรรม 4 ด้าน คือ 1.การเห็นผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2.การร่วมมือ 3.การมีจิตใจกว้างขวางและช่วยเหลือผู้อื่น 4.การให้เกียรติผู้อื่นและการเป็นพลเมืองดี
ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524)	องค์ประกอบทางจริยธรรม	องค์ประกอบทางจริยธรรมแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1.ความรู้เชิงจริยธรรม 2.ทัศนคติเชิงจริยธรรม 3.เหตุผลเชิงจริยธรรม 4.พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

ตารางที่ 2.4 สรุปแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม (ต่อ)

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิด	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
สิวลี ศิริวิไล (2537)	องค์ประกอบทางจริยธรรมของบุคคล	องค์ประกอบทางจริยธรรม 3 ด้าน 1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ 2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ 3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรม
สิวลี ศิริวิไล (2537)	จริยธรรมสากลของแพทย์และพยาบาล	จริยธรรมสากลของแพทย์และพยาบาลประกอบด้วย 1. ความเมตตาสงสาร 2. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา 3. ความเข้าใจและเห็นใจ 4. ความเอื้ออาทร
สิวลี ศิริวิไล (2544)	องค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพบนพื้นฐานจริยธรรม	องค์ประกอบด้านความเป็นศิลปะของวิชาชีพพยาบาลและมีพื้นฐานอยู่บนจริยธรรม ประกอบด้วย 1. ความเอื้ออาทร 2. ความเชื่อถือและไว้วางใจ 3. ความรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา 4. ความเห็นอกเห็นใจ 5. การให้ความเคารพ 6. ความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน
มัณฑุภา ว่องวีระ (2541)	บทบาทเชิงจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ	องค์ประกอบของบทบาทเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1. การพิทักษ์สิทธิ์ 2. หน้าที่ความรับผิดชอบ 3. การแสวงหาความร่วมมือ 4. ความเอื้ออาทร

ตารางที่ 2.5 การสังเคราะห์ขั้นตอนทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

Mezirow (1991)	Taylor(1987)	Brookfield(1987)	Clark(1991)	Cooperider(2003)	ขั้นตอนที่ได้
1. สถานการณ์หรือประสบการณ์ที่ไม่พึงประสงค์	1. สถานการณ์หรือประสบการณ์ที่ไม่พึงประสงค์	1. สถานการณ์ที่ไม่คาดหวังทั้งด้านบวกหรือลบ		1.การเล่าสถานการณ์หรือประสบการณ์ที่ดีที่สุด	1.สถานการณ์หรือประสบการณ์ที่มีคุณค่าทั้งด้านบวกหรือลบ
2. การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง		2. การสำรวจความตระหนักของตนเอง	1.การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจตนเอง		2.การวิเคราะห์ตนเอง
3. การประเมินสถานการณ์อย่างมีเหตุผล	2.การระบุปัญหาจากการสะท้อนความคิด	3. การเปิดใจสะท้อนความคิด	2.การทบทวนความคิด ความเชื่อที่เป็นอยู่	2.การสะท้อนความคิดด้านบวก	3.การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ
4. การตระหนักว่าผู้อื่นมีการปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกัน					
5. การสำรวจค้นคว้าเพื่อกำหนดบทบาทใหม่(การเสวนากลุ่ม)	3. การร่วมมือของกลุ่มในการกำหนดบทบาทใหม่	4. การพัฒนาเลือกแนวทางตามการรับรู้ใหม่		3. การกำหนดสิ่งที่เป็นเป้าหมายหรือภาพฝันโดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคต	4.การเสวนากลุ่มเพื่อหามุมมองใหม่ 5.การกำหนดบทบาทใหม่ตามการรับรู้หรือสร้างภาพในอนาคต
6. การวางแผนปฏิบัติ					
7. การศึกษาหาความรู้และทักษะในการดำเนินการตามบทบาทใหม่					
8. การทดลองปฏิบัติตามแผน			3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงชีวิต		
9. การพัฒนาสมรรถนะและสร้างความเชื่อมั่นในบทบาทใหม่					
10. การบูรณาการมโนทัศน์ใหม่เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต	4.การนำบทบาทหรือแนวทางจากมโนทัศน์ใหม่ไปปฏิบัติ	5. การนำความหมายใหม่ที่ได้รับไปบูรณาการกับการดำเนินชีวิต		4. ผลที่ได้จากการนำแผนไปปฏิบัติหลังเกิดการเรียนรู้	6.การนำบทบาทใหม่ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและสรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเพื่อนำมาสร้างเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพได้ โดยวางกรอบของงานวิจัย และขั้นตอนการสังเคราะห์แนวคิดดังนี้

รูปแบบของการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ

1. ระยะการปรับเปลี่ยนความคิดหรือความหมายจากประสบการณ์เดิม

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มาใช้ประกอบด้วยประสบการณ์เดิม, การวิพากษ์อดีตหรือการคิดอย่างใคร่ครวญและการเสวนาอย่างมีเหตุผลที่ถือเป็นหลักสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของ Mezirow (1991) มาใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งขั้นตอนการเรียนรู้ตามที่ได้สังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ขึ้นบนพื้นฐานของการสอบสวนคุณค่า (เชิงบวก) (Appreciative Inquiry) ของ Cooperider (2003) ที่ศึกษา พบว่ากระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์โดยใช้สถานการณ์ด้านบวกให้ผลที่ดีกว่าและมีข้อได้เปรียบที่น้อยกว่าการใช้สถานการณ์ในด้านลบหรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนมาใช้ในกระบวนการ และยังเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้ในขั้นที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาเป็นหลักในการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเพื่อหล่อหลอมความคิดหรือประสบการณ์ใหม่

2. ระยะการหล่อหลอมความคิดหรือประสบการณ์ใหม่

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ เนื่องจากแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีพื้นฐานของการส่งเสริมภาพจน์ต่อตนเองในด้านบวก และจากการศึกษาแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสพบว่า เป้าหมายของแนวคิดนี้ต้องการพัฒนามนุษย์ให้มีความมั่นคงทางจิตใจ มีความรักความเมตตาให้กับสรรพสิ่งบนโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาพยาบาลวิชาชีพให้เป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ และปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของจริยธรรม

สำหรับเหตุผลที่ผู้วิจัยได้วางกรอบงานวิจัยไว้ 2 ส่วนดังกล่าวเนื่องจาก จากการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลนำประสบการณ์เดิมมา พิจารณาอย่างใคร่ครวญ (Critical Reflection) เสวนาด้วยเหตุผลจากการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม ซึ่ง กระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ เป้าหมายอยู่ที่การปรับเปลี่ยนมุมมองหรือความหมายของ ประสบการณ์เดิม ซึ่งยังไม่สามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ของพยาบาลวิชาชีพได้ในขั้นตอนนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องเสริมด้วยกระบวนการตามแนวคิดนีโอฮิว แมนนิส ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ เพื่อหล่อหลอมความคิดหรือ ประสบการณ์ใหม่ ในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพจึง จะทำให้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรมของพยาบาล วิชาชีพมีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อ ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของนักการศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ Mezirow (1991), Taylor (1987), Brookfield (1987) และ Cooperrider (2003) พบว่าโดยพบว่าองค์ประกอบส่วนใหญ่ของทุกนักการศึกษา ประกอบด้วย ประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ผู้เรียนได้รับในอดีต การสะท้อนความคิดเพื่อนำมา วิเคราะห์และสร้างความเข้าใจในตนเอง และการกำหนดบทบาทใหม่เพื่อนำไปปฏิบัติจากการ เสวนาหรืออภิปรายเหตุผลซึ่งองค์ประกอบที่ผู้วิจัยนำมากำหนดในการวิจัยนี้ คือ ประสบการณ์ ผู้เรียน การสะท้อนความคิดและการเสวนาซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ Mezirow ได้นำมากำหนดเป็น ขั้นตอนการเรียนรู้ แต่ในส่วนของขั้นตอนการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้สรุปจากนักการศึกษาที่ได้นำเสนอ ขั้นตอนไว้แล้วสรุปสังเคราะห์ขั้นตอน โดยการจัดกลุ่มขั้นตอนที่เป็นหลักการที่สำคัญของแต่ละนัก การศึกษาที่ได้พัฒนา โดยมีหลักในการสังเคราะห์ตามกระบวนการสืบสวนในเชิงบวกซึ่งจาก การศึกษางานวิจัย พบว่ากระบวนการสืบสวนทางบวกให้ผลที่ดีกว่ากระบวนการสืบสวนในด้านลบ และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสอีกด้วย โดยสรุปขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อ ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ได้ 6 ขั้นตอนดังนี้

1. รับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า
2. การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง
3. การเปิดใจจากการสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ
4. การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่หรือกำหนดบทบาทใหม่
5. การกำหนดเป้าหมายโดยการจินตนาการหรือภาพอนาคต
6. การบูรณาการมโนทัศน์ใหม่กับการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติงาน

แนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานแนวคิดมนุษยนิยมที่เชื่อในความดีงามของมนุษย์ และใช้กระบวนการพัฒนามนุษย์ตามแนวทางบวกซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับการสืบสวนทางบวกเพื่อการเปลี่ยนมโนทัศน์ ที่มีหลักการสำคัญ 5 หลักการ ได้แก่

1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย
2. การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง
3. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและการฝึกฝน
4. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม
5. การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการที่ได้สรุปและสังเคราะห์ทั้ง 2 แนวคิดมาบูรณาการ โดยอาศัยกรอบการเรียนรู้ตามขั้นตอนการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย 5 ด้านที่ได้กล่าวมาแล้ว พบว่ารูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ 6 ด้าน ได้แก่

1. บรรยากาศการเรียนรู้
2. ประสบการณ์ของผู้เรียน
3. การสะท้อนความคิด
4. การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่
5. กระบวนการกลุ่ม
6. แรงจูงใจ

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ และแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล จึงประกอบด้วย 8 ขั้นตอนกระบวนการเรียงลำดับต่อเนื่อง ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย
2. รับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า
3. การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง
4. การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ
5. การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่
6. การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง
7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้
8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย

ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ Goleman (1995); Salovey & Mayer (1990) 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบความฉลาดจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพตามที่สิวลี ศิริไล (2537,2544) ได้กำหนดองค์ประกอบจริยธรรมทางการพยาบาลไว้แต่ผู้วิจัยได้เลืออกมา 4 องค์ประกอบ ส่วนองค์ประกอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเราและความมีอารมณ์ขันผู้วิจัยไม่ได้นำมากล่าวในงานวิจัย เนื่องจากเหตุผลที่ว่า การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นคุณลักษณะที่อยู่ในความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ส่วนการมีอารมณ์ขันเป็นคุณลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะส่วนตนและจากการศึกษา พบว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่ควรปฏิบัติที่สังเคราะห์ได้ มีดังนี้

องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ

1. การตระหนักรู้ในตนเอง
2. การจัดการกับอารมณ์ตนเอง
3. การจูงใจในตนเอง
4. การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น
5. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

องค์ประกอบความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ

1. ความเอื้ออาทร
2. ความเห็นอกเห็นใจ
3. ความซื่อสัตย์และไว้วางใจ
4. การเคารพและให้เกียรติและเคารพ

ผู้วิจัย สรุปและอธิบายแนวทางในการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เป็นขั้นตอนในเชิงระบบ ต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการนำเข้า (Input)

ผู้วิจัยสังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ ซึ่งพบว่า ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์นั้น ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักที่สำคัญคือ ประสบการณ์ของผู้เรียน การสะท้อนความคิด และการเสวนาอย่างมีเหตุผล หลังจากนั้นจึงสังเคราะห์ขั้นตอนหรือกระบวนการที่นักการศึกษาหลายท่านนำเสนอ พร้อมกับนำองค์ประกอบที่เป็นหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทั้ง 5 องค์ประกอบ มาเป็นปัจจัยในการนำเข้าในกระบวนการของการพัฒนารูปแบบ หรือที่เรียกว่าเป็นวัตถุดิบในการผลิต (Input)

2. ขั้นตอนการผลิตหรือกระบวนการ (Process)

เป็นขั้นตอนการกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของทิสนา แชมมณี (2545) ที่ประกอบด้วยหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และการประเมินผลลัพธ์ที่ได้ของรูปแบบ มาเป็นกรอบกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่าเป็นกระบวนการผลิต (Process)

2.1 นำข้อมูลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบและขั้นตอนมาบูรณาการทั้งในหลักการและองค์ประกอบของรูปแบบ

2.2 ในขั้นตอนของการพัฒนาระบบการย่อยหรือขั้นตอนที่จะมาใช้เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้ คือลำดับขั้นของการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เนื่องจากว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม เป็นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามลำดับขั้นของความรู้สึก ความเชื่อหรืออารมณ์ มาเป็นกรอบหรือตัวกำหนดลำดับขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้

2.3 นำข้อมูลจากการสังเคราะห์ขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มาบูรณาการกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาจัดลำดับตามขั้นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยในข้อ 2.2

3. ขั้นตอนการส่งออก (Output)

ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางอารมณ์หรือที่เรียกว่าเป็นคุณลักษณะของผลผลิต ที่ได้จากการศึกษาแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ มาเป็นปัจจัยในการส่งออก จากกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่าเป็นผลผลิต (Output) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ (Outcome) ก็คือ คุณลักษณะของพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม และนำเสนอเป็นแผนภาพที่ 2.6 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

ส่วนรายละเอียดกรอบของขั้นตอนการเรียนรู้ทางจิตพิสัยที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นพื้นฐานของการวางกรอบการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ตามแนวคิดของ Krathwohl, Bloom, Masia (1964, 1973) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นการรับรู้ (Receiving) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม คือ การรับรู้ตัว การเต็มใจรับรู้ การควบคุมการรับรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้

1. **การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย** ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีสติ มีความพร้อมในการรับรู้และเต็มใจที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ

2. **การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า** เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนรับรู้ถึงประสบการณ์ที่มีคุณค่าทั้งของตนเองและผู้อื่น

3. **การวิเคราะห์ตนเอง** เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตนเองเพื่อให้เกิดการรู้ตนเอง

ขั้นการตอบสนอง (Responding) หมายถึง การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้นำมาแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม คือ การยินยอม เต็มใจ และพึงพอใจในการตอบสนอง ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้คือ

4. **การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ** เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อประสบการณ์ที่รับรู้หรือมีค่านิยมนั้นๆ ด้วยการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่เคยยึดถือมาจากความเชื่อ การสะสมจากประสบการณ์เดิมอย่างเต็มใจ และพึงพอใจในเหตุผลของการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์นั้น

ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้นแล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เห็นประโยชน์หรือโทษที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น โดยพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม คือ การยอมรับ ชื่นชอบ และผูกพันในค่านิยมนั้น ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้คือ

5. **การเสวนาเพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่** เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในมุมมองใหม่ หลังจากที่ได้ปรับเปลี่ยนกรอบมุมมองบนฐานความเชื่อเดิมที่ไม่พึงประสงค์หรือต้องการพัฒนาให้ดีขึ้น จากการเสวนากลุ่มเพื่อกำหนดบทบาทใหม่ ซึ่งผู้เรียนเห็นคุณค่าในมุมมองใหม่ที่ได้จากการเรียนรู้

ขั้นการจัดระบบ (Organization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตนและมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม คือ การสร้างมโนทัศน์ และการจัดระบบในค่านิยมนั้น ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้คือ

6. **การกำหนดเป้าหมายโดยการจินตนาการ ภาพอนาคตหรือการเสริมสร้างภาพจน์ที่ดีต่อตนเอง** เป็นขั้นตอนการสร้างมโนทัศน์จากการรับคุณค่า โดยการจัดระบบและตั้งเป้าหมายจากการจินตนาการหรือสร้างภาพจน์ที่ดีของตนเอง

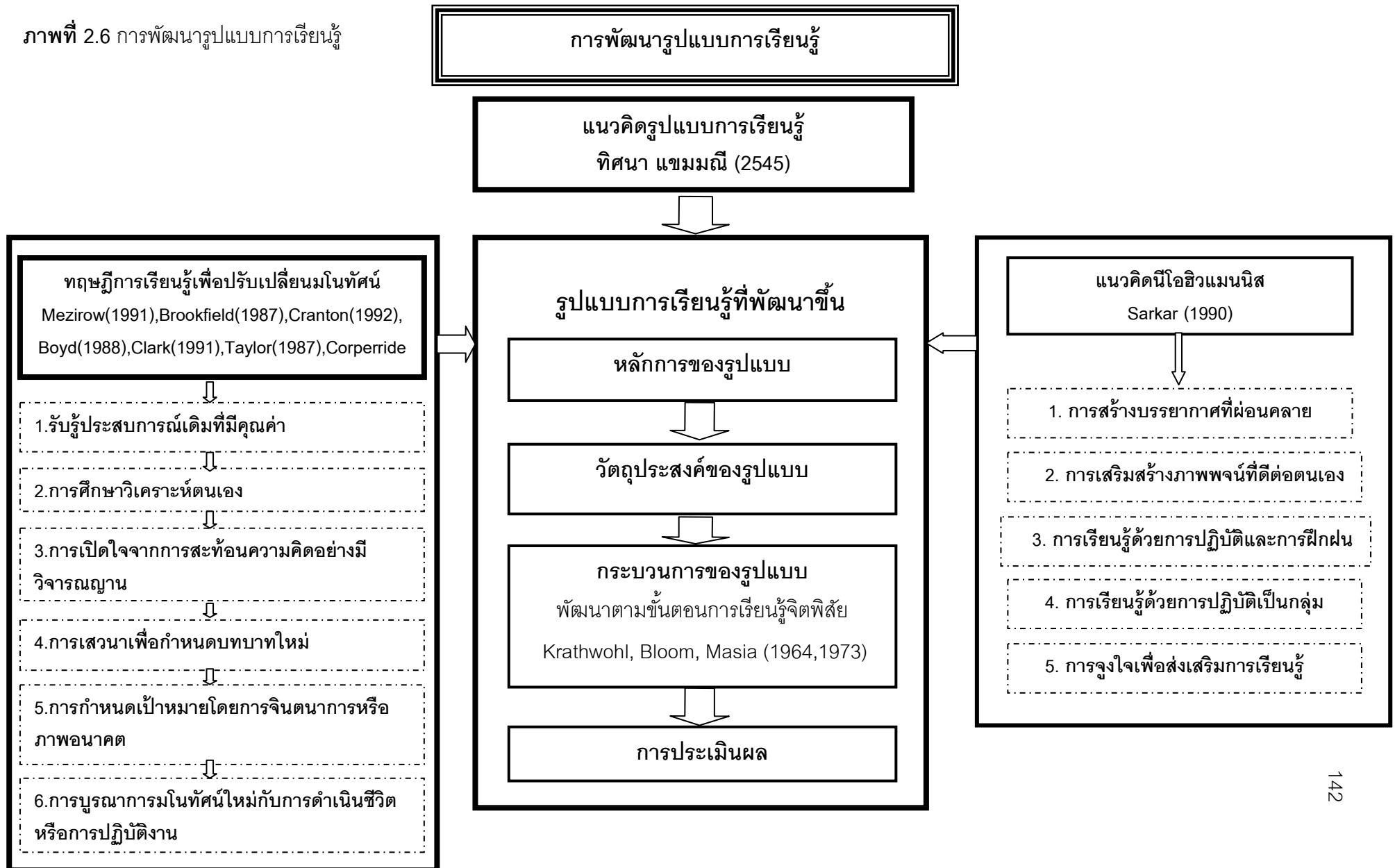
ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่รับมาอย่างสม่ำเสมอและกระทำจนกระทั่งกลายเป็นนิสัย ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ โดยติดตามผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลป้อนกลับและการเสริมแรงเป็นระยะๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย ในขั้นนี้ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม คือ มีหลักยึดในการตัดสินใจ ปฏิบัติตามหลักยึดนั้นจนเป็นนิสัย ประกอบด้วย

7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องสร้างแรงจูงใจในตนเอง ในการกำหนดเป้าหมายในการนำคุณค่าหรือภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้จะต้องกระตุ้นเสริมแรง หรือให้พลังทางบวกเป็นระยะๆ และมีการติดตามผล

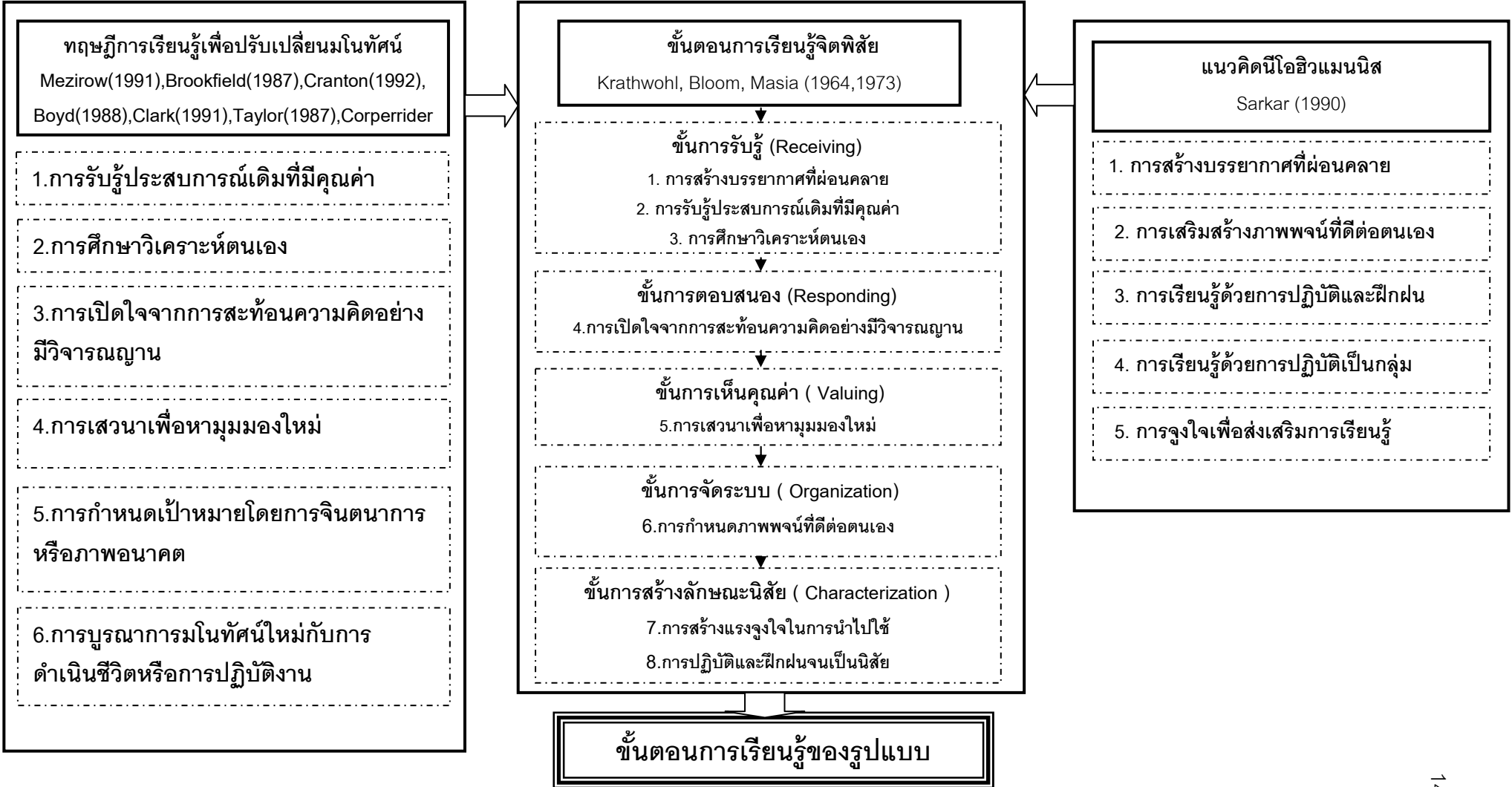
8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องฝึกฝนปฏิบัติซ้ำๆ หรือทำซ้ำๆ เพื่อให้เกิดเป็นนิสัยถาวร ผู้อำนวยการความสะดวกควรมีการประเมินติดตามผลอย่างต่อเนื่องว่าผู้เรียนต้องการการสนับสนุนในเรื่องใดเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ปฏิบัติจนเป็นนิสัยได้

เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนาตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ทั้ง 2 แนวคิดนี้ เน้นที่กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นกลุ่ม ดังนั้น ในทุกขั้นตอนการเรียนรู้ตามจิตพิสัยทั้ง 5 ขั้นจึงเป็นการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยจึงไม่ได้นำการปฏิบัติเป็นกลุ่มของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมากำหนดในขั้นตอน แต่กระบวนการกลุ่มถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ นอกจากนี้ ขั้นการกำหนดเป้าหมายโดยการจินตนาการหรืออนาคตภาพในขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกับการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ผู้วิจัยจึงได้รวมกันเป็นขั้นตอนเดียวกัน และนำเสนอเป็นภาพที่ 2.6 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้และภาพที่ 2.7 การพัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

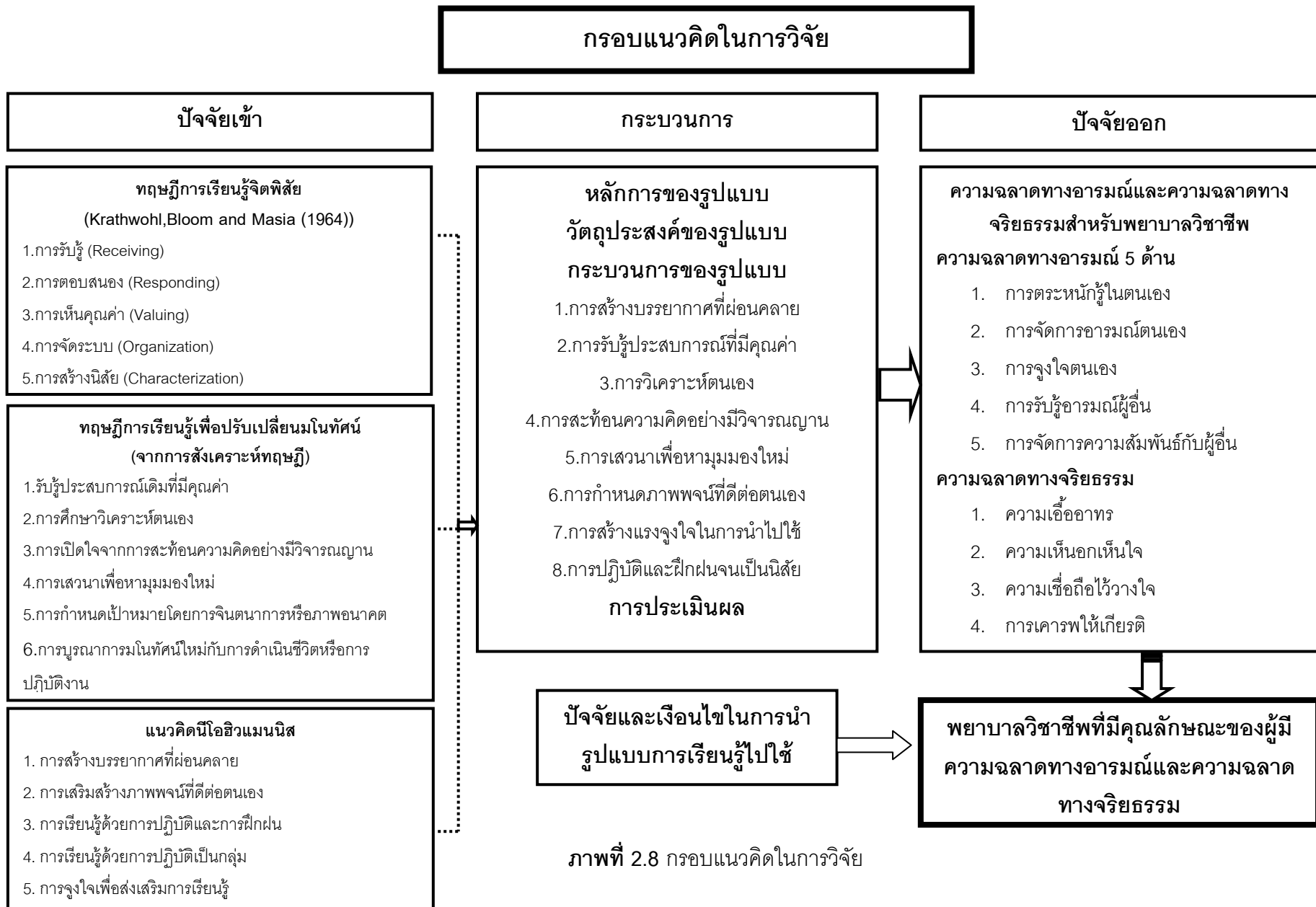
ภาพที่ 2.6 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

การพัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ภาพที่ 2.7 การพัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รูปแบบการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัย แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมรวมทั้งศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ตามตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

การดำเนินงานวิจัยขั้นตอนที่ 1

การศึกษสภาพ ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยดำเนินการ ดังนี้

วิธีการ

1. ผู้วิจัยศึกษาดำรง เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้สร้าง

แบบสอบถามเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินวิจัยในขั้นตอนนี้ ดังนี้

1) แบบสอบถามเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่พัฒนามาจากแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (2543) แนวทางการสร้างแบบสอบถามแบบประเมิน EQ99 ของวีระวัฒน์ ปันนิตามัยและอุสา สุทธิสาคร (2542) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพของสาธิตา เมธนาวิณ (2545) รวมทั้งแบบวิเคราะห์จริยธรรมของชุตติมา ปัญญาพินิจกูร(2540) และแบบประเมิน Moral Competency Inventory (MCI) ของ Lennick และ Kiel (2005) โดยมีลักษณะคำถามเป็นมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale Type) ที่มีข้อความทั้งเชิงบวกและลบ 2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้บริหารหรือหัวหน้าพยาบาลวิชาชีพ เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ และ 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้รับบริการเพื่อศึกษาปัญหาและความคาดหวังด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพแล้วนำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา การวัดและประเมินผล ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม และด้านการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความความตรง (Validity) ของเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ที่ระดับค่า 0.80-1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม โดยการนำแบบสอบถามไปให้พยาบาลวิชาชีพที่โรงพยาบาลบ้านแพ้ว สมุทรสาคร จำนวน 40 คน ทดลองตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจดี ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคทั้งหมดเท่ากับ 0.91 และมีข้อเสนอแนะในการปรับการใช้คำถามเพียง 1 ข้อจำนวน 1 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลขนาด 300 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีทั้งหมด 9 แห่ง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้นจำนวน 3,766 คน โดยเหตุผลของการเลือกประชากรที่ใช้ในการศึกษาในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้

กำหนดคุณสมบัติของพยาบาลวิชาชีพที่ใช้ในการศึกษา คือเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลขนาด 300 เตียงขึ้นไปและอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ และอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีจำนวนผู้มารับบริการมาก มีภาระงานมาก ซึ่งจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม พบว่า พยาบาลวิชาชีพที่มีภาระงานมาก ย่อมส่งผลให้เกิดความกดดัน ความเครียดในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมทางด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพจำนวน 362 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพกับหัวหน้าพยาบาลและผู้บริหารด้านการพัฒนาคุณภาพของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 8 ท่านและสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างกับผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการเกี่ยวกับความคาดหวังในด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 16 ท่าน โดยตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงพยาบาลกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนกรกฎาคม 2554

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งในเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยข้อมูลเชิงปริมาณใช้การประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั่วไปขนาด 300 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งจากการศึกษา พบว่าประกอบด้วยโรงพยาบาลทั้งหมด 9 แห่ง จำนวนพยาบาลวิชาชีพ 3,766 คน และคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของยามานะ ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 362 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) จากแต่ละโรงพยาบาลทั้ง 9 แห่ง ดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้สูตรวิธีการคำนวณของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.5 หรือ 95% ซึ่งผล

การคำนวณตามวิธีดังกล่าวได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 362 คน (ตารางสูตร Yamane ในภาคผนวก ค)

สูตรการหาขนาดตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อน

โรงพยาบาล	จังหวัด	ประชากร พยาบาลวิชาชีพ (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1.โรงพยาบาลพรัตนราชธานี	กรุงเทพมหานคร	514	49
2.โรงพยาบาลราชวิถี	กรุงเทพมหานคร	854	82
3.โรงพยาบาลเลิดสิน	กรุงเทพมหานคร	256	25
4.โรงพยาบาลสงฆ์	กรุงเทพมหานคร	168	16
5.โรงพยาบาลนครปฐม	นครปฐม	398	38
6.โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า	นนทบุรี	450	43
7.โรงพยาบาลปทุมธานี	ปทุมธานี	320	31
8.โรงพยาบาลสมุทรปราการ	สมุทรปราการ	319	31
9.โรงพยาบาลสมุทรสาคร	สมุทรสาคร	487	47
รวมพยาบาลวิชาชีพทั้งหมด		3,766	362

2. ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงพยาบาล หัวหน้าพยาบาล และผู้บริหารด้านการพัฒนาคุณภาพพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 8 ท่านและกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ผู้รับบริการในโรงพยาบาล จำนวน 16 ท่าน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารหรือหัวหน้าพยาบาล ผู้บริหารด้านการพัฒนาคุณภาพพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล บ้านแพ้ว สมุทรสาคร เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยเหตุผลที่เลือก

สัมภาระที่โรงพยาบาลแห่งนี้ เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด และได้รับอนุญาตให้สัมภาระในแผนกต่างๆ ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยขั้นตอนที่ 1

1. แบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ เพื่อศึกษาประเมินระดับค่าความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมและความต้องการในการเรียนรู้ ที่มีข้อคำถามทั้งเชิงบวกจำนวน 53 ข้อและข้อความเชิงลบ จำนวน 7 ข้อได้แก่ข้อ 15,17,24,30,31,39 และ 51 รวมจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 60 ข้อ โดยกำหนดค่าคะแนนความคิดเห็นของออกเป็น 5 ระดับ โดยมีความหมายของค่าคะแนนในข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ ดังนี้

ค่าคะแนนในข้อความเชิงบวก

- 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วย
- 3 หมายถึง ผู้ตอบไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าคะแนนในข้อความเชิงลบ

- 1 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วย
- 3 หมายถึง ผู้ตอบไม่แน่ใจ
- 4 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วย
- 5 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การพิจารณาแปรผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ มาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ ปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ น้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ น้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้บริหารการพยาบาล หัวหน้าพยาบาล เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญ ผลกระทบ และปัญหาที่เกิดจากความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ

3. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ เพื่อศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ และความคาดหวังของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพที่ดี

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านทางด้านการวิจัย การวัดและประเมินผล ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม และด้านการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของข้อคำถามและความเหมาะสมทางด้านภาษาของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนี IOC (Item-Objective Congruence) มากกว่า 0.50 ถือว่าใช้ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อคำถามที่ได้คะแนนในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดตัดทิ้งหรือนำไปปรับปรุงข้อความตามที่คุณทรงคุณวุฒิได้กรุณาแนะนำแก้ไขให้ซึ่งค่าดัชนี ความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถามที่ได้อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดลองใช้กับพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) จำนวน 40 คนที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) แล้วจึงนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินค่า ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.10-0.30 ถือว่า มีค่าในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.40-0.60 ถือว่า มีค่าในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.70-0.90 ถือว่า มีค่าในระดับสูง

โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์อยู่ที่ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค 0.91 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ค่าระดับสูงที่สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างในโรงพยาบาลทั้ง 9 แห่ง จำนวน 362 คน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยขออนุญาตเพื่อไปแจกแบบสอบถามในวันที่มีการประชุมของฝ่ายการพยาบาลหรือองค์กรพยาบาล แล้วขอความอนุเคราะห์พยาบาลวิชาชีพที่มาร่วมประชุมในการตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจและเก็บเพิ่มเติมเพื่อให้ได้จำนวนข้อมูลครบถ้วนตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารการพยาบาล หัวหน้าพยาบาล และผู้บริหารด้านการพัฒนาคุณภาพพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลบ้านแพ้ว จำนวน 8 ท่านและกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ผู้รับบริการในโรงพยาบาล จำนวน 16 ท่าน ที่มาใช้บริการที่โรงพยาบาลบ้านแพ้ว โดยผู้วิจัยขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือหัวหน้าพยาบาลที่สามารถรับนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ได้ในวันเวลาที่กำหนด และขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้รับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอก จำนวน 8 ท่าน และแผนกผู้ป่วยใน จำนวน 8 ท่าน โดยการใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามวันเวลาที่ได้ขออนุญาตเพื่อการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสถิติ SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการใช้ตารางประกอบการอธิบาย และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ความถี่ขององค์ประกอบย่อยของข้อความและสรุปตีความข้อมูลโดยผู้วิจัย

การดำเนินงานวิจัยขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนการพัฒนาแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

วิธีการ

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางจริยธรรม แนวทางการ

พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรม และบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ จากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ข้อมูลวิชาการจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย สังเคราะห์แนวคิด บูรณาการและร่างรูปแบบการเรียนรู้ และแนวทางการในการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยเข้ารับการเรียนรู้จากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 หลักสูตร การพัฒนาฉลาดทางอารมณ์ในการทำงาน โดยสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2552

2.2 หลักสูตร 6 Qs เพื่อความสำเร็จของผู้นำ โดย ผศ.ธีระศักดิ์ กำบรรณรักษ์ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2553

2.3 หลักสูตรการสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส โดย รศ.ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล โดยสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 23-24 เมษายน 2554

2.4 ผู้วิจัยศึกษาดูงาน การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับวิชาชีพแพทย์และพยาบาลของมูลนิธิพุทธรักษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและโรงพยาบาลในเครือมูลนิธิพุทธรักษา ประเทศไทย ได้เห็น โดยโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) เมื่อวันที่ 30 กันยายน - 7 ตุลาคม 2554

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้ารับการอบรมในเรื่องการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงาน หลักสูตร 6 Qs เพื่อความสำเร็จของผู้นำ การสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยานีโอฮิวแมนนิสและศึกษาดูงาน การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับวิชาชีพแพทย์และพยาบาลของมูลนิธิพุทธรักษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและโรงพยาบาลในเครือมูลนิธิพุทธรักษา ทำให้ผู้วิจัยมีมุมมองต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้และมีความเข้าใจในแนวทางการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่มีความหลากหลายมากขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยได้เป็นอย่างดี

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพทั้งข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดองค์ประกอบในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในร่างรูปแบบการเรียนรู้ และแนวทางการในการดำเนินกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบ การเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ นำร่างรูปแบบมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อขอคำแนะนำและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปให้

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม และด้านการพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม พร้อมทั้งขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อขอความคิดเห็น คำแนะนำในการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนต่อไป

โดยรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ผู้วิจัยสังเคราะห์และบูรณาการได้ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การประเมินผล ที่ได้ตามแนวทางของทิสนา แชมมณี (2545) มีรายละเอียด ดังนี้

รายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ

หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์และบูรณาการแนวความคิดเรียนรู้หลัก 2 แนวคิด คือแนวความคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวความคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของนักการศึกษาหลายท่านเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ พบว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การสะท้อนความคิดหรือการวิพากษ์อดีต และการสนทนาอย่างมีเหตุและผล นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของผู้เรียน และได้นำหลักการในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การตั้งใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนซ้ำๆจนเป็นนิสัยมาบูรณาการเข้าด้วยกัน และกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้จากองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 2 แนวคิด โดยขั้นตอนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นวงจรการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มต้นจากขั้นตอนที่ 1 คือการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ และขั้นตอนที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือการปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมากำหนดเป็นขั้นตอนแรกของการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพราะขั้นตอนนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมสูงสุดในการที่จะรับรู้และเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป เมื่อมีความพร้อมในการเรียนรู้ก็จะนำเข้าสู่ขั้นตอนการเปิดการรับรู้เรื่องราวประสบการณ์ผ่านการบอกเล่าหรือเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงของผู้เรียน ผู้เรียนจะเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้ที่เป็นจริง เพื่อวิเคราะห์ด้านบวกหรือลบของตนเองที่มีต่อสถานการณ์นั้น แล้วดลื่นไหลเข้าสู่ขั้นตอนการสะท้อนความคิดผ่านการวิพากษ์พิจารณาอย่างใคร่ครวญในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อหาเหตุผลในการจัดการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนมุมมองต่อการรับรู้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อนที่จะเข้าสู่การเสวนาอย่างมีเหตุผลด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนาในกิจกรรมกลุ่มย่อยซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและมีเหตุผลในการเข้าสู่กรอบความคิดหรือมุมมองใหม่ ด้วยการกำหนดบทบาทใหม่ที่ดีขึ้นโดยการให้การจินตนาการทางบวกในการสร้างเป้าหมายในขั้นตอนการมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองซึ่งเป็นการกำหนดภาพพจน์ของตนเองในเชิงบวก เมื่อผู้เรียนได้กำหนดบทบาทใหม่ที่จะเป็นแล้วก็เข้าสู่ขั้นตอนในการสร้างแรงจูงใจในการนำไปปฏิบัติโดยเฉพาะแรงจูงใจในตนเองต่อการปฏิบัติในบทบาทใหม่ของตน รวมถึงการเสริมแรงจากกระบวนการกลุ่มในการสร้างแรงจูงใจซึ่งกันและกันในการปฏิบัติตามทางเลือกใหม่ที่ดี และขั้นตอนสุดท้ายที่เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสคือ การฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นนิสัย เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดีของผู้เรียนซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีนิสัย 21 วัน (21-Day Habit Theory) ของ Dr. Maxwell Maltz ในหนังสือ Psycho-Cybernetics (อ้างถึงใน นิตยา นีรนาทโกมล, 2552) สารสำคัญของทฤษฎีนี้คือ เรื่องที่การกระทำจะตกผลึกกลายเป็น“นิสัย”ได้ จะต้องกระทำต่อเนื่องอย่างน้อยเป็นเวลา 21 วันและหัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้คือ ภาพลักษณ์ของตัวตนในจิต (Self Image) เราต้องเชื่อว่าเราเป็นคนอย่างที่เราปรารถนาจะเป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่ว่า “เราเป็นอย่างไรที่เราทำซ้ำๆ”

ผู้วิจัยนำหลักการทั้ง 2 แนวคิดที่ได้บูรณาการแล้วมากำหนดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ และพัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้ตามองค์ประกอบที่สำคัญ นอกจากนี้ยังได้นำข้อมูลจากการประเมินสภาพ ปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพจากกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพที่ตอบแบบสอบถามและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าพยาบาลและผู้รับบริการ และความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อ

เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพทั้งในส่วนเนื้อหาและเป้าหมายการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม สร้างความหมายความเข้าใจในบทบาทใหม่ที่ดีกว่าเดิม สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและพึงประสงค์

กระบวนการในการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์และบูรณาการขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ตามองค์ประกอบของลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย 5 ด้านของ Krathwohl, Bloom and Masia (1964, 1973) คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการเห็นคุณค่า ขั้นการจัดระบบ และขั้นการสร้างลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วย 8 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลี่คลายความตึงเครียด ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วยกิจกรรมการทำสมาธิหรือการฟังเพลงที่มีความถี่ต่ำ การทำโยคะท่าต่างๆ การเดินรำเกาซิกิ และการเข้าสู่ภาวะแห่งการรับรู้โดยการจินตนาการสร้างภาพที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย

ขั้นตอนที่ 2 การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า

เป็นขั้นตอนของการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียนที่มีคุณค่า โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบกิจกรรม “เรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์” ด้วยการเล่าเรื่องประสบการณ์ที่ประทับใจที่เกี่ยวของกับความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังรวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเก็บบันทึกเข้าสู่ประสบการณ์หรือสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง

เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้และความเข้าใจของตนเองซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม “EQ & MQ SWOT” เป็นการวิเคราะห์ตนเองทั้งในด้านบวกหรือด้านลบ นอกจากนี้ยังรวมถึงตัวตนในด้านที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและตัวตนในด้านที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นตามความเป็นจริง และกิจกรรม “ฉันเป็นใคร” เป็นการวิเคราะห์ตนเองจากประสบการณ์ในอดีตนั้นว่า ในขณะที่เกิดหรือรับรู้ประสบการณ์นั้นว่า ตนเองแสดงออกหรือมีพฤติกรรมอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน ประกอบด้วยกิจกรรม “กระจกวิเศษ” เป็นการให้ผู้เรียนบอกเล่าถึงความรู้สึก ความคิดเห็นหรือเหตุผลในประสบการณ์นั้นๆ ของตนเองต่อเพื่อนในกลุ่ม พร้อมให้เพื่อนในกลุ่มช่วยสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียน ว่าในประสบการณ์เดียวกันนั้น ผู้อื่นหรือเพื่อนในกลุ่มมีความคิดเห็นหรือมุมมองอย่างไร โดยการสะท้อนความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มจะต้องอยู่ในกฎกติกาในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่ม ขั้นตอนนี้จะเน้นการฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจของสมาชิกในกลุ่มโดยปราศจากความอคติลำเอียง เป็นการฟังด้วยใจที่ใคร่ครวญในสิ่งที่ผู้อื่นพูด ไม่มีการสรุปความคิดเห็นของแต่ละท่านว่าถูกหรือผิด เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องพิจารณาด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่

เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงใจบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ผ่านกิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” การเสวนาในกลุ่มย่อย คล้ายการเสวนาแบบสุนทรียสนทนาแต่มีการกำหนดเรื่องที่จะคุยอย่างชัดเจน และต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่ม โดยสมาชิกในกลุ่มทุกคนควรมีส่วนร่วมในการนำเสนอมุมมองหรือบทบาทใหม่ให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ อย่างมีเหตุผลสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่เน้นการพูดหรือสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์หรือเชิงบวก เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ โดยผู้พูดจะต้องพูดในเชิงบวก ส่วนผู้ฟังต้องตั้งใจฟัง และไม่อนุญาตให้พูดสอดแทรก สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการยกมือหรือป้ายขอพูดหลังจากที่เพื่อนพูดจบแล้ว

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง

เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ดีขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรม “พลังคำพูด” โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวกของตนเอง หรือที่เรียกว่า ภาพลักษณ์ของตัวตนในจิต (Self Image) ซึ่งรวมถึงความเชื่อในความเก่ง ความดี และความดีอยู่ในตัวตนของ

คนนั้นเข้าไปด้วย ดังนั้น การกระทำ ความรู้สึก พฤติกรรม ตลอดจนความสามารถของคนๆ นั้นจะ สอดคล้องกับภาพลักษณ์ของตัวเขาในจิต ตราบใดที่ความเชื่อนี้ไม่เปลี่ยน พฤติกรรมของเขาก็จะ ถูกครอบงำอยู่ในความเชื่อหรือภาพลักษณ์เดิม ดังนั้นจึงต้องเริ่มเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวตนใน จิตที่ดีของตนเองก่อน

ขั้นตอนที่ 7 การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้

เป็นขั้นตอนการเสริมแรงหรือการให้สร้างแรงจูงใจในตนเองและจากกลุ่มในการนำบทบาท หรือเป้าหมายใหม่ไปใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประกอบด้วยกิจกรรม “พลังแห่ง ความศรัทธา” โดยให้ผู้เรียนระบุแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจของตนเองในการที่นำภาพพจน์ที่ดีของ ตนเองที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ไปสู่การปฏิบัติหรือการดำเนินการตามแผนหรือ เป้าหมายที่ได้ระบุไว้

ขั้นตอนที่ 8 การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย

เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติและฝึกฝนตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ ในกิจกรรม “การสร้างนิสัย” หรือการปฏิบัติและฝึกฝนโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่ เพราะเวลา 21 วัน เป็นส่วนที่ให้สมองมุ่งมั่นสิ่งคิดสิ่งปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดเส้นทางประสาทที่มี ประสิทธิภาพและกลายเป็นนิสัย การเขียนบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของตนเองในแบบรายงานตนเอง เพื่อเป็นการปฏิบัติ ฝึกฝนซ้ำๆจนเป็นนิสัย อีกทั้งยังเป็นการประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนา ตนเองในการฝึกฝนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานในแต่ละ วัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงที่สามารถสร้างประโยชน์ให้ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทของผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการ เรียนรู้ (Facilitator) ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ ดังนี้

บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้

1. บทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เชื้อหรือส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการ จัด สภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ที่สงบ ไม่มีเสียงรบกวน มีแสงสว่างที่พอเหมาะ ไม่มีกลิ่นอับ รู้สึกปลอดภัยจากสิ่งรบกวน และบรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีความเป็นกันเอง รู้สึกถึงบรรยากาศ แห่งความรู้สึกผ่อนคลายและเป็นมิตร สร้างความรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจ จริงใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะ ช่วยอำนวยความสะดวกในการบวนการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อน ระหว่างผู้เรียนและกลุ่ม เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและ

แนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส โดยมีเป้าหมาย คือการสร้างผู้เรียนเป็นหนึ่งเดียวกันในการมีประสบการณ์ ร่วมในการพยายามให้ความหมายแก่ประสบการณ์

2. บทบาทในการเป็นบุคคลต้นแบบหรือตัวอย่างที่ดี (Role Model) ในการแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและเต็มใจในการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเองไปพร้อมกับผู้เรียน

3. บทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยการใช้คำถามปลายเปิดและทักษะในการสื่อสารของการเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนใช้ความรู้สึกและอารมณ์อย่างไรในการคิดใคร่ครวญเชิงวิพากษ์ การใคร่ครวญสะท้อนความคิด รวมถึงการควบคุมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มให้มีความราบรื่นหรือลื่นไหล และปราศจากความขัดแย้งในกลุ่ม

4. บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้หรือตกผลึกทางความคิดด้วยตนเอง การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนสำรวจและแสวงหาการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการประเมินหรือแจ้งผลย้อนกลับ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ด้านทัศนคติหรือด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่ผู้เรียนและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ทั้งสองฝ่าย

การประเมินผล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างผลผลิตทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้โดยวัดผลเป็นค่าคะแนนเปรียบเทียบกับค่าคะแนนประเมินผลก่อนการเรียนรู้ โดยผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้คือ ผู้เรียนมีคะแนนหลังเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างผลผลิตทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนา ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมเพื่อขอคำแนะนำและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม และด้านการพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาผลการประเมินโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มาใช้ในการวิเคราะห์ และกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบไม่น้อยกว่า .50 จึงถือว่า

รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องเหมาะสม พร้อมทั้งขอความคิดเห็น คำแนะนำในการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนต่อไป

การดำเนินงานวิจัยในขั้นตอนที่ 3

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ และศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วิธีการ

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวทางการสร้างแบบสอบถามแบบประเมิน EQ 99 ของวิระวัฒน์ บัณฑิตามัยและอุสา สุทธิสาคร (2542) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (2543) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพของสาธิตา เมธนาวัน (2545) รวมทั้งแบบวิเคราะห์จริยธรรมของพยาบาลของชุตินา ปัญญาพิณิจกูร (2540) และแบบประเมินความฉลาดทางจริยธรรม Moral Competency Inventory (MCI) ของ Lennick และKiel (2005) ที่มีลักษณะของคำถามเป็นมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale Type) ที่มีข้อความทั้งเชิงบวกจำนวน 53 ข้อและข้อความเชิงลบ จำนวน 7 ข้อได้แก่ข้อ 15,17,24,30,31,39 และ 51 รวมจำนวนข้อความทั้งหมด 60 ข้อ โดยกำหนดค่าคะแนนความคิดเห็นของออกเป็น 5 ระดับ โดยมีความหมายของค่าคะแนนในข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ ดังนี้

ค่าคะแนนในข้อความเชิงบวก

- 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วย
- 3 หมายถึง ผู้ตอบไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าคะแนนในข้อความเชิงลบ

- 1 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วย

- 3 หมายถึง ผู้ตอบไม่แน่ใจ
- 4 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วย
- 5 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การพิจารณาแปรผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ มาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ ปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ น้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ น้อยที่สุด

หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การวิจัย การวัดและประเมินผล ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม และ ด้านการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความความตรง (Validity) ของเครื่องมือด้วยค่าดัชนี ความสอดคล้อง IOC ที่ระดับค่าระหว่าง 0.80-1.00 และตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ของ แบบสอบถามประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาครอนบาคทั้งหมดเท่ากับ 0.91 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้จริง มาใช้ในการประเมินผล ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพก่อนการทดลองเรียนรู้ และหลังการทดลองเรียนรู้ตามรูปแบบ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 40 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินผลความเหมาะสม และความพึงพอใจในการใช้ รูปแบบเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล วิชาชีพที่พัฒนาขึ้น ที่มีลักษณะคำถามเป็นมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale Type) ที่มีข้อความครอบคลุมความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ รวมถึง ความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งจำนวนข้อความทั้งหมด 20 ข้อ

โดยกำหนดค่าคะแนนความคิดเห็นของออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วย
- 3 หมายถึง ผู้ตอบไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การพิจารณาแปรผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ มาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ ปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ น้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับ น้อยที่สุด

หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัย การวัดและประเมินผล ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางจริยธรรมและด้านการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความความตรง (Validity) ของเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ที่ระดับค่า 1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามเพื่อประเมินผลความเหมาะสม และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคทั้งหมดเท่ากับ 0.98 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้จริง มาใช้ในการประเมินผลความเหมาะสมของการใช้รูปแบบเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของโรงพยาบาลที่เป็นโรงพยาบาลกลุ่มตัวอย่างจากเหตุผลที่ผู้วิจัยได้รับอนุญาตและผู้บริหารให้ความร่วมมือและอนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่และอนุญาตให้พยาบาลวิชาชีพที่จะคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้บริหารได้พิจารณาและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรทางวิชาชีพที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในการให้บริการแก่ผู้ป่วยและผู้มารับบริการที่เป็นเลิศตามที่ได้ระบุไว้ในวิสัยทัศน์ขององค์กร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้กับพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาด 300 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่อยู่ในเขตปริมณฑล โดยผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเพื่อขอเข้าพบผู้บริหารของโรงพยาบาลด้วยตนเองและได้รับอนุญาตให้ศึกษาทดลองรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยได้มอบหมายให้ประสานงานกับรองผู้อำนวยการด้านการพัฒนาคุณภาพ ซึ่งเป็นอดีตประธานองค์การพยาบาลซึ่งเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้วิจัยและได้รับการอนุญาตให้เข้าไปชี้แจงการทดลองรูปแบบการเรียนรู้และ

กิจกรรม เพื่อขออาสาสมัครพยาบาลวิชาชีพในการเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกพยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองรูปแบบ ดังนี้

เกณฑ์ในการคัดเลือกพยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่าง

เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นพยาบาล มากกว่า 1 ปี

เป็นผู้ที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจและเต็มใจ

เป็นผู้ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

เป็นผู้ที่มีใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

โดยเหตุผลของกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เพราะการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ผู้เรียนควรมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในการเป็นพยาบาลวิชาชีพมาก่อน ทั้งนี้เพราะรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ประสบการณ์ของผู้เรียนซึ่งจะนำมาใช้ในการขั้นตอนการเรียนรู้ หากผู้เรียนส่วนใหญ่ในกลุ่มขาดประสบการณ์หรือเป็นพยาบาลวิชาชีพที่จบใหม่อาจทำให้ผู้เรียนไม่กล้าแสดงออกหรือไม่สามารถเสนอมุมมอง กรอบความคิด หรือประสบการณ์ที่หลากหลายในกลุ่มการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ได้ และนอกจากนี้ยังต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้อย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาที่กำหนด

การวางแผนการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบการทดสอบก่อนและหลังแบบมีกลุ่มควบคุม (Control Groups Pretest – Posttest Design) โดยผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการตามขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 3.1 รูปแบบการทดลอง

กลุ่ม	ก่อนเรียนรู้	ทดลองเรียนรู้	หลังเรียนรู้
NE	T1	X	T2
NC	T1	-	T2

เมื่อ	NE	แทนกลุ่มทดลอง
	NC	แทนกลุ่มควบคุม
	T1	แทนการประเมินคะแนนก่อนการทดลองเรียนรู้
	X	แทนการได้รับการเรียนรู้
	-	แทนกลุ่มที่ไม่ได้รับการเรียนรู้
	T2	แทนการประเมินคะแนนหลังการทดลองเรียนรู้

การดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการรับสมัครอาสาสมัครพยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่าง ได้รายชื่อพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 40 คน หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ แล้วนำค่าคะแนนที่ได้มาเรียงลำดับคะแนนเพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คนและกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการกำหนดให้รายชื่อลำดับเลขคือ เป็นกลุ่มทดลอง และรายชื่อลำดับเลขคู่เป็นกลุ่มควบคุมตามลำดับ ซึ่งทำให้ค่าคะแนนที่ได้ก่อนการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่มมีความใกล้เคียงกันมากที่สุด

2. ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะทดลองรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยได้จัดให้กลุ่มทดลองได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมนั้นผู้วิจัยได้จัดบรรยายสรุปเรื่องความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมเป็นเวลา 2 ชั่วโมงและแจกเอกสารประกอบการบรรยายเพื่อให้ไปศึกษาด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นและตรวจสอบคุณภาพแล้ว ไปทดลองกับพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองจำนวน 20 คน โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพทั้งหมด 9 ด้านซึ่งประกอบด้วยความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้านได้แก่การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการอารมณ์ตนเอง การจูงใจในตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ 4 ด้านได้แก่ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจและการเคารพให้เกียรติตามรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน 8

ขั้นตอน เป็นระยะเวลา 14 วันๆละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวน 42 ชั่วโมง โดยกำหนดรายละเอียด ตารางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

**ตารางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับวิชาชีพ
ระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม 2554 – วันที่ 14 กันยายน 2554**

ครั้งที่	วันและเวลา	เรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้
1	ระยะที่ 1 20 กรกฎาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การปฐมนิเทศน์	☐ ชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ☐ การทำ Pretest กลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
2	25 กรกฎาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	แนะนำตนเอง การสร้างบรรยากาศ ที่ผ่อนคลาย	การละลายพฤติกรรมและการกำหนดกติกากลุ่ม วิธีการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ ☐ การทำสมาธิ ☐ การเดินเกาซิกิ ☐ การทำโยคะท่าต่างๆ ☐ การเข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำ
3	26 กรกฎาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การวิเคราะห์ตนเอง	กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ EQ & MQ SWOT

ครั้งที่ ที่	วันและ เวลา	เรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้
4	27 กรกฎาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การตระหนักรู้ใน ตนเอง	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
5	28 กรกฎาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การจัดการอารมณ์ ตน	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
6	29 กรกฎาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การจูงใจตนเอง	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
7	3 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
8	4 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การจัดการ ความสัมพันธ์กับ ผู้อื่น	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ

ครั้งที่	วันและเวลา	เรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้
9	5 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	สรุปการเรียนรู้ความ ฉลาดทางอารมณ์	กิจกรรมการประเมินผล
10	9 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	ความเชื่ออาทร	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
11	10 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	ความเห็นอกเห็นใจ	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
12	11 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	ความเชื่อถือและ ไว้วางใจ	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ
13	17 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	การเคารพให้เกียรติ	กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ

ครั้งที่	วันและเวลา	เรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้
14	18 สิงหาคม 2554 12.30 – 15.30 น.	สรุปการเรียนรู้ความ ฉลาดทางจริยธรรม	☐ กิจกรรมสรุปการเรียนรู้ตามรูปแบบโดยให้ กำหนดบทบาทใหม่ของตนเองและการ นำไปใช้ ☐ กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้ ☐ ชี้แจงแบบบันทึกรายงานตนเอง 21 วัน
	ระยะที่ 2 (22 สิงหาคม 2554 - 11 กันยายน 2554)	การเรียนรู้จากการ ฝึกฝนปฏิบัติจริงใน การปฏิบัติงาน	☐ กิจกรรมการเขียนบันทึกรายงานพฤติกรรม ตนเอง
	31 สิงหาคม 2554 7 กันยายน 2554 14 กันยายน 2554	พบกลุ่มทุกวันพุธ ประจำสัปดาห์	☐ การประเมินผลติดตามจากการพบกลุ่ม ประจำสัปดาห์ทุกวันพุธ ☐ การประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ☐ การทำ posttest กลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 เป็นการฝึกฝนปฏิบัติเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จากกิจกรรมการพัฒนาตามรูปแบบการเรียนรู้ในระยะเวลาที่ 1 ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์

จริงในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพและการฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นการสร้างนิสัยใหม่ตามสูตรการสร้างนิสัยภายใน 21 วัน นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนว่ามีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมอย่างต่อเนื่องหรือไม่ โดยให้กลุ่มทดลองบันทึกรายงานพฤติกรรมของตนเองต่อสถานการณ์ที่ตนเองประสบในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความฉลาดทางอารมณ์และ/หรือความฉลาดทางจริยธรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาล โดยเขียนบันทึกสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ๆ ละ 1 เรื่องแล้ววิเคราะห์ตามแบบบันทึกรายงานพฤติกรรมตนเอง (ภาคผนวก ข) เป็นเวลา 21 วัน โดยกำหนดให้กลุ่มทดลองนำบันทึกรายตนเองในแต่ละวันมาส่งในการประชุมปะกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 สัปดาห์ โดยการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและการประชุมกลุ่ม รวมใช้เวลาในการเรียนรู้ 21 วันและให้กลุ่มทดลองทำแบบประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติในกิจกรรมการสร้างนิสัย

3. ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแต่ให้ไปศึกษาด้วยตนเอง ตอบแบบสอบถามประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมหลังการเรียนรู้ เพื่อนำค่าคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้
2. แบบประเมินผลความเหมาะสมและความพึงพอใจในการทดลองรูปแบบการเรียนรู้
3. แบบบันทึกรายงานตนเอง 21 วัน
4. แบบประเมินตนเองในกิจกรรมการสร้างนิสัยจากการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับแบบสัมภาษณ์

วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบค่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยค่าสถิติ Independent t-test และการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองด้วยค่าสถิติ paired t-test

การดำเนินงานวิจัยขั้นตอนที่ 4

การวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

วิธีการ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่มีลักษณะคำถามปลายเปิด และคำถามที่ให้เลือกตอบได้หลายข้อความ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัย การวัดและประเมินผล ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมและด้านการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความความตรง (Validity) ของเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ที่ระดับค่า 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้จริง มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ หลังการทดลองเรียนรู้ตามรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถามปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าคะแนนการประเมินผลจากแบบสอบถาม เป็นค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ จากการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยการอภิปรายสรุปผล

การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัย ได้สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มพยาบาลวิชาชีพ รวมถึงความต้องการในการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องและตรงกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากการศึกษาทฤษฎีแนวคิดจากตำรา เอกสาร งานวิจัยรวมถึงการอบรม การศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนารูปแบบการเรียนรู้และตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้ก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยการนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาและตรวจสอบรูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เป็นขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้จากกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพที่ได้ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้

โดยผู้วิจัย ได้สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามภาพที่ 3.1 ซึ่งแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1	การดำเนินการวิจัยขั้นที่ 2	การดำเนินการวิจัยขั้นที่ 3	การดำเนินการวิจัยขั้นที่ 4
<p>การศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ศึกษาดำรง เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีต่างๆที่จะนำมาใช้ (บทที่ 2) 2.สร้างเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการเรียนรู้สำหรับพยาบาลวิชาชีพ 3.ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงและความตรงของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้อง 5 ท่าน 4.ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล <p>เครื่องมือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล 2.แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารพยาบาล ด้านปัญหา และความจำเป็นในการเรียนรู้ 3.แบบสัมภาษณ์ผู้รับบริการ เกี่ยวกับปัญหาและความคาดหวัง <p>กลุ่มตัวอย่าง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 362 คน 2.ผู้บริหารพยาบาล จำนวน 8 คน 3.ผู้ช่วยและญาติ จำนวน 16 คน 	<p>การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ศึกษาดำรง เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่จะนำมาใช้ (บทที่ 2) มาสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเพื่อนำมาร่างเป็นรูปแบบการเรียนรู้ กำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและการประเมินผล 2.ศึกษาอบรมและฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการเรียนรู้จากสถาบันต่างๆ 3.นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในขั้นที่ 1 มาบูรณาการ เข้ากับร่างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ 4.นำร่างรูปแบบการเรียนรู้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้องเหมาะสมของรูปแบบ <p>เครื่องมือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.แบบประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ 	<p>การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.นำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพแล้วในขั้นตอนที่ 1 ไปให้พยาบาลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ทดสอบก่อนเข้ารับการเรียนรู้ตามรูปแบบ (Pretest) 2.นำคำคะแนนของแบบประเมินพยาบาลกลุ่มทดลอง 40 คนมาเรียงลำดับคะแนนแล้วจัดกลุ่มโดยกำหนดให้ลำดับเลขคี่เป็นกลุ่มทดลอง 20 คนและเลขคู่เป็นกลุ่มควบคุม 20 คน 3.จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบกับกลุ่มทดลองตามตารางกิจกรรมที่กำหนดส่วนกลุ่มควบคุมไม่มีการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ 4.สรุปและประเมินผลหลังการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่ม (Posttest) และประเมินผลการใช้รูปแบบฯ <p>เครื่องมือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาล 2.แบบประเมินผลการใช้รูปแบบฯ 3.แบบรายงานตนเองและแบบประเมินตนเอง <p>กลุ่มตัวอย่าง พยาบาลวิชาชีพ 40 คน</p>	<p>การวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.สร้างแบบสอบถามปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบฯ 2.นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้องและความเหมาะสมของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง 3.ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไขกับพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง <p>เครื่องมือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.แบบสอบถามปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ <p>กลุ่มตัวอย่าง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง 20 คน <p>การวิเคราะห์ข้อมูล</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าสถิติ Independent t-test 2.วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 4 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนาขึ้น

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยศึกษาสภาพ ปัญหาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยการเก็บข้อมูลจากการสอบถามประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ จากประชากรกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 362 คน และเก็บข้อมูลปัญหาและความคาดหวังในคุณลักษณะของพยาบาลวิชาชีพที่ดีจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้รับบริการทั้งผู้ป่วยและญาติ จำนวน 16 คน และข้อมูลปัญหาทางด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานพยาบาลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลแผนกต่างๆ จำนวน 8 คน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม
สำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ส่วนที่ 3 ความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง
จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความคาดหวังในคุณลักษณะของพยาบาลวิชาชีพที่ดีจากผู้รับบริการ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลปัญหาด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมในการ
ปฏิบัติงานพยาบาลจากหัวหน้าพยาบาล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 ความถี่ ร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	15	5.72
	หญิง	347	94.28
อายุ	ไม่เกิน 25 ปี	43	11.87
	26-35 ปี	135	37.29
	36-45 ปี	143	39.50
	46-55 ปี	26	7.18
	มากกว่า 55 ปี	15	4.16
สถานภาพ	โสด	153	42.26
	สมรส	162	44.75
	หย่า/แยกกันอยู่	32	8.83
	หม้าย	15	4.16

ตารางที่ 4.1 ความถี่ ร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม(ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	334	92.30
ปริญญาโท	28	7.70
ปริญญาเอก	0	0.00
จำนวนบุคคลในครอบครัว		
1- 3 คน	126	34.80
4- 5 คน	193	53.31
5 คนขึ้นไป	43	11.89
ประสบการณ์ทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพ		
น้อยกว่า 1 ปี	43	11.87
2-5 ปี	141	38.95
6-10 ปี	130	35.91
มากกว่า 10 ปี	48	13.72
รวม	362	100.00

จากตารางที่ 4.1 แสดงความถี่ ร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 362 คน พบว่า พยาบาลวิชาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 347 คน คิดเป็นร้อยละ 94.28 และเป็นเพศชาย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.72

อายุของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-45 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 รองลงมาคืออายุระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 37.29 อายุไม่เกิน 25 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.87 อายุระหว่าง 46-55 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.18 และอายุมากกว่า 55 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.16 ตามลำดับ

สถานภาพของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 42.26 รองลงมาคือสมรสแล้ว จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75 หย่าร้าง/แยกกันอยู่ 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.83 และหม้าย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.16 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 92.30 รองลงมาคือ ปริญญาโท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70 ตามลำดับ

จำนวนบุคคลในครอบครัวของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีจำนวนประมาณ 4-5 คน จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 63.81 รองลงมาคือจำนวน 1-3 คน จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 จำนวน 5 คน ขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.87 ตามลำดับ

ประสบการณ์ทำงานในวิชาชีพของพยาบาลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ประมาณ 2-5 ปี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 38.95 รองลงมาคือประมาณ 2-5 ปี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 38.95 น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.87 อยู่ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 35.91 และ มากกว่า 10 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ความฉลาดทางอารมณ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเห็น
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	3.90	0.54	มาก
ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	3.73	0.56	มาก
พฤติกรรมเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์			
- ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง	3.94	0.61	มาก
- ด้านการจัดการอารมณ์ตนเอง	3.92	0.54	มาก
- ด้านการจูงใจตนเอง	3.83	0.59	มาก
- ด้านการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น	4.03	0.51	มาก
- ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น	4.07	0.64	มาก
ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม	3.92	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์โดยภาพรวมของพยาบาลวิชาชีพมีค่าเฉลี่ย 3.92 เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ผลการประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 3.90 ด้านทัศนคติเกี่ยวกับ

ความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ย 3.73 และด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านย่อยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลประเมินด้านการตระหนักรู้ในตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.94 ด้านการจัดการอารมณ์ตน ค่าเฉลี่ย 3.92 ด้านการจูงใจตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.83 ด้านการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น 8 ค่าเฉลี่ย 4.03 และด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย 4.07 ซึ่งอยู่ในระดับคิดเห็นมาก

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความเห็น
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ	3.91	0.60	มาก
ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพ	3.80	0.60	มาก
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ			
- ด้านความเชื่ออาทร	3.81	0.58	มาก
- ค่าเฉลี่ยด้านความเห็นอกเห็นใจ	3.79	0.60	มาก
- ค่าเฉลี่ยความเชื่อถือไว้วางใจ	3.62	0.41	มาก
- ค่าเฉลี่ยด้านการเคารพให้เกียรติ	3.94	0.52	มาก
ความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวม	3.81	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผลการประเมินความฉลาดทางจริยธรรมโดยภาพรวมของพยาบาลวิชาชีพมีค่าเฉลี่ย 3.81 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผลการประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 3.91 ด้านทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมมีค่าเฉลี่ย 3.80 และด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านย่อยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลประเมินด้านความเชื่ออาทร มีค่าเฉลี่ย 3.81 ด้านความเห็นอกเห็นใจ ค่าเฉลี่ย 3.79 ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ ค่าเฉลี่ย 3.62 และด้านการเคารพให้เกียรติ ค่าเฉลี่ย 3.94 ซึ่งอยู่ในระดับคิดเห็นมาก

ตารางที่ 4.4 ตารางสรุปค่าเฉลี่ย และระดับผลของการประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับ
พยาบาลวิชาชีพ

ความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับพยาบาลวิชาชีพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับผลการ ประเมิน	ลำดับ
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทาง อารมณ์	3.90	มาก	5
ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	3.73	มาก	7
พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์สำหรับ พยาบาลวิชาชีพ			
- ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง	3.94	มาก	3
- การจัดการกับอารมณ์ตนเอง	3.92	มาก	4
- การจูงใจในตนเอง	3.83	มาก	5
- การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น	4.03	มาก	2
- การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น	4.07	มาก	1
ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความฉลาดทาง อารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ	3.92	มาก	

จากตารางที่ 4.4 สรุปผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า สภาพความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.92 โดยเรียงลำดับจากพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.07 การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.03 การตระหนักรู้ในตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.94 การจัดการกับอารมณ์ตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.92 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ค่าเฉลี่ย 3.90 การจูงใจตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.83 และทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ค่าเฉลี่ย 3.73 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ตารางสรุปค่าเฉลี่ย และระดับผลของการประเมินความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพและค่าเฉลี่ยผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับผลการประเมิน	ลำดับ
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ	3.91	มาก	2
ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพ	3.80	มาก	4
พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ พยาบาลวิชาชีพ			
- ด้านความเอื้ออาทร	3.81	มาก	3
- ความเห็นอกเห็นใจ	3.79	มาก	5
- ความเชื่อถือไว้วางใจ	3.62	มาก	6
- การเคารพให้เกียรติ	3.94	มาก	1
ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความฉลาด ทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ	3.81	มาก	
ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความฉลาด ทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ	3.86	มาก	

จากตารางที่ 4.5 สรุปผลการประเมินความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า สภาพความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.81 โดยเรียงลำดับจากพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านการเคารพให้เกียรติ ค่าเฉลี่ย 3.94 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ค่าเฉลี่ย 3.91 พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเอื้ออาทร อยู่ในระดับ 3.81 ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ค่าเฉลี่ย 3.80 พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเห็นอกเห็นใจ อยู่ในระดับ 3.79 และพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านด้านความเชื่อถือไว้วางใจ พบว่าอยู่ในระดับ 3.62 ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.86

ส่วนที่ 3 ความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ตารางที่ 4.6 ความถี่ ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการเรียนรู้	340	93.93
ไม่ต้องการเรียนรู้	22	6.07
รวม	362	100.00

จากตารางที่ 4.6 ความถี่ ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 93.93 และไม่ต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.07 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความคาดหวังในคุณลักษณะด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่ดีจากผู้รับบริการ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการเกี่ยวกับความคาดหวังในคุณลักษณะด้านความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ดี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการที่ให้ระบุความคาดหวังในคุณลักษณะด้านความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ดีเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ป่วยที่มาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกและแผนกผู้ป่วยในจำนวน 8 คน และญาติผู้ป่วยที่มาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกและแผนกผู้ป่วยใน จำนวน 8 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 16 คน พบว่า ผู้รับบริการคาดหวังเกี่ยวกับคุณลักษณะทางด้านความ

ฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ดี คือ ยิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี อารมณ์แจ่มใส พุดจาสุภาพ น้ำเสียงนุ่มนวล สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานและเป็นพยาบาลที่ดี รับฟังความต้องการของผู้อื่น และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถประสานงานและจัดการความขัดแย้งได้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการเกี่ยวกับความคาดหวังในคุณลักษณะด้านความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่ดี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการที่ให้ระบุความคาดหวังในคุณลักษณะด้านความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่ดีเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ป่วยที่มาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอก และแผนกผู้ป่วยใน จำนวน 8 คน และญาติผู้ป่วยที่มาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกและแผนกผู้ป่วยใน จำนวน 8 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 16 คน พบว่าผู้รับบริการคาดหวังเกี่ยวกับคุณลักษณะทางด้านความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่ดีคือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ ปลอดภัย และให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติดูญาติของตนเอง มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการดูแลผู้ป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งผู้ป่วย เคารพในสิทธิและรักษาความลับของผู้ป่วยเสมือนรักษาความลับของตนเอง ให้การพยาบาล และคำแนะนำที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ผู้ป่วย เคารพให้เกียรติผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ ผู้รับบริการยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพว่า มีผลกระทบต่อผู้รับบริการทั้งต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ เช่น ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ กลัว หดหู่ เศร้า ท้อแท้ วิตกกังวล เป็นต้น

ส่วนที่ 5 ข้อมูลปัญหาด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานพยาบาลจากหัวหน้าพยาบาล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลที่ให้ระบุปัญหาด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานพยาบาล พบว่า หัวหน้าพยาบาลผู้ให้ข้อมูล ซึ่งปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยนอก แผนกผู้ป่วยใน แผนกส่งเสริมสุขภาพ และแผนกพัฒนาคุณภาพ

การบริการ จำนวน 8 คน มีอายุระหว่าง 40 – 50 ปี และมีประสบการณ์การทำงานพยาบาลวิชาชีพอยู่ระหว่าง 14 - 28 ปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในวิชาชีพพยาบาลเป็นระยะเวลานาน พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ

“ งานการบริการของพยาบาลนั้น เป็นการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับบุคคลหลากหลาย อีกทั้งผู้มารับบริการก็มีความแตกต่างกัน มีทั้งคนที่ปกติและคนที่อยู่ในภาวะเจ็บป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งหากพยาบาลขาดความฉลาดทางอารมณ์ก็จะส่งผลกระทบต่อโดยตรง เช่น การถูกฟ้องร้อง ข้อร้องเรียนต่างๆ อีกทั้งการทำงานก็ไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ขาดการประสานงานเป็นทีมที่ดีและก็จะส่งผลกระทบต่อถึงหน่วยงานและองค์กร ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ทำให้ตนเองไม่เครียด สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ระดับหนึ่ง ช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมงานและผู้รับบริการได้ ทำให้การประสานงานกันดีขึ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ทำให้สามารถเข้าใจสภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ขณะปฏิบัติงานสามารถรับรู้สภาวะอารมณ์ของผู้รับบริการได้ จัดการกับปัญหาและสร้างสัมพันธภาพที่ดีได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ทำให้รับรู้และเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น และสามารถปรับตัวเองไม่ให้เครียดและสามารถจัดการหรือทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกที่ดีในการมารับบริการ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ พยาบาลที่มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ ก็จะรับได้ทุกสถานการณ์และพร้อมที่จะปฏิบัติงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ในด้านการทำงาน ความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเองเป็นสิ่งสำคัญ มิฉะนั้นจะไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ ณ ขณะนั้น ซึ่งหากไม่สามารถจัดการตนเองได้ ก็ไม่สามารถจัดการควบคุมอารมณ์ของผู้ป่วยและทีมได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ การควบคุมอารมณ์เพราะบางครั้งเราอาจพบเจอกับผู้ป่วย, ผู้ใช้บริการที่มีความหลากหลาย เช่น พยาบาลห้องฉุกเฉิน ต้องควบคุมอารมณ์เมื่อพบกับญาติที่มีปัญหา เช่น เม่า, อุบัติเหตุหรืออื่นๆ เป็นต้น คิดว่า การควบคุมอารมณ์ให้มัน เป็นเรื่องสำคัญที่พยาบาลทุกคนต้องพึงมี ไม่ปล่อยให้อารมณ์เป็นนายในการให้บริการผู้ป่วยที่มีความหลากหลาย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยในการพยาบาล ในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ผู้ร่วมงาน คนไข้ ได้ดี ทำให้รู้สึกเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น แก้ไขความไม่พึงพอใจ เข้าใจตนเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยให้พยาบาลวิชาชีพสามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เช่น ผู้ร่วมงาน ผู้ป่วย รวมทั้งสามารถจัดการกับอารมณ์ของตน ควบคุมอารมณ์ตนเอง สามารถประสานงานกับผู้อื่น สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้ สามารถลดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยและเพื่อนร่วมงานได้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของความฉลาดทางจริยธรรมต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ

“ การปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพต้องเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง ถ้าขาดความฉลาดทางจริยธรรมแล้วจะส่งผลกระทบต่อที่มหาศาลอย่างมาก เนื่องจากหมายถึงชีวิตของผู้ป่วย หากผู้ให้บริการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ หรือขาดการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้า สังคมเจริญ ทำให้ผู้ด้อยโอกาสกว่าได้รับความคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ์ ลดการแข่งขัน ชิงดีชิงเด่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ทำให้เกิดความเอื้ออาทร เข้าใจใช้เหตุผลใช้ผลในการกระทำและแก้ปัญหา ปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ สร้างมาตรฐานวิชาชีพพยาบาล ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ ทำให้มีความรู้สึกที่ต้องการให้ผู้อื่นได้รับการดูแลช่วยเหลือโดยคำนึงถึงคุณค่าที่ทุกคนต้องได้รับ หรือควรได้รับอย่างเต็มที่ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งหากฝึกเป็นประจำสม่ำเสมอจะช่วยลดระยะเวลาลง เนื่องจากฝังลึกเป็นนิสัย เมื่อคิดดี จะได้การกระทำที่ดี ติดตามมา ส่งผลลัพธ์ของการทำงานที่ดีด้วย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ การรู้ว่า ควรหรือไม่ควรปฏิบัติ สิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี เพราะงานบริการบางครั้งต้องใช้การตัดสินใจ และวิธีการเพื่อให้ผู้ใช้บริการพึงพอใจสูงสุด ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ความฉลาดทางจริยธรรม ถ้าเรามีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เราจะรู้สึกเห็นใจผู้อื่น ปลอดภัยในเวลาเจ็บปวด ปฏิบัติการพยาบาลอย่างนุ่มนวล ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับความสำคัญของความฉลาดทางจริยธรรมต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ว่า ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ ช่วยให้ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการดูแลช่วยเหลือโดยคำนึงถึงคุณค่าที่ทุกคนต้องได้รับหรือควรได้รับอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดความเอื้ออาทร เข้าใจใช้เหตุใช้ผลในการกระทำและแก้ปัญหา ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน และเป็นสิ่งที่สร้างมาตรฐานวิชาชีพพยาบาล

ข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่มีสาเหตุมาจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ

ปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น ดังนี้

“ การฟ้องร้องพฤติกรรมบริการต่างๆ เช่น การพุดจา การแสดงสีหน้า กิริยามารยาทของเจ้าหน้าที่ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่บรรลุวัตถุประสงค์ทำให้เกิดความขัดแย้งขาดความสามัคคีในหน่วยงาน เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมล้มเหลว ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ เอาการตัดสินใจของตนเองเป็นเกณฑ์ตัดสินใจ ไม่เข้าใจความต้องการของผู้รับบริการ การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้รับบริการมีน้อยหรือไม่มี ซึ่งมาจากภาระงานที่มากของพยาบาล ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของแต่ละคนได้ ไม่สามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นทำให้สัมพันธ์ภาพแย่งลง แก้ปัญหาไม่ได้จากการไม่ตระหนักในอารมณ์ตนเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ โดยมีการโต้ตอบแบบใช้อารมณ์ ไม่สามารถหาทางออกของปัญหาได้ หรือไม่ยอมหาบุคคลที่ 3 เพื่อเข้ามาช่วยเจรจา ทำงานแบบตรงไปตรงมา จนขาดความยืดหยุ่น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ การทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วย เนื่องมาจากการสื่อสารที่ไม่เข้าใจ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ข้อพิพาททางวาจา สีหน้า กิริยา ที่ขาดการควบคุม ขาดการยับยั้งอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลให้มีการตอบสนองจากผู้มีปฏิสัมพันธ์ในด้านลบ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ การแสดงอารมณ์ สีหน้า ท่าทาง การพูดจาไม่เพราะ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ การทะเลาะกับคนไข้ หรือญาติคนไข้ เช่น เพราะควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ การดูดำเพื่อนร่วมงาน ลูกน้อง คนงาน ถ้าเขาทำไม่ถูกใจเรา คิดว่าเราเก่งคนเดียว เราฉลาดกว่าคนอื่น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า ปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เป็นปัญหาจากการแสดงสีหน้า ท่าทาง กิริยามารยาทที่ไม่พึงประสงค์ ที่เกิดจากการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ไม่รับรู้อารมณ์หรือความต้องการ รวมถึงการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน เป็นต้น

ปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น ดังนี้

“ การร้องเรียนจากผู้รับบริการ เรื่อง การให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน เจ้าหน้าที่ขาดความรับผิดชอบในงาน ขาดความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ขาดความเอื้ออาทร ทำงานไปตามหน้าที่เท่านั้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ทำงานแบบที่ทำตามหน้าที่โดยที่ขาดความรู้สึกที่ต้องการช่วยเหลือหรือเห็นอกเห็นใจ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ การเพิกเฉย หรือไม่ปฏิบัติการพยาบาล เช่น ในปัจจุบัน พบว่า การขีดตัวลดไข้ในผู้ใหญ่หรือเด็กไม่ค่อยได้ทำ ได้แต่ให้ยาลดไข้ตาม order ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ เกิดการเอาเปรียบในทีมการทำงาน คิดถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง ขาดการเสียสละ ส่งผลกับการทำงานเป็นทีม ทำให้การดูแลผู้ป่วยด้วยประสิทธิภาพหรือเอาใจเอาเปรียบผู้ป่วยเสียเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ การไม่ปฏิบัติตามแนวทาง มาตรฐาน หรือจารีตประเพณี การไม่เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ขาดความเอื้ออาทร การเมินเฉย ขาดความกระตือรือร้นไม่สนใจต่อการให้บริการ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ขาดความตระหนักในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ขาดความเอื้ออาทร ขาดการเอื้อเฟื้อของใช้ร่วมกันของส่วนรวมของคนไข้และเพื่อนร่วมงาน ขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม พุดคุยเสียงดังเอะอะ คุยเรื่องส่วนตัว ไม่สนใจคนไข้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า ปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางจริยธรรมของ

พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เป็นปัญหาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ ขาดความกระตือรือร้นในการให้บริการ ขาดความรู้สึกรู้สึกเอื้ออาทร ปฏิบัติงานไปตามหน้าที่ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เป็นต้น

ข้อมูลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับผลกระทบจากปัญหาการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ มีดังนี้

ผลกระทบต่อตนเอง

“ ผลกระทบด้านสุขภาพ ทำให้เกิดโรคเครียดหรือป่วยทางจิต ไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เกิดปัญหาในครอบครัว ไม่เกิดการพัฒนาตนเองในวิชาชีพ ทำให้คุณภาพในการทำงานลดลง ขาดการทำงานเป็นทีม ผลกระทบด้านชื่อเสียงจากการถูกร้องเรียน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ เกิดภาวะเครียด ไม่มีความสุข อาจเจ็บป่วย นอนไม่หลับ ปวดศีรษะ เป็นโรคกระเพาะ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ขาดความก้าวหน้าในอาชีพ ไม่กระตือรือร้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ทำให้ทำงานไปวันๆ ให้หมดเวลา แต่ทำงานแบบไม่มีความสุขต่องาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ ขาดความเคารพนับถือจากคนรอบข้าง หงุดหงิด จิตใจ และร่างกายไม่พร้อมที่จะปฏิบัติงาน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ขาดความสุข ความพึงพอใจ ในการทำงาน ไร้ที่พึ่งพิงจากการขาดเพื่อน ก่อให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาด ส่งผลให้พฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นปัญหา ต่ออนาคตการทำงานและครอบครัว ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ พฤติกรรมบริการไม่เหมาะสม ถึงแม้จะเป็นคนเก่ง ทำให้ไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บริการ ผู้บังคับบัญชา ผู้รับบริการ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ถ้าเราควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ก็จะทะเลาะกับใครเรื่อย ๆ คิดว่าคนอื่นทำไม่ดี เราดี เราเก่งคนเดียว เราจะเกิดความเครียดได้ง่าย ไม่มีเพื่อนอยากคบค้า ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับผลกระทบต่อตนเองจากปัญหาการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ทำให้เกิดความเครียด หงุดหงิด ขาดความสุข ไม่กระตือรือร้นในการทำงาน ขาดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และส่งผลต่อปัญหาครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น

ผลกระทบต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ

“ ผู้รับบริการไม่พึงพอใจเกิดการฟ้องร้อง ทำให้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์วิชาชีพ/องค์กร ผู้ป่วยเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการบริการที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ ผู้รับบริการหรือผู้ป่วยได้รับบริการที่ล่าช้า ขาดการส่งต่อข้อมูล การประสานงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ เกิดข้อร้องเรียนมากขึ้น ผู้ป่วยถูกละเมิดสิทธิ ไม่ได้รับการดูแลรักษาเต็มที่ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ อาจเกิดข้อพิพาท ได้รับบริการที่ไม่พึงพอใจ ไม่เข้าใจ สัมพันธภาพไม่ดี ทำให้การรักษาโรคแย่ลง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ได้รับบริการแบบมารับบริการแล้ว แต่ไม่ได้ความประทับใจหรือความพึงพอใจกลับไปหรือบางครั้งอาจเกิดความชุ่นเคืองหรือไม่พึงพอใจก็ได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ ผู้ป่วย ผู้รับบริการเกิดความไม่ไว้วางใจ ไม่อยากมารับบริการ ไม่พึงพอใจ ไม่เชื่อมั่น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ผู้รับบริการไม่ยินดี แต่มีความจำเป็นต้องพึ่งพา อาจจะไม่ร้องเรียน หากแต่จะขาดความเอื้ออาทรและสัมพันธภาพที่ดีในอนาคต หรือหากมีทางเลือกจะไม่เลือกที่จะกลับมาใช้บริการอีก หรืออาจจะร้องเรียนพฤติกรรมบริการให้เสียประวัติแก่เจ้าหน้าที่ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ผู้ป่วยไม่พึงพอใจ ร้องเรียนพฤติกรรมบริการและไม่อยากมารับบริการ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ รู้สึกไม่เห็นใจผู้ป่วยหรือญาติ คิดว่าเป็นวัตถุสิ่งของ จะทำอะไรให้การพยาบาลอย่างไรก็ได้ ผู้ป่วยอาจจะได้รับผลข้างเคียง จากการกระทำพยาบาล ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับผลกระทบต่อผู้ป่วยจากปัญหาการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ผู้รับบริการไม่พึงพอใจในการให้บริการทำให้เกิดการฟ้องร้องหรือร้องเรียนในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพยาบาลวิชาชีพ ผู้รับบริการขาดความไม่มั่นใจและไม่ไว้วางใจในการให้บริการ หรือเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการได้รับบริการที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

ผลกระทบต่อครอบครัว

“ เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกในครอบครัว ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ครอบครัวไม่มีความสุข บุตรเป็นเด็กขาดความอบอุ่น อาจทำให้ครอบครัวแตก หย่าร้าง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ผลกระทบต่อเนื้อหากไม่ควบคุมอารมณ์ ไม่มีผลกับครอบครัว ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ จัดการกับอารมณ์ตนเองไม่ได้ ทำให้นำความเครียดกลับไป ทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ บุตรอาจจะเลียนแบบพฤติกรรม ไม่เป็นที่ปรึกษาที่ดีของบุตร บุตรไม่กล้าเข้ามาปรึกษา กลัวจะถูกตำว่า ครอบครัวไม่อบอุ่น เพื่อนบ้านไม่คบหา ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ มีภาวะเครียด อาจจะไปถึงมีการกระทบกระทั่งในครอบครัว ไม่สามารถประคับประคองครอบครัวได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ทำให้ครอบครัวเสื่อมเสียชื่อเสียง และถูกติฉินนินทา กระทบต่อลูก สามี และภรรยา ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ครอบครัวจะทะเลาะกับบ่อยๆ ไม่ไว้ใจกัน ลูกเห็นแม่ พ่อปฏิบัติไม่ดีก็จะปฏิบัติตาม
อย่าง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับผลกระทบต่อครอบครัวจากปัญหา
การขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ทำให้
ครอบครัวไม่มีความสุขจากความเครียดหรือการจัดการกับอารมณ์ตนเองไม่ได้ของพยาบาล
วิชาชีพ มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว อาจนำไปสู่ปัญหาความแตกแยกในครอบครัวได้
เป็นต้น

ผลกระทบต่อหน้าที่การงานหรือผู้ร่วมงาน

“ ขาดความก้าวหน้าในการทำงานเนื่องจากผลงานต่างๆไม่ประสบผลสำเร็จตาม
วัตถุประสงค์ ผู้ร่วมงานไม่พึงพอใจเกิดการเห็นแก่ตัว ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ขาดความรัก ความสามัคคีกัน งานไม่มีประสิทธิภาพ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ควบคุมอารมณ์ไม่ดีพอ หงุดหงิดจากปัญหา ประสานงานกับผู้อื่นได้ไม่ดีเกิดการ
ทะเลาะเบาะแว้ง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ อาจจะหงุดหงิดหรือเกิดอารมณ์ที่ไม่ดีกับผู้ร่วมงาน ทำให้ไม่มี
ความก้าวหน้าต่อหน้าที่การงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ ไม่เจริญก้าวหน้าเนื่องจากขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ ผู้ร่วมงานไม่ต้องการร่วมทีมด้วย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ทีมปฏิเสธที่จะร่วมงานด้วย ไม่มีความก้าวหน้าในการทำงานตำแหน่งหน้าที่ ขาดเครือข่าย
ในการประสานงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ทำให้ผู้ร่วมงานลำบากใจในการร่วมทำงาน บรรยากาศในการทำงานไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ไม่มีความสุข ไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ทำงานร่วมกับใครไม่ได้ อาจแบ่งพรรคแบ่งพวก สัมพันธภาพไม่ดี ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับผลกระทบต่อหน้าที่การงานหรือผู้ร่วมงานจากปัญหาการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ขาดความก้าวหน้าในการทำงาน ผู้ร่วมงานไม่พึงพอใจ ขาดความรัก ความสามัคคี บรรยากาศการทำงานไม่มีความสุข ไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน เป็นต้น

ผลกระทบต่อองค์กร/องค์กรวิชาชีพ

“ ทำให้เกิดข้อร้องเรียนหรือโดนฟ้องร้อง ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์วิชาชีพ และองค์กร ผู้รับบริการเกิดความไม่มั่นใจ ทำให้ผู้รับบริการลดลง องค์กรขาดรายได้ แต่ต้องจ่ายค่าเสียหายแทน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ สังคมแตกแยก ประองดองกันไม่ได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ อาจทำให้ชื่อเสียงขององค์กรแย่ลง องค์กรต้องแก้ภาพลักษณ์จนต้องเสียงบประมาณไปโดยไม่สมควร ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ อาจถูกข้อร้องเรียนทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงต่อองค์กรหรือวิชาชีพ หรืออาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในกรณีที่มีการเรียกร้อง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ เสื่อมเสียชื่อเสียง ภาพลักษณ์องค์กรไม่ดี ไม่มีผู้มารับบริการ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ขาดบุคลากรในการพัฒนาวิชาชีพ ด้านทักษะ ศิลปะการให้บริการเชิงวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ความคาดหวังต่อองค์กรลดลง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ทำให้องค์กรต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงและอาจถูกฟ้องร้องเรียนทางกฎหมาย หรือแพ่ง เพื่อชดเชยค่าเสียหาย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ถ้าบุคคลในองค์กรไม่รักสามัคคี ก็จะไม่มีการทำงานเป็นทีม ต่างคนต่างอยู่ คอยว่าร้ายกัน ทุกคนเก่งหมดไม่ยอมกัน การทำงานไม่มีความสุข องค์กรนั้นๆอาจล้มได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับผลกระทบต่อองค์กรหรือองค์กรวิชาชีพจากปัญหาการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ขาดความรัก สามัคคี บรรยากาศการทำงานในองค์กรไม่มีความสุข นอกจากนี้อาจทำให้องค์กรเสื่อมเสียชื่อเสียงจากการถูกร้องเรียนหรือถูกฟ้องร้องจากผู้รับบริการ ทำให้เสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์วิชาชีพและองค์กรหรืออาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในกรณีที่ถูกร้องเรียน

ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ต้องการพัฒนา มีดังนี้

ด้านความฉลาดทางอารมณ์

“ ควรมีการพัฒนาในองค์ประกอบในด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เนื่องจากการทำงานนั้นเกี่ยวข้องกับมนุษย์ที่มีความละเอียดอ่อนและมีจิตวิญญาณที่สามารถรับรู้ได้ หากมีการจัดการความฉลาดทางอารมณ์ได้ดี จะทำให้มีความสุขในการทำงานทั้งผู้ให้และผู้รับ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ควรสร้างจิตสำนึกเรื่องการใช้ความสุขจากการให้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ อันดับแรก ต้องตระหนักในตนเองก่อน และอันดับสองคือ จัดการกับอารมณ์ตนเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ การตระหนักรู้ในตนเอง และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ การสร้าง Empowerment ให้ตนเอง ให้คิดว่าเราสามารถทำได้ภายใต้กฎระเบียบในสังคม ให้คิดบวกตลอดเวลา ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ การสร้างแรงจูงใจในตนเอง ที่จะทำงานได้อย่างมีความสุข อย่างมีสติ ด้วยความหวังดี กับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วย ผู้รับบริการ เพื่อนร่วมงาน ด้วยการให้เกียรติ จริงใจ มีความมั่นคงในอารมณ์ และรู้จักการให้อภัย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ การรับรู้ต่อตนเองก่อน แล้วสามารถจัดการกับอารมณ์ตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น การมีสัมพันธภาพต่อผู้อื่น และสร้างแรงจูงใจในตนเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น การสร้างแรงจูงใจในตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ควรประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น และการมีแรงจูงใจในตนเองหรือการ empowerment ให้ตนเองด้วยการคิดบวก เป็นต้น

ด้านความฉลาดทางจริยธรรม

“ ควรมีการพัฒนาในองค์ประกอบความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจและการให้เกียรติผู้อื่น ซึ่งในองค์ประกอบดังกล่าว มีความสำคัญและเชื่อมโยงในการทำงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและเกิดการดำเนินงานเป็นทีมที่มีคุณภาพ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ พรหมวิหารสี่ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ต้องมีความเอื้ออาทรอันดับแรกและเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ความเชื่ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ และการเคารพให้เกียรติ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ การสร้างบุคคลตัวอย่าง ยกย่องคนดีในสังคม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ การรู้จักเคารพให้เกียรติ เอาใจเขามาใส่ใจเรา นำคุณธรรมมาใช้ในการทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความสม่ำเสมอ มีความปรารถนาดี ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเอง และผู้อื่น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การให้เกียรติ เชื่ออาทรและเห็นอกเห็นใจ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่ออาทร ความเชื่อถือไว้วางใจ และการเคารพให้เกียรติ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาล เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรมควรประกอบด้วย ความเชื่ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจ และการเคารพให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน การนำคุณธรรมมาใช้ในการทำงาน เช่น พรหมวิหารสี่ เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

รูปแบบการเรียนรู้	เรียงตามลำดับความสำคัญผู้ให้							
	ข้อมูล							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8
การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือ	4	4	5	4	6	1	3	2
การเรียนรู้จากการฟังบรรยายจากวิทยากร	5	5	4	3	5	5	5	5
การเรียนรู้จากตัวแบบทางสังคมหรือบุคคลตัวอย่าง	3	1	3	5	3	3	4	1
การเรียนรู้จากการเสวนากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์	1	2	2	1	1	4	1	4
การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง	2	3	1	2	2	2	2	3

จากตารางที่ 4.7 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารการพยาบาล พบว่าผู้บริหารการพยาบาลส่วนมากจำนวน 4 คนจาก 8 คนเห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การเรียนรู้จากการเสวนากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รองลงมาคือการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองและการเรียนรู้จากตัวแบบทางสังคมหรือบุคคลตัวอย่างตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ควรประกอบด้วย

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้	ผู้ให้ข้อมูล							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8
บรรยากาศการเรียนรู้	×	×	×	×	×	×	×	×
ประสบการณ์ของผู้เรียน	×	×	×	×	×	×	×	×
การสะท้อนความคิด	×	×	×	×	×	×	×	×
การเสวนา	×	×	×	×	×	×	×	×
กระบวนการกลุ่ม	×	×	×	×	×	×	×	×
แรงจูงใจ		×	×	×	×	×	×	×

จากตารางที่ 4.8 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารการพยาบาลส่วนมากจำนวน 8 คน มีความเห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ควรประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ คือ บรรยากาศการเรียนรู้ ประสบการณ์ของผู้เรียน การสะท้อนความคิด การเสวนา กระบวนการกลุ่ม และจำนวน 7 คนใน 8 คนเห็นว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบด้านแรงจูงใจ

ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีดังนี้

“ ควรใช้เวลาประมาณ 4-5 ชั่วโมง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ประมาณ 5 วัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ คิดว่า ประมาณ 2-3 ชั่วโมง/ครั้ง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ แต่ละครั้งไม่เกิน 2 ชั่วโมง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ บอกไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ประมาณ 1 สัปดาห์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ควรจัดประมาณ 4-5 ครั้งๆละ 2-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ต่อเนื่องไป 4-5 สัปดาห์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ประมาณ 3 วัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลจากความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลวิชาชีพในเรื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นว่าระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมควรเป็นระยะเวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง/ครั้ง โดยจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 4-5 สัปดาห์หรือประมาณ 1 เดือนต่อเนื่องกันไป

ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีดังนี้

“ ช่วงเวลา 8.30 – 12.00 น.”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ เวรเช้า ช่วง 13.00 – 16.00 น. ทุกวันพุธ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ เวลา 8.00 – 16.00 น. ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ไม่ติดภาระกิจใดๆ เต็มวันไปเลย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ เวลาหลังเลิกงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ เวลา 12.00 – 16.00 น.”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ กิจกรรมทั้งวัน เข้าถึงป้าย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ควรเป็นวันหยุด เสาร์- อาทิตย์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลจากความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลในเรื่องของเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ พบว่า หัวหน้าพยาบาลส่วนใหญ่เห็นว่า ช่วงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมควรเป็นช่วงบ่ายในแต่ละวัน หลังเลิกงานหรือวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ เป็นต้น

ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับความความสม่ำเสมอหรือความต่อเนื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมถาวร มีดังนี้

“ ทุกอาทิตย์ ภายใน 1 เดือน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ สัปดาห์ละ 1 วัน ทำติดต่อกัน 5 สัปดาห์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ทุกวันติดต่อกัน ประมาณ 10 ครั้งขึ้นไป ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในระยะแรก หลังจากนั้นจึงห่างออก ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ บอกไม่ได้แต่ควรมีไปเรื่อยๆจนเห็นความเปลี่ยนแปลง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ทำต่อเนื่องทุกวัน ประมาณ 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นมีการติดตามเป็นระยะๆ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ทุกสัปดาห์ๆละครั้ง 4-6 สัปดาห์ต่อเนื่อง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ทุก 4-6 เดือน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลจากความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับความความสม่ำเสมอหรือความต่อเนื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมถาวร สรุปได้ว่า หัวหน้าพยาบาลส่วนใหญ่เห็นว่าความสม่ำเสมอหรือความต่อเนื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ พบว่า ควรจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้งติดต่อกัน 4-6 สัปดาห์ และทำต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ มีการติดตามเป็นระยะๆ จนเห็นความเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

สรุปความคิดเห็นเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์หัวหน้าพยาบาลวิชาชีพ มีดังนี้

1. การจัดกิจกรรมที่สำคัญที่สุด คือ การกระตุ้นให้พัฒนาจากตัวบุคคลแต่ละคนก่อน
2. ควรปลูกฝังจิตใต้สำนึกให้เกิดในตัวบุคคล เรื่อง ให้มีความเชื่ออาทร, เห็นอกเห็นใจ, ความมีเหตุผล นำไปสู่การกระทำที่ดีๆ
3. ควรจัดหาเวทียุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดกิจกรรมดังกล่าว เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้พยาบาลมีกลุ่ม/ชมรม พบปะแลกเปลี่ยนค้นหา แก้ไข ปัญหาต่างๆ ทั้งเป็นแต่ไม่เป็นทางการ
4. นำปัญหา อุปสรรคในการทำงานมาตั้งเป็นประเด็นคำถาม หรือจะเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิต เพื่อเรียนรู้ แลกเปลี่ยนแต่ละประสบการณ์แต่ละช่วงวัย วัน เวลา
5. การเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ คิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ ควรมีการกระทำแบบนี้ซ้ำๆ ให้เห็นบ่อยๆ (ตัวอย่างที่ดี) การกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี การสนับสนุน และเห็นความสำคัญจากผู้บริหาร อาจจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้
6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมควรอยู่ในช่วงลาหรือวันหยุดหรือไม่ต้องปฏิบัติงานเพื่อจะทำกลุ่มอย่างมีสมาธิ ควรเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องและมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง
7. หัวหน้างานต้องจัดตารางเวร เอื้อต่อผู้เข้าร่วมการอบรมวันที่อบรมแล้วไม่ควรเร่งรีบจะขึ้นเวรอีก จะทำให้ไม่มีสมาธิ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของหัวหน้าพยาบาลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ บรรยากาศการเรียนรู้ ประสบการณ์ผู้เรียน การสะท้อนความคิด การเสวนา กระบวนการกลุ่ม และแรงจูงใจ โดยมีขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะวงจรการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มต้นจากการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ และการปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย โดยกำหนดขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ ที่เริ่มต้นจากขั้นตอนที่ 1 ไปจนถึงขั้นตอนที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยการปฏิบัติและซ้ำๆตามสูตรของการสร้างนิสัยภายใน 21 วัน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดีของผู้เรียนซึ่งเป็นกระบวนการในขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ และขั้นตอนการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ

1. บรรยากาศการเรียนรู้
2. ประสบการณ์ผู้เรียน
3. การสะท้อนความคิด
4. การเสวนา
5. กระบวนการกลุ่ม
6. แรงจูงใจ

โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะวงจรการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

- ขั้นตอนที่ 2 การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า
- ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง
- ขั้นตอนที่ 4 การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ขั้นตอนที่ 5 การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่
- ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง
- ขั้นตอนที่ 7 การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้
- ขั้นตอนที่ 8 การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย

ผลการตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาผลการประเมินโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มาใช้ในการวิเคราะห์ และกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบไม่น้อยกว่า 0.50 จึงถือว่ารูปแบบการเรียนรู้นั้นมีความสอดคล้องเหมาะสม ซึ่งปรากฏผลการตรวจสอบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ก)

รายการประเมิน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
1. หลักการของรูปแบบ	0.80
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	0.80
3. กระบวนการของรูปแบบ	0.80
4. การประเมินผลของรูปแบบ	0.80
ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ	0.80

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่ารูปแบบเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องและความเหมาะสมทั้งด้านหลักการ วัตถุประสงค์

กระบวนการและการประเมินผล โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.8 และได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและเพิ่มเติมรายละเอียดในการจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายมากขึ้นตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองจริง

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนาขึ้น

การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพนี้ ผู้วิจัยได้วัดผลการเรียนรู้จากรูปแบบเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม เปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนรู้ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผลที่ได้จากการเรียนรู้หลังเข้ากลุ่มในแต่ละครั้งของกลุ่มทดลอง 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานตนเองของกลุ่มทดลอง 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผลที่ได้จากการเรียนรู้หลังเข้าร่วมกลุ่ม และแบบรายงานตนเองของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน ข้อมูลจากแบบประเมินผลความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้นำผลของการตอบแบบสอบถามทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมาย ดังนี้

สรุปผลการศึกษาระเมินผลความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกลุ่มทดลองรูปแบบการเรียนรู้

ตารางที่ 4.10 ข้อมูลจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มทดลอง	20	50.00
กลุ่มควบคุม	20	50.00
รวม	40	100.00

จากตารางที่ 4.10 แสดงข้อมูลจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และกลุ่มควบคุมจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	–	–
หญิง	20	100.00
รวม	20	100.00
อายุระหว่าง (ปี)		
25-30	6	30.00
31-35	4	20.00
36-40	7	35.00
41-45	2	10.00
46-50	1	5.00
รวม	20	100.00
สถานภาพ		
โสด	8	40.00
สมรส	10	50.00
หย่า/แยกกันอยู่	2	10.00
รวม	20	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	20	100.00
ปริญญาโท	–	–
ปริญญาเอก	–	–
รวม	20	100.00
จำนวนบุคคลในครอบครัวรวมทั้งท่าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
(คน)		
1	1	5.00
3	7	35.00

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง (ต่อ)

กลุ่มทดลอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	5	25.00
5 คนขึ้นไป	7	35.00
รวม	20	100.00
ประสบการณ์การทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพ(ปี)		
1-5	3	15.00
6-10	3	15.00
11-15	4	20.00
16-20	7	35.00
20 ปีขึ้นไป	3	15.00
รวม	20	100.00

จากตารางที่ 4.11 แสดงข้อมูลอายุของกลุ่มทดลองมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 36-40 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 25-30 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 อายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และอายุระหว่าง 46-50 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ สถานภาพของกลุ่มทดลอง มากที่สุดคือ สมรส จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ โสด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และหย่า/แยกกันอยู่ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ ระดับการศึกษาของกลุ่มทดลอง มีระดับการศึกษาเท่ากันคือ ระดับปริญญาตรี ทั้งหมด 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบุคคลในครอบครัวรวมทั้งผู้ทดลองมากที่สุดคือ มีจำนวนบุคคลในครอบครัวรวมทั้งผู้ทดลองรวม 3 คน และ 5 คนขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาคือ มีจำนวนบุคคลในครอบครัวรวมทั้งผู้ทดลองรวม 4 คน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และมีจำนวนบุคคลในครอบครัวรวมทั้งผู้ทดลองรวม 1 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ และประสบการณ์การทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพ มากที่สุดคือ มีประสบการณ์ 16-20 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ 11-15 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และมีประสบการณ์ 1-5 ปี /6-10 ปี และ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ตามลำดับ

**ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ
พยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเรียนรู้ (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม)**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมทั้งโดยรวมและแยกรายด้าน มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบรายด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม
ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่ม	EQ						MQ					
	Pretest		Posttest		t	P-value	Pretest		Posttest		t	P-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.			\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
กลุ่มทดลอง	4.03	0.67	4.58	0.75	6.273	.021*	3.75	0.58	4.44	0.65	11.043	.001*
กลุ่มควบคุม	4.14	0.55	4.14	0.67	1.049	.840	3.66	0.65	3.88	0.76	0.679	.236

* p < .05

จากตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบรายด้านความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ด้านความฉลาดทางอารมณ์ก่อนการทดลอง พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพไม่แตกต่างกัน (P-value = .0840) และด้านความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไม่แตกต่างกัน (P-value = .236) เช่นเดียวกัน

แต่หลังการทดลอง พบว่า พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (P-value = .021) และมีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (P-value = .001) เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.13 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่ม	Pretest		Posttest		t	P-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
กลุ่มทดลอง	3.89	0.78	4.51	0.84	9.114	.000*
กลุ่มควบคุม	3.90	0.59	4.01	0.76	0.218	.143

* $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวม ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน ($P\text{-value} = .143$) ส่วนการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} = .000$)

ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง

กลุ่ม	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	P-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
Pretest	3.89	0.78	3.90	0.59	1.093	.288
Posttest	4.51	0.84	4.01	0.76	12.946	.000*

* $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ($P\text{-value} = .288$) แต่หลังการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} = .000$)

ตารางที่ 4.15 แสดงร้อยละของผลการประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง

กิจกรรมการฝึกฝนปฏิบัติ (N=20)	ร้อยละ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบ้าง	น้อยครั้ง	ไม่ได้ทำ
1.การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย					
การฝึกสมาธิ		13	4	3	
การฝึกโยคะ		6	10	4	
การเดินรำเกาซิกิ		11	8	1	
การผ่อนคลายเพื่อให้เกิดภวังค์การรับรู้ด้วยเสียงเพลง		6	9	5	
2.การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน	8	7	5		
3.การวิเคราะห์ตนเอง	4	15	1		
4.การสะท้อนความคิดหรือพิจารณาอย่างใคร่ครวญ	10	6	4		
5.การเสวนาอย่างมีเหตุผลกับเพื่อน	9	5	6		
6.การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง	4	5	9	2	
7.การสร้างแรงจูงใจของตนเองในการนำไปใช้		8	10	2	
8.การฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นนิสัย		9	5	6	

- ทุกครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติทุกวัน 21 วัน
 บ่อยครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติประมาณ 15 -20 วัน
 ทำบ้าง หมายถึง ท่านปฏิบัติประมาณ 8 -14 วัน
 น้อยครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติประมาณ 1 - 7 วัน
 ไม่ได้ทำเลย หมายถึง ท่านไม่ได้ปฏิบัติเลย

จากตารางที่ 4.15 แสดงร้อยละของผลการประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง พบว่า ในขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย กลุ่มทดลองส่วนมากเลือกวิธีการฝึกสมาธิบ่อยครั้งมากที่สุด จำนวน 13 คน รองลงมาเป็นการเดินรำเกาซิกิ จำนวน 11 คนและการฝึกโยคะและการผ่อนคลายเพื่อให้เกิดภวังค์การรับรู้ด้วยเสียงเพลง

จำนวนเท่ากัน จำนวน 6 คน ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนของกลุ่มทดลอง
ประเมินตนเองว่าทำทุกครั้ง เป็นจำนวนมากที่สุด 8 คน ขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองทำกิจกรรมนี้
บ่อยครั้ง เป็นจำนวนมากที่สุด 15 คน ขั้นตอนการสะท้อนความคิดหรือพิจารณาอย่างใคร่ครวญ
ทำทุกครั้ง เป็นจำนวนมากที่สุด 10 คน ขั้นตอนการเสวนาอย่างมีเหตุผลกับเพื่อนทำบ่อยครั้ง เป็น
จำนวนมากที่สุด 9 คน ขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองมีการประเมินตนเองว่าทำบ้าง
เป็นจำนวนมากที่สุด 9 คน ขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจของตนเองในการนำไปใช้มีการประเมิน
ตนเองว่าทำบ้าง เป็นจำนวนมากที่สุด 10 คน และขั้นตอนการฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นนิสัย
นั้นทำบ่อยครั้ง เป็นจำนวนมากที่สุด 9 คน

**ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบหลังการทดลองใช้รูปแบบการ
เรียนรู้ในระบบโรงเรียนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง
จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ**

ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ความพึงพอใจโดยรวมในการใช้รูปแบบการเรียนรู้

ข้อความ	\bar{x}	ความคิดเห็น
1. ท่านทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้	4.45	มาก
2. ท่านสามารถสรุปประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้	4.70	มากที่สุด
3. ท่านมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	4.50	มากที่สุด
4. ท่านมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของท่านในกลุ่ม	4.35	มาก
5. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.60	มากที่สุด
6. ประสบการณ์ของเพื่อนในกลุ่มมีความเหมาะสมและสอดคล้อง	4.65	มากที่สุด
7. ความร่วมมือภายในกลุ่มมีความเหมาะสม	4.35	มาก
8. สถานที่จัดมีความเหมาะสม	4.40	มาก
9. ความเหมาะสมของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	4.75	มากที่สุด
10. ระยะเวลามีความเหมาะสม	3.95	มากที่สุด
รวม	4.47	มาก

จากตารางที่ 4.16 แสดงระดับผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมมีความคิดเห็นระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.47 และมีระดับความคิดเห็นตามลำดับดังนี้ (1) ความเหมาะสมของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีระดับค่าเฉลี่ย 4.75 (2) สามารถสรุปประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้ มีระดับค่าเฉลี่ย 4.70 (3) ประสบการณ์ของเพื่อนในกลุ่มมีความเหมาะสมและสอดคล้อง มีระดับค่าเฉลี่ย 4.65 (4) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้มีความเหมาะสม มีระดับค่าเฉลี่ย 4.60 (5) มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีระดับค่าเฉลี่ย 4.50 (6) ทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้ มีระดับค่าเฉลี่ย 4.45 (7) สถานที่จัดมีความเหมาะสม มีระดับค่าเฉลี่ย 4.40 (8) มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของท่านในกลุ่ม และความร่วมมือนอกกลุ่มมีความเหมาะสม มีระดับค่าเฉลี่ย 4.35 และ (9) ระยะเวลาที่มีความเหมาะสม มีระดับค่าเฉลี่ย 3.95 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 ระดับผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้

ข้อความ	\bar{x}	ความคิดเห็น
ขั้นตอนการเรียนรู้		
11. ขั้นตอนการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ มีความเหมาะสม	4.60	มากที่สุด
12. ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความเหมาะสม	4.60	มากที่สุด
13. ขั้นตอนการการศึกษาวิเคราะห์ตนเองมีความเหมาะสม	4.30	มาก
14. ขั้นตอนการการเปิดใจสะท้อนความคิดมีความเหมาะสม	4.70	มากที่สุด
15. ขั้นตอนการเสวนากลุ่มมีความเหมาะสม	4.60	มากที่สุด
16. ขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง มีความเหมาะสม	4.60	มากที่สุด
17. ขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ มีความเหมาะสม	4.60	มากที่สุด
18. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ไปปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัยได้	4.80	มากที่สุด
19. ท่านมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้	4.85	มากที่สุด
20. ท่านคิดว่า ท่านจะนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้	4.90	มากที่สุด
รวม	4.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.17 แสดงระดับผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในขั้นตอนของรูปแบบหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพในเรื่องขั้นตอนการเรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นตามลำดับดังนี้ (1) ท่านคิดว่า ท่านจะนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ มีระดับค่าเฉลี่ย 4.90 (2) ท่านมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ มีระดับค่าเฉลี่ย 4.85 (3) ท่านคิดว่าท่านสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ไปปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัยได้ มีระดับค่าเฉลี่ย 4.80 (4) ขั้นตอนการการเปิดใจสะท้อนความคิดมีความเหมาะสม มีระดับค่าเฉลี่ย 4.70 (5) ขั้นตอนการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ มีความเหมาะสม / ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความเหมาะสม / ขั้นตอนการเสวนากลุ่มมีความเหมาะสม / ขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง มีความเหมาะสม และขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ มีความเหมาะสม มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.60 และ (6) ขั้นตอนการการศึกษวิเคราะห์ตนเองมีความเหมาะสม มีระดับค่าเฉลี่ย 4.30 ตามลำดับ

ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับหลังการเรียนรู้

ผู้วิจัย ได้รวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมนั้น เนื่องจากไม่ได้มีการจัดกระทำ ไม่ได้มีการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น จึงไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและนำเสนอข้อคิดเห็นของกลุ่มทดลอง ดังนี้

ด้านความฉลาดทางอารมณ์

“ ได้ความมีสติมากขึ้น ทำให้นึกถึงใจเขาใจเรา ทำให้เรามีมุมมองที่ท้าทาย ในการที่จะจัดการกับอารมณ์ในแต่ละสถานการณ์ที่เราเจอหรือบุคคลอื่นเจอ แล้วกลับมาคิด มาถ้าเป็นเราจะทำอย่างไรเพื่อให้เรา OK และเขา OK ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ทำให้เรารู้จักอารมณ์ตัวเองมากขึ้น รู้จักการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ทำให้เรารู้ว่าการที่เราไปอบรม เกี่ยวกับพฤติกรรมบริการมาสามารถใช้ได้จริง ไม่เสียเวลา ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ถ้าเราโกรธอยู่ เราควรเบี่ยงเบนกิจกรรมอื่น จะทำให้สถานการณ์จากร้ายกลายเป็นดีจากการอบรม ยิ่งเข้าใจว่าคนเราไม่เหมือนกันหนักนิด เบาหน่อย ควรยกยให้กันได้ กิจกรรมสอนให้เข้าใจตัวเรามากขึ้น ไม่มองด้านเดียว สอนให้เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น Positive thinking จะทำให้ทุก

อย่างคู่มือ จะทำอะไรทุกอย่าง ควรตระหนักไว้ในตนเอง ว่าเราเป็นใคร ทำอะไรอยู่ มันถูกหรือผิด
อย่างไร ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ สามารถประเมินอารมณ์ของตัวเองได้ดีขึ้น หาสาเหตุวิธีการจัดการกับอารมณ์ของตัวเอง
ได้มากขึ้น วิเคราะห์อารมณ์ของตัวเองกับสถานการณ์ต่างๆได้ดีขึ้น นำไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
ดีขึ้น และสามารถเข้าใจถ้าอารมณ์ของผู้ร่วมงานได้ เมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ ปรับตัวเองได้ดี ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ การจัดการกับความโกรธ โมโห หงุดหงิด ตอนแรกเราได้จากการวางความโกรธไว้ก่อน
และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการให้การดูแลผู้ป่วยไปก่อน จากนั้นใช้การสอบถามรายละเอียด
การวางแผนการดูแลผู้ป่วยCaseนี้อย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน ใช้การสอบถามเหตุผลในพฤติกรรมเหตุผลใน
พฤติกรรมนั้น และคิดตามหลัก I am OK you are OK ได้รู้ว่าจริงๆ แล้วตัวเอง เป็นคนนิสัย
อย่างไร ควรแก้และปรับปรุงนิสัยตรงไหน เพื่อใช้สถานการณ์หรือสิ่งที่เราเจอ O.K กว่าเดิมทำให้
เราใช้ย้อนกลับมามองตัวเอง เมื่อเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ สะท้อนให้เห็นปัญหาจากการทำงานที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเรื่องการขัดแย้งกับทีมผู้ให้บริการ
ด้วยกัน หรือกับผู้ป่วย เมื่อเกิดปัญหาแล้วได้ทบทวนกระบวนการที่เกิดขึ้น ได้วิเคราะห์และแก้ไข มี
แนวทางการนำไปใช้เพื่อลดข้อขัดแย้ง ได้เข้าใจตนเอง และเข้าใจในความแตกต่างของบุคคลอีก
ด้วย ได้รู้จักตัวตน และอารมณ์ของตนเอง ได้รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์ของตนเองในการนำไปใช้
ในชีวิตประจำวันทั้งในด้านการทำงานและครอบครัว ได้แลกเปลี่ยนความคิด และได้มีโอกาสเสนอ
ความคิดเห็นของตนเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“ ได้เรียนรู้วิธีการจัดการอารมณ์โกรธของตัวเอง โดยระงับไว้แล้วปฏิบัติหน้าที่ให้เรียบร้อยก่อน
แล้วจึงนำปัญหานั้นมาสืบค้นโดยอารมณ์โกรธนั้น ทะเลาะลงแล้วด้วย ระยะเวลาที่ผ่านมาได้หยุดคิด
ได้ทบทวน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ ได้ทราบการจัดการอารมณ์ตนเอง ได้พินิจพิจารณาเหตุการ์ณและประเมินว่าเรามี
วิธีการจัดการอย่างไร เกิดความเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เราเคยประสบหรือไม่ ได้พบปะ พูดคุย
กันในหมู่พยาบาล ได้เรียนรู้บุคลิกและรู้จักพยาบาลด้วยกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10

“ การรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกเวลาเมื่อเกิดเหตุการณ์ แล้วเราจะบริหารจัดการอารมณ์นั้น โดยใช้ อะไรมาจัดการกับอารมณ์นั้น เช่น โภจร ก็ใช้แต่ละคนอ่านจิตใจกัน ได้เรียนรู้การจินตนาการ การทำอะไรให้สำเร็จต้องใช้เวลาฝึกบ่อยๆ ต้องใช้เวลาค่อยเป็นไปจะทำอย่างไรให้เราไม่โกรธไม่เกลียด ฝึกจิตสมาธิรู้อารมณ์ตนเอง แล้วรู้สึกดีขึ้น ขึ้นต่อไปจะให้อภัย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจภาวะจิตใจของคนที่แสดงออกทางอารมณ์ที่บางครั้งไม่ ต้องการให้เกิดอารมณ์แบบนี้และอยากแก้ไข มีเป้าหมายในชีวิตเพื่อความหวังความฝันจะได้ สำเร็จและเป็นดังหวัง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“ ทำให้ได้ทราบว่า การจะทำอะไรให้สำเร็จได้เราต้องมีแรงบันดาลใจ และก็มากพอโดยไม่ ต้องแคร์ว่าใครจะว่าอย่างไร แรงบันดาลใจก็เหมือนเป็นตัวรับ เพื่อให้เราประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว มีแรงบันดาลใจให้มุ่งมั่นกับเป้าหมายที่ตั้งใจมากขึ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

“ ได้มีการตั้งเป้าหมาย การวางแผนงาน การมีระเบียบวินัย มีมุมมองใหม่ๆ ให้เราได้ เรียนรู้ มีการฝึกการสะท้อนความคิดผู้อื่นและตัวเอง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“ มีการตั้งเป้าหมายในชีวิต มีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ การที่จะทำ อะไรให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องมีการวางแผน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13

“ ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็งมากขึ้น มีสติในการทำงาน การทำงานต้องทำให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิเคราะห์ความต้องการของตนเองได้มากขึ้น เป้าหมายในชีวิตที่แน่นอน จะ ประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ทุกคนต้องมี “เป้าหมาย” ก่อนอาจจะตั้งสูงกว่าความเป็นจริงก็ได้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

“ ได้ทบทวนตนเองจากกลุ่ม ได้เห็นชีวิตและแง่มุมมากขึ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15

“ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมองของการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากผู้มีประสบการณ์ การตั้งเป้าหมายในการที่จะทำอะไรในประสบผลสำเร็จ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ แรงบันดาลใจในการตั้งเป้าหมาย และทำให้สำเร็จ เต็มไฟให้ชีวิต สร้างกำลังใจให้ตนเองเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้อื่น เพื่อปรับใช้กับตนเอง การรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น มองโลกในแง่บวก การให้อภัยให้โอกาสการยอมรับเขาในสิ่งที่เขาเป็นเพราะความสงสาร ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“ ได้แนวคิดหลายๆอย่างที่เรายังคิดไม่ถึง ที่เราสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อปรับปรุงตัวเราเอง รู้จักการให้มากกว่าผู้รับ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“ ทำให้เข้าใจตนเองและเข้าใจคนอื่นมากขึ้น เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ทำให้มีการละวางเรื่องต่างๆ ที่เข้ามากระทบได้มากขึ้น แนวคิดในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากความคิดเดิมด้านลบ คิดว่าอภัยทาน มุมมองชีวิตที่แตกต่างความน่าสงสาร ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13

“ ได้เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้รับทราบข้อมูลและแนวทางหลาย , วิธีในการแก้ปัญหา ได้แนวคิดในการปล่อยวางไม่ยึดติด และการให้อภัย ได้ความเข้าใจ ผู้อื่น และเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้พบว่าวิธีที่แก้ปัญหาที่ดีที่สุด คือ เริ่มจากตัวเราเองก่อน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“ การพูดให้กำลังใจ และความเอื้ออาทร ได้เข้าใจในวิธีการพูด ได้นำประสบการณ์เดิมมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เจอในชีวิตจริง และมีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นดังกล่าว และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

“ การรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกเวลาเมื่อเกิดเหตุการณ์ แล้วเราจะบริหารจัดการอารมณ์นั้น โดยใช้อะไรมาจัดการกับอารมณ์นั้น เช่น โกรธ ก็ใช้แต่ละคนอ่านจิตใจกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ ได้รู้เรื่องการรับรู้อารมณ์ตนเองและผู้อื่น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“ เรียนรู้ให้ตนเองประเมินและรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ได้เล่าประสบการณ์ และได้แนวคิดนอกกลุ่ม ได้ประเมินการณ์ด้านอารมณ์การรับรู้ การปลดปล่อยความคิด ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

“ ทำให้เรารู้ว่าทุกวันนี้ เราปฏิบัติตัวและมีแนวความคิดเป็นแบบใด ตามสัตว์ชนิดต่างๆที่เราใช้อยู่ (เต่า, ลูทหมี, สุนัขจิ้งจอก, นกฮูก) ทำให้เราตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้เรารู้ว่าทุกวันนี้เราเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือยัง ได้รับสิ่งดีๆ และสามารถนำไปใช้ได้ มีข้อคิดดีๆ ทุกคนเลย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“ Positive thinking ทบทวนเหตุการณ์ เพื่อหาสาเหตุของปัญหาอย่างมีเหตุผล + สติปรับความคิด + พฤติกรรมตนเอง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง การให้อภัย เป็นทานอันสูงสุด ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

จากข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่ได้รับหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีความเข้าใจตนเองจากการทบทวนตนเอง ตระหนักตัวเองมากขึ้น สามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น สามารถจัดการหรือเข้าใจวิธีการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีแรงจูงใจและแรงบันดาลใจในการตั้งเป้าหมายในชีวิต มองโลกในด้านบวกมากขึ้น

ความคิดเห็นของกลุ่มทดลองหลังเข้ากลุ่มเรียนรู้

ด้านความฉลาดทางจริยธรรม

“ เอื้ออาทร ใส่ใจผู้ป่วย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การให้เกียรติเคารพสิทธิของผู้อื่น การสร้างความไว้วางใจ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รับรู้ความรู้สึกผู้อื่น ความเอื้ออาทร ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ให้รับรู้ความรู้สึก ความคิดเห็นของผู้อื่น ได้รับการเรียนรู้ การเข้าใจคนอื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้แชร์ความคิดเห็นต่างๆ กับในเรื่องราวที่เป็นจริง ได้เห็นความคิดในส่วนที่ตัวเองคิดไว้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“ เรียนรู้การนำ MQ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งคิดว่าเราทำอยู่แล้ว แต่ยังไม่ครอบคลุม และยังมีทักษะในการสื่อสาร, ประสบการณ์น้อย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ ได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยวิธีละมุนละม่อม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“ สามารถนำกลับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น สามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานได้เป็นอย่างดี เรียนรู้เรื่องการเข้าใจคนอื่นให้มากขึ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13

“ มุมมองของความคิดของคนอื่นที่ควรจะได้รับฟัง พื้นฐานของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ดังนั้นกระบวนการคิดการตัดสินใจ การตัดสินใจ การกระทำย่อมแตกต่างกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

“ ทำทุกอย่างควรเอาใจเขามาใส่ใจเรา และควรมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดและทำอย่าง Positive ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15

“ การได้รู้จักมองและฟังผู้อื่นได้มากขึ้น และคิดในทางที่บวกจะทำให้เรามีความสุข การตระหนักคิดมากขึ้นใน การนำมาใช้ปรับตัวเองได้คิดบวกมากขึ้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การปรับเปลี่ยนอารมณ์เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“ การเปลี่ยนนิสัยอารมณ์คนอื่นยาก เปลี่ยนตัวเราเองง่ายกว่า แนวทางในการแก้ไข ปัญหา แก้ไขสถานการณ์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสม ได้ทราบแนวคิดคนอื่นในการมองปัญหา ปัญหาเดียวกัน ซึ่งทำให้เข้าใจความคิดผู้อื่นว่ามีมุมมองความคิดที่ต่างกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“ รู้จักรับฟังผู้อื่นได้มากขึ้น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เห็นอกเห็นใจผู้อื่น คิดบวกและให้อภัย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

จากข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมที่ได้รับหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ สรุปได้ว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่รู้จักรับฟังผู้อื่นมากขึ้นทำให้เข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น เกิดความเอื้ออาทรใส่ใจผู้ปวยมากขึ้น การให้เกียรติเคารพสิทธิของผู้อื่น และการสร้างความไว้วางใจ สามารถนำไปใช้ในชีวิตการทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ผู้วิจัย ขอนำเสนอกรณีศึกษาจากกลุ่มทดลองหลังจากที่ได้รับการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมตามที่กำหนด ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่เห็นผลเป็นรูปธรรม คือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น แสดงถึงความเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลอง ดังนี้

กรณีของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองท่านหนึ่ง อายุประมาณ 35 ปีขึ้นไป ประสบการณ์การทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพมาประมาณมากกว่า 10 ปี สถานภาพสมรสหย่า และมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู ทำงานอยู่ในแผนกผู้ป่วยใน ผู้วิจัยขออนุญาตใช้ชื่อนามสมมติว่า คุณ ป. ซึ่งคุณป.เป็นผู้ที่อาสาสมัครเข้ามาเป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้สมัครเข้ามาเป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งคุณ ป.จะเป็นผู้ที่มาเข้ากลุ่มเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และในบางครั้งผู้วิจัยก็จะให้คุณ ป.เป็นผู้ดำเนินการทำโยคะให้กับกลุ่มเรียนรู้ คุณ ป.ได้มีโอกาสแบ่งปันประสบการณ์ในด้านต่างๆที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ผู้วิจัย ได้มอบหมายให้แสดงความคิดเห็นในแต่ละครั้งตามหัวข้อที่กำหนด คุณป.ได้เล่าถึง ประสบการณ์ที่ตนเองคิดว่าเป็นปัญหาในการทำงาน โดยมีปัญหาความขัดแย้งกับผู้ร่วมงานในแผนกอื่นที่ต้องมีการรับส่งเวรกันอยู่เป็นประจำ จนมีการร้องเรียนไปยังระดับผู้บริหาร ซึ่งนอกจากคุณป.จะมีปัญหาความขัดแย้งกับผู้ร่วมงานที่เป็นวิชาชีพเดียวกันแล้ว คุณป.มักถูกร้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องการพูดจากับผู้ป่วยที่มาใช้บริการ รวมถึงเรื่องของการทำธุระส่วนตัวในเวลาปฏิบัติงาน และเคยได้รับการลงโทษโดยการว่ากล่าวตักเตือนและถูกย้ายแผนกมาแล้ว (ข้อมูลจากผู้บริหาร) ในขั้นตอนการแบ่งปันประสบการณ์ที่มีคุณค่า คุณป.เลือกที่จะเล่าประสบการณ์ของตนเองที่เป็นปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงาน และในขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเอง คุณป.ได้บอกให้เพื่อนๆทราบถึงลักษณะนิสัยของคุณ ป.ว่าเป็นคนอย่างไร นิสัยด้านดีและด้านลบของตนเอง และได้สะท้อนความรู้สึกจากกรณีปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานคนดังกล่าวว่าเป็นเพราะคุณ ป.ไม่ชอบที่เพื่อนร่วมงานคนนี้ พูดจาไม่ดีเวลาส่งเวรผู้ป่วย และเป็นแบบนี้บ่อยครั้ง ซึ่งทุกครั้งเวลาที่เพื่อนคนนี้โทรศัพท์ขึ้นมาเพื่อส่งเวร เพื่อให้รับผู้ป่วยขึ้นเตียงหรือหอบุคลากร และต้องตามขึ้นมาส่งผู้ป่วยด้วยตนเองที่แผนกนี้ คุณป.จะต้องไปดูอาการผู้ป่วย และจะต้องเผชิญหน้ากัน ก็จะมีการพูดจากระทบกระทั่งกันบ่อยครั้ง และจะรู้สึกไม่ดีเวลาที่ต้องเจอหน้ากัน หลังจากที่คุณป.ได้สะท้อนความคิดที่ได้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกไป และได้รับฟังความคิดเห็นหรือการสะท้อนในสิ่งที่คุณ ป.คิด คุณป.ก็ยอมรับและก็ได้บอกกับเพื่อนในกลุ่มว่า มันเป็นความรู้สึกไม่ชอบขึ้นมาและคิดว่าเวลาที่ต้องรับโทรศัพท์ส่งเวร เพื่อนร่วมงานคนนี้ก็มักจะรีบๆส่งไม่ให้รายละเอียดที่ครบ เวลาผู้ป่วยขึ้นเตียงมา ต้องเสียเวลาในการเตรียมอุปกรณ์ จึงทำให้รู้สึกไม่ชอบขึ้นมาและจะต่อว่าตรงๆ เวลาขึ้นมาบนเตียง แต่หลังจากที่ได้ฟังเพื่อนๆในกลุ่มสะท้อนมุมมอง

ความเป็นตัวตนจากพฤติกรรมของทั้งคู่ คุณป.ก็ได้ทราบมุมมองในฐานะของเพื่อนร่วมงานที่มีปัญหากับตนว่า อาจเกิดจากภาระงานที่ต้องเร่งรีบ หรืองานในแผนกตนเองมากจนทำให้ต้องรีบส่งเวรเร็วก็ได้ คุณป.จึงเริ่มที่จะเข้าใจเพื่อนร่วมงานคนนี้มากขึ้น สืบเนื่องจากการที่คุณ ป.นั่งและฟังเพื่อนสมาชิกพูดอย่างตั้งใจ และในขั้นตอนของการเสวนาเพื่อหาบทบาทใหม่ คุณ ป.ก็ได้แสดงเจตนาที่จะปฏิบัติกับเพื่อนร่วมงานคนนี้แบบปกติ และยังได้บอกว่า ถ้าได้มีโอกาสเผชิญหน้าก็จะพยายามทักทายด้วยท่าทางที่เป็นมิตรดู ซึ่งตัวคุณ ป.ก็ได้บอกกับเพื่อนๆว่า ตนเองอยากเปลี่ยนแปลงตนเอง ไม่อยากเป็นคนที่ไม่ใฝ่หาหรือโง่งง่าย และได้เขียนการตระหนักรู้สิ่งที่ตนเองต้องการเป็น และบอกให้กับเพื่อนๆในกลุ่มฟังว่า ตนเองเป็นคนที่คิดบวก นอกจากนี้ในกลุ่มการเรียนรู้หัวข้อ การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น คุณป.เองได้แบ่งปันประสบการณ์และได้นำเสนอมุมมองความคิดเห็นต่อประสบการณ์ที่เป็นปัญหาของสมาชิกคนอื่นๆ ว่า ควรให้อภัยผู้อื่นเพราะบางครั้งสิ่งที่ผู้อื่นแสดงออกมานั้น อาจเกิดจากการที่เขากำลังประสบปัญหาหรือมีความทุกข์อยู่ เขาจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น ซึ่งผู้วิจัยมองว่า จุดเปลี่ยนที่ได้จากการสะท้อนความคิดของกลุ่ม ทำให้คุณ ป.เกิดการเรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่นในมุมมองที่เขาเป็น ทำให้คุณ ป. มีความเข้าใจในตนเอง และเพื่อนร่วมงานมากขึ้น และในวันสุดท้ายของการจัดกิจกรรมเรียนรู้ คุณ ป.ก็ได้แสดงความรู้สึกและแบ่งปันประสบการณ์ในการที่ตนเองปรับเปลี่ยนความคิด และทำให้ตัวคุณ ป.เองมองโลกในแง่บวกมากขึ้น และปัจจุบันเวลาที่คุณ ป.ต้องเผชิญหน้ากับเพื่อนร่วมงานคนนี้ ก็ไม่มีความรู้สึกเกียจคร้าน หรือโกรธแล้ว และก็มี การทักทายกันบ้างแต่ไม่ได้สนิทสนมอะไร ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสถามถึงเหตุผลที่ทำให้คุณ ป.เปลี่ยนไป ก็ได้คำตอบว่า “เข้าใจความรู้สึกของคนอื่นมากขึ้นจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม การคิดบวกหรือการโลกในแง่ดี ทำให้เราสบายใจขึ้น และชอบขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายโดยการสร้างวงค์แห่งการเรียนรู้ (ท่านอนตาย) ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ปลอดภัย” นอกจากนี้ ยังได้แนะนำให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้ทั้งปี

ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์กรณีของคุณ ป. พบว่า ขั้นตอนที่ทำให้คุณ ป. มีการเปลี่ยนแปลง อาจจะเริ่มต้นมาจากการที่คุณ ป.มีภาวะคลื่นสมองต่ำซึ่งเป็นขั้นตอนนำเข้าสู่การเรียนรู้ โดยอาศัยข้อมูลจากการที่คุณ ป.บอกว่าชอบขั้นตอนนี้เพราะทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ปลอดภัย ประกอบกับการเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้ คุณ ป.จะเป็นผู้มีวินัยในการเข้ากลุ่ม โดยจะมาเข้ากลุ่มตรงเวลา ระหว่างการเรียนรู้คุณ ป.จะเป็นผู้ที่กล้าแสดงความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ แสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาตนเอง ขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองและการสะท้อนความคิดจากกระบวนการกลุ่ม น่าจะเป็นขั้นตอนที่ทำให้คุณ ป.ปรับเปลี่ยนความคิดเดิมของคุณ ป.ที่ยึดติดกับประสบการณ์ในอดีตที่เป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ประกอบความเป็นคนมุ่งมั่นในการเรียนรู้ การได้แนวทางในการคิดบวกจากกระบวนการกลุ่ม ทำให้คุณ ป.กำหนดบทบาทใหม่ของตนเองได้ว่า

ตนเองต้องการเป็นคนเช่นไร การที่ต้องมาเข้ากลุ่มเรียนรู้เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกัน ประมาณ 14 ครั้งและการพบกลุ่มเพื่อติดตามประเมินผลในช่วงระยะเวลาของรูปแบบการเรียนรู้ทั้งหมด 21 วัน เป็นการตอกย้ำกรอบความคิดของผู้เรียนให้เกิดความเคยชินในวิธีการคิดใหม่ที่ถูกต้องและเหมาะสมมากกว่าเดิม จึงเป็นเหมือนการปลูกฝังนิสัยใหม่ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ หลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้ไปแล้ว ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้อ่านข้อความที่คุณ ป. ได้โพสต์ลงในหน้าเฟซบุ๊ก ก็มักจะสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่คุณ ป. ที่มีความเป็นบวก หรือมองโลกในแง่ดีมากขึ้น เช่น ข้อความที่ว่า “เราเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ แต่เราเปลี่ยนมุมมองใหม่ได้” เป็นต้น และทราบว่า คุณ ป. ได้ศึกษาและอ่านหนังสือธรรมะ เพื่อพัฒนาตนเองอีกด้วย

แนวโน้มการนำไปใช้ในชีวิต

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบฯ เกี่ยวกับแนวโน้มในการนำไปใช้ในชีวิต สรุปได้ ดังนี้

1. วิธีสำรวจอารมณ์ตัวเอง โดยหยุดคิดหลายกำแพงอัตโนมัติโดยการให้อภัย ทักทายสวัสดิ์คนที่เราโกรธ
2. เป็นตัวอย่างไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ต้องพบกับผู้คนมากมาย หลากหลายพฤติกรรม ที่เราชอบและไม่ชอบและเลือกตอบสนองให้เหมาะกับเหตุการณ์และเหตุผล และไม่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง
3. หาแรงบันดาลใจของตัวเองให้มากพอ เพื่อที่จะทำให้เป้าหมายของเราบรรลุความสำเร็จได้ตามที่หวัง วางแผนและปฏิบัติเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้
4. ทำให้ชีวิตมีเป้าหมายและแผนในการทำงานที่ทำให้เราประสบความสำเร็จโดยที่มีมุมมองในชีวิตมากกว่า 1 ทางเลือก
5. ยกตัวอย่างการสู้ชีวิตหรือวิธีการสร้างแรงจูงใจที่จะให้ไปถึงจุดมุ่งหมาย
6. ต้องดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย มีสติ มีความอดทนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการวางแผนชีวิตอย่างมีระบบ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
7. นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ชีวิตครอบครัว ลูกและสามี เพื่อนร่วมงาน ลูกน้องและระดับผู้บริหาร
8. ลองนำไปปฏิบัติกับชีวิตจริงของเรา โดยเริ่มจากการคิด ทำดี แล้วปฏิบัติตามมา
9. พัฒนาการเองให้มีความคิดบวกมากขึ้น ไม่ติดกับความคิดด้านลบให้เกิดเป็นความทุกข์ ปรับความคิดในแง่บวกมากขึ้น การควบคุมอารมณ์ปรับเปลี่ยนมุมมองเป็นคิดบวก

10. ได้ทราบเหตุผล และวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเราได้ รอบด้านมากขึ้นและรู้จักตั้งสติของตนเองก่อนเพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน
11. ทบทวนปัญหา เพื่อแก้ไขให้ดีขึ้น ไม่จมกับปัญหา โดยยึดหลักธรรมะ (เมตตา-กรุณา-ให้อภัย)
12. จะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ในการเรียกผู้ป่วย
13. การนำไปใช้ในการรับรู้ถึงความรู้สึกผู้อื่น ตระหนักถึงความคิดเห็นของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การที่เรามีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจะทำให้การปฏิบัติงานของเรามีประโยชน์ทั้งตัวเราและผู้มารับบริการ
14. นำกลับไปใช้แน่นอน 100% ทั้งในหน้าที่การงานและในครอบครัวรวมไปถึงคนใกล้ตัว
15. พัฒนาจิตใจตนเอง เห็นใจคนอื่นมากขึ้น คิดบวก คิดดี ทำดี
16. นำสิ่งที่ดีที่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นไปใช้ในวันข้างหน้าเมื่อเกิดสถานการณ์จริง
17. ลองนำเอาทักษะหรือการสื่อสารที่ใช้กิริยาท่าทางในแต่ละเหตุการณ์มาใช้จริง
18. ทำให้ตัวเราปรับตัวเข้าหาผู้อื่นได้มากขึ้น
19. วิธีการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความไว้วางใจเป็นเสมือนเพื่อนแล้วค่อยหาทางออกของปัญหาร่วมกัน
20. การนิเทศทางการพยาบาล
21. พัฒนาเทคนิคการให้คำแนะนำ ในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งศึกษางานและสามารถให้คำปรึกษาได้กับทุกสถานการณ์
22. ไม่ยึดความคิดเห็นของตนเองเพียงอย่างเดียว รับฟังคนอื่นให้มากขึ้น สื่อสารกันให้มากขึ้น
23. ก่อนที่จะไม่ไหวใครให้คิดและพยายามดูเหตุผลเป็นตัวหลักก่อน ไม่ใช่อารมณ์เป็นตัวตัดสิน
24. การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เมื่อรับรู้อารมณ์ผู้อื่นและการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ
25. ถ้ามีเวลาควรเปิดโอกาส หรือ กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็นกันทุกคน
26. การนำกลับไปใช้ในชีวิตรให้ได้มากที่สุด แม้จะไม่ครบ 100% เนื่องจากต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรคแน่นอน
27. นำวิธีการพูด วิธีการแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสมไปใช้ในการทำงาน จะทำให้การทำงานร่วมกันเป็นทีมประสบความสำเร็จมีความสุขกับทุกคนทุกฝ่าย เมื่อทุกฝ่ายมีความสุขกับการทำงาน ผลงานที่ออกมา เช่น ครอบครัว ผู้รับบริการก็มีความสุข

28. หัวข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เราจำเป็นต้องมีและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และมีความสุขกับการทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำรูปแบบไปใช้

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของกลุ่มทดลองหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบฯเกี่ยวกับ สรุปได้ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้มีประโยชน์มาก ถ้าสามารถกระจายไปได้ในทุกกลุ่มทุกคน จะส่งผลดีต่อทั้งองค์กรเป็นอย่างมาก
2. ระยะเวลา วันเวลา อาจจะเป็นอุปสรรคได้
3. ควรมีการวิเคราะห์กลุ่มและสร้างสัมพันธภาพในกลุ่มให้นานกว่านี้ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ และสามารถที่จะบอกเล่าเรื่องราวที่บางครั้งก็เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อตัวเอง หัวหน้าหน่วยงานออกมา
4. ละลายพฤติกรรมเดิมของผู้เข้ากลุ่มให้หมด จนเกิดความเชื่อถือและศรัทธาก่อนโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน
5. ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมมีในบุคคลทุกคนอยู่แล้ว เพียงแต่บุคคลนั้นๆ จะดึงมาใช้ มีสติรู้ นำมาใช้และพัฒนาตนเองได้มากแค่ไหน หากเราปล่อยให้จิตใจที่ไม่ดีเติบโต ก็จะพลอยให้ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของเราฝังอยู่กับที่
6. ควรมีนโยบายจากผู้บริหาร โดยมีฝ่ายการพยาบาลเป็นต้นแบบก่อนและขยายไปยังสหวิชาชีพอื่นๆ และเจ้าหน้าที่ 100%

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองเกี่ยวกับ ปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองจำนวน 20 ท่าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองหลังการทดลองเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ สามารถสรุปปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีดังนี้

ตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำไปใช้

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำไปใช้	จำนวน(20คน)	ร้อยละ
นโยบายผู้บริหารองค์กร	19	95.00
มาตรฐานด้านพฤติกรรมกรรมการบริการสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่องค์กรพยาบาลกำหนด	14	70.00
แผนงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	15	75.00
ความต้องการในการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ	20	100.00
ข้อร้องเรียนจากผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการ	14	70.00

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้พบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยความต้องการในการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ ร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ นโยบายผู้บริหารองค์กร ร้อยละ 95.00 แผนงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ร้อยละ 75.00 มาตรฐานด้านพฤติกรรมกรรมการบริการสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่องค์กรพยาบาลกำหนด / ข้อร้องเรียนจากผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการ ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้ มีดังนี้

ตารางที่ 4.19 ระดับผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ	จำนวน (20คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้	18	90.00
กระบวนการในการจัดกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้	16	80.00
บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น สถานที่ จำนวนสมาชิกกลุ่ม	16	80.00
ความต้องการและความมุ่งมั่นที่แท้จริงของผู้เรียน	16	80.00
กระบวนการหรือวิทยากรผู้นำกลุ่ม	14	70.00

จากตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นดังนี้ คือ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.00 รองลงมาคือปัจจัยด้านความต้องการและความมุ่งมั่นที่แท้จริงของผู้เรียน ด้านกระบวนการในการจัดกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้ ด้าน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น สถานที่ จำนวนสมาชิกกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 80.00 เท่ากัน และปัจจัยด้านกระบวนการหรือวิทยากรผู้นำกลุ่ม ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

จากการสัมภาษณ์พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ พบว่า

ด้านประสบการณ์ของผู้เรียน

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ในด้านประสบการณ์ของผู้เรียนว่า มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การมองโลกในแง่บวก และความต้องการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นการทำงานมืออาชีพที่ให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ การทำความเข้าใจจักสมาชิกในกลุ่มสำหรับสมาชิกใหม่อาจต้องใช้เวลาสร้างความคุ้นเคย เพื่อเปิดใจ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ผู้เรียนที่มีประสบการณ์มาก จะมีทั้งความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมที่ดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ หากมีประสบการณ์การทำงานมามาก ก็จะเข้าใจและพัฒนาต่อยอด พร้อมทั้งเรียนรู้ และเข้าใจสภาพการณ์กับสถานการณ์ต่างๆ ได้เร็ว สามารถมองเห็นปัญหาให้กว้างและรอบด้าน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ ประสบการณ์ของผู้เรียนมีผลต่อการเลือกรูปแบบการเรียนรู้ ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น ผู้เรียนที่มีประสบการณ์มาก ทำงานมานานจะสามารถจัดกระบวนการคิดได้หลากหลายด้าน ตระหนักถึงข้อดีข้อเสียของการกระทำในเหตุการณ์นั้นๆ สามารถเลือกที่จะกระทำอย่างผู้มีฉลาด ทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม ส่วนผู้ที่มีประสบการณ์น้อยมักใช้อารมณ์หรือขาดการ ไตร่ตรองในการแก้ไขปัญหา ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ กระบวนการคิดเก่าๆ ที่แต่ละคนมีอยู่ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ กลุ่มพยาบาลที่ทำการทดลองต้องเป็น Role Model ซึ่งปัจจุบันยังไม่มี ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการ เรียนรู้ไปใช้ ด้านประสบการณ์ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนที่มีประสบการณ์มากจะมีความสามารถใน เรื่องกระบวนการคิดที่หลากหลาย มีการพิจารณาไตร่ตรองได้ดีกว่า นอกจากนี้การสร้าง ความคุ้นเคยหรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อให้เกิดความไว้วางใจในการเรียนรู้ก็มีผล ต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้

ด้านความพร้อมหรือความสะดวกในการเรียนรู้

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ด้าน ความพร้อมหรือความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนมีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ดัง ตัวอย่างความคิดเห็น ต่อไปนี้

“ ถ้าสมาชิกในกลุ่มบางคน ทำงาน ภาระงานมาก จะทำให้เวลาที่จะมาเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย หรือบางครั้งไม่สามารถมาเข้าร่วมได้”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ระบบงานทำให้มีปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่อง ไม่เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ควรจัด class ในช่วงเวลาที่ผู้ปฏิบัติงานว่างจากงานประจำจริงๆ เช่น ทุกวันเสาร์หรืออาทิตย์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อันเป็นประโยชน์สูงสุด จิตใจที่ยังต้องพะวักพะวง โทรศัพท์มือถือที่ตั้งตลอดเวลาในขณะอบรม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ การขึ้นเวร และการจัดเวลาในการทำกลุ่มควรเอื้อให้เจ้าหน้าที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ เวลาที่สามารถมาร่วมกิจกรรม ซึ่งต้องพร้อมกันเป็นทีม อย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่ให้เรียนรู้ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น เพื่อเป็นคนกลุ่มใหญ่ การพัฒนาให้เกิดกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่อง และขยายกลุ่มเป้าหมาย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ ต้องมีนโยบายจากผู้บริหารซึ่งปัจจุบันยังไม่มี เวลาที่เป็นอุปสรรคอย่างมาก เนื่องจากพยาบาลมีน้อย ต้องขึ้น OT ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ด้านความพร้อมหรือความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ความพร้อมหรือความสะดวกในการเข้าร่วมการเรียนรู้มีผลต่อการเรียนรู้ ความต่อเนื่องและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ควรจัดเวลาการทำงานให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเต็มที่ และสามารถเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ด้านกระบวนการเรียนรู้

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ในด้านกระบวนการเรียนรู้มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ดังตัวอย่างความคิดเห็น ต่อไปนี้

“ การวางแผนการเรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอน ทำให้มีระบบขั้นตอน ไม่สับสน การรับรู้จะสามารถรับรู้ได้ง่าย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ การนำเข้าสู่กลุ่มในระยะที่ 1 สำคัญมาก สมาชิกกลุ่มเปิดใจ คลื่นสมองต่ำเป็นการเตรียมความพร้อม ให้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มเป็นไปโดยสมาชิกได้พูดคุยทุกคน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ควรเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ละขั้นตอน โดยไม่เร่งรีบจนเกินไปให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักก่อนคลายที่สุด ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ กระบวนการเรียนรู้ บางครั้งอาจไม่ได้ทุกกระบวนการครบถ้วน กลุ่มที่ใหญ่มาก ทำให้บางครั้งไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ การเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ๆ ยอมรับฟังคนอื่น พร้อมทั้งจะมีการเปลี่ยนแปลง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ด้านความพร้อมหรือความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า การวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน และดำเนินการเรียนรู้ที่ละขั้นตอนอย่างไม่เร่งรีบ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำให้คลื่นสมองต่ำ เป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการเปิดใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มพร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น พร้อมทั้งจะมีการเปลี่ยนแปลง

ด้านผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่ม

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ในด้านผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่มมีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ดังตัวอย่างความคิดเห็น ต่อไปนี้

“ ถ้าผู้นำกลุ่มแสดงถึงความมุ่งมั่น ความเป็นกันเอง ทำให้สมาชิกภายในกลุ่มไม่เกร็ง เปิดเผย แสดงออกได้อย่างเต็มที่ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ มีความน่าเชื่อถือ บุคลิกดี แต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีน้ำเสียงที่น่าฟัง มีความสามารถในการจับประเด็น ควบคุมกลุ่มได้ตามเวลา ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ มีความเหมาะสม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ มีความเหมาะสม เป็นกันเอง สามารถสร้างความไว้วางใจในกลุ่มได้ ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ ต้องมีคนคอยกระตุ้น ยังไม่มี Facilitator ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ด้านผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่ม พบว่า ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่มที่มีความมุ่งมั่น มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นกันเอง และมีความสามารถในการจับประเด็น จะทำให้กลุ่มกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยโดยไม่เกร็ง และแสดงออกอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้

ด้านสถานที่

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ในด้านสถานที่มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ดังตัวอย่างความคิดเห็น ต่อไปนี้

“ ถ้าสถานที่สงบ ไม่วุ่นวาย จะทำให้การเรียนรู้มีสมาธิและจดมุ่งหมายเดียวกัน และมุ่งมั่น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ดี มีความเหมาะสม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ควรจัด class ที่มีเก้าอี้หนึ่ง lecture ได้สะดวก ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ อุณหภูมิห้อง แสง สี ระดับเสียงภายใน มีผลต่อสมาธิของสมาชิกกลุ่ม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ ควรเป็นสถานที่ปลอดโปร่ง ไม่มีสิ่งรบกวนและเป็นสัดส่วน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ด้านสถานที่ พบว่าสถานที่จัดการเรียนรู้ที่สงบ ปลอดโปร่ง เป็นสัดส่วน ไม่มีสิ่งรบกวน อุณหภูมิห้องที่เหมาะสม ที่นั่งที่สะดวกเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและมีสมาธิในการเรียนรู้

ด้านระยะเวลาในการเรียนรู้

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ในด้านระยะเวลาในการเรียนรู้มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ดังตัวอย่างความคิดเห็น ต่อไปนี้

“ การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ไม่เร่งรีบ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ยังไม่ให้ความรู้สีก่อนคลาย ยังมีบางครั้งกังวลและเร่งรีบ ควรจัดเวลาหลังเลิกงาน หรือไม่อยู่ในช่วงเวลาการทำงาน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ นานไป ควรจัดเต็มวันในวันเสาร์หรืออาทิตย์ ประมาณ 4 สัปดาห์ การเขียนรายงานตนเองหลายวันทำให้ไม่มีอะไรจะเขียน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ตามรูปแบบ กระบวนการ มีความเหมาะสม หากทำในช่วงเช้าจะดีกว่าช่วงบ่าย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ มีเวลาที่เหมาะสม ไม่ควรใช้เวลาสั้นเกินไปหรือเร่งรีบ จะทำให้ขาดความมั่นใจและเชื่อมั่นในการเรียนรู้ลดลง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ มีความเหมาะสม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ความต่อเนื่องในการปฏิบัติและฝึกฝน ความเข้าใจเริ่มแรก เปิดใจ การรับรู้และเข้าใจในขั้นตอนที่ 1 จะนำมาสู่ความสำเร็จในขั้นที่ 2, 3,..... ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ด้านระยะเวลาในการเรียนรู้ พบว่าระยะเวลาในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ไม่เร่งรีบ ให้ผู้เรียนได้รู้สึกผ่อนคลาย จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ควรจัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ว่างหรือวันหยุด และความต่อเนื่องในการจัดการเรียนรู้ฝึกฝนปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับแรงจูงใจส่วนตนในการนำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมนี้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง มีดังนี้

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจส่วนตนในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังตัวอย่างความคิดเห็น ต่อไปนี้

“ การเห็นแบบอย่างที่ดี คนรอบๆข้างที่เขาเป็น เพราะถ้าเราทำไม่ดี เราจะเป็นจุดเด่นมาก ทำให้คนไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ดีตามพื้นฐานอารมณ์ของคนๆนั้น ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ เป็นพลังจากภายในความคิดและจิตใจของผู้เรียน และสังคม สิ่งแวดล้อม การชักจูงให้คล้อยตาม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความสามารถในการรับผิดชอบ ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ความภูมิใจตนเอง ความพึงพอใจในชีวิต ความสงบทางใจ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ ต้องการเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม และต้องการเป็นที่รักของทุกคน ต้องการเป็นพยาบาลที่ดี ดูแลผู้ป่วยให้หายหรือทุเลาจากอาการเจ็บป่วย รอยยิ้มของผู้ป่วยและญาติ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ ความเชื่อ ทศนคติในเชิงบวก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพัฒนาตนเอง พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น มีจุดมุ่งหมายชัดเจน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ เข้าใจรูปแบบการเรียนรู้ และมีความเชื่อว่า เมื่อนำไปใช้จะสามารถพัฒนางานให้ดีขึ้น มีความสุขในการทำงาน และมีความสุขกับการดำเนินชีวิต องค์กรให้ความสำคัญกับการนำรูปแบบการเรียนรู้มาใช้ในองค์กร เกิดเป็นวัฒนธรรมในองค์กร เจ้าหน้าที่มีการสื่อสารในทิศทางเดียวกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ ตั้งเป้าหมายการทำงานอย่างมีความสุข สนุก ไม่มีข้อร้องเรียน ผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน เพื่อนๆเห็นด้วยและยอมรับในพฤติกรรมของเรา ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ สภาพจิตใจ อารมณ์ การมีสติ รู้ตัวอยู่เสมอ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“ ต้องการพัฒนาตนเอง บรรลุ อด ละ เลิก ความเป็นตัวตน อยากเป็นคนดี มีความสุข ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ เป้าหมายที่ชัดเจน และวัดผลได้ มีทัศนคติเชิงบวก ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“ ผลที่ทำให้ตนเองมีความสุข และมีสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่ม ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับแรงจูงใจส่วนตนในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พบว่าการได้เห็นตัวอย่างหรือแบบอย่างที่ดี ความต้องการที่จะเป็นคนดี มีความสุข มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ได้รับการยอมรับจากสังคม จะทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเอง

ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยที่ถาวร ควรประกอบด้วย

กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยถาวร ดังตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“ การเห็นแบบอย่างที่ดี และผลจากการกระทำดี เช่น คำชมเชย การทำสิ่งนั้นๆ จนเคยชิน ทำอยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ ต้นแบบที่ดี สิ่งแวดล้อม สังคม และความบ่อย ถี่ ในการใส่ความตระหนักรู้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ การกระทำซ้ำๆ บ่อยๆ จนเป็นนิสัย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ การมีสติเตือนตนเสมอ ในการทำหรือดำเนินชีวิต นำพาตนไปในทางที่ดี พบเจอคนดี เช่น ทำบุญ อ่านหนังสือ เข้ากลุ่มช่วยงานสังคม เรียนรู้กับเหตุการณ์ต่างๆ ที่พบเห็น ศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจ เหตุผลของพฤติกรรมนั้นๆ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ นโยบายผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร กฎระเบียบ การลงโทษ การยกย่องชมเชย การที่ตัวเองมีความเชื่อศรัทธา เต็มใจในการให้บริการอย่างเต็มศักยภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้จริง เพื่อให้เกิดผลดีอย่างชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานและองค์กร ตระหนักถึงความสำคัญของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และ จริยธรรม เกิดเป็นวัฒนธรรมมีทิศทางการปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ แรงจูงใจ เป้าหมาย บรรยากาศที่เอื้อ ประสบการณ์การเรียนรู้ ข้อตกลงร่วมกัน ผู้อื่น รับทราบว่าเรากำลังทำอะไร หมั่นฝึกฝนทำเป็นประจำ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“ ความตั้งใจ แรงจูงใจ การกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ ปฏิบัติฝึกฝนประจำ ต้องเป็นเรื่องที่ตัวเองให้ความสำคัญเป็นอันดับ 1 ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10

“ สิ่งแวดล้อม คนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ผลการตอบสนองจากการกระทำนั้น เช่น คำชมเชย การเป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน และแรงจูงใจที่มากพอ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“ ทักษะคติเชิงบวก การจดบันทึก ประเมินผลเป็นระยะ การสร้างกำลังใจให้กับตนเอง การให้รางวัลกับตนเอง กรณีที่ทำได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

“ ให้ทราบถึงผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับในด้านจิตใจ หรืออาจมีแรงจูงใจอื่น หรือรางวัลให้ในระยะแรก ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13

จากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองเกี่ยวกับเกี่ยวกับสิ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยถาวร พบว่า การเห็นแบบอย่างที่ดี ความตั้งใจ แรงจูงใจหรือการให้รางวัลกับตนเอง การได้รับการยกย่องชมเชย นโยบายที่สนับสนุนหรือบรรยากาศภายในองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นที่จะฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยหรือพฤติกรรมถาวรได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
3. เพื่อทดลองรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนาขึ้น
4. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ผู้วิจัยศึกษาดำรง เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ แล้วนำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปตรวจสอบความตรง (Validity) และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพจำนวน

362 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลขนาด 300 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 9 แห่ง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับหัวหน้าพยาบาลและผู้บริหารด้านการพัฒนาคุณภาพของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 8 คนและผู้ป่วยหรือผู้ที่มารับบริการในโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) จำนวน 16 คน รวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งในเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อนำมาประกอบในการศึกษา นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยข้อมูลเชิงปริมาณใช้การประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยจากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ ข้อมูลวิชาการจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งเข้ารับการอบรมและดูงาน และข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดองค์ประกอบในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ในร่างรูปแบบการเรียนรู้และแนวทางการดำเนินการดำเนินกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ นำร่างรูปแบบมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม และสัมภาษณ์เพื่อขอคำแนะนำและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง โดยรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ผู้วิจัยสังเคราะห์และบูรณาการ ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ได้พัฒนาขึ้นตามแนวคิด รูปแบบการเรียนรู้ของทิสนา แชมมณี (2545) มีรายละเอียด ดังนี้

รายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ

หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้

หลัก 2 แนวคิดคือแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของนักการศึกษาหลายท่านเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน (Learner's Experiences) การสะท้อนความคิด (Reflection) และการสนทนา (Dialogue) หรือ (Discourse) นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้และได้นำหลักการในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้และการปฏิบัติและฝึกฝนซ้ำๆจนเป็นนิสัยมาบูรณาการเข้าด้วยกัน

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม สร้างความหมายความเข้าใจในบทบาทใหม่ที่ดีกว่าเดิม สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและพึงประสงค์

กระบวนการในการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์และบูรณาการขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยกำหนดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย 5 ขั้น ของ Krathwohl, Bloom and Masia (1964,1973) คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการเห็นคุณค่า ขั้นการจัดระบบ และขั้นการสร้างลักษณะนิสัย ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 8 ขั้นตอนที่มีลักษณะเป็นวงจรการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มต้นจากที่เริ่มต้นจากขั้นตอนที่ 1 คือการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ และขั้นตอนที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือการฝึกฝนและปฏิบัติจนเป็นนิสัย

การประเมินผล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมและด้านการพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาผลการประเมินโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ไม่น้อยกว่า 0.50 จึงถือว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องเหมาะสม

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการประเมินผลความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพก่อนการทดลองเรียนรู้และหลังการทดลองเรียนรู้ตามรูปแบบ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 40 คน หลังจากนั้นนำค่าคะแนนที่ได้มาเรียงลำดับ โดยกำหนดให้รายชื่อเลขคู่เป็นกลุ่มทดลอง รายชื่อเลขคี่เป็นกลุ่มควบคุม โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คนซึ่งกลุ่มควบคุมนั้นไม่ได้เข้ารับการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มทดลองได้จัดให้เข้ารับการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพทั้งหมด 9 ด้านซึ่งประกอบด้วยความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้านได้แก่การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการอารมณ์ตนเอง การจูงใจในตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ 4 ด้านได้แก่ ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจและการเคารพให้เกียรติตามรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน 8 ขั้นตอนในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในแต่ละด้าน (ภาคผนวก) เป็นระยะเวลา 14 วันๆละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวน 42 ชั่วโมง โดยกำหนดรายละเอียดตารางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ภาคผนวก)

ระยะที่ 2 เป็นการฝึกฝนปฏิบัติเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน เพื่อให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จากกิจกรรมการพัฒนาตามรูปแบบการเรียนรู้ในระยะที่ 1 ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพและการฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นการสร้างนิสัยใหม่ ตามสูตรการสร้างนิสัยภายใน 21 วัน โดยการเขียนบันทึกรายงานพฤติกรรมตนเองในแต่ละวัน และประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติในกิจกรรมการสร้างนิสัยตามแบบประเมินตนเอง

ผู้วิจัยประเมินผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบค่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยค่าสถิติ Independent t-test และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองด้วยค่าสถิติ paired t-test

ระยะที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่มีลักษณะคำถามปลายเปิด และคำถามที่ให้เลือกตอบได้หลายข้อความ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัย การวัดและประเมินผล ด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม และด้านการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความความตรง (Validity) ของเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ที่ระดับค่า 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้จริง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ หลังการทดลองเรียนรู้ตามรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลจากแบบสอบถาม เป็นค่าร้อยละและวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ผลการศึกษาสภาพความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 362 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36-45 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวนบุคคลในครอบครัว 4-5 คน และมีประสบการณ์ทำงานในวิชาชีพของพยาบาลประมาณ 2-5 ปี

ผลการประเมินสภาพความฉลาดทางอารมณ์โดยภาพรวมของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผลการประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ ด้านทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านย่อย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการอารมณ์ตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ผลการประเมินสภาพความฉลาดทางจริยธรรมโดยภาพรวมของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผลการประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ด้านทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม และด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านย่อย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินด้านความเอื้ออาทร ด้านความเห็นอกเห็นใจ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และด้านการเคารพให้เกียรติ ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย พบว่า สภาพความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ การจูงใจตนเอง และทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ตามลำดับ

ผลการประเมินความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย พบว่า สภาพความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านการเคารพให้เกียรติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเอื้ออาทร ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเห็นอกเห็นใจ และพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเชื่อถือไว้วางใจ ตามลำดับและผลการ

ประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวม อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาคุณลักษณะทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพที่ดี ที่ผู้รับบริการคาดหวังจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการ พบว่า ผู้รับบริการคาดหวังให้พยาบาลมีใบหน้ายิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี อารมณ์แจ่มใส พุดจาสุภาพ น้ำเสียงนุ่มนวล สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานและเป็นพยาบาลที่ดี รับฟังความต้องการของผู้อื่น และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถประสานงานและจัดการความขัดแย้งได้

ผลการศึกษาคุณลักษณะทางด้านความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่ดี ที่ผู้รับบริการคาดหวัง คือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ ปลอดภัย และให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติญาติของตนเอง มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการดูแลผู้ป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งผู้ป่วย เคารพในสิทธิและรักษาความลับของผู้ป่วยเสมือนรักษาความลับของตนเอง ให้การพยาบาลและคำแนะนำที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ผู้ป่วย เคารพให้เกียรติผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ผลการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพจากหัวหน้าพยาบาล พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพทำให้พยาบาลวิชาชีพรับรู้และเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น และสามารถปรับตัวเองไม่ให้เครียดและสามารถจัดการหรือทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกที่ดีในการมารับบริการ ทำให้ตนเองไม่เครียด สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ระดับหนึ่ง ช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมงานและผู้รับบริการได้ ทำให้การประสานงานกันดีขึ้น

ผลการศึกษาความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพจากหัวหน้าพยาบาล ยังพบว่าการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพต้องเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง ถ้าขาดความฉลาดทางจริยธรรมแล้วจะส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการอย่างมาก เนื่องจากหมายถึงชีวิตของผู้ป่วย หากพยาบาลไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ หรือขาดการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ ความฉลาดทางจริยธรรมยังรวมถึงความเอื้ออาทร เข้าใจใช้เหตุใช้ผลในการกระทำและแก้ปัญหา ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความต้องการให้ผู้อื่นได้รับการดูแลช่วยเหลือโดยคำนึงถึงคุณค่าที่ทุกคนต้องได้รับ หรือควรได้รับอย่างเต็มที่ ช่วยให้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รู้สึกเห็นใจผู้อื่น ปลอดภัยเวลาเจ็บปวด และปฏิบัติการพยาบาลด้วยความนุ่มนวล

หากพยาบาลขาดความฉลาดทางอารมณ์ก็จะส่งผลกระทบต่อโดยตรง เช่น การถูกฟ้องร้อง ข้อร้องเรียนต่างๆ อีกทั้งการทำงานก็ไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ขาดการประสานงานเป็นทีมที่ดี และก็จะส่งผลกระทบต่อถึงหน่วยงานและองค์กรด้วย ซึ่งปัญหาที่มาจากขาดความฉลาดทางอารมณ์ และเกิดการร้องเรียนพฤติกรรมบริการต่างๆ ได้แก่ การพูดจา การแสดงสีหน้า กิริยามารยาทของพยาบาลวิชาชีพ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่บรรลุวัตถุประสงค์เกิดความขัดแย้ง ขาดความสามัคคีในหน่วยงาน เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน การทำงานเป็นทีมล้มเหลวหรือเกิดจากการทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วย เนื่องจาก การสื่อสารที่ไม่เข้าใจ ขาดการยับยั้งอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลให้มีการตอบสนองจากผู้ที่พยาบาลมีปฏิสัมพันธ์ด้วยในด้านลบ

หากพยาบาลวิชาชีพขาดความฉลาดทางจริยธรรมก็จะทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนจากผู้รับบริการ เช่น เรื่องการให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน เจ้าหน้าที่ขาดความรับผิดชอบในงาน ขาดความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน ทำงานตามหน้าที่ โดยที่ขาดความรู้สึกที่ต้องการช่วยเหลือหรือเห็นอกเห็นใจ เกิดการเอาเปรียบในทีมการทำงาน คิดถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง ขาดการเสียสละ ส่งผลกับการทำงานเป็นทีม ทำให้การดูแลผู้ป่วยด้วยประสิทธิภาพหรือเอาใจเอาเปรียบผู้ป่วย ขาดความตระหนักในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

ผลการศึกษาปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในระดับต่า โดยการเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการ พบว่า ผลกระทบของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ มีผลกระทบทั้งต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ เช่น ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ กลัว หดหู่ เศร้า ท้อแท้ วิตกกังวล เป็นต้น ต่อจิตใจ เช่น กลัว หดหู่ เศร้า ท้อแท้ วิตกกังวล เป็นต้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนั้น นอกจากส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพ ทำให้เกิดโรคเครียดหรือป่วยทางจิต ผลกระทบด้านชื่อเสียงจากการถูกร้องเรียน เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกในครอบครัว ขาดความรักเกิดปัญหาในครอบครัว ผลกระทบต่อหน้าที่การงาน ขาดความสามัคคีกัน ไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ไม่เกิดการพัฒนาตนเองในวิชาชีพ งานไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้คุณภาพในการทำงานลดลง ขาดการทำงานเป็นทีม บรรยากาศในการทำงานไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ไม่มีความสุข ไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน และส่งผลทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์วิชาชีพและองค์กร

ความคิดเห็นของหัวหน้าพยาบาลเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ควรมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพในด้านตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น การสร้างแรงจูงใจในตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพในด้านความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจและการให้เกียรติผู้อื่น ซึ่งในองค์ประกอบดังกล่าว มีความสำคัญและเชื่อมโยงในการทำงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและเกิดการทำงานเป็นทีมที่มีคุณภาพ

ผลการศึกษาความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ และหัวหน้าพยาบาลส่วนมากเห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การเรียนรู้จากการเสวนากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รองลงมา คือ การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองและการเรียนรู้จากตัวแบบทางสังคมหรือบุคคลตัวอย่างตามลำดับ และหัวหน้าพยาบาลส่วนมากมีความเห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ควรประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ คือ บรรยายภาคการเรียนรู้ ประสบการณ์ของผู้เรียน การสะท้อนความคิด การเสวนา กระบวนการกลุ่ม และแรงจูงใจตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

2.1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และการประเมินผลที่ได้รับ โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ดังนี้

หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งเป็นหัวใจ

ของการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน (Learner's Experiences) การสะท้อนความคิด (Reflection) และการสนทนาอย่างมีเหตุและผล (Dialogue) หรือ (Discourse) และองค์ประกอบของหลักการในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้และการปฏิบัติและฝึกฝนซ้ำๆจนเป็นนิสัยมาบูรณาการเข้าด้วยกันได้องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาประกอบด้วยประสบการณ์ของผู้เรียน การสะท้อนความคิด การเสวนาอย่างมีเหตุผล การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย กระบวนการกลุ่ม และแรงจูงใจ และกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้จากองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 2 แนวคิด โดยขั้นตอนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นวงจรการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มต้นจากที่เริ่มต้นจากขั้นตอนที่ 1 คือการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ และขั้นตอนที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือการปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสกำหนดเป็นขั้นตอนแรกของการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพราะขั้นตอนนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมสูงสุดในการที่จะรับรู้และเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป เมื่อมีความพร้อมในการเรียนรู้ก็จะนำเข้าสู่ขั้นตอนการเปิดการรับรู้เรื่องราวประสบการณ์ผ่านการบอกเล่าหรือเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงของผู้เรียน สู่อ่านการวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้ที่เป็นจริง เพื่อวิเคราะห์ด้านบวกหรือลบของตนเองที่มีต่อสถานการณ์นั้น แล้วลิ้นไหลเข้าสู่ขั้นตอนการสะท้อนความคิดผ่านการวิพากษ์พิจารณาอย่างใคร่ครวญในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อหาเหตุผลในการจัดการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนมุมมองต่อการรับรู้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อนที่จะเข้าสู่การเสวนาอย่างมีเหตุผลด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนาในกิจกรรมกลุ่มย่อยซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและมีเหตุผลในการเข้าสู่กรอบความคิดหรือมุมมองใหม่ ด้วยการกำหนดบทบาทใหม่ที่ดีขึ้นโดยใช้การจินตนาการทางบวกในการสร้างเป้าหมายในขั้นตอนการมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองซึ่งเป็นการกำหนดภาพพจน์ของตนเองในเชิงบวก เมื่อผู้เรียนได้กำหนดบทบาทใหม่ที่จะเป็นแล้วก็เข้าสู่ขั้นตอนในการสร้างแรงจูงใจในการนำไปปฏิบัติโดยเฉพาะแรงจูงใจในตนเองต่อการปฏิบัติในบทบาทใหม่ของตนรวมถึงการเสริมแรงจากกระบวนการกลุ่มในการสร้างแรงจูงใจซึ่งกันและกันในการปฏิบัติตามทางเลือกใหม่ที่ดี และขั้นตอนสุดท้ายที่เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสคือ การปฏิบัติและฝึกฝนซ้ำๆจนเป็นนิสัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ

นิสัยที่ดีของผู้เรียนซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีนิสัย 21 วัน (21-Day Habit Theory) ของ Dr. Maxwell Maltz ในหนังสือ Psycho-Cybernetics (อ้างถึงใน นิตยา นีรนาทโกมล, 2552) สารสำคัญของทฤษฎีนี้คือ เรื่องที่การกระทำจะตกผลึกกลายเป็น“นิสัย”ได้ จะต้องกระทำต่อเนื่องอย่างน้อยเป็นเวลา 21 วันและหัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้คือ ภาพลักษณ์ของตัวตนในจิต (Self Image) เราต้องเชื่อว่าเราเป็นคนอย่างที่เราปรารถนาจะเป็นได้ และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่ว่า “เราเป็นอย่างที่เราทำเสมอๆ” มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบในระยะเวลาที่ 2 ซึ่งเป็นการนำการเรียนรู้ไปเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มทดลองจริง เป็นเวลา 21 วัน

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม สร้างความหมายความเข้าใจในบทบาทใหม่ที่ดีกว่าเดิม สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่พึงประสงค์

กระบวนการในการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วยกิจกรรมการทำสมาธิ หรือการฟังเพลงที่มีความถี่ต่ำ การทำโยคะ การเดินรำเกาซิกิ หรือการสร้างวงค์แห่งการรับรู้จากการฝึกจินตนาการโดยการสร้างภาพที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ด้านกายภาพที่สงบ ปลอดภัย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า

เป็นขั้นตอนของการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียนที่มีคุณค่า โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม “เรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์” ด้วยการเล่าเรื่องประสบการณ์ที่ประทับใจที่เกี่ยวข้องของความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของ

ผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังรวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเกริ่นเข้าสู่ประสบการณ์หรือสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง

เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้และความเข้าใจของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม “EQ & MQ SWOT” เป็นการวิเคราะห์ตนเองทั้งในด้านบวกหรือด้านลบ นอกจากนี้ ยังรวมถึงตัวตนในด้านที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและตัวตนในด้านที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นตามความเป็นจริง และกิจกรรม “ฉันเป็นใคร” เป็นการวิเคราะห์ตนเองจากประสบการณ์ในอดีตนั้นว่า ในขณะที่เกิดหรือรับรู้ประสบการณ์นั้นว่า ตนเองแสดงออกหรือมีพฤติกรรมอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน ประกอบด้วยกิจกรรม “กระจกวิเศษ” เป็นการให้ผู้เรียนบอกเล่าถึงความรู้สึก ความคิดเห็นหรือเหตุผลในประสบการณ์นั้นๆ ของตนเองต่อเพื่อนในกลุ่ม พร้อมให้เพื่อนในกลุ่มช่วยสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียน ว่าในประสบการณ์เดียวกันนั้น ผู้อื่นหรือเพื่อนในกลุ่มมีความคิดเห็นหรือมุมมองอย่างไร โดยการสะท้อนความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มจะต้องอยู่ในกฎกติกาในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่ม ขั้นตอนนี้จะเน้นการฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจของสมาชิกในกลุ่มโดยปราศจากความอคติลำเอียง เป็นการฟังด้วยใจที่ใคร่ครวญในสิ่งที่ผู้อื่นพูด ไม่มีการสรุปความคิดเห็นของแต่ละท่านว่า ถูกหรือผิด เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องพิจารณาด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่

เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงใจบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ผ่านกิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” การเสวนาในกลุ่มย่อย คล้ายการเสวนาแบบสุนทรียสนทนา แต่มีการกำหนดเรื่องที่จะคุยอย่างชัดเจน และต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่ม โดยสมาชิกในกลุ่มทุกคนควรมีส่วนร่วมในการนำเสนอมุมมองหรือบทบาทใหม่ให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ อย่างมีเหตุผลสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่เน้นการพูดหรือสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์หรือเชิงบวก เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ โดยผู้พูดจะต้องพูดในเชิงบวก ส่วนผู้ฟังต้องตั้งใจฟังและไม่อนุญาตให้พูดสอดแทรก สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการยกมือหรือป้ายขอพูดหลังที่เพื่อนพูดจบแล้ว

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง

เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ดีขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรม “การกำหนดภาพพจน์ของตนเอง” และกิจกรรม “พลังคำพูด” โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวกของตนเอง หรือที่เรียกว่า ภาพลักษณ์ของตัวตนในจิต (Self Image) ซึ่งรวมถึงความเชื่อในความเก่ง ความดี และความดีอยู่ในตัวตนของคนนั้นเข้าไปด้วย ดังนั้น การกระทำ ความรู้สึก พฤติกรรม ตลอดจนความสามารถของคนนั้นจะสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของตัวเขาในจิต トラบไคที่ความเชื่อนี้ไม่เปลี่ยน พฤติกรรมของเขาก็จะถูกครอบงำอยู่ในความเชื่อหรือภาพลักษณ์เดิม ดังนั้นจึงต้องเริ่มเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวตนในจิตที่ดีของตนเองก่อน

ขั้นตอนที่ 7 การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้

เป็นขั้นตอนการเสริมแรงหรือการให้สร้างแรงจูงใจในตนเองและจากกลุ่มในการนำบทบาทหรือเป้าหมายใหม่ไปใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประกอบด้วยกิจกรรม “พลังแห่งความศรัทธา” โดยให้ผู้เรียนระบุแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจของตนเองในการที่นำภาพพจน์ที่ดีของตนเองที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ไปสู่การปฏิบัติหรือการดำเนินการตามแผนหรือเป้าหมายที่ได้ระบุไว้

ขั้นตอนที่ 8 การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย

เป็นขั้นตอนของการฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ในกิจกรรม “การสร้างนิสัย” หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการทำงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่ เพราะเวลา 21 วัน เป็นส่วนที่ทำให้สมองมุ่งมั่นสิ่งคิดสิ่งปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดเส้นทางประสาทที่มีประสิทธิภาพและกลายเป็นนิสัย การเขียนบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของตนเองในแบบรายงานตนเอง เพื่อเป็นการปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย เป็นการประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองในการฝึกฝนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานในแต่ละวัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการทำงานจริงที่สามารถสร้างประโยชน์ให้ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

ระยะที่ 1 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพทั้งหมด 9 ด้านซึ่งประกอบด้วยความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้านได้แก่การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการอารมณ์ตนเอง การจูงใจในตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ

4 ด้าน ได้แก่ ความเชื่ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจและการเคารพให้เกียรติ ตามรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน 8 ขั้นตอนในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในแต่ละด้าน เป็นระยะเวลา 14 วันๆละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวน 42 ชั่วโมง (ภาคผนวก ข)

ระยะที่ 2 เป็นการฝึกฝนปฏิบัติเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้จากการเรียนจากกิจกรรมการพัฒนาตามรูปแบบการเรียนรู้ในระยะที่ 1 ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพและการฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นการสร้างนิสัยใหม่ตามสูตรการสร้างนิสัยภายใน 21 วัน นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนว่ามีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมอย่างต่อเนื่องหรือไม่ โดยให้กลุ่มทดลองบันทึกรายงานพฤติกรรมของตนเองต่อสถานการณ์ที่ตนเองประสบในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความฉลาดทางอารมณ์และ/หรือความฉลาดทางจริยธรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาล โดยเขียนบันทึกสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันๆละ 1 เรื่องแล้ววิเคราะห์ตามแบบบันทึกรายงานพฤติกรรมตนเอง เป็นเวลา 21 วัน โดยกำหนดให้กลุ่มทดลองนำบันทึกรายตนเองในแต่ละวันมาส่งในการประชุมพบปะกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 สัปดาห์ โดยการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและการประชุมกลุ่ม รวมใช้เวลาในการเรียนรู้ 21 วันและให้กลุ่มทดลองทำแบบประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติในกิจกรรมการสร้างนิสัย

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้

ผลการตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้องและเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องและเหมาะสม โดยผลการตรวจสอบได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ที่ 0.8 และได้ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้พัฒนาขึ้น

3.1 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม

ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นไปทดลองกับพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 20 คน โดยข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มทดลองมีดังนี้ คือ พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองเป็นเพศหญิงทั้งหมด อายุมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 36-40 ปี รองลงมาคือ อายุระหว่าง 25-30 ปี สถานภาพของกลุ่มทดลองมากที่สุดคือ สมรส กลุ่มทดลองจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมด จำนวนบุคคลในครอบครัวรวมทั้งผู้ทดลองมากที่สุด คือ รวม 3 คน และมีประสบการณ์การทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพมากที่สุด 16-20 ปี

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมทั้งโดยรวมและแยกรายด้าน ได้ผลดังนี้

ผลการเปรียบเทียบคะแนนรายด้านความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ด้านความฉลาดทางอารมณ์ก่อนการทดลอง พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพไม่แตกต่างกัน ($P\text{-value} = .0840$) และด้านความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไม่แตกต่างกัน ($P\text{-value} = .236$) เช่นเดียวกัน

แต่หลังการทดลอง พบว่า พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} = .021$) และมีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} = .001$) เช่นเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวม ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน ($P\text{-value} = .143$) ส่วนการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P\text{-value} = .000$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ($P\text{-value} = .288$) แต่หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ ($P\text{-value} = .000$)

3.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพจากการประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติการตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ผลการวิเคราะห์การประเมินตนเองในการฝึกฝนปฏิบัติการตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพเป็นเวลา 21 วันเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างนิสัย พบว่า กลุ่มทดลองพยาบาลวิชาชีพได้มีการฝึกฝนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายโดยการทำสมาธิบ่อยครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.00 การทำโยคะส่วนใหญ่ทำบ้าง คิดเป็นร้อยละ 50.00 การเต้นเกาซิกิบ่อยครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.00 และการผ่อนคลายเพื่อให้เกิดภาวะการรับรู้ด้วยเสียงเพลงทำบ้าง คิดเป็นร้อยละ 45 การฝึกฝนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนทุกครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 การวิเคราะห์พฤติกรรมตนเองบ่อยครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.00 การสะท้อนความคิดหรือพิจารณาอย่างใคร่ครวญทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.00 การเสวนาอย่างมีเหตุผลกับเพื่อนทุกครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.00 การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองทำบ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.00 การสร้างแรงจูงใจของตนเองในการใช้รูปแบบทำบ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 และภาพรวมของการฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นนิสัยบ่อยครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.00 ตามลำดับ

นอกจากนี้ สิ่งที่คุณเรียนได้จากการเรียนรู้หลังเข้ากลุ่มทดลองในแต่ละครั้ง พบว่า หลังเรียนรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ผู้เรียนเข้าใจตนเองและเข้าใจคนอื่นมากขึ้น เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ได้ทบทวนตนเองจากกลุ่ม ได้เห็นชีวิตและแง่มุมมากขึ้น ได้พบวิธีที่แก้ปัญหาที่ดีที่สุด คือ เริ่มจากตัวเราเองก่อน ได้มีการตั้งเป้าหมาย การวางแผนงาน การมีระเบียบวินัย มีมุมมองใหม่ๆ ให้เราได้เรียนรู้ มีการฝึกการสะท้อนความคิดผู้อื่นและตัวเอง ได้ความมีสติมากขึ้น ทำให้นึกถึงใจเขาใจเรา ทำให้เรามีมุมมองที่ท้าทาย ในการที่จะจัดการกับอารมณ์ในแต่ละสถานการณ์ที่เราเจอหรือบุคคลอื่นเจอ หาสาเหตุ วิธีการจัดการกับอารมณ์ของตัวเองได้มาก

ขึ้น วิเคราะห์อารมณ์ของตัวเองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น นำไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น และสามารถเข้าใจถ้าอารมณ์ของผู้ร่วมงานได้ เมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ ปรับตัวเองได้ดี ได้เรียนรู้ การจินตนาการ การทำอะไรให้สำเร็จต้องใช้เวลาฝึกบ่อยๆ ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็งมากขึ้น มีสติในการทำงาน การทำงานต้องทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ได้มากขึ้น เป้าหมายในชีวิตที่แน่นอน จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้

ผลการศึกษาพบว่า สิ่ง que ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้หลังเรียนรู้อ่านความฉลาดทาง จริยธรรม ดังนี้ ได้รับรู้ความรู้สึก ความคิดเห็นของผู้อื่น ได้รับการเรียนรู้ การเข้าใจคนอื่น การเห็น ออกเห็นใจผู้อื่น ได้แบ่งปันความคิดเห็นต่างๆ ในเรื่องราวที่เป็นจริง ได้เห็นความคิดใน ส่วนที่ตัวเอง คิดไว้ ทำทุกอย่างควรเอาใจเขามาใส่ใจเรา และควรมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดและทำ ด้านบวก รับรู้ความรู้สึกผู้อื่น รู้จักเอื้ออาทรใส่ใจผู้ช่วย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การให้เกียรติเคารพสิทธิ ของผู้อื่น การสร้างความไว้วางใจ ได้เรียนรู้ที่จะนำความฉลาดทางจริยธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งคิดว่าเราทำอยู่แล้ว แต่ยังไม่ครอบคลุม สามารถนำกลับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดี ขึ้น สามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานได้เป็นอย่างดี ได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยวิธี ละมุนละม่อม

3.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพจากการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ นอกระบบโรงเรียนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ พยาบาลวิชาชีพโดยรวมมีความคิดเห็นระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.47 และมีระดับความคิดเห็น ตามลำดับดังนี้ ความเหมาะสมของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75 ผู้เรียนสามารถสรุปประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 ประสพการณ์ของเพื่อนในกลุ่มมีความเหมาะสมและสอดคล้องมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 ผู้เรียนมี ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.50 ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้มาก มีระดับค่าเฉลี่ย 4.45 สถานที่จัดมี ความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40 ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในกลุ่ม และ ความร่วมมือภายในกลุ่มมีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.35 และระยะเวลาที่มีความเหมาะสม มาก มีค่าเฉลี่ย 3.95 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้หลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพในเรื่องขั้นตอนการเรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นตามลำดับดังนี้ คือ การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ค่าเฉลี่ย 4.90 อยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจโดยรวมต่อรูปแบบการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 4.85 อยู่ในระดับมากที่สุด การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัยได้ ที่ค่าเฉลี่ย 4.80 อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนการการเปิดใจสะท้อนความคิด มีความเหมาะสม ที่ค่าเฉลี่ย 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ขั้นตอนการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้, ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า, ขั้นตอนการเสวนากลุ่ม, ขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเองและขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด และขั้นตอนการการศึกษาวิเคราะห์ตนเองมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

4. ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

4.1 ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

ผลการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้พบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่า ความต้องการในการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ ร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ นโยบายผู้บริหารองค์กร ร้อยละ 95.00 แผนงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ร้อยละ 75.00 มาตรฐานด้านพฤติกรรมบริการสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่องค์กรพยาบาลกำหนด, ข้อร้องเรียนจากผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการ ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ

ผลการศึกษา เงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีดังนี้ คือ เงื่อนไขด้านระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.00 รองลงมา คือ เงื่อนไขด้านความต้องการและความมุ่งมั่นที่แท้จริงของผู้เรียน ด้านกระบวนการในการจัดกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น สถานที่ จำนวนสมาชิกกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 80.00 เท่ากัน และเงื่อนไขด้านกระบวนการหรือวิทยากรผู้นำกลุ่ม ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังพบว่า จากความคิดเห็นของผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะนำมาใช้ในชีวิต ครอบครัวยุติชีวิตประจำวัน เพื่อนร่วมงาน ผู้ป่วย โดยลองนำไปปฏิบัติกับชีวิตจริง วิธีการพูด วิธีการ แสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสมนำเอาทักษะหรือการสื่อสารที่ใช้กิริยาท่าทางในแต่ละเหตุการณ์มาใช้ จริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่เราจำเป็นต้องมีและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความสุขกับการทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม

4.2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ด้านประสบการณ์ของผู้เรียน

ผลการศึกษา พบว่าประสบการณ์ของผู้เรียนมีผลต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้อย่างมาก ผู้เรียนที่มีประสบการณ์มากจะมีความสามารถในเรื่องกระบวนการคิดที่หลากหลาย มีการ พิจารณาไตร่ตรองได้ดีกว่า นอกจากนี้การสร้างควมคุ้นเคยหรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่ม ก็มีผลต่อความไว้วางใจในการเรียนรู้ตามรูปแบบต่อไป

ด้านความพร้อมหรือความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการศึกษา พบว่าภาระงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อันเป็นประโยชน์ สูงสุด นอกจากนี้การจัดเวลาในการเรียนรู้ของกลุ่ม ควรเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างเต็มที่

ด้านกระบวนการเรียนรู้

ผลการศึกษา พบว่ากระบวนการหรือขั้นตอนในการนำเข้าสู่กลุ่มในระยะที่ 1 สำคัญ มาก เมื่อสมาชิกกลุ่มเปิดใจ คลื่นสมองต่ำเป็นการเตรียมความพร้อมให้กระบวนการเรียนรู้แบบ กลุ่มเป็นไปโดยสมาชิกได้พูดคุยทุกคน นอกจากนี้ควรเน้นกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน โดย ไม่เร่งรีบจนเกินไปเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักผ่อนคลายมากที่สุด แต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ ถ้าทุกคนได้มีโอกาสพูดในกลุ่มของตนเอง และ ให้เพื่อนช่วยในค้นหาเพื่อส่งเสริมจะทำให้แต่ละ ขั้นตอนมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป

ด้านผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่ม

ผลการศึกษา พบว่าความมุ่งมั่น ความเป็นกันเอง ของผู้อำนวยความสะดวกในการ เรียนรู้หรือผู้นำกลุ่มจะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มไม่เกร็ง กล้าเปิดเผย แสดงออกได้อย่างเต็มที่ เป็น ผู้มีความน่าเชื่อถือ บุคลิกดี แต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีน้ำเสียงที่น่าฟัง มีความสามารถในการจับ

ประเด็น สามารถควบคุมกลุ่มได้ตามเวลา สร้างความไว้วางใจในกลุ่มได้ ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็น

ด้านสถานที่

ผลการศึกษา พบว่าสถานที่ที่สงบ ไม่วุ่นวาย จะทำให้การเรียนรู้มีสมาธิและจดมุ่งหมายเดียวกันและมุ่งมั่น นอกจากนี้อุณหภูมิห้อง แสง สี ระดับเสียงภายใน มีผลต่อสมาธิของสมาชิกกลุ่ม

ด้านระยะเวลาในการเรียนรู้

ผลการศึกษา พบว่าการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ไม่ควรเร่งรีบ หากยังไม่ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย ยังมีบางครั้งกังวลและเร่งรีบ ควรจัดเวลาหลังเลิกงานหรือในช่วงเวลาการทำงานที่มีเวลาที่เหมาะสม ไม่ควรใช้เวลาสั้นเกินไปหรือเร่งรีบระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ ควรเป็นช่วงบ่าย ประมาณ 2-3 ชั่วโมง/ครั้ง ควรทำต่อเนื่องทุกวันประมาณ 1 สัปดาห์ในระยะเวลาแรก หลังจากนั้น จึงจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้งต่อเนื่องกันไป 4-6 สัปดาห์ต่อเนื่องหลังจากนั้นมีการติดตามเป็นระยะๆ

4.3 ผลการศึกษาแรงจูงใจส่วนตนในการนำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมนี้ไปใช้

ผลการศึกษาแรงจูงใจส่วนตนในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ พบว่า ความเชื่อทัศนคติในเชิงบวก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น การมีจุดมุ่งหมายชัดเจนต้องการเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ต้องการเป็นที่รักของทุกคน และต้องการเป็นพยาบาลที่ดี นอกจากนี้คือ รอยยิ้มของผู้ป่วยและญาติ การเห็นแบบอย่างที่ดีจากคนรอบๆข้างที่เขาเป็น การเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้ และมีความเชื่อว่า เมื่อนำไปใช้จะสามารถพัฒนางานให้ดีขึ้น มีความสุขในการทำงาน และมีความสุขกับการดำเนินชีวิต องค์กรให้ความสำคัญกับการนำรูปแบบการเรียนรู้มาใช้ในองค์กร เกิดเป็นวัฒนธรรมในองค์กร

4.4 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยที่ถาวร

ผลการศึกษาปัจจัยที่เป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยที่ถาวร ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดี และผลจากการกระทำดี เช่น คำชมเชย การทำสิ่งนั้นๆ จนเคยชิน ทำอยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง กระทำซ้ำๆ บ่อยๆ จนเป็นนิสัย และแรงจูงใจเป้าหมาย บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ ข้อตกลงร่วมกัน

การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้จริง เพื่อให้เกิดผลดีอย่างชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานและองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรม เกิดเป็นวัฒนธรรมมีทิศทางการปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน รวมถึงนโยบายผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร กฎระเบียบ การลงโทษ การยกย่องชมเชย การที่ตัวเองมีความเชื่อศรัทธา เต็มใจในการให้บริการอย่างเต็มศักยภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล 4 ประเด็นคือ 1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ 2) ผลการพัฒนาการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ 3) ผลการทดลองรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ และ 4) ผลการศึกษาศักยภาพและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

สภาพปัญหาและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์โดยภาพรวมในระดับมากจากการประเมินตนเอง โดยพบว่า มีพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์เรียงตามลำดับคือ ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการอารมณ์ตนเอง ด้านการจูงใจตนเองซึ่งแสดงให้เห็นว่า พื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับมยุรกาญจนากูร (2537) ที่ว่าการพยาบาลเป็นการปฏิบัติกิจกรรมในรูปของศิลปะและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการโดยรอบด้าน ด้วยการส่งเสริมสุขภาพกาย จิต อารมณ์ สังคม รวมทั้งการดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพอันดี ให้การดูแลรักษาผู้เจ็บป่วยตลอดจนให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ครอบครัว และชุมชนโดยมีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบุคคล เพื่อเกิดความคุ้นเคยนำไปสู่ความเข้าใจไว้วางใจต่อกัน และให้ความร่วมมือในที่สุด ผู้ที่เป็นพยาบาล

วิชาชีพจึงไม่เพียงแต่มีความรู้ในศาสตร์การพยาบาลเท่านั้น จำเป็นที่จะต้องมึศิลปะในการสื่อสารกับผู้อื่นการจัดการความสัมพันธ์ การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น รวมถึงการรู้จักตนเอง สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและจิตใจตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดี

นอกจากนี้ยังพบว่า ความฉลาดทางจริยธรรมโดยภาพรวมของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะพฤติกรรมเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเอื้ออาทร ด้านความเห็นอกเห็นใจ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และด้านการเคารพให้เกียรติ ซึ่งอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับลักษณะของวิชาชีพพยาบาล ซึ่งเป็นการให้บริการแก่สังคม ปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องใช้ศิลปะของการเอื้ออาทร การเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และอาศัยรูปแบบความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย (กนกนุช วสุธารัตน์, 2548)

ถึงแม้ว่า สภาพความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพจะอยู่ในระดับมาก แต่ก็พบว่าผู้รับบริการยังมีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ สอดคล้องกับไพรพนา ศรีเสน (2544) วันเพ็ญ สอนสีดา (2545) ได้ทำการศึกษาความคาดหวังของผู้รับบริการในโรงพยาบาล พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหาคือ พฤติกรรมการบริการของผู้ให้บริการ สอดคล้องกับทรวงทิพย์ วงศ์พันธ์ (2541), สุภาวดี เกตุแก้ว (2543), โยธิน แสงวงดี และคณะ (2543), พรทิพย์ เนตรแสงศรี (2545) และวีรยา หย้าวิไล (2546) ที่พบว่า ปัญหาของการรับรู้คุณภาพของการบริการในโรงพยาบาล มีสิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา คือ ด้านการเอาใจใส่ความเห็นอกเห็นใจ การพูดจา การใช้อารมณ์ และสัมพันธ์ภาพกับผู้รับบริการ และผลกระทบของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพนั้น มีผลกระทบทั้งต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจมากที่สุด เช่น ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ กลัว หดหู่ เศร้า ท้อแท้ วิตกกังวล เป็นต้น รองลงมา คือ ต่อจิตใจ เช่น กลัว หดหู่ เศร้า ท้อแท้ วิตกกังวล เป็นต้น

โดยผู้รับบริการคาดหวังที่จะให้พยาบาลวิชาชีพมีคุณลักษณะของความเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ดังนี้ คือ มีใบหน้ายิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี อารมณ์แจ่มใส พูดจาสุภาพ น้ำเสียงนุ่มนวล สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานและเป็นพยาบาลที่ดี รับฟังความต้องการของผู้อื่น และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถประสานงานและจัดการความขัดแย้งได้ และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้มีความฉลาดทางจริยธรรม ดังนี้ คือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ ปลอดภัย และให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติดูญาติของตนเอง มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการดูแลผู้ป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งผู้ป่วย

เคารพในสิทธิและรักษาความลับของผู้ป่วย ให้การพยาบาลและคำแนะนำที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ผู้ป่วย และเคารพให้เกียรติผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของความเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงตามแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ของ Goleman (1995,1998); Salovey and Mayer (1990) และ สาลิกา เมธนาวิณ (2544) และคุณลักษณะของความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพของสิวลี ศิริไล (2544)

ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลวิชาชีพมีความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 93.93 ซึ่งสอดคล้องกับหลักการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2550) ที่ว่าการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และมีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก่อน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับพยาบาลวิชาชีพเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องความต้องการของผู้รับบริการและผู้ร่วมงาน เพื่อลดช่องว่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นอยู่กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จึงเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและช่วยลดข้อร้องเรียนพยาบาลวิชาชีพได้ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานและชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ Alheit (1998) ที่กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นกระบวนการที่รวมเอาการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเข้าไว้ด้วยกัน โดยจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิตมาจากการเรียนรู้ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 4 ได้ระบุความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ Knowles (1980) ที่กล่าวว่า ผู้ใหญ่จะสามารถเรียนได้ดีเมื่อผู้ใหญ่มีความพร้อม และความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง และนำความรู้นั้นไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของผู้ใหญ่เอง และสอดคล้องกับ Kidd (1973) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เกี่ยวพันกับงาน ความเป็นอยู่ บทบาทและภารกิจของบุคคลนั้น ลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องความต้องการของผู้ใหญ่และสามารถเรียนรู้ได้ดี เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ ซึ่งหมายถึงทักษะ ความรู้ เจตคติที่นำไปสู่ความสำเร็จในงาน และ Knowles (1980) กล่าวว่า การศึกษาของผู้ใหญ่ เป็นศิลป์ที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีเนื้อหาเน้น

การพัฒนาศักยภาพพระดับบุคคล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้ใหญ่ในวัยทำงานนี้ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ผู้ใหญ่รับรู้ว่าเป็นผู้ชี้นำตนเองได้โดยใช้ประสบการณ์เดิม เป็นพื้นฐานไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตงานจริง

2) ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

2.1 รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ได้จากพัฒนา

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ หลังจากผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและขั้นตอนการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ สรุปผลได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเสวนา การสะท้อนความคิด ประสบการณ์ของผู้เรียน บรรยากาศการเรียนรู้ แรงจูงใจ และกระบวนการกลุ่ม โดยมีกระบวนการของรูปแบบการเรียนรู้ 8 ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกัน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การรับรู้ประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่า การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ และการปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพทั้ง 5 ด้านคือ การตระหนักรู้ในตนเอง การรับรู้อารมณ์ตน การจูงใจตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นและความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจและการเคารพให้เกียรติ ผลการศึกษา พบว่าสามารถเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมให้กับพยาบาลวิชาชีพได้ดีขึ้นทั้ง 2 ด้าน ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมทั้ง 2 ด้านนี้ ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาพยาบาลวิชาชีพให้เป็นผู้ให้บริการสุขภาพด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ (Humanized Health Care) ดังที่ท่าพระเทพกวี 15 วัดป่าตาราภิรมย์ เชียงใหม่ ได้ให้คำขวัญพยาบาล เมื่อ 29 กันยายน 2532 ว่า (อ้างถึงใน สมจิต หนูเจริญกุล, 2551)

“ผู้ที่มีโอกาสทองที่จะช่วยชีวิตคนคือ “แพทย์และพยาบาล” การช่วยชีวิตคนไว้มิได้หมาย เพียงว่าให้ยาเท่านั้น ยานานเอกที่ให้แก่คนไข้คือ กำลังใจและแสดงอภัยด้วย

กิจกรรมารยาทที่เรียบง่าย วาจาที่ สุภาพ อ่อนโยน อันจะเป็นยาชโลมใจให้ชุ่มชื่น เบิกบานยิ่งกว่า ยาหมอบเป็นไหนๆ คุณสมบัติคือ เมตตา ธรรมนี้ก็คือน้ำใจของพยาบาลนั่นเอง”

นอกจากนี้ ขั้นตอนในการเรียนรู้ตามรูปแบบยังมีความสอดคล้องกับวิธีการให้บริการ สุขภาพด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ คือ การฟังเรื่องเล่า เป็นวิธีการที่ให้ความรู้กับแพทย์ พยาบาล และผู้ให้บริการสุขภาพในทีม การใช้วิธีการเล่าเรื่องราวต่างๆ การฟังอย่างตั้งใจเป็นการ แสดงถึงการเคารพในประสบการณ์ชีวิตและความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย และของผู้ให้บริการ สุขภาพ การสะท้อนคิดจากเรื่องราวต่างๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะ ช่วยให้แพทย์ พยาบาล และทีมสุขภาพให้บริการด้วยความเห็นใจ เข้าใจ และไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกัน และกัน (สมจิต หนูเจริญกุล, 2551)สอดคล้องกับสาธิตา เมธนาวิณ (2544) ที่ว่า ความฉลาดทาง อารมณ์มีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินกิจกรรมที่สำคัญๆ มีการคิดอย่างมีเหตุผล และสามารถ ที่จะจัดการกับสิ่งแวดล้อมรอบตนเองทั้งด้านการทำงานและส่วนตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง วิชาชีพการพยาบาลนั้น เป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติและเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน จำนวนมาก เช่น เพื่อนร่วมงาน ผู้รับบริการและญาติ นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับความกดดันหลาย ประการทั้งจากผู้รับบริการ สิ่งแวดล้อมของงานรวมทั้งจากปัญหาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติการพยาบาล ทั้งนี้ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพพยาบาลจะถูกสังคมคาดหวังเป็นอย่างมาก ใน คุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ ความอดทน ความมั่นคงทางอารมณ์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การ รู้จักปรับตัว และความมีมนุษยสัมพันธ์ (กัลยา นาคเพ็ชรและวรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว, 2545)

ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายผลการศึกษาของรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลอง พบว่า องค์ประกอบในการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้บนอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างฉลาดทาง อารมณ์และฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 ด้าน และมีขั้นตอน การเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วยคำว่า DREAM Group

1. D มาจากคำว่า Dialogue หมายถึง การเสวนา เป็นกิจกรรมที่สำคัญใน กระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติ การเสวนาจะเป็นช่องทางหรือการสื่อสารรูปแบบหนึ่งจะทำให้ บุคคลรู้จักที่จะฟังความรู้สึกนึกคิดของตนเองและความคิดเห็นของผู้อื่นการเสวนาทำให้คน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง การเสวนานี้จะประสบผลสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไข หรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การเสวนานี้อาจมีความหมายแตกต่างกับการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะการเสวนานี้ จะกระทำได้เมื่อบุคคลมีเหตุผลเพียงพอที่จะตั้งคำถามโต้แย้งต่อความคิดเห็น

หรือความเข้าใจเดิม มีประเด็นที่เปิดกว้าง และผู้อื่นสามารถอภิปรายได้ มีความเป็นปรนัย ข้อสรุปทั้งหลายมีหลักฐานรองรับ นำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่มนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกรอบโครงสร้างในการคิดของบุคคลต่อไป มนต์ชัย พิณจิตตรสมุท(2553) ได้ให้ความหมายของการเสวนา หรือ สุนทรียสนทนาว่าเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันของบุคคล โดยเป็นการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ด้านในตัวบุคคล อันเป็นความรู้ที่เจือปนไปด้วยประสบการณ์ ความรู้สึก ความนึกคิดที่ได้สะสมมาของบุคคล

ในมุมมองของผู้วิจัยมองว่าการเสวนา เป็นการเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่หรือสุนทรียสนทนา ซึ่งหมายถึง การพูดคุยกันระหว่างคนสองคน หรือเป็นกลุ่มที่กำหนดกฎ กติกา มารยาทในการสนทนาไว้ เพื่อสร้างและพัฒนากระบวนการคิดร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจในระดับลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดความหมาย ความรู้ใหม่ในตัวคนที่ลุ่มลึกกว่าความรู้เดิม เปิดโอกาสให้แต่ละคนเรียนรู้ตนเอง และเปลี่ยนแปลงตนเอง ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ที่ให้ความสำคัญต่อการเสวนาของบุคคล เกิดการเรียนรู้จากการสื่อสารโดยการเสวนา การเสวนานี้จะประสบผลสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีการกำหนดกติกาการยอมรับโดยกลุ่มในการเสวนา ข้อสรุปของกลุ่มที่ได้ผ่านการถกเถียงกันจนเป็นจะข้อสรุปที่น่าเชื่อถือและสมเหตุสมผล

2. R มาจากคำว่า **Reflection** หมายถึง การสะท้อนความคิด หรือการวิพากษ์ข้อดี เป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจของการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ การวิพากษ์อย่างมีเหตุผลหรือการสะท้อนความคิดอย่างใคร่ครวญ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้เหตุผลต่างๆมาประกอบ กิจกรรมการวิพากษ์อย่างมีเหตุผลเป็นการตั้งคำถามที่ทำให้บุคคลตระหนักได้ว่า ความรู้และประสบการณ์ที่เคยใช้อยู่เดิมไม่สามารถใช้ได้หรือปฏิบัติได้อีกต่อไป การใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง การเสนอความเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ข้อดี การจินตนาการ และผลของการตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มจากความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับความคิดความเชื่อหรือองค์ความรู้ที่ยึดถือกันอยู่ และใช้ความพยายามในการค้นหาคำตอบ โดยอาศัยเหตุผลและข้อมูลอ้างอิง การวิพากษ์สมมติฐาน ความเชื่อที่เคยยึดถือหรือเนื้อหาความรู้ที่เคยใช้ปรับปรุงการปฏิบัติและการวิพากษ์ตนเอง โดยพิจารณาในเชิงจิตวิทยาที่ทำให้บุคคลมีมุมมองต่อโลกรอบ ๆ ตัวเรา เป็นการทำที่อยู่บนฐานการตัดสินใจซึ่งเป็นผลจากการวิพากษ์วิจารณ์ข้อดี เริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหา และจบลงที่การปฏิบัติ หลักใหญ่ของกระบวนการ คือ การพิเคราะห์ การเสนอความเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ข้อดี การจินตนาการ และผลของการตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมายหรือในกรณีของการวิพากษ์วิจารณ์ข้อดีเพื่อการทำทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การ

ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์หรือแนวความคิดของบุคคล ซึ่งต้องใช้ความทรงจำในการตีความหรือแปลความหมายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การทำให้เกิดความถูกต้องสมเหตุสมผลกับสิ่งเรียนรู้ที่ผ่านมาหรือการเข้าสู่ดุลยพินิจในความเชื่อของเรา เมื่อใดที่เรามีเหตุผลให้เกิดความสงสัยในสิ่งที่ยืนยันความจริง ความถูกต้อง หรือความจริงแท้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพรอบตัวเรา การติดต่อกันในสังคมและโลกส่วนตัวของเราเช่น ความรู้สึก ความตั้งใจ เราต้องแก้ประเด็นต่าง ๆ ก่อนที่เราจะเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับ Knowles ; Cole and Presswood (1994) ที่กล่าวว่า การสะท้อนคิดเป็นการใช้กระบวนการพินิจพิจารณา ตั้งคำถามย้อนหลังกลับมายังสถานที่ที่เป็นอยู่อย่างครอบคลุมทุกด้าน แยกให้เห็นปัญหาที่เป็นเหตุผลในการปฏิบัติขณะนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และส่งผลต่อการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และ Colloen (1996) ที่เห็นว่า การสะท้อนคิดเป็นปฏิริยาของสมองที่สะท้อนคิดสิ่งที่คุณคนนั้นคำนึงถึงอย่างใคร่ครวญ ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อถ่ายโอนความรู้สึกต่างๆ ของตนเองก่อนที่จะสื่อสารกับผู้อื่นด้วยการพูดหรือการเขียน

3. E มาจากคำว่า Experience's Learner หมายถึงประสบการณ์ต่างๆของบุคคล เป็นผลมาจากการหล่อหลอมจากสังคม ซึ่งซิดซิงค์ ส. นันทนาเนตร (2551) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ว่าเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งประสบการณ์ของบุคคลเป็นเนื้อหาสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และกระบวนการเรียนรู้นี้จะเกิดขึ้นได้จากบรรยากาศการเรียนรู้หรือสภาพแวดล้อมของกลุ่ม จากกระบวนการกลุ่ม ผู้อำนวยการการเรียนรู้หรือผู้ดำเนินการกลุ่มมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนหรือสมาชิกกลุ่มมองย้อนอดีตและให้ความหมายหรือแปลความหมายประสบการณ์ต่างๆในอดีตของบุคคล ตามกรอบความเชื่อหรือการให้ความหมายในประสบการณ์เดิมนั้น มีความสมเหตุสมผลหรือเหมาะสมหรือไม่ สอดคล้องกับ Rogers (1996) ที่อธิบายว่า ประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคลเป็นสิ่งที่บุคคลจะรู้เฉพาะตนเท่านั้น และประสบการณ์ของบุคคลนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา มนุษย์อยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลงที่มีตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นประสบการณ์ที่อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายในตัวบุคคล และให้ความสำคัญต่อความสามารถในการสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคล สอดคล้องกับ Cooperrider (2003) ได้นำเสนอรูปแบบทางเลือกในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและองค์กร โดยใช้กระบวนการในการสืบสวนทางบวก ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาเชิงบวกและการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่เรียกว่า กระบวนการสืบสวนด้านบวก (Appreciative Inquiry) เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า การให้ผู้เรียนได้เล่าถึงสถานการณ์ หรือประสบการณ์ของตนเองในการเรียนรู้ (Discovery) ถือเป็นหัวใจของกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้

และสอดคล้องกับ Knowles (1972) ที่ได้นำเสนอต่อที่ประชุม UNESCO ณ ประเทศเยอรมนี ว่า องค์ประกอบที่สำคัญมากในด้านการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ คือการมีประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของผู้ใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใหญ่นำเอาคุณค่าเหล่านี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้

4. **A** มาจากคำว่า **Atmosphere** หรือ **Supporting Atmosphere** หรือ **Learning Atmosphere** หมายถึง บรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งในที่นี้ หมายถึง บรรยากาศทั้งทางกายภาพ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคาร สถานที่ อุณหภูมิ แสง สี เสียง หรืออุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ และบรรยากาศทางด้านจิตใจที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมและเปิดรับที่จะเรียนรู้อย่างมีสติ โดยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการของนีโอฮิวแมนนิส ในกิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายด้วยกิจกรรมที่ทำให้คลื่นสมองต่ำที่ประกอบด้วยการทำสมาธิ การทำโยคะท่าต่างๆ หรืออาสนะ การเดินรำเกาซิกิ และการผ่อนคลายด้วยการจินตนาการสู่วังค์แห่งการรับรู้ เป็นต้น การผ่อนคลายเพื่อให้เกิดวังค์แห่งการรับรู้ (Trance) มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ภาพพจน์ตนเอง การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกต่อตนเองในจิตใต้สำนึกจะต้องพิจารณาถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเห็นว่า ช่วงเวลาที่เหมาะสมคือ ช่วงเวลาที่ร่างกายและจิตใจมีความผ่อนคลาย (วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2538) และในภาวะที่จิตใจปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเป็นอย่างมาก (อุไรวรรณ ชมวัฒนา, 2539) รวมทั้งการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร ความเป็นอิสระหรือประชาธิปไตยในการแสดงความคิดเห็น ความไว้วางใจและความอบอุ่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก มีความสุขในการเรียนรู้ สอดคล้องกับสอดคล้องกับ Taylor (1998) ที่ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ยอมรับการแสดงความคิดเห็น และบรรยากาศที่มีความไว้วางใจ

5. **M** มาจากคำว่า **Motivation** หมายถึง การจูงใจหรือแรงจูงใจหรือ "to move" ซึ่งหมายความว่า เป็นสิ่งที่โน้มน้าว หรือชักนำให้บุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ (Kidd, 1973) นอกจากนี้ยังหมายรวมถึง การให้พลังทางบวก หรือการให้ความรัก (Empowerment) หมายถึง การใช้ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเหตุสำคัญในการจูงใจบุคคล ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา เพื่อตอบสนองของความต้องการหรือเพื่อตัดสินใจกระทำ หรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคล ส่วนความสำคัญของแรงจูงใจนั้น ทำให้เกิดความพร้อมในการเรียน และนำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำภารกิจหรือเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองให้สำเร็จตามที่คาดหวังไว้ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2545) ได้กล่าวว่า การให้พลังทางบวกเป็นการใช้ความคิด คำพูด หรือการกระทำที่ส่งผลให้ตนเองและผู้อื่นมีพลังด้านบวกเพิ่มขึ้น บุคคลที่ได้รับพลังด้านบวกมากก็จะพัฒนากลายเป็นคนที่คิด พูด

หรือทำด้านบวก การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้พลังทางบวก การให้ความรัก รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลกำหนดภาพพจน์หรือเป้าหมายของตนเองในทางที่ดีจะส่งผลให้บุคคลมีกำลังใจและความมุ่งมั่น พร้อมทั้งเรียนรู้หรือพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นตามที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายจนสำเร็จ นอกจากนี้ยังหมายถึงการจูงใจในระดับจิตใต้สำนึกที่สามารถทำได้โดยการจินตนาการสร้างภาพวิทัศน์แห่งการรับรู้และการมองโลกในด้านดี หรือการคิดด้านบวกนั่นเอง นอกจากนี้ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547) ยังสรุปว่า แรงจูงใจได้รับความสนใจมากในทุกๆโครงการสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้การเรียนรู้ได้ผลดียิ่งขึ้น และแรงจูงใจเป็นความตั้งใจของบุคคลที่จะปรับปรุงความสามารถในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของตนเอง เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิผล (Scisson, 1982)

6. Group มาจากคำว่า Group Process หรือ Group Learning หมายถึง กระบวนการกลุ่ม หรือ การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม คือการที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีความคิด การกระทำ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยที่แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพล และได้รับอิทธิพลต่อกันและกัน แต่อาจมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ก็ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540) ส่วนความหมายของการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นกลุ่มตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นแนวทางการเรียนรู้เพื่อการแก้ไข ปัญหาในชั้นที่สองจาก 3 ชั้นตอน โดยในชั้นแรกจะเป็นการพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ในจิตใจของตนเอง ในชั้นที่สองจะเป็นการเข้าร่วมกลุ่มกันของผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ดีงามในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำสู่ชั้นที่สาม ซึ่งเป็นการร่วมกันสร้างสรรค์สังคมใหม่ด้วยความรักและเมตตา ส่วนความหมายของกระบวนการกลุ่มหรือการเรียนรู้จากกลุ่มตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์นั้น ชิดชงศ์ ส. นันทนาเนตร (2551) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่เป็นการเรียนรู้ของกลุ่ม (Group Setting) สอดคล้องกับสิริพงศ์ สินเส็ง (2549) ที่ศึกษาพบว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง สนุกสนาน เป็นอิสระ มีการแสดงออกโดยการอภิปราย ชักถามได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนมีความสุข และสอดคล้องกับวิลเลียมส์ ศิริมัย, สมจิตร์ ชัยยะสมุทรและมาลินี อยุ่ใจเย็น (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบในการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพทั้ง 6 ด้าน มาเป็นหลักการพื้นฐานในการพัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ 8 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนของการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ การทำให้คลื่นสมองต่ำ คือการทำให้คลื่นสมองเป็นคลื่นอัลฟา มีความถี่ 8 – 13 รอบต่อวินาที โดยจิตใจจะสงบ เยือกเย็น เกิดอารมณ์ด้านบวก เกิดความสมดุล และช่วยยั้งให้มีอารมณ์ดี ร่าเริง เบิกบาน มีความคิดสร้างสรรค์สูง มีภูมิคุ้มกันในร่างกายสูง มีจินตภาพ ความจำดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง และมีพลังความคิดด้านบวกสูง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเดินเกาซิกิ การทำสมาธิ การฟังเพลงที่มีความถี่ต่ำ การฝึกจินตนาการ โดยการสร้างภาพที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายตามแนวคิดนี้ โอลิวแมนนิสนี้ นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการผ่อนคลายทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆด้วยตนเองแล้ว ยังเป็นการช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหรือผู้อำนวยการเรียนรวมถึงส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีระหว่างผู้เรียนและเพื่อนสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย

การเดินเกาซิกิ ทำให้ผู้ปฏิบัติ มีร่างกายแข็งแรง ฮอริโมนในร่างกาย จะถูกปรับให้สมดุล ซึ่งทำให้อารมณ์ของผู้ปฏิบัติ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545) การทำโยคะจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรง สวยงาม ฮอริโมนต่างๆในร่างกายจะถูกปรับให้สมดุล ทำให้อารมณ์ของผู้ฝึกเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนการทำสมาธิจะทำให้ผู้ปฏิบัติ มีจิตใจอ่อนโยน มีสมาธิสูง และมีคลื่นสมองที่ต่ำลงอย่างรวดเร็ว ผู้ที่ทำสมาธิอยู่เสมอ จะเป็นคนที่มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุม มีจิตใจกว้างขวาง (opened mind) พร้อมทั้งจะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) การทำสมาธิจะทำให้เกิดการปรับของความถี่คลื่นสมองซีกซ้ายและซีกขวาในจังหวะเดียวกันที่เรียกว่าการซิงโครไนซ์ (Synchronization) สภาวะนี้จะทำให้สามารถใช้ประสิทธิภาพของสมองได้สูงสุด (สม สุจีรา, 2554)

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและถือเป็นหัวใจของการเริ่มต้นในขั้นตอนแรกของรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เพราะจะทำให้พยาบาลวิชาชีพเกิด

การเรียนรู้ในขั้นต้นต่อเนื่องของรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข หรือที่เรียกว่า Superlearning หรือ Suggestopedia เนื่องจากอารมณ์และความรู้สึกจะมีผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเรียนรู้เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของผู้เรียนซึ่งเป็นประสบการณ์ทางความคิดหรือกรอบในการให้ความหมายที่สั่งสมตามความเชื่อและประสบการณ์ของผู้เรียนที่มีมาก่อน การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆเหล่านี้ได้สูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อจิตใจอยู่ในสภาวะที่ผ่อนคลายที่สุด ปราศจากความตึงเครียด และปราศจากความวิตกกังวล ดังนั้น การเรียนรู้ที่อยู่ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายจะทำให้เรียนรู้ข้อมูลต่างๆได้อย่างรวดเร็ว (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องวิธีการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (ศตพร วิไลรัตน์, 2532) การจูงใจได้สำนึกตามทฤษฎีนีโอฮิวแมนนิสช่วยเปลี่ยนแปลงการเห็นคุณค่าในตนเองให้สูงขึ้น (ชาญวุฒิ วงศ์เพ็ง, 2536) การฝึกอาสาสมัครและสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง (วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2538) หลักสูตรการเสริมสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยาเนโอฮิวแมนนิสช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเอง (เยาวลักษณ์ โพธิสุทธิ, 2540) การสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสทำให้มีความเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น (สมศักดิ์ เจริญศรี, 2543) การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลายโดยใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2545) และการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ (วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2547) นอกจากนี้ Rogers (Jarvis, อ้างถึงในเกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2554) เสนอว่า มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดี หากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ Knowles (1980) ได้เสนอว่า การสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกันเองและเป็นมิตรทำให้เกิดการยอมรับในประสบการณ์และรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่

ผลการศึกษาในขั้นต้นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย พบว่า ผู้เรียนมีความเห็นว่าได้ความมีสติมากขึ้น ได้เรียนรู้การเงินธนาคาร การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายด้วยกิจกรรมการทำโยคะท่าต่างๆ การเต้นเกาซิกิ การทำสมาธิ การฟังเพลงที่ทำให้ผ่อนคลาย และการนอนทำนองตายแล้วสร้างจินตนาการ ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย เหมือนสมองเราได้ผ่อนคลาย รู้สึกอิสระ ปลอดภัย โปร่ง ทำให้ตื่นขึ้นมาแล้วรู้สึกสดชื่น เป็นเหมือนการปรับสมองให้พร้อมที่รับรู้หรือเรียนรู้ในกลุ่ม เป็นกิจกรรมการเริ่มต้นเข้าสู่การเรียนรู้ ซึ่งควรทำบ่อยๆ เพื่อให้ผ่อนคลายได้จริง และพบว่าพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองจะใช้วิธีการทำสมาธิเพื่อสร้างความรู้สึกละผ่อนคลายมากที่สุด รองลงมาคือการ

เต้าเกาซิกิ และการทำโยคะ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการทำสมาธิ เป็นกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้หรือการทำให้คลื่นสมองต่ำที่เป็นวิธีการที่สะดวก และสามารถทำได้ง่ายกว่าวิธีอื่นๆ และควรใช้เวลาในการทำกิจกรรมนี้เหมาะสม ไม่ควรเร่งรีบเกินไป จะทำให้ยังไม่วู้สึกผ่อนคลาย สอดคล้องกับชนาธิป ปัญญาศิริวงศ์ (2550) ที่สรุปว่า การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไป นอกจากนี้เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2545) กล่าวว่า ผู้ที่มีคลื่นสมองต่ำจะตระหนักถึงความสำคัญของคำพูด จะเลือกพูดเฉพาะคำพูดที่สร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งหากผู้เรียนผ่านขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และมีคลื่นสมองต่ำ จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไปได้อย่างสร้างสรรค์และเกิดประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า

เป็นขั้นตอนของการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียนที่มีคุณค่า โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วยการเล่าเรื่องประสบการณ์ที่ประทับใจที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังรวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเกริ่นเข้าสู่ประสบการณ์หรือสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Knowles (1975, 1980) และ Brookfield (1986) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ของผู้ใหญ่จะเป็นแหล่งทรัพยากรที่ทรงคุณค่าต่อการเรียนรู้ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ประสบการณ์เป็นเทคนิคในการเรียนรู้ เช่น การถกปัญหาร่วมกันโดยใช้ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนสอดคล้องกับซิดซงค์ ส.นันทนาเนตร (2549) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย Lazarus and Folkman (1984) กล่าวว่าประสบการณ์ในอดีตนั้นเป็นศักยภาพอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลได้รับรู้ปัญหา และช่วยในการตัดสินใจหรือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และตามแนวคิดของ Knowles (1980) ที่ได้กล่าวว่าการศึกษาของผู้ใหญ่ เป็นศิลป์ที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีเนื้อหาเน้นการพัฒนาศักยภาพระดับบุคคล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้ใหญ่ในวัยทำงานนี้ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ผู้ใหญ่รับรู้ว่าเป็นผู้นำตนเองได้โดยใช้ประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตงานจริง สอดคล้องกับ Mezirow (1991) ที่เน้นว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการให้ความหมายจากประสบการณ์ของคน การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้การแปลความหมายที่เคยใช้ในอดีตมาพัฒนาให้เกิดความคิดใหม่ หรือเป็นการทบทวนการแปล

ความหมายประสบการณ์ของบุคคล เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคต (ชิตชงศ์ ส.นันทนาเนตร, 2549) กระบวนการเรียนรู้แบบผ่านประสบการณ์ตรงจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่สดใหม่กว่า ทำให้กระแทกความรู้สึกนึกคิดเข้าไปข้างในจิตใจคนได้ง่าย (ปรีดา เรืองวิชาธร, อ้างถึงใน วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2554) โดยกิจกรรมการเรียนรู้ใช้วิธีการเล่าเรื่องราวต่างๆ การฟังอย่างตั้งใจเป็นการแสดงถึงการเคารพในประสบการณ์ชีวิตและความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและของผู้ให้บริการสุขภาพ (สมจิต หนูเจริญกุล, 2551) ซึ่งผู้เรียนที่นำประสบการณ์ที่เป็นผลมาจากการบูรณาการระหว่างความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมและความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ มาสู่การสรุปและสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตน จะเป็นความรู้ใหม่ที่มีความหมายต่อชีวิตของตนเองและมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองด้วย (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551)

ผลการศึกษาในขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ โดยเฉพาะประสบการณ์ตรงจากการทำงาน การนำประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ในการเรียนรู้ จึงทำให้ผู้เรียนและสมาชิกในกลุ่มมีความสนใจและตั้งใจที่จะรับฟัง นอกจากนี้ในบางครั้งที่ทางกลุ่มไม่มีประสบการณ์ที่จะนำมาแบ่งปัน โดยเฉพาะในช่วงแรกๆของการเรียนรู้ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดความรู้สึกรั้ววางใจในกลุ่มที่ยังไม่ค่อยคุ้นเคยกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เรียนที่มีอายุน้อยกว่าสมาชิกคนอื่นๆ หรือมีความอายุน้อยกว่ามักจะไม่ค่อยนำประสบการณ์ของตนเองมาแบ่งปันให้สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นประสบการณ์หรือเป็นการนำเสนอประเด็นของสถานการณ์จากผู้เรียนที่มีประสบการณ์มากกว่าด้วยวัยวุฒิ ในการเข้ากลุ่มแต่ละครั้งผู้อำนวยการเรียนรู้จะเตรียมประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับประเด็นหรือหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้มายกตัวอย่างให้สมาชิกในกลุ่มฟัง เพื่อเป็นการเปิดมุมมองหรือเป็นการเกื้อหนุนในระหว่างที่สมาชิกกลุ่มยังนึกประสบการณ์ที่จะนำมาเล่าให้สมาชิกคนอื่นได้รับรู้ถึงคุณค่าของประสบการณ์นั้น สอดคล้องกับความคิดเห็นที่สรุปได้จากกลุ่มที่ว่า ประสบการณ์ของผู้เรียนมีผลต่อการเรียนรู้รูปแบบ ผู้เรียนที่มีประสบการณ์มากจะมีความสามารถในเรื่องกระบวนการคิดที่หลากหลาย มีการพิจารณาไตร่ตรองได้ดีกว่า นอกจากนี้การสร้างความคุ้นเคยหรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ก็มีผลต่อความไว้วางใจในการเรียนรู้ตามรูปแบบ และสอดคล้องกับผู้ใหญ่ต่างมีประสบการณ์ที่มีคุณค่าและชอบที่จะนำประสบการณ์นั้นมาเล่าสู่กันฟังในกลุ่ม การวิจารณ์ และการยกตัวอย่างที่ถูกนำมาเล่าโดยสมาชิกในห้องเรียนสามารถถูกนำมาใช้เพิ่มเติมได้ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ใหญ่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับทางสังคม เกิดความภูมิใจเห็นคุณค่า

ในตนเอง สอดคล้องความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทดลองที่ว่า ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า สะท้อนให้เห็นปัญหาจากการทำงานที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเรื่องการขัดแย้งกับทีมผู้ให้บริการด้วยกัน หรือกับผู้ช่วย เมื่อเกิดปัญหาแล้วได้ทบทวนกระบวนการที่เกิดขึ้น ได้วิเคราะห์และแก้ไข มีแนวทางการนำไปใช้เพื่อลดข้อขัดแย้ง ได้เข้าใจตนเอง และเข้าใจในความแตกต่างของบุคคลอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์ตนเอง

เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้และความเข้าใจของตนเอง เป็นการวิเคราะห์ในด้านบวกหรือด้านลบ นอกจากนี้ยังรวมถึงตัวตนในด้านที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและตัวตนในด้านที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นตามความเป็นจริง วิธีที่จะทำให้รู้จักและเข้าใจตนเองมีอยู่หลายวิธี เช่น การวิเคราะห์ตนเองโดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การตอบแบบสำรวจบุคลิกภาพ การตอบแบบสอบถาม การสังเกตตนเองการประเมินตนเองและการรับฟังคำวิจารณ์ของคนอื่น เป็นต้น

ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง ความเข้าใจตนเองจากการวิเคราะห์ตนเองเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม หรือกล่าวได้ว่าความเข้าใจตนเองเป็นแกนกลางของบุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของพฤติกรรมที่เราแสดงออกกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้คนที่มีความเข้าใจตนเองที่แตกต่างกัน ก็ย่อมจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน บุคคลจะรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องได้ ถ้าเขาพิจารณาตัวเองตามที่เป็นจริง วิเคราะห์และวิจารณ์ตนเองกล้าเปิดตนเองออกมารับประสบการณ์ใหม่ๆ ตลอดจนยอมรับคำวิจารณ์ของคนอื่น โดยไม่หลอกตัวเองและไม่เข้าข้างตนเอง หลังจากที่บุคคลรู้จัก เข้าใจและยอมรับตนเองตามที่เป็นจริงแล้ว ก็จะต้องตั้งเป้าหมายและวางแผนที่จะปรับปรุง แก้ไขส่วนที่บกพร่อง ที่คิดว่าจะมีความสำคัญและเป็นความจำเป็นในลำดับต้น

ผลการศึกษาในขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า พบว่า ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตนเอง มีความเข้าใจตนเองจากการสำรวจตนเองในด้านดีและด้านลบมากขึ้น ยอมรับและเข้าใจตนเองที่เป็นอยู่จริง เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองจากการวิเคราะห์ตนเอง ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองทำให้ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้เรียนได้สำรวจตนเอง มีความเข้าใจตนเองและยอมรับความเป็นตัวตนของแต่ละคนได้ ผู้วิจัยเห็นว่า ขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองนี้ จะทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองทั้งในด้านดีและด้านลบ และยอมรับความเป็นตัวตนตามที่วิเคราะห์ออกมา เป็นการเตรียมความพร้อมในการก้าวไปสู่ขั้นตอนที่ลึกซึ้งและพร้อมที่จะเปิดเผยความเป็นตัวตนในขั้นตอนการสะท้อนความคิดต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การเปิดใจสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียนสอดคล้องกับ Mezirow (2000) ที่ว่ากระบวนการที่บุคคลปรับเปลี่ยนกรอบความคิดที่เคยยึดถือมา ไปเป็นมโนทัศน์ใหม่ที่เปิดกว้างและมีความคลอบคลุมกว่าเดิมมีความชัดเจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกเป็นมโนทัศน์จากการวิพากษ์อดีต ประกอบด้วยกิจกรรม “กระจกวิเศษ” เป็นการให้ผู้เรียนบอกเล่าถึงความรู้สึก ความคิดเห็นหรือเหตุผลในประสบการณ์นั้นๆ ของตนเองต่อเพื่อนในกลุ่ม พร้อมให้เพื่อนในกลุ่มช่วยสะท้อนความคิดเห็นของผู้นั้น ว่าในประสบการณ์เดียวกันนั้น ผู้อื่นหรือเพื่อนในกลุ่มมีความคิดเห็นหรือมุมมองอย่างไรโดยการสะท้อนความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม กิจกรรมการวิพากษ์อย่างมีเหตุผลทำให้บุคคลตระหนักได้ว่า ความรู้และประสบการณ์ ที่เคยใช้อยู่เดิมไม่สามารถใช้ได้หรือปฏิบัติได้อีกต่อไป การวิพากษ์สมมติฐานที่เคยยึดถือหรือเนื้อหาความรู้ที่เคยใช้ปรับปรุงการปฏิบัติและการวิพากษ์ตนเอง จะต้องอยู่ในกฎกติกาในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่ม สอดคล้องกับ Taylor (1998) ที่ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ยอมรับการแสดงความคิดเห็น และบรรยากาศที่มีความไว้วางใจ การให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการกระตุ้นให้ผู้เรียนสำรวจและแสวงหาทางเลือก มโนทัศน์ หรือมุมมองใหม่ โดยการตั้งคำถามและกระตุ้นให้มีการสะท้อนความคิดอย่างใคร่ครวญหรือการวิพากษ์อย่างมีเหตุผล ขั้นตอนนี้จะเน้นการฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจของสมาชิกในกลุ่มโดยปราศจากความอคติลำเอียง เป็นการฟังด้วยใจที่ใคร่ครวญในสิ่งที่ผู้อื่นพูดไม่มีการสรุปความคิดเห็นของแต่ละท่านว่าถูกหรือผิด เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องพิจารณาด้วยตนเอง การสะท้อนคิดจากเรื่องราวต่างๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะช่วยให้แพทย์ พยาบาล และทีมสุขภาพให้บริการด้วยความเห็นใจ เข้าใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน (สมจิต หนูเจริญกุล, 2551) นอกจากนี้การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด มีการวิพากษ์ไตร่ตรอง จะช่วยตรวจสอบความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสม (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551)

ผลการศึกษาในขั้นตอนการสะท้อนความคิด พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่กล้าที่จะสะท้อนความคิดหรือวิพากษ์ในอดีตกับสมาชิกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีประสบการณ์มากมักจะมีเหตุผลในการสะท้อนความคิดต่อประสบการณ์ที่นำมาวิพากษ์ โดยในขั้นตอนการสะท้อนความคิดนี้ ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้การสะท้อนความคิดยังช่วยให้ผู้เรียนหรือสมาชิกภายในกลุ่มได้รับรู้และเข้าใจในเหตุผลของพฤติกรรมหรือการกระทำที่เกิดขึ้นในมุมมอง

ของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งพบว่าการสะท้อนความคิดในเชิงเหตุผลของกลุ่ม ส่วนใหญ่มีลักษณะของ มุมมองของสมาชิกที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยมองว่าการเรียนรู้ในขั้นตอนการสะท้อนความคิดนี้ จะสร้าง มุมมองใหม่หรือสามารถปรับเปลี่ยนกรอบความคิดหรือการให้ความหมายในมุมมองที่กว้างขึ้นจาก เหตุผลของสมาชิกกลุ่ม และเมื่อผู้เรียนปรับเปลี่ยนกรอบความคิดหรือการให้ความหมายในขั้นตอนนี้ แล้ว ก็จะนำไปสู่การพยายามหรือตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตนเอง ในขั้นตอนต่อไปได้ด้วย ตนเอง นอกจากนี้ ยังพบว่า ทักษะการตั้งคำถามปลายเปิดของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิดมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในขั้นตอนการสะท้อน ความคิดนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริพงศ์ สิ้นเส็ง (2549) ที่พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสาเหตุของปัญหา โดยการใช้ข้อมูลสะท้อนความคิด ความรู้สึก ให้รู้จัก วิธีการหาทางเลือกในการแก้ปัญหา พัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ สามารถปรับตัว เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมและสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 5 การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่

เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของ การให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ผ่านกิจกรรมการเสวนาในกลุ่มย่อย คล้ายการเสวนาแบบ สุนทรียสนทนาแต่มีการกำหนดเรื่องที่จะคุยอย่างชัดเจน วรภัทร์ ภูเจริญ (2552) ได้ให้ความหมาย ของการสนทนาแบบสุนทรียสนทนา (Dialogue) ว่าเป็นการพูดคุยของคนสองคน หรือเป็นกลุ่ม รวมถึงเป็นการพูดคุยโดยการฟังเชิงลึก (Deep listening) เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็น กิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ การเสวนาจะเป็นช่องทางหรือการสื่อสาร รูปแบบหนึ่งจะทำให้บุคคลรู้จักที่จะฟังความรู้สึกนึกคิดของตนเองและความคิดเห็นของผู้อื่นการ เสวนาทำให้คนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง การเสวนานี้จะประสบผลสำเร็จ ได้ควรมีเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การเสวนานี้อาจมีความหมายแตกต่างกับการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะการเสวนานี้ จะกระทำได้เมื่อบุคคลมีเหตุผลเพียงพอที่จะตั้งคำถามโต้แย้งต่อความคิดเห็น หรือความเข้าใจเดิม การตั้งข้อสงสัยต่อความเป็นจริง มีประเด็นที่เปิดกว้าง และผู้อื่นสามารถ อภิปรายได้ มีความเป็นปรนัย ข้อสรุปทั้งหลายมีหลักฐานรองรับ นำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันของ สมาชิกกลุ่มนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกรอบโครงสร้างในการคิดของบุคคลต่อไป นอกจากนี้ผู้เรียน ควรต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่ม โดยสมาชิกในกลุ่มทุกคนควรมีส่วนร่วมในการนำเสนอ มุมมองหรือบทบาทใหม่ให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ อย่างมีเหตุผลสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่เน้นการพูด หรือสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์หรือเชิงบวก เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ โดยผู้พูดจะต้องพูดในเชิงบวก

ส่วนผู้ฟังต้องตั้งใจฟัง และไม่อนุญาตให้พูดสอดแทรก สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการยกมือหรือป้ายขอพูดหลังที่เพื่อนพูดจบแล้ว

ผลการศึกษาในขั้นตอนการเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ พบว่า ผู้เรียนมีความต้องการที่จะมองหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ซึ่งหลายคนมองว่า การมองโลกในด้านบวกหรือการคิดบวกจะช่วยทำให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนวิธีคิด นอกจากนี้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของสมาชิกในกลุ่มที่หลากหลายก็เป็นทางเลือกที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกรูปแบบวิธีคิดได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับสุมน อมรวิวัฒน์ (2535) ที่ว่าการศึกษามีใช้กระบวนการถ่ายทอดเท่านั้น แต่การศึกษาเกิดขึ้นจากกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการค้นคิดทดลอง การมีปฏิสัมพันธ์และสัมผัสกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เราให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง

เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวกของตนเอง หรือที่เรียกว่า ภาพลักษณ์ของตัวตนในจิต (Self Image) ซึ่งรวมถึงความเชื่อในความเก่ง ความดี และความดีอยู่ในตัวตนของคนนั้นเข้าไปด้วย ภาพพจน์ที่เรามีต่อตนเองนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งภาพพจน์ที่เรามีต่อตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือทางบวกจะทำให้เรามีความเชื่อมั่นสูงขึ้น กล่าวที่จะแสดงออกมากขึ้น พร้อมทั้งจะยอมรับและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้การรับรู้และเรียนรู้ของเรานั้นดีขึ้นด้วย (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2551) สอดคล้องกับ Carl Rogers (1959) เขามีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีลักษณะที่ได้รับการขัดเกลามาแล้ว รักความก้าวหน้า พูดจริงทำจริงและมีความสามารถหลายๆ อย่าง และที่สำคัญคือมนุษย์ทุกคนมีความรู้สึกนึกคิดในตัวเองหรือที่เรียกว่า อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หรือพูดง่าย ๆ ว่ามี “ภาพ” ของตนจากตาและใจตนเองไม่ว่าในด้านคุณสมบัติ รูปสมบัติหรือทรัพย์สินสมบัติ ดังนั้น การกระทำ ความรู้สึก พฤติกรรม ตลอดจนความสามารถของคนๆ นั้นจะสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของตัวเขาในจิต ตราบใดที่ความเชื่อนี้ไม่เปลี่ยน พฤติกรรมของเขาก็จะถูกครอบงำอยู่ในความเชื่อหรือภาพลักษณ์เดิม ดังนั้นจึงต้องเริ่มเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวตนในจิตที่ดีของตนเองก่อน การสร้างภาพพจน์ที่ดีของตนเอง โดยเริ่มต้นกำหนดภาพพจน์ของตนเองด้านบวก คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเองด้านบวก ความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองซ้ำๆ นี้ จะกลายเป็นความเชื่อที่ฝังลึกลงไปในจิตได้สำนึกของคนเรานอกจากนี้ ทางพระพุทธศาสนายังได้พูดถึงความลับของแรงดึงดูดจากภาพแห่งความรู้สึกมากกว่าสองพันห้าร้อยปีแล้ว ส่วนในทางจิตวิทยาอธิบายว่า ภาพแห่งความสำเร็จที่ใส่ความรู้สึกแห่งความสำเร็จเข้าไป จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจ เกิดความพยายามมีจิตที่มุ่งมั่น

พยายามสร้างศักยภาพและหาวิธีไปสู่จุดนั้น (สม สุจีรา, 2554) และภาพพจน์ของตัวเองสามารถเปลี่ยนแปลงได้ กิจกรรมการใช้คำพูดด้านบวกกับตัวเองและผู้อื่น และพลังแห่งจินตนาการ ด้วยการ ใช้คำพูดที่ทำให้เห็นภาพหรือเกิดจินตนาการภาพนี้จะช่วยเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตัวเองให้เป็นบวก จากคำพูดของตัวเองและคำพูดของผู้อื่นได้ การคิดบ่อยๆ ซ้ำๆ จนกลายเป็นความรู้สึกจะทำให้เราสามารถเปลี่ยนแปลงนิสัยบางอย่างได้ เพราะความรู้สึกใหม่จะเหนี่ยวนำให้ร่างกายปรับระบบ ฮอริโมน สารเคมีภายในร่างกายไปตามความรู้สึกนั้น (สม สุจีรา, 2554)

ผลการศึกษาในขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ สามารถบอกให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มทราบถึงคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายที่ต้องการ เป็นหรือพัฒนาได้ โดยเห็นว่าการกำหนดภาพพจน์ต่อตนเองที่ดี จากการใช้จินตนาการทาง ความคิด เป็นการสังจิตได้สำนึกหรือประทับใจความรู้สึกซ้ำๆ ให้กับตนเอง การกำหนดภาพพจน์ที่ดี ต่อตนเองเปรียบเสมือนการตั้งเป้าหมายในชีวิตของตัวผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการ จินตนาการในด้านดีของตนเอง หากทำบ่อยๆ จะทำให้เป็นคนมองโลกในแง่ดีหรือเป็นคนอารมณ์ดีได้

ขั้นตอนที่ 7 การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้

เป็นขั้นตอนการเสริมแรงหรือการให้สร้างแรงจูงใจในตนเองและจากกลุ่มในการนำ บทบาทหรือเป้าหมายใหม่ไปใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต เพราะแรงจูงใจเป็นความ ตั้งใจของบุคคลที่จะปรับปรุงความสามารถในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของตนเองเพื่อการปฏิบัติ หน้าที่ให้เกิดประสิทธิผล (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) การสร้างแรงจูงใจในตนเองจึงเป็นการ เรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย นอกจาก ตามแนวคิดของดิวอี้ (Dewey) การเรียนรู้ที่ดีที่สุดของผู้เรียนต้องมาจากกระบวนการที่เกิดขึ้น ภายในผู้เรียน ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านประสบการณ์เสริมและสิ่งที่เรียนรู้ ใหม่ และทิสนา แซมมณี (2542) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ใดสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้ดี และหากกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนโดยตรงก็จะ ยิ่งช่วยให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาในขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ สามารถกำหนดเป้าหมายและสามารถวางแผนชีวิตเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ตนเองได้กำหนดไว้ จาก กิจกรรมวงล้อแห่งชีวิต และกิจกรรม พลังแห่งศรัทธาได้เป็นอย่างดี และรู้จักที่จะค้นหาปัจจัยที่เป็น แรงจูงใจเพื่อให้ตนเองสามารถบรรลุเป้าหมาย และการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นหาสิ่ง ที่เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นที่จะทำเป้าหมายหรือความฝันให้เป็นจริง

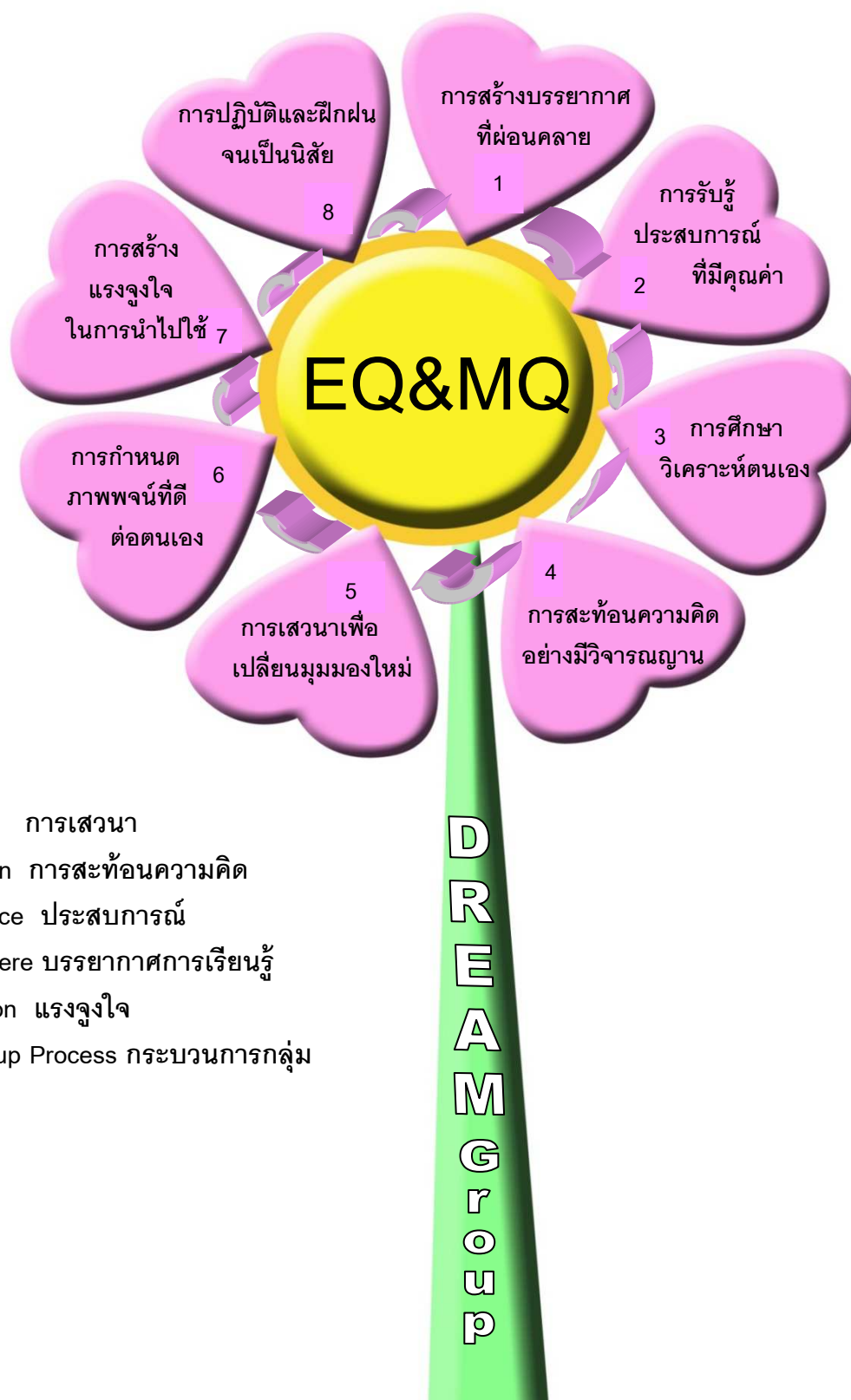
ขั้นตอนที่ 8 การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย

เป็นขั้นตอนของการฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่ เพราะเวลา 21 วัน เป็นส่วนที่ให้ผู้สมองมุ่งมั่นสิ่งคิดสิ่งปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดเส้นทางประสาทที่มีประสิทธิภาพและกลายเป็นนิสัย สอดคล้องกับ P.R.Sarkar (1990, อ้างถึงในเกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545) กล่าวว่า แนวคิดนี้ไอฮิวแมนนิสเป็นเรื่องของการปฏิบัติตัวถึง 95% ที่เหลืออีก 5% เป็นเรื่องของทฤษฎี ดังนั้นแม้ว่าเราจะมีความรู้มากมาย แต่ถ้าเราไม่ได้นำสิ่งที่เรารู้ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ความรู้ต่างๆ ที่มีก็แทบหาประโยชน์อะไรไม่ได้เลย การปฏิบัติซ้ำหรือการกระทำซ้ำๆ จึงเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดนี้ การเขียนบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของตนเองในแบบรายงานตนเอง จึงมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนฝึกฝน และปฏิบัติซ้ำจนเป็นนิสัย ดังคำกล่าวของอริสโตเติลที่ว่า เราเป็นอย่างไรที่เราทำอยู่เสมอ (We are what we repeatedly do) อีกทั้งยังเป็นการประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองในการฝึกฝนความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานในแต่ละวัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงที่สามารถสร้างประโยชน์ให้ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง การปฏิบัติเน้นความสำคัญของประสบการณ์ในการปฏิบัติทั้งของผู้ป่วย และทีมสุขภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย ไม่ได้ถูกบดบังด้วยผลการตรวจทางห้องทดลอง เวชระเบียน หรือวิธีการจ่ายค่ารักษาพยาบาล (สมจิต หนูเจริญกุล, 2551)

ผลการศึกษาในขั้นตอนการปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย พบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจ และมีแนวโน้มในการนำรูปแบบการเรียนตามขั้นตอนต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน เพราะจากการเรียนในขั้นตอนต่างๆ ตามรูปแบบการเรียนรู้นี้ ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองในการมองผู้คนรอบตัว เช่น ครอบครัว เพื่อนร่วมงานได้อย่างเข้าใจในความเป็นตัวตนของแต่ละปัจเจกบุคคลได้ ยอมรับความแตกต่างทั้งทางความคิดและการกระทำของผู้อื่นได้มากขึ้น เข้าใจตนเอง สามารถรู้วิธีในการจัดการกับตนเองได้ และที่สำคัญกระบวนการกลุ่มทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นมุมมองของผู้อื่นได้ตามความเป็นจริง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะนำการเรียนรู้ไปปฏิบัติจริงและต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้ไปยังกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ และขั้นตอนการเรียนรู้เป็นวงจรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 8 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง

อารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยนำเสนอเป็นรูปภาพของดอกไม้ เรียกว่า โมเดลดอกไม้ หรือ DREAM Group Model ซึ่งประกอบด้วย ก้านของดอกไม้ และกลีบดอกไม้ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กันในเชิงของการนำไปใช้ โดยก้านดอกไม้ หมายถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีความสำคัญที่จะหล่อเลี้ยงและคอยพุงให้กลีบดอกไม้มีความสมบูรณ์ ในขณะที่กลีบดอกไม้ หมายถึงขั้นตอนของการเรียนรู้ที่เป็นวงจรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 8 ขั้นตอนซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ สามารถเขียนเป็นรูปภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 5.1 รูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม (DREAM Group Model)

3) ผลการทดลองรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการแนวทางการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสสามารถช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ด้านความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การรับรู้อารมณ์ตนเอง การสนใจตนเอง การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bloom (1956) ที่กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมหรือจริยธรรม ที่พึงประสงค์เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่ต้องการได้ สอดคล้องกับSarkar (1990) ที่กล่าวว่า ความคิดและการกระทำเป็นตัวกำหนดอุปนิสัย คุณลักษณะ และชะตาชีวิตของคนเรา การพัฒนาปรับเปลี่ยนอุปนิสัย จะต้องเริ่มต้นที่ความคิดหรือความเชื่อของตนเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ Mayer & Salovey (1997) ที่ได้เสนอว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของตน เพื่อพัฒนาความงอกงามด้านสติปัญญาและด้านอารมณ์ ด้วยการเปิดใจรับความรู้สึกทางบวกและลบ สามารถเข้าถึงและปลดปล่อยตนจากภาวะอารมณ์ได้ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับและความเป็นประโยชน์ คิดอย่างพินิจพิเคราะห์ถึงภาวะอารมณ์ต่างๆที่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการภาวะของตนและผู้อื่นได้ แสดงออกอารมณ์ทางบวกโดยปราศจากการกดดันและสอดคล้องกับผลการวิจัยของสาธิตา เมธนาวิณ (2545) ที่ว่า พยาบาลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในการปฏิบัติการพยาบาลต้องมีสมรรถนะทางสังคมในการเข้าใจอารมณ์ผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นพื้นฐานที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพ ที่ทำให้พยาบาลวิชาชีพสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลเป็นสิ่งที่นำทางให้พยาบาลมีความสุขในการทำงาน งานมีคุณภาพ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการบริการ ความฉลาดทางอารมณ์สามารถสร้างขึ้นได้ ฝึกฝนได้ และพัฒนาได้ และนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับเกียรติวรรณ อมาตยกุล (2547) ที่กล่าวว่า คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงเป็นคนที่สามารถหาความสุขในชีวิตได้ง่าย สามารถปรับอารมณ์และความรู้สึกให้พอใจกับหลายๆสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต

นอกจากนี้ สิ่งที่คุณเรียนได้จากการเรียนรู้หลังเข้ากลุ่มทดลองในแต่ละครั้ง พบว่า หลังเรียนรู้ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ผู้เรียนเข้าใจตนเองและเข้าใจคนอื่นมากขึ้น เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น มีสติในการทำงาน ได้ความมีสติมากขึ้น ได้ทบทวนตนเองจากกลุ่มได้เห็นชีวิตและแง่มุมมากขึ้น ได้พบว่าวิธีที่แก้ปัญหาที่ดีที่สุด คือ เริ่มจากตัวเราเองก่อน สามารถวิเคราะห์ความต้องการของตนเองได้มากขึ้น ได้มีการตั้งเป้าหมาย การวางแผนงาน การมีระเบียบวินัย มีมุมมองใหม่ๆ ให้เราได้เรียนรู้ มีการฝึกการสะท้อนความคิดผู้อื่นและตัวเอง ทำให้นึกถึงใจเขาใจเรา ทำให้เรามีมุมมองที่ท้าทาย ในการที่จะจัดการกับอารมณ์ในแต่ละสถานการณ์ที่เราเจอหรือบุคคลอื่นเจอ หาสาเหตุ วิธีการจัดการกับอารมณ์ของตัวเองได้มากขึ้น วิเคราะห์อารมณ์ของตัวเองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น นำไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น และสามารถเข้าใจถึงอารมณ์ของผู้ร่วมงานได้ เมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ ปรับตัวเองได้ดี ได้เรียนรู้การเงินธนาคาร การทำอะไรให้สำเร็จต้องใช้การฝึกบ่อยๆ ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็งมากขึ้น การทำงานต้องทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป้าหมายในชีวิตที่แน่นอน จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้

ด้านความฉลาดทางจริยธรรม พบว่าพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจทัศนคติ และพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือและไว้ใจและการเคารพให้เกียรติ สูงขึ้นในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับลำดวน เกษตรสุนทร (2533) ที่ว่า เรื่องจริยธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน การพัฒนาจริยธรรม เป็นการสร้างเสริมพฤติกรรมให้แนบแน่น จนกลายเป็นนิสัยติดตัว และฝังลึกลงไปในชีวิตได้สำนึก สอดคล้องกับการศึกษาของ Peplau (1998) พบว่าเมื่อผู้ป่วยเข้ามาใช้บริการเปรียบเสมือนคนแปลกหน้ามาพบกันระหว่างพยาบาลและผู้ป่วย ดังนั้น สิ่งที่พยาบาลต้องตระหนักในการปฏิบัติงานคือ การเคารพในความเป็นมนุษย์ ให้ความสนใจในทางบวกด้วยการยอมรับ ในสิ่งที่เขาเป็นอยู่ และดูแลเอาใจใส่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีจนสามารถเปลี่ยนความรู้สึกของผู้ป่วยจากคนแปลกหน้าเป็นคนรู้จักได้ นอกจากนี้ฟาริดา อิบราฮิม (2541) ได้กล่าวว่า การที่พยาบาลแสดงออกถึงความรู้สึกนับถือคุณค่าในความเป็นตนเองของแต่ละบุคคลของผู้ป่วย เป็นรากฐานที่สำคัญในการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล การได้รับการยกย่อง ให้เกียรติเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ทำให้รู้สึกว่าคุณค่า สอดคล้องกับอุดม สุภาไตร และสมจิต กาญจนโกคิน (2535) กล่าวว่า คุณลักษณะของพยาบาลด้านหนึ่ง คือการยอมรับนับถือความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ ความสามารถในการเก็บรักษาเรื่องราวที่เป็นความลับของผู้ป่วยและครอบครัวและ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสาธิตา เมธนาวิณ (2545) ที่ว่าพยาบาลจะต้องเคารพในสิทธิและความ เป็นมนุษย์ของผู้ป่วย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรมที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพ และฟาริดา อิบราฮิม (2541) ที่กล่าวว่า ค่านิยมสูงสุดและจำเป็นที่สุด คือ ค่านิยมในความ

รับผิดชอบ พยาบาลทุกคนต้องพัฒนาค่านิยมด้านนี้ให้สำเร็จ ถือเป็นค่านิยมสูงสุดซึ่งเป็นแกนวิชาชีพ เพราะการพยาบาลเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลและสัมพันธ์กับชีวิตและสุขภาพอย่างมาก พยาบาลต้องรับผิดชอบต่อตนเอง คือพัฒนาตนเองให้มีความรู้ มีคุณธรรม มีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลรอบด้าน พยาบาลต้องรับผิดชอบต่อผู้ป่วย คือต้องให้การพยาบาลด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ให้ความเคารพในสิทธิมนุษยชน สิทธิผู้ป่วย และพัฒนาวุฒิภาวะและคุณธรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2543) ที่ว่า พยาบาลพึงตระหนักและถือปฏิบัติในหน้าที่รับผิดชอบ ตามหลักแห่งวิชาชีพ การพยาบาล พัฒนาความรู้และวิธีปฏิบัติให้ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการประกอบกิจแห่งวิชาชีพและส่วนตัว และสอดคล้องกับฟลอเรนซ์ ไนติงเกล (อ้างถึงในฟาริดา อิบราฮิม, 2535) ที่กล่าวถึงคุณสมบัติของพยาบาลที่มีความสามารถในการดูแล คือ มีความอ่อนโยน เข้าใจคน รู้เขารู้เรา เข้าถึงจิตใจทุกคนโดยเฉพาะผู้ป่วย มีคุณลักษณะของผู้มีความ ยิ้มแย้ม ความห่วงหาอาทร ความรัก ความจริงใจและเมตตาจิตแก่บุคคลทุกคน

ผลการศึกษาพบว่า สิ่ง que ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้หลังเรียนรู้ด้านความฉลาดทางจริยธรรม มีดังนี้ ผู้เรียนได้เรียนรู้การรับรู้ความรู้สึก ความคิดเห็นของผู้อื่น ได้เรียนรู้การเข้าใจคนอื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้แบ่งปันความคิดเห็นต่างๆ ในเรื่องราวที่เป็นจริง ได้เห็นความคิดในส่วนที่ตัวเองคิดไว้ ทำทุกอย่างควรเอาใจเขามาใส่ใจเรา และควรมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดและทำด้านบวก เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักเอื้ออาทรใส่ใจผู้ป่วย เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น การให้เกียรติเคารพสิทธิของผู้อื่น การสร้างความไว้วางใจ ได้เรียนรู้ที่จะนำความฉลาดทางจริยธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งคิดว่าเราทำอยู่แล้ว แต่ยังไม่ครอบคลุม สามารถนำกลับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น สามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานได้เป็นอย่างดี และได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยวิธีละมุนละม่อม

ผลการศึกษาความคิดเห็นหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพของกลุ่มทดลอง พบว่าสิ่งที่ผู้เรียนได้รับสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้รับบริการและหัวหน้าพยาบาลวิชาชีพที่คาดหวังว่าพยาบาลวิชาชีพควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ดังนี้ คือ ยิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี อารมณ์แจ่มใส พุดจาสุภาพ น้ำเสียงนุ่มนวล สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานและเป็นพยาบาลที่ดี รับฟังความต้องการของผู้อื่น และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถประสานงานและจัดการความขัดแย้งได้ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านความฉลาดทางจริยธรรม ดังนี้ คือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ ปลอดภัย และให้กำลังใจผู้ป่วย

และญาติครูญาติของตนเอง มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการดูแลผู้ป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งผู้ป่วย เคารพในสิทธิและรักษาความลับของผู้ป่วยเสมือนรักษาความลับของตนเอง ให้การพยาบาล และคำแนะนำที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ผู้ป่วย เคารพให้เกียรติผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับผลการประเมินคะแนนที่ได้หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง พบว่า

4.1 กลุ่มทดลอง มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยก่อนการทดลองแตกต่างกับ หลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง แสดงว่า หลังจากการทดลองเรียนรู้สูงกว่า ก่อนการทดลองซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

4.2 กลุ่มทดลอง มีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมเฉลี่ยก่อนการทดลองแตกต่างกับ หลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง แสดงว่าหลังจากการทดลองเรียนรู้สูงกว่าก่อน การทดลองซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

4.3 กลุ่มทดลอง มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยหลังการทดลองแตกต่างกับ กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยหลัง ทดลองเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

4.2 กลุ่มทดลอง มีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมเฉลี่ยหลังการทดลองแตกต่างกับ กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนหลังทดลอง เรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ สรุปได้ว่า รูปแบบ การเรียนรู้สามารถเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ พยาบาลวิชาชีพได้จริง โดยพบว่าองค์ประกอบของการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทุกองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กันและเชื่อมโยงไปสู่ ขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 8 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ตามแนวคิดนี้โอ ฮิวแมนนิส ซึ่งองค์ประกอบด้านบรรยากาศการเรียนรู้ สามารถนำมากำหนดเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ ด้วยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีสติและคลื่นสมองต่ำ พร้อมทั้งจะร่วม เรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้กลุ่มได้อย่างเปิดใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขั้นตอนการ

นำประสบการณ์ที่มีคุณค่าของผู้เรียนแต่ละคนมาแบ่งปัน โดยเริ่มต้นที่ตนเองจากขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเอง จะช่วยเปิดมุมมองของตนเองเป็นการสะท้อนความเป็นตัวตนให้ตนเองและเพื่อนๆในกลุ่มได้รับรู้ เป็นการสะท้อนมุมมองจากภายในออกสู่ภายนอก (Insight Out) เพื่อเพิ่มความเข้าใจในความเป็นปัจเจกบุคคลของแต่ละคนมากขึ้น ขั้นตอนการสะท้อนความคิด โดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้สะท้อนมุมมองของผู้อื่นต่อความเป็นตัวตนของเรา เหมือนเป็นการมองตนเองจากภายนอกเข้าสู่ภายใน (Outsight In) ขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นตัวตนของผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นการช่วยต่อยอดความคิด หรือความเชื่อตามกรอบความคิดหรือมโนทัศน์เดิมๆของผู้เรียนว่าถูกต้อง เหมาะสมหรือส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่ หลังจากที่ผู้เรียนพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างมโนทัศน์ของตนเองและมโนทัศน์ของผู้อื่น ผู้เรียนจะตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมของผู้เรียนหรือไม่ปรับเปลี่ยนนั้นขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองในด้านบวกว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งการตัดสินใจในขั้นตอนนี้มีผลมาจากการเรียนรู้ตั้งแต่การเริ่มต้นขั้นตอนการเรียนรู้ในขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เพราะหากผู้เรียนมีความผ่อนคลายมากที่สุด มีภาวะคลื่นสมองต่ำที่สุด ก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้ง่ายตามหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และเมื่อผู้เรียนปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิด จากกรอบความคิดเดิมๆแล้ว ขั้นตอนการการเสวนา เพื่อหาแนวทางหรือมุมมองใหม่จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟัง แนวทางหรือความเชื่อใหม่ที่ได้จากกลุ่มมาเป็นข้อสรุปของตนเอง โดยใน 3 ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจากทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ประสบการณ์ของผู้เรียน การสะท้อนความคิดและการเสวนาอย่างมีเหตุผล และขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ใน การที่จะประทับสิ่งที่ตนเองอยากพัฒนาในระดับจิตใต้สำนึก หรือต้องการจะเป็นคนใหม่ที่มีคุณลักษณะที่ดีตามแนวทางหรือบทบาทใหม่ที่ได้สรุป ขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจะช่วยให้ผู้เรียนมุ่งมั่นและจดจ่อในสิ่งที่ต้องการทำ ซึ่งการที่ผู้เรียนจะมุ่งมั่นหรือจดจ่อในสิ่งที่ต้องการทำนั้น ผู้เรียนจะต้องสร้างแรงจูงใจภายในตนเองซึ่งเป็นขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติสิ่งนั้นๆอย่างมีวินัยและสม่ำเสมอจึงจะทำให้ภาพพจน์ที่ดีที่ตนเองกำหนดว่าจะจะเป็นหรือจะทำเป็นจริงได้ ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการของการพัฒนาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่ว่า เราเป็นอย่างไรที่เราทำซ้ำๆ โดยการเน้นที่การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย และทฤษฎีการสร้างนิสัย 21 วันมากำหนดเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ข้อสุดท้ายที่สำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปปฏิบัติ เพื่อให้มีวินัย เกิดความเคยชิน และพัฒนาจนเป็นนิสัยถาวรต่อไป

ผู้วิจัยได้ขอยกกรณีศึกษากลุ่มทดลองที่เห็นผลเป็นรูปธรรม คือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการแสดงถึงความเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมเพิ่มขึ้น โดยได้วิเคราะห์กรณีของคุณ ป. สรุปได้ว่า ขั้นตอนที่ทำให้คุณ ป. มีการเปลี่ยนแปลง อาจจะเริ่มต้นมาจากการที่คุณ ป. มีภาวะคลื่นสมองต่ำซึ่งเป็นขั้นตอนนำเข้าสู่การเรียนรู้ ระหว่างการเรียนรู้คุณ ป. เป็นผู้ที่กล้าแสดงความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ แสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาตนเอง ขั้นตอนการวิเคราะห์ตนเองและการสะท้อนความคิดจากกระบวนการกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ทำให้คุณ ป. ปรับเปลี่ยนความคิดเดิมของคุณ ป. ที่ยึดติดกับประสบการณ์ในอดีตที่เป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ การได้แนวทางในการคิดบวกจากกระบวนการกลุ่ม ทำให้คุณ ป. กำหนดบทบาทใหม่ของตนเองได้ว่าตนเองต้องการเป็นคนเช่นไร การที่ต้องมาเข้ากลุ่มเรียนรู้เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกัน ประมาณ 14 ครั้ง โดยเฉพาะในช่วง 2 สัปดาห์ต่อเนื่องของการเรียนรู้และการพบกลุ่มเพื่อติดตามประเมินผลในช่วงระยะเวลาของรูปแบบการเรียนรู้ทั้งหมด 21 วัน เป็นการตอกย้ำกรอบความคิดของผู้เรียนให้เกิดความเคยชินในวิธีการคิดใหม่ที่ถูกต้องและเหมาะสมมากกว่าเดิม เป็นเหมือนการปลูกฝังนิสัยใหม่ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้หลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้ไปแล้ว ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้อ่านข้อความที่คุณ ป. ได้โพสต์ลงในหน้าเฟซบุ๊ก ก็มักจะสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่คุณ ป. ที่มีความเป็นบวก หรือมองโลกในแง่ดีมากขึ้น เช่นข้อความที่ว่า “เราเปลี่ยนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ แต่เราเปลี่ยนมุมมองใหม่ได้” เป็นต้น และทราบว่า คุณ ป. ได้ศึกษาและอ่านหนังสือธรรมะ เพื่อพัฒนาตนเองอีกด้วย ซึ่งในฐานะผู้วิจัยที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพคิดว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาและเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพได้จริงซึ่งสอดคล้องกับค่าคะแนนการประเมินผลเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนรู้ที่ได้

5) ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

5.1 ปัจจัยส่งเสริมในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้ พบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยความต้องการในการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ

มีความสำคัญมากที่สุดร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ นโยบายผู้บริหารองค์กร ร้อยละ 95.00 แผนงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ร้อยละ 75.00 มาตรฐานด้านพฤติกรรมกรรมการบริหารสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่องค์กรพยาบาลกำหนดหรือซื้อโรงเรียนจากผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการ ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ สอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่ว่าผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการในการเรียนที่มุ่งหวังจะให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้ผลจริงในปัจจุบันนั้น เป็นการเรียนรู้เพื่อตอบสนององการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

5.2 เงื่อนไขในการนำรูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้

ผลการวิเคราะห์เงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นดังนี้ คือ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.00 รองลงมา คือปัจจัยด้านความต้องการและความมุ่งมั่นที่แท้จริงของผู้เรียน ด้านกระบวนการในกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น สถานที่ จำนวนสมาชิกกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 80.00 เท่ากัน และปัจจัยด้านกระบวนการหรือวิทยากรผู้นำกลุ่ม ร้อยละ 70.00 ตามลำดับ สอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของผู้ใหญ่ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในด้านความพร้อมในการเรียนที่ว่า ผู้ใหญ่มีความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสิ่งที่เรียนนั้นเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้จึงต้องส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยการกำหนดเวลา ในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ของผู้ใหญ่ และส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

1. ด้านประสบการณ์ของผู้เรียน

ประสบการณ์ของผู้เรียนมีผลต่อการใช้รูปแบบ ผู้เรียนที่มีประสบการณ์มากจะมีความสามารถในเรื่องกระบวนการคิดที่หลากหลาย มีการพิจารณาไตร่ตรองได้ดีกว่า นอกจากนี้การสร้างควมคุ้นเคยหรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ก็มีผลต่อความไว้วางใจในการเรียนรู้ตามรูปแบบต่อไป ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ต่างมีประสบการณ์ที่มีคุณค่าและชอบที่จะนำประสบการณ์นั้นมาเล่าสู่กันฟังในกลุ่ม การวิจารณ์ และการยกตัวอย่างในห้องเรียน จะทำให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับผู้อื่นได้ดีกว่า เป็นการขยายโลกทัศน์ของ

ผู้ใหญ่อีกกว้างขวางมากยิ่งขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับทางสังคม เกิดความภูมิใจเห็นคุณค่าในตนเอง

2. ด้านความพร้อมหรือความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ความพร้อมหรือความสะดวกในการเข้าร่วมกลุ่มการเรียนรู้ มีผลต่อความมุ่งมั่น ตั้งใจ รวมทั้งมีผลต่อการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนมีภาระงานที่มาก ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้ากลุ่มได้ตรงตามเวลาหรือการเร่งรีบที่จะต้องไปขึ้นเวร เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ การจัดเวลาในการเรียนรู้กลุ่มควรเอื้อให้เจ้าหน้าที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อม มีสมาธิ และความตั้งใจในการเรียนรู้ ส่งผลกระทบถึงความต่อเนื่องในการเรียนรู้ และประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ด้านกระบวนการเรียนรู้

การนำเข้าสู่กลุ่มในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายเอื้อต่อการเรียนรู้ นั้นสำคัญมาก เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักผ่อนคลายมากที่สุด เพราะทำให้สมาชิกกลุ่มเปิดใจ คลื่นสมองต่ำ เป็นการเตรียมความพร้อม ให้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม เป็นไปโดยสมาชิกได้พูดคุยทุกคน อย่างเต็มที่ กระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ควรเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ขั้นตอน ไม่เร่งรีบจนเกินไป

4. ด้านผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่ม

ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หรือผู้นำกลุ่มที่มีความมุ่งมั่น สร้างความเป็นกันเอง จะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มไม่เกร็ง กล้าเปิดเผย แสดงออกได้อย่างเต็มที่ ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่มควรเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ บุคลิกดี แต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีน้ำเสียงที่น่าฟัง มีความสามารถในการจับประเด็น ควบคุมกลุ่มได้ตามเวลา สามารถสร้างความไว้วางใจในกลุ่มได้ จะช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น

5. ด้านสถานที่

สถานที่ที่สงบ ไม่วุ่นวาย จะทำให้การเรียนรู้มีสมาธิและจดมุ่งหมายเดียวกันและมุ่งมั่น นอกจากนี้อุณหภูมิห้อง แสง สี ระดับเสียงภายใน มีผลต่อสมาธิของสมาชิกกลุ่ม ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ควรเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การที่ผู้ใหญ่มีส่วนร่วมและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดนั้น ควรให้ผู้ใหญ่แต่ละคนรู้สึกสบาย ทั้งทางกายภาพและอารมณ์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและอารมณ์สามารถ จัดทำได้โดยการเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ซึ่งรวมไปถึงการจัดแสงสว่าง อุณหภูมิ ระดับเสียง ตลอดจนโต๊ะ เก้าอี้ สำหรับผู้เรียนควรมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

6. ด้านระยะเวลาในการเรียนรู้

การกำหนดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี การเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนไม่ควรเร่งรีบ หากยังไม่ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย ยังมีบางครั้งกังวลและเร่งรีบ ควรจัดเวลาหลังเลิกงานหรือไม่อยู่ในช่วงเวลางานที่มีเวลาที่เหมาะสม ไม่ควรใช้เวลาสั้นเกินไปหรือเร่งรีบ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมช่วงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมควรเป็นช่วงบ่าย ประมาณ 2-3 ชั่วโมงต่อครั้ง ควรทำต่อเนื่องทุกวันประมาณ 1 สัปดาห์ในระยะเวลาแรก หลังจากนั้นจึงห่างออกสัปดาห์ละ 1 ครั้งต่อเนื่องกันไป 4-6 สัปดาห์ต่อเนื่องหลังจากนั้นมีการติดตามเป็นระยะๆ

7. ด้านแรงจูงใจส่วนตัว

แรงจูงใจส่วนตัวในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ พบว่า ความเชื่อทัศนคติในเชิงบวก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความต้องการในพัฒนาตนเองและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น การมีจุดมุ่งหมายชัดเจนต้องการเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ต้องการเป็นที่รักของทุกคน และต้องการเป็นพยาบาลที่ดี นอกจากนี้คือ รอยยิ้มของผู้ป่วยและญาติ การเห็นแบบอย่างที่ดีจากคนรอบๆข้างที่เขาเป็น การเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้ และมีความเชื่อว่า เมื่อนำไปใช้จะสามารถพัฒนางานให้ดีขึ้น มีความสุขในการทำงาน และมีความสุขกับการดำเนินชีวิต องค์กรให้ความสำคัญกับการนำรูปแบบการเรียนรู้มาใช้ในองค์กรจนสามารถสร้างให้เกิดเป็นวัฒนธรรมในองค์กร

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยที่ถาวร

สิ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยที่ถาวร ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดี และรางวัลหรือผลที่ได้รับจากการกระทำดี เช่น การได้รับการยกย่องชมเชย การปฏิบัติจนเคยชินเป็นประจำและต่อเนื่อง การกระทำซ้ำๆ บ่อยๆ จนเป็นนิสัย และแรงจูงใจในการตั้งเป้าหมาย บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงประสบการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนและข้อตกลงร่วมกัน

การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้จริง เพื่อให้เกิดผลดีอย่างชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานและองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และจริยธรรม เกิดเป็นวัฒนธรรมมีทิศทางการปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน รวมถึงนโยบายผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร กฎระเบียบ การลงโทษ การยกย่องชมเชย การที่ตัวเองมีความเชื่อศรัทธา เต็มใจในการให้บริการอย่างเต็มศักยภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

ข้อเสนอแนะจากผู้เรียน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือ การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาจากตัวบุคคลแต่ละคนก่อน
2. ควรปลูกฝังจิตใต้สำนึกให้เกิดในตัวบุคคล เรื่องให้มีความเอื้ออาทร, เห็นอกเห็นใจ, ความมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่การกระทำที่ดีๆ
3. ควรจัดหาเวทีเพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้พยาบาลมีกลุ่มหรือชมรม พบปะแลกเปลี่ยนค้นหา แก้ไข ปัญหาต่างๆ ทั้งเป็นแต่ไม่เป็นทางการ
4. นำปัญหา อุปสรรคในการทำงานมาตั้งเป็นประเด็นคำถาม หรือจะเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิต เพื่อเรียนรู้ แลกเปลี่ยนแต่ละประสบการณ์แต่ละช่วงวัย วัน เวลา (ถอดบทเรียน)
5. การเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ คิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ เราน่าจะมีการกระทำแบบนี้ซ้ำๆ ให้เห็นบ่อยๆ (ตัวอย่างที่ดี) การกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี การสนับสนุน และเห็นความสำคัญจากผู้บริหาร อาจจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้
6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมควรอยู่ในช่วงเวลาหรือวันหยุดหรือไม่ต้องปฏิบัติงานเพื่อจะทำกลุ่มได้อย่างมีสมาธิและควรเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องและมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง
7. หัวหน้างานต้องจัดตารางเวร เอื้อต่อผู้เข้ารับการอบรม วันที่อบรมไม่ควรเร่งรีบเพื่อจะขึ้นเวรอีก จะทำให้ไม่มีสมาธิ
8. การทำเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 4-5 คน จะทำให้สมาชิกทุกคนกล้าที่จะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเป็นกันเองมากกว่าเป็นกลุ่มใหญ่ๆ
9. แต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ ถ้าทุกคนได้มีโอกาสพูดในกลุ่มของตนเอง และให้เพื่อนช่วยในค้นหาเพื่อส่งเสริมจะทำให้แต่ละขั้นตอนมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป
10. แต่ละขั้นตอนของกิจกรรมควรใช้เวลาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ใช้กิจกรรมสร้างสัมพันธภาพในกลุ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและพัฒนาได้อย่างเต็มที่
11. ควรมีการอบรม แก่ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

จากผลการวิจัย รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้ ดังนี้

1. ด้านการวางแผนการเรียนรู้

การนำรูปแบบการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้ ควรมีการกำหนดตารางเวลาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ เน้นให้มีการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและการเรียนรู้เพื่อเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จในช่วงเวลาระยะสั้นได้ การนำรูปแบบนี้ไปใช้จึงต้องวางแผนให้ผู้เรียนหรือองค์กร หน่วยงานที่จะนำไปใช้ มีการกำหนดหรือวางแผนการเรียนรู้ที่สม่ำเสมอและต่อเนื่องต่อไป และไม่ควรให้มีการจัดการเรียนรู้ที่ติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน แต่ควรกำหนดการเรียนรู้เป็นช่วงๆ โดยช่วงแรกของการเริ่มต้นการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้เกิดกลุ่มการเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นเวลาอย่างน้อย 7 วัน ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญในการเริ่มต้นสร้างนิสัย จากการทำวินัยและการปฏิบัติซ้ำเพื่อให้เกิดความเคยชิน หลังจากนั้นจึงปรับเป็นการพบกลุ่มเรียนรู้ ประมาณ 1 -2 ครั้งต่อสัปดาห์ แล้วค่อยๆ ห่างออกเป็นสัปดาห์ละครั้ง ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

การเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนสามารถปรับกิจกรรมและเวลาให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาที่เหมาะสมกับภาระงานประจำของตนหรืออาจกำหนดวันเวลาเรียนที่ผู้เรียนมีความสะดวกอย่างแท้จริง มีระยะเวลาในการเรียนรู้แต่ละครั้งที่เหมาะสม นอกจากนี้ การให้เขียนรายงานตนเองหลายวันทำให้ผู้เรียนต้องใช้เวลาส่วนตัวและรู้สึกมีภาระกับการเรียนรู้ ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้จึงไม่ควรมอบหมายงานที่ต้องใช้ระยะเวลา

รูปแบบการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาชีพอื่นๆได้ โดยอาจปรับเนื้อหาที่ ต้องการพัฒนา ขั้นตอนการเรียนรู้ กิจกรรมย่อย ให้มีความยืดหยุ่น รวมถึงระยะเวลาที่จะใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองหรือกลุ่มเป้าหมายได้ แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงระยะเวลาที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นนิสัยหรือพฤติกรรมถาวรด้วย

2. ด้านผู้เรียน

การเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ เพื่อให้ได้ผลดี ควรกำหนดจำนวนกลุ่มของผู้เรียนในแต่ละครั้ง ไม่เกิน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละประมาณ 4-5 คน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ผู้เรียนควรมีการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ โดยเฉพาะในเรื่องของการเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในความแตกต่างและพร้อมที่จะเรียนรู้ในความแตกต่างของบุคคลอื่น ถ้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีทักษะในการสื่อสารที่ดี เช่น ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การพูดอย่างมีวิจารณญาณหรือมีการไตร่ตรองก่อนพูด และที่สำคัญผู้เรียนควรนำประสบการณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งการนำประสบการณ์จริงของผู้เรียนมาเรียนรู้ จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น

3. ด้านนโยบายขององค์กร

ผู้บริหารองค์กรหรือหน่วยงาน รวมทั้งหัวหน้างานควรมีให้การส่งเสริมและสนับสนุนในการเรียนรู้ โดยการอนุญาตให้ใช้เวลาในการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจิตใจของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานในองค์กร จะทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความมุ่งมั่น หรือมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ การให้รางวัลหรือการยกย่องชมเชยจากผู้ร่วมงานหรือองค์กร จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สามารถเข้ารับการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง และองค์กรควรมีส่งเสริมการเรียนรู้โดยการจัดเป็นโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรได้

4. ด้านกระบวนการ หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

องค์กรหรือหน่วยงานที่นำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปใช้ ควรมีการพัฒนาหรือสร้างผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการหรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เป็นผู้ที่สามารถจับประเด็นหรือควบคุมบรรยากาศการเรียนรู้ภายในกลุ่มให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสร้างบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น วิพากษ์ รวมทั้งเสวนาภายในกลุ่มเป็นผู้ที่พร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มผู้เรียน มีจิตใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะภายในกลุ่มเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ไปด้วยกัน อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถสร้างความเชื่อและไว้วางใจให้กับผู้เรียนได้ และที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่คิดบวกอยู่เสมอ นอกจากนี้ควรจัดให้มีการหมุนเวียนผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อทดลองในกลุ่มของระดับหัวหน้างานก่อนการนำไปใช้ โดยกำหนดเป็นนโยบายขององค์กรหรือหน่วยงาน เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในระดับหัวหน้างาน แล้วจึงค่อยขยายผลมาที่ระดับปฏิบัติการ เพราะหากหัวหน้ามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ ก็จะทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาขาดการสนับสนุนทั้งทางด้านเวลาในการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจหรือกำลังใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2. ควรมีการศึกษากระบวนการสร้างหรือพัฒนาผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือกระบวนการ รวมถึงศึกษาคุณลักษณะหรือขั้นตอน วิธีการของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือกระบวนการที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ตามกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยขยายผลไปยังกลุ่มวิชาชีพอื่นๆที่หลากหลาย หรือกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น ในสถาบันการศึกษา หรือโรงเรียน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานของการพัฒนาหรือเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความจริยธรรมของสังคมต่อไป

4. ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบเดียวกัน แต่เปลี่ยนเนื้อหาที่ต้องการจะเสริมสร้าง เช่น ภาวะผู้นำ ความผูกพันในองค์กร เป็นต้น

5. ควรมีการนำแนวคิดอื่นๆที่หลากหลายมาบูรณาการเข้ากับรูปแบบวิจัยนี้ เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ต่อไป เช่น การนำแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในองค์กรมาบูรณาการ ก็จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆหรือนวัตกรรมในองค์กร หรือนำมาบูรณาการกับแนวคิดเชิงพุทธหรือแนวทางของแต่ละศาสนา ก็จะทำให้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายมากขึ้น

6. การศึกษาวิจัยที่ต้องมีการประเมินผลความฉลาดทางอารมณ์หรือความฉลาดทางจริยธรรม ควรใช้วิธีการประเมินหลากหลายวิธีทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อความเที่ยงตรงและแม่นยำมากขึ้น เช่น ควรมีการสังเกตพฤติกรรม หรือมีการสัมภาษณ์จากผู้ร่วมงาน หรือผู้รับบริการ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2540. **ฉลาด เก่ง ดี และมีความสุข**. กรุงเทพมหานคร: ที.พี. พรินท์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2542. **อัตตศึกษา : ศาสตร์แห่งการรู้จักตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: ที.พี. พรินท์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2545. **คิด ทำ ด้านบวก**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2547. การพัฒนาEQ และMQตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส. ใน **มนัสวาสน์ โกวิตยา (บรรณาธิการ), การศึกษานอกระบบโรงเรียน : แนวทางการศึกษาและ กิจกรรมที่หลากหลาย**, หน้า 113- 128. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2554. **การสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยจิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส**. เอกสารประกอบการฝึกอบรม สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2547. การพัฒนา EQ และ MQตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส. ใน **มนัสวาสน์ โกวิตยา (บรรณาธิการ), การศึกษานอกระบบโรงเรียน : แนวทางการศึกษาและ กิจกรรมที่หลากหลาย**, หน้า 112-128. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำรา และเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา นาคเพ็ชร์ และวรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว. 2545. การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย. **วิทยาสาร พยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย** 27(2): 128-137.
- กุลวดี มุทุมม. 2542. **การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานและสมรรถนะในการปฏิบัติงาน พยาบาลของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- กรมสุขภาพจิต. 2543. **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข
- กนกนุช วสุธารัตน์. 2548. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านการเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์แห่งตนสำหรับนักศึกษาพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ชัยยศ อิมสุววรรณ. 2551. การเรียนรู้ตลอดชีวิต: สิทธิของการอยู่รอดในสังคม- โลกาภิวัตน์.
ในวรรณรัตน์ อภินันท์กุล. (บรรณาธิการ), **แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน**, หน้า 215-227 กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชิตขงศ์ ส. นันทนาเนตร. 2549. **ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่**. นครปฐม: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุติมา ปัญญาพินิจนุกร. 2540. **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม
ทางการพยาบาลโดยบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธและการเน้นปัญหาเป็นหลัก**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เชียรศรี วิจิตรศิริ. 2534. **จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- จักรี อรชุน. 2550. **ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความฉลาด
ทางอารมณ์ของเยาวชนในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- จิราพร วัฒนศรีสิน. 2547. **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้าง
จริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- दनัย เทียนพุด. 2543. **จะสร้างแบบวัดความสามารถธุรกิจและคนได้อย่างไร**. กรุงเทพมหานคร:
ดี เอ็น ที คอนซัลแตนท์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524. **พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 2: จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยา
ภาษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทรงทิพย์ วงศ์พันธ์. 2541. **คุณภาพการบริการตามความคาดหวัง และการรับรู้ของ
ผู้รับบริการในงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลของรัฐ จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทศพร ประเสริฐสุข. 2542 –2543. **ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา**. ใน อัจฉรา
สุซารมณ, วิลาสลักษณ์ ชวัลลี และอรพินทร์ ชูชม (บรรณาธิการ), **รวมบทวิชาการ
E.Q.** (กรกฎาคม - มิถุนายน), หน้า 101 – 105. กรุงเทพมหานคร: เดสก์ทอป.

- ทศพร ประเสริฐสุข. 2544. **หลักสูตรการพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ (EQ) นักเรียน สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.
- ทศพร ประเสริฐสุข. 2545. ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา. **วารสารสมาคมร้านขายยา** 2, 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม): 82-86.
- ทัศนาศ นุญทอง. 2544. การพยาบาลกับพัฒนาการของชีวิต. ใน วาริณี เขียมสวัสดิกุล (บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาเมโนมิติและกระบวนการพยาบาล**, หน้า 299-405. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทัศนาศ เขมมณี. 2545. **รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542. **ความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ธาวินี สุพทุทธิกุล. 2550. **ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนตามทฤษฎีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมแบบพึงพาของผู้ป่วยติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดยาเสพติดในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระศักดิ์ กำบวรรณรักษ์. 2551. **ชนะชีวิต คิดอย่างอัจฉริยะ**. กรุงเทพมหานคร: เลคแอนด์ฟาวด์ เทนพีรันดิง.
- นันทนา วงษ์อินทร์. 2542. **EQ (Emotional Intelligence) : ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในชีวิต**. **วารสารสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย**. เสนอการประชุมปฏิบัติการเรื่องการทำคำปรึกษาในภาวะวิกฤตและประชุมใหญ่สามัญประจำปีเพื่อเลือกตั้งนายกสมาคม. (21-23 กรกฎาคม) .
- นันทนา วงษ์อินทร์. 2544. การมีความรู้เรื่อง EQ กับการใช้ EQ. ใน อัจฉรา สุขารมณ์, วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี และอรพินทร์ ชูชม (บรรณาธิการ), **รวมบทความทางวิชาการเล่ม 2 จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ Desktop: 133.
- บุหงา วัฒนนะ. 2530. **การนำเสนอรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมเจตคติเชิงบวกต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาในวิทยาลัยครู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ รัตนราช. 2544. **ตัวแปรบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพในโรงพยาบาลจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ประเวศ วะสี. 2549. **ยุคที่ ๒ ของการสาธารณสุขไทย : ระบบบริการสุขภาพที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์**. สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล.
- ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. 2552. พัฒนาจิตจากการทำงาน. **กรุงเทพธุรกิจ** (28 ธันวาคม 2552): 14.
- ปิยะวรรณ เลิศพานิช. 2547. **การพัฒนารูปแบบการพัฒนาเขาวน้อารมณ์แบบผสมผสาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2545. คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ EQ. ใน อัจฉรา สุขารมณ, วิลาศ ลักษณะชั่วคราวดี และอรพินท์ ชูชม (บรรณาธิการ), **รวมบทความทางวิชาการอิคิว**. หน้า 15-16. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ Desktop.
- พัชรินทร์ จิตต์มัน. 2551. **การศึกษาความฉลาดทางจริยธรรมและเจตคติต่ออาชีพอิสระของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (พื้นที่พระนครใต้)**. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- พระเทพกวี. 2532. คำขวัญพยาบาล ในรัตนา ทองสวัสดิ์. ม.ป.ป. **พลอเรนซ์ ในดิงเกล : ปฏิภาณและ ความเฉลียวฉลาด**. กรุงเทพมหานคร: ช้างเผือกคอมพิวเตอร์.
- พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตโต). 2542. อีคิวในแนวพุทธศาสนา. เรียบเรียง, โดย พรรณี บุญประกอบ. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์** 5, 1 (สิงหาคม): 7-13.
- พรทิพย์ เนตรแสงศรี. 2545. **คุณภาพการบริการตามความคาดหวัง และการรับรู้ของผู้รับบริการในงานผู้ป่วยใน โรงพยาบาลนาแห้ว จังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพโรพนา ศรีเสน. 2544. **ความคาดหวังของผู้รับบริการต่อคุณภาพการบริการในงานผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฟาริดา อิบราฮิม. 2541. **นิเทศวิชาชีพและจริยศาสตร์ทางการพยาบาล**. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิชย์.
- ภัทรพร สิริกาญจน. 2548. ความฉลาดทางอารมณ์กับพัฒนาการทางจริยธรรม. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน** 30, 3 (ก.ค.-ก.ย.).
- มนต์ชัย ฟินิจจิตฺตสมุทฺธ. 2553. **'Dialogue' สุนทรียสนทนา ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: ไมโนริ่ม คอนซัลตติ้ง.

- มัญชุภา ว่องวิระ. 2541. **จริยธรรมกับการพยาบาล**. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- โยธิน แสงดี, พิมพ์พรรณ อิศรภักดี และมาลี จิระวิศิษฎ์. 2543. **ปัญหาและทุกข์ของประชาชน
เมื่อใช้บริการสถานบริการสาธารณสุข**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525**. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รัตนา พุ่มไพศาล. 2528 . **หลักการจัดและบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา ทองสวัสดิ์. มปป. **ฟลอเรนซ์ ในดิงเกล : ปฏิภาณและความเฉลียวฉลาด**.
กรุงเทพมหานคร: ช้างเผือกคอมพิวเตอร์กราฟิค.
- ลลิต หุตางกูร. 2536. **จริยธรรมเพื่อคุณภาพทางการพยาบาล**. **วารสารพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ลำดวน เกษตรสุนทร. 2533. **รายงานการวิจัยเรื่องเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์ระดับ และ
คุณลักษณะทางจริยธรรม ของนักศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยทักษิณ**. สงขลา:
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสงขลา.
- ลักขณา แพทยานันท์. 2542. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทาง
สังคมและความผาสุกทางจิตวิญญาณกับเซาว์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล
วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ. 2539. **ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษา
ชุมชนอีสานใต้**, **วารสารสุขุทัยธรรมมาธิราช** 8 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 38-48.
- วรรณวิภา จัตตุชัย. 2530. **รูปแบบโครงสร้างของลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านพุทธพิสัยในผล
สัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. 2552. **Dialogue...คิดลงสู่ใจ ใหญ่เป็นปัญญา**. กรุงเทพมหานคร: อริยชน
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. 2548. **การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม
แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของโนโปเลียนฮิลล์**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรลักษณ์ ชุ่มสาย ณ อัญญา. 2548. **การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้าง
คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542. **กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล.**
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542. **พลังการเรียนรู้ในกระบวนการทัศน์ใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิไล องค์อนันต์คุณ. 2531. **การวิเคราะห์แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อการพัฒนามนุษย์.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลรัตน์ ยิ้มแจ้ง. 2527. **การนำเสนอรูปแบบการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
ขนาดเล็กในชนบท.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลลักษณ์ ศิริมัย, สมจิตร ชัยยะสมุทร และมาลินี อยู่ใจเย็น. 2551. **ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่ม
ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2
วิทยาลัยบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร.** เอกสารงานวิจัยของวิทยาลัยบรมราชชนนี
กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง การกระทรวง
สาธารณสุข.
- วิสุทธิ วนาอินทราวุธ. 2548. **การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา
ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางจริยธรรม และความฉลาดในการ
เผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร หนูวิจิตรพงษ์. 2549. **การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดโพร์
แม็ทซีส์เต็มเพื่อส่งเสริมทักษะการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. 2545. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการของนิโอสิวแมนนิสและการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. 2554. การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง. ใน ฌักฐลัษณ์ ศรีมีชัย (บรรณาธิการ), **ความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**, หน้า 88-109. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรยา หย่าวิไล. 2546. การรับรู้คุณภาพบริการของผู้รับบริการแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลพิจิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542. **เซาว์อารมณ์ (EQ) ดัชนีความสุขและความสำเร็จของชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอกซ์เปอร์เนต.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2543. **เซาว์อารมณ์ (EQ)**. กรุงเทพมหานคร: เอกซ์เปอร์เนต.
- วันดี หาญโยธา. 2546. **โอกาสในการพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพระบบบริการสุขภาพในโรงพยาบาลในมุมมองผู้รับบริการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ สอนสีดา. 2545. **ความคาดหวังคุณภาพการบริการของผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลของรัฐ : กรณีศึกษา โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศตพร วิไลรัตน์. 2532. **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียน โดยวิธีการสอนตามแนวคิดนิโอสิวแมนนิส**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์. 2540. **การพัฒนารูปแบบการสอนบูรณาการเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ. 2548. **การพัฒนากระบวนการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แนวคิดการศึกษาบำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมคิด อิศระวัฒน์. 2537. กลวิธีการพัฒนาจริยธรรมสำหรับวิชาชีพพยาบาล. **สารสภากา
รพยาบาล.** (มีนาคม): 41-45.

สวัสดิ์ ภูทอง. 2546. **การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพ
ชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต,
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สาธิตา เมธนาวิณ. 2545. **องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลในการปฏิบัติ
การพยาบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิวลี ศิริวิไล. 2537. จริยธรรมในการให้พยาบาลผู้ป่วย. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า
จันทบุรี** 5 (เมษายน): 61-65.

สุภาวดี เกตุแก้ว. 2543. **การรับรู้คุณภาพบริการของผู้รับบริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลท่า
ปลา จังหวัดอุดรดิตถ์.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการ
พยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุมาลี สังข์ศรี. 2539. **การศึกษานอกระบบโรงเรียน การขยายโอกาสทางการศึกษา โดย
ประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล.** กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. 2545. **จิตวิทยาการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. 2554. **บทบาทการศึกษาตลอดชีวิตต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในยุค
สังคมแห่งการเรียนรู้. ใน ธรรมนูญลักษณะ ศรีมีชัย.(บรรณาธิการ), รวมบทความทาง
วิชาการ: ความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, หน้า
224- 257.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนทร สุนันท์ชัย. 2529. **การศึกษานอกระบบโรงเรียน...เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด.** กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์การพิมพ์.

สม สุจีรา. 2554. **เดอะท็อปซีเคร็ต.** พิมพ์ครั้งที่ 101. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.

สม สุจีรา. 2554. **เดอะท็อปซีเคร็ต 2 ตอน ความลับสู่ความสำเร็จ.** พิมพ์ครั้งที่ 25.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.

สมจิต หนูเจริญกุล. 2551. **การบริการสุขภาพด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์. ในเอกสาร
ประกอบการประชุมวิชาการเรื่องกลยุทธ์การก้าวสู่สัมฤทธิผลขององค์กร
พยาบาล. 27 – 29 ตุลาคม 2551 ณ โรงแรมแมนดาริน กรุงเทพมหานคร.**

- สมบูรณ ศาเลาชีวิน. 2526. **จิตวิทยาเพื่อกการศึกษาผู้ใหญ่**. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ. 2524. **หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ. 2547. **จิตวิทยาเพื่อกการฝึกอบรมผู้ใหญ่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและการคุ้มครองทางสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549**). กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่10 พ.ศ.2550-2554**). กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่11 พ.ศ.2555-2559**). กรุงเทพมหานคร.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สังคม และวัฒนธรรม. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. 2551. **เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน.** .สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: เอ็น.เอ. รัตนะเทอดตั้ง.
- อนุวัฒน์ ศุภชุตินกุล. 2536. **การพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อความอยู่รอดของบริการสุขภาพในภาครัฐ**. สานความหวังสู่ความเป็นเลิศของโรงพยาบาลรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สุรสีห์การพิมพ์.
- อรวรรณ ปินตา. 2533. **ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนานิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบแก่นักเรียนเด็กเล็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชญญา รัตนอุบล. 2540. **กระบวนการการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชญญา รัตนอุบล. 2544. **การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อาชัญญา รัตนอุบล. 2545. **การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชา การศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. 2550. **การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำ ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. 2551. **พัฒนาการ การเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี พันธุ์มณี. 2540. **คิดอย่างสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อนแถมมี.
- อารี พันธุ์มณี. 2546. **จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ไยใหม่ เอ็ดดูเคท.
- อารี แก้วสถิตวงศ์. 2539. **การนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มให้แก่ประชาชนระดับหมู่บ้าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุ้นตา นพคุณ. 2533. **การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- อุ้นตา นพคุณ. 2533. **การศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.
- อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม. 2548. **โปรแกรมการส่งเสริมและพัฒนาความฉลาด ทางอารมณ์ตามแนวตะวันออกสำหรับเยาวชนไทย เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาษาอังกฤษ

- Aiken, Tpnia Dandry and Catalano, Josept T.1994. **Legal ethical and political issues in nursing**. Philadelphia: F.A. Devis Company.
- Bar-On, R. 1997. **Bar-on emotional quotient Inventory : A measure of emotional intelligence**. (Technical manual). Toronto : Multi – Health System.
- Benjamin, Martin and Curtis, Joy.1986. **Ethics in nursing**. New York: Oxford University Press.

- Bloom, B.S. 1956. **Taxonomy of education objectives**. Handbook II : Affective. Domain. New York : Mckay.
- Brookfield S.D. 1986. **Understanding and facilitating adult learning**. San Francisco, Jossey-Bass.
- Carl Rogers. 1969. **Freedom to learn, studies of the person**. Columbus, Ohio : Merrill .
- Carter, T.J. 2002. **The importance of talk to midcareer women's development: A collaborative inquiry**. Journal of Business Communication. (Online Article), Available from: <http://search.ebscohost.com>
- Clarke, N. 2006. Developing emotional intelligence through workplace learning : Findings from a case study in healthcare. **Human Resource Development International** 9, 4, (December): 447-465.
- Coomb, P. 1968. **The world education crisis**. New York: Oxford University Press.
- Cooper, R. K.; and Sawaf, A. 1997. **Executive EQ intelligence in leadership and organization**. New York : Grosset / Putnam.
- Cooperrider, D. L. 2003. **Positive image, positive action: The affirmative basis of organizing**. In D. L. Cooperrider, P. F. Sorenson, Jr., T. F. Yaeger, & D. Whitney (eds.), *Appreciative inquiry : An emerging direction for organization development*. Champaign, IL: Stipes Publishing L. L. C.
- Cranton, P. 1994. **Understanding and promoting transformative learning**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Davis, C. 2005. **Appreciative inquiry: A tool for transformational learning**. Paper Presented at the Sixth International Transformative Learning Conference, Michigan State University, (Oct. 6-9).
- Deloughery, Grace L. 1995. **Issues and trends in nursing**. St.Louis: Mosby-Year Book, Inc.
- Eby, K. L. 2006. **Perspective transformation: Process identification, phases and facilitators in Christian higher education in Russia**. Doctoral dissertation, Trinity Evangelical Divinity School. **Dissertation Abstracts International** 67: 478A
- Ellis, and Hartley. 1998. Cited in Roger. **Paper presented before the International Nurse Theorist Conference**. 1984.

- Frank N. Magil, ed. 1961. **Masterpieces of world philosophy**. New York: Harper & Row.
- Goleman, D. 1995. **Emotional intelligence ; Why it can matter more than IQ**. New York : Bantam.
- Goleman, D. 1998. **Working with emotional intelligence**. New York : Bantam.
- Hughes, Marcia M.; L. Bonita Patterson and James Bradford Terrell. 2005. **Emotional intelligence in action: Training and coaching activities for leaders and managers**. San Francisco: Pfeiffer
- Joyce, B.; and Weil, M. 2000. **Model of teaching**. 6th ed. USA : Allyn and Bacon
- Kidd, J. R. 1973. **How adults learn**. New York: Association Press.
- Knapper, C.; and Cropley, A.J. 1991. **Lifelong learning and higher education**. 2nd ed. London: Kogan Press.
- Knowles, M.S. 1980. **The modern practice of adult education : From pedagogy to Andragogy**. 2nd ed. New York: Cambridge.
- Kohlberg, L. 1983. Moral stage and moralization : The cognitive development approach in moral development and behavior. In Lickona, Thomas and others (eds.) **Theory Research and Social Issues**. New York: Holt Reinhart and Winston.
- Kohlberg, L.; Levine C.; and Hewer. 1983. **A moral stage: A current formulation and a response to critics**. Basel: Karger.
- Kolb, David A. 1984. **Experiential learning**. Englewood Cliffs. N.J. Prentic-Hall.
- Kolb, David A. 1985. **A learning Style Inventory : Self-scoring test and interpretation booklet**. Boston : McBer and Company.
- Krathwohl, D.R., Bloom, B.S., and Masia, B.B. 1964. **Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook II: The affective domain**. New York: David McKay.
- Krathwohl, D.R.; Bloom, B.S.; and Masia, B.B. 1973. **Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook II: The affective domain**. New York: David McKay.
- Lenick, D.; and Kiel, F. 2005. **Moral intelligence : Enhancing business performance and leadership success**. New Jersey: Pearson Education.

- Mezirow, J.D. 1991. **Transformative dimensions of adult learning**. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Mezirow, J.D. 1995. **Transformation theory of adult learning**. In M.R. Welton (ed.), *Defense of the lifeworld*, pp. 39-70. New York: SUNY Press.
- O' Sullivan, E. 2002. The Project and vision of transformative education. In E. O' Sullivan, A. Morrel and M.A. O'Connor (eds.) **Expanding the Boundaries of Transformative Learning**. New York: Palgrave.
- Pfeiffer, W. 1988. **Design skills in human resource development**. San Diego : University Associates.
- Sable, D. **Contemplative interaction: A key to transformative learning online**. [Online]. Available from <http://www.igi-global.com/bokstore/til> [2011,February 11]
- Salovey, P ; and Mater, J. D. 1990. Emotional intelligence. **Imagination, Cognition, and Personality** 9: 185 – 211.
- Silva, Mary C.1990. **Ethical decision making in nursing administration**. Norwalk, CT: Appleton and Lange.
- Speck, M. 1996. **Best practice in professional development for sustained educational change**. *ERS Spectrum* (Spring): 33-41.
- UNESCO. 1998. "Policy Paper", **World Conference on Higher Education**. Paris: UNESCO.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ดร.วิชุดา กิจธรรวม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
3. ดร.สุวรรณี ละออปักษิณ	วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4. รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ดร.อมรา ปฐภิญโญบุรณ	สำนักการศึกษานอกระบบโรงเรียน
6. ดร.สมชัย วรานุกุลรักษ์	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีระศักดิ์ กำบวรรณรักษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. ดร.ชุติมา ปัญญาพิณีจุกร	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล
บรมราชชนนี กรุงเทพฯ
9. ดร.สาธิตา เมธนาวิน	กองวิจัย กระทรวงสาธารณสุข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านพยาบาลวิชาชีพ

10. ดร.ชุติมา ปัญญาพิณีจุกร	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล
บรมราชชนนี กรุงเทพฯ
11. ดร.สาธิตา เมธนาวิน	กองการวิจัย กระทรวงสาธารณสุข
12. ดร.วิชุดา กิจธรรวม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
13. ดร.สุวรรณี ละออปักษิณ	วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์

ภาคผนวก ข

1. กิจกรรมการทดลองและไปงานกิจกรรม
2. แผนการจัดกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย: การทำสมาธิ

วัตถุประสงค์

เตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้

แนวคิดกิจกรรม

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย คือ การทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟา ที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8 -13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะทำให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย ความจำ ความคิดด้านบวก จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น เทคนิคการเข้าสู่คลื่นอัลฟา มีหลัก 5 ประการ คือ เสียงเพลงที่มีคลื่นสมองต่ำ หลับตา หายใจลึกๆ ซ้ำๆ สั่งให้ทุกส่วนของร่างกายผ่อนคลายและอยู่ใกล้ธรรมชาติหรือธรรมชาติในจินตนาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ การผ่อนคลาย ซึ่งสามารถทำได้โดยการเปิดเพลงที่ทำให้คลื่นสมองต่ำ เช่น เพลง Awakening หรือเพลงประเภท Green Music การทำสมาธิ การทำโยคะ ท่านอนตาย โยคะทำสุริยะนมัสการหรือทำไหว้พระอาทิตย์ เป็นต้น

สื่อประกอบกิจกรรม แผ่นปรุรองพื้น (ผู้ทำกิจกรรมเตรียมกางเกง)

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการทำสมาธิ

นั่งสบายๆ ผ่อนคลายอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย เามือข้างหนึ่งวางไว้ที่ท้อง เามืออีกข้างหนึ่งวางไว้ที่หน้าอก หายใจลึกๆ ซ้ำๆ เข้าออก ดูการเคลื่อนไหวของมือเรา ปรับลมหายใจให้ถูกต้อง เวลาหายใจเข้าท้องจะขยาย เวลาหายใจออกท้องจะยุบ เมื่อหายใจเข้าออกถูกต้องแล้ว ลองมีสติอยู่กับลมหายใจเพียงอย่างเดียว เวลาหายใจเข้าก็รู้ว่าหายใจเข้า เวลาหายใจออกก็รู้ว่าหายใจออก ฝึกตั้งสมาธิด้วยการนับลมหายใจลึกๆเข้าออกลึกๆ 20 รอบ ให้ฝึกทำสม่ำเสมอครั้งละ 10-15 นาทีวันละ 2 ครั้ง

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องอย่างน้อย 80% จากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 2

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย: การเต้นเกาชิกิ

วัตถุประสงค์

เตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้

แนวคิดกิจกรรม

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย คือ การทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟา ที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8 -13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะทำให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย ความจำ ความคิดด้านบวก จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น เทคนิคการเข้าสู่คลื่นอัลฟา มีหลัก 5 ประการ คือ เสียงเพลงที่มีคลื่นสมองต่ำ หลับตา หายใจลึกๆ ซ้ำๆ สั่งให้ทุกส่วนของร่างกายผ่อนคลายและอยู่ใกล้ธรรมชาติหรือธรรมชาติในจินตนาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ การผ่อนคลาย ซึ่งสามารถทำได้โดยการเปิดเพลงที่ทำให้คลื่นสมองต่ำ เช่น เพลง Awakening หรือเพลงประเภท Green Music การทำสมาธิ การทำโยคะ ท่านอนตาย โยคะท่าสุริยะนมัสการหรือทำไหว้พระอาทิตย์ เป็นต้น

สื่อประกอบกิจกรรม แผ่นปรุองพื้น (ผู้ทำกิจกรรมเตรียมกางเกง)

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการเต้นเกาชิกิ

เกาชิกิ (Kaoshiki) มาจากคำในภาษาสันสกฤต หมายถึง การออกกำลังที่สามารถช่วยพัฒนาจิตใจระดับต่างๆ ของมนุษย์ได้ ประกอบไปด้วยการเคลื่อนไหวลำตัว การก้าวเท้า และจังหวะ

การทำโยคะท่าเกาชิกิ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบร่างกายของมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะเกาชิกิจะช่วยให้กระดูกสันหลังมีความยืดหยุ่น เป็นการบริหารร่างกายและจิตใจ ซึ่งสามารถช่วยบริหารต่อมฮอร์โมนต่างๆ ในร่างกายให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้ไขมันส่วนเกินลดลง การฝึกเกาชิกินี้เป็นประจำจะช่วยให้เคลื่อนไหวร่างกายคล่องตัวได้ดี

สิ่งที่สำคัญมากที่สุดขณะทำ คือ การกำหนดความคิด สติของเราต้องอยู่ที่การเคลื่อนไหวของร่างกาย ลมหายใจ และความคิดในสิ่งที่ดี เช่น หายใจเข้า เราได้รับพลังที่บริสุทธิ์จากธรรมชาติ ได้รับความรู้สิ่งที่ดีๆ เข้ามา และเมื่อเราหายใจออก เราเอาความเหนื่อย ความเครียด อารมณ์ไม่ดีต่างๆ ออกไปจากตัวเรา ดังคำที่ควรระลึกอยู่ในใจขณะปฏิบัติเป็นจังหวะ ดังนี้

**بابانัม เควาลัม หมายถึง - ความรักมีอยู่ในทุกหนทุกแห่ง
เรามีความรักให้กับตัวเอง เรามีความรักให้กับทุกคน**

การเตรียมตัวก่อนฝึกโยคะเกาชิกิ

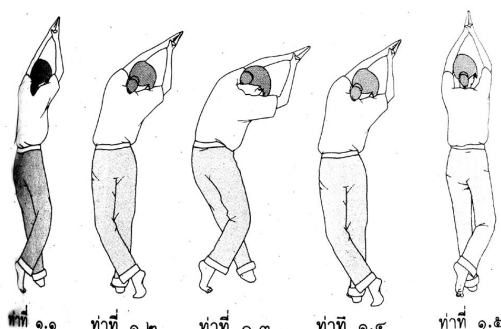
เวลา เวลาที่เหมาะสมในการฝึกโยคะ คือ ตอนเช้า ควรฝึกทำโยคะจนเป็นนิสัย

ท่าเตรียมพร้อม

เตรียมพร้อมด้วยการยืนตรง แขนเหยียดตรงชูขึ้น เหนือศีรษะ ฝ่ามือประกบกัน ดังภาพ

ท่าที่ 1 โนมลำตัวไปทางขวา

จังหวะที่ 1 เริ่มด้วยการโน้มตัวไปทางขวาเล็กน้อย ขณะเดียวกันไขว้เท้าขวาไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง โดยขณะที่โน้มตัวและไขว้ขาให้เป็นจังหวะเดียวกันดังภาพ 1.1 พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

จังหวะที่ 2 โนมลำตัวไปทางขวาอีกเล็กน้อย พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 1.2 พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

จังหวะที่ 3 โนมลำตัวไปทางขวาเพิ่มขึ้นอีกจนสุดตัว พร้อมกับก้าวเท้าขวาไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 1.3 พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

จังหวะที่ 4 ดึงลำตัวกลับขึ้นมาให้อยู่ในท่าเดียวกับจังหวะที่ 2 พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 1.4 พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

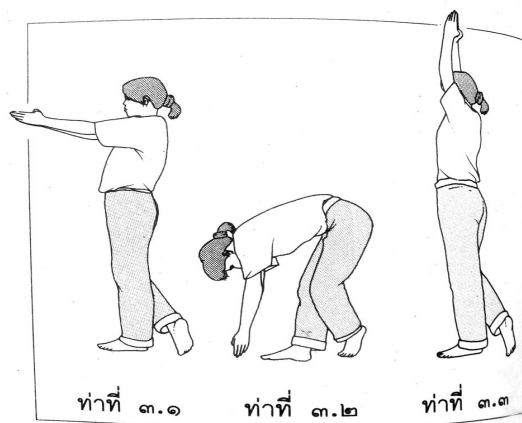
จังหวะที่ 5 ดึงลำตัวกลับขึ้นมาในท่าลำตัวตรง พร้อมกับก้าวเท้าขวาไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 1.5 พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

ท่าที่ 2 โนมลำตัวไปทางซ้าย

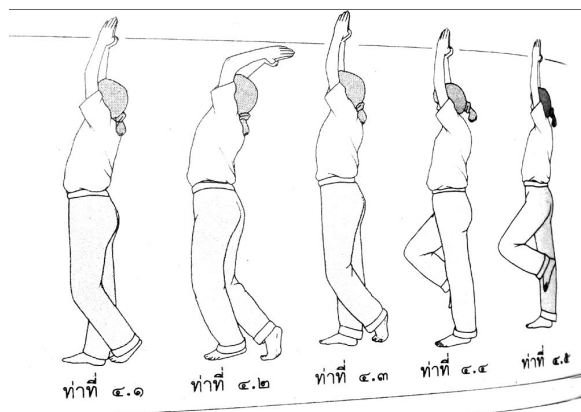
- จังหวะที่ 1** เริ่มด้วยการโน้มตัวไปทางซ้ายเล็กน้อย พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 2.1
- จังหวะที่ 2** โนมลำตัวไปทางซ้ายอีกเล็กน้อย พร้อมกับก้าวเท้าขวาไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 2.2
- จังหวะที่ 3** โนมลำตัวไปทางซ้ายเพิ่มขึ้นอีกจนสุดตัว พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 2.3
- จังหวะที่ 4** ดึง ลำตัวกลับขึ้นมาให้อยู่ในท่าเดียวกับจังหวะที่ 2 พร้อมกับก้าวเท้าขวาไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 2.4
- จังหวะที่ 5** ดึงลำตัวกลับขึ้นมาในท่าลำตัวตรง พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไขว้ไปเคาะพื้นด้านหลัง 1 ครั้ง เป็นจังหวะเดียวกัน ดังภาพ 2.5

ท่าที่ 3 โนมลำตัวไปด้านหน้า

- จังหวะที่ 1** โนมตัวไปด้านหน้าเล็กน้อย พร้อมยกเท้าซ้ายไปไว้ด้านหลังเท้าขวา และกระแทกปลายเท้ากับพื้น ดังภาพ 3.1 พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**
- จังหวะที่ 2** โนมลำตัวไปทางด้านหน้าจนสุดตัว ปลายนิ้วแตะพื้น พร้อมสลับยกเท้าซ้ายไปไว้ด้านหลังเท้าขวา และกระแทกปลายเท้ากับพื้น ดังภาพ 3.2 พร้อมกล่าว คำว่า **นัม**
- จังหวะที่ 3** ดึงลำตัวกลับขึ้น มาในท่าตรง สลับยกเท้าขวาไปไว้ด้านหลังเท้าซ้ายและกระแทกปลายเท้ากับพื้น **เหมือนท่าเตรียม** ดังภาพ 3.3 พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

ท่าที่ 4 เอนลำตัวไปด้านหลัง

จังหวะที่ 1 เอนลำตัวไปด้านหลังเล็กน้อย พร้อมยกเท้าขวาไปไว้ด้านหลังเท้าซ้ายและกระแทกปลายเท้ากับพื้น พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

จังหวะที่ 2 เอนลำตัวไปด้านหลังสุดตัว พร้อมสลับยกเท้าซ้ายไปไว้ด้านหลังเท้าขวา และกระแทกปลายเท้ากับพื้น พร้อมกล่าว คำว่า **นม**

จังหวะที่ 3 ดึงลำตัวกลับขึ้น มาในท่าตรง สลับยกเท้าขวาไปไว้ด้านหลังเท้าซ้ายและกระแทกปลายเท้ากับพื้น **เหมือนท่าเตรียม** พร้อมกล่าว คำว่า **บาบา**

จังหวะที่ 4 ลำตัวยังอยู่ในท่าเดิมเหมือนจังหวะที่ 4 พร้อมยกเท้าซ้ายไขว้ขึ้น -ลงด้านหลัง กระแทกพื้น พร้อมกล่าว คำว่า **เค วาลัม**

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง อย่างน้อย 80 % จากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 3

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย: การทำโยคะต่างๆ

วัตถุประสงค์

เตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้

แนวคิดกิจกรรม

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย คือ การทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟา ที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะทำให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย ความจำ ความคิดด้านบวก จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น เทคนิคการเข้าสู่คลื่นอัลฟา มีหลัก 5 ประการ คือ เสียงเพลงที่มีคลื่นสมองต่ำ หลับตา หายใจลึกๆ ช้าๆ สั่งให้ทุกส่วนของร่างกายผ่อนคลายและอยู่ใกล้ธรรมชาติหรือธรรมชาติในจินตนาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ การผ่อนคลาย ซึ่งสามารถทำได้โดยการเปิดเพลงที่ทำให้คลื่นสมองต่ำ เช่น เพลง Awakening หรือเพลงประเภท Green Music การทำสมาธิ การทำโยคะ ท่านอนตาย โยคะท่าสุริยะนมัสการหรือทำไหว้พระอาทิตย์ เป็นต้น

สื่อประกอบกิจกรรม แผ่นซีดีเพลง Awakening หรืออื่นๆ เครื่องเปิดซีดี ซีดีบรรยายประกอบจินตนาการ แผ่นปฐองพื้น (ผู้ทำกิจกรรมเตรียมกางเกง)

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

โยคะท่านอนตาย (Dead Posture)

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการทำโยคะท่านอนตาย

นอนหงาย แยกขาออกจากกันเล็กน้อย มือวางอยู่ข้างลำตัว โดยห่างจากลำตัวเล็กน้อย หงายฝ่ามือทั้งสองข้างขึ้น ศีรษะไม่หนุนหมอน เพื่อให้เลือดไปเลี้ยงทุกส่วนในร่างกายได้อย่างทั่วถึง หลับตา และจินตนาการตามไปดังนี้ จดจ่อกับลมหายใจของเราเท่านั้น เวลานี้ให้เราผ่อนคลาย ขยับขาของเราเล็กน้อย ท้องของเราผ่อนคลาย หายใจสบายๆ ลึกๆ ช้าๆ ไหล่ของเราผ่อนคลาย แขน มือ ขา ของเราผ่อนคลาย จิตใจของเราสบาย ตัวของเราเบาแสนเบา เบาเหมือนกับเป็นปุยนุ่น ลอยขึ้นไปในอากาศ ลอยสูงขึ้น ลอยสูงขึ้น เราชู้สึกผ่อนคลายที่สุด อิศระที่สุด ยิ่งเราลอยสูงขึ้น เราชู้สึกผ่อนคลายที่สุด อิศระที่สุด ยิ่งเราลอยสูงขึ้น เราชู้สึกผ่อนคลายขึ้น อิศระขึ้น เวลานี้เราลอยสูงขึ้นไปจนอยู่ที่จุดศูนย์กลางของจักรวาล เราชู้สึกผ่อนคลายที่สุด อิศระที่สุด เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด เราค่อยๆ รู้สึกตัว ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัวซ้ายขวา แล้วค่อยๆ ลุกขึ้น

โยคะท่าสุริยะนมัสการหรือทำไหว้พระอาทิตย์

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการทำโยคะท่าสุริยะนมัสการหรือทำไหว้พระอาทิตย์

ทำนี้ทำนี้จะช่วยขยายปอดให้ได้รับออกซิเจนเต็มที่ ทำให้เลือดไปเลี้ยงส่วนต่างๆของร่างกายได้ดี ทำให้เกิดสมาธิ จดจ่อและจิตใจสงบ

1. ยืนตัวตรง พนมมือไหว้ที่ระดับอก พร้อมกับหายใจเข้าลึกๆ

2. ค่อยๆ หายใจออก แหงนหน้าขึ้นแล้วแอ่นลำตัวไปข้างหลังพร้อมๆ กับเกร็งหน้าท้อง จากนั้นเอนตัวกลับมาด้านหน้าแล้วก้มตัว ให้มือทั้งสองแตะปลายเท้า ขณะที่ขายังเหยียดตั้ง

3. หายใจเข้าแล้วนำมือทั้งสองมาวางข้างเท้าทั้งสอง จากนั้นเหยียดเท้าขวาไปด้านหลังให้ตั้งสายตามองไปด้านหน้า

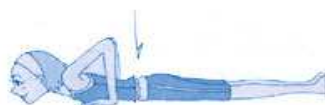
4. หายใจออก แล้วเหยียดแขนทั้งสองขึ้นมาพนมเหนือศีรษะ พร้อมกับแอ่นตัวไปข้างหลังและแหงนหน้าขึ้น

5. กลับมาอยู่ในท่าคลานโดยให้หัวเข่าหน้าแข็ง และฝ่าเท้าราบกับพื้น ส่วนแขนทั้งสองเหยียดตั้งกับพื้นเพื่อชันไว้รับน้ำหนักตัว

6. เหยียดเท้าซ้ายไปด้านหลัง และตามด้วยเท้าขวา ให้เท้าทั้งสองเสมอกัน แล้วหายใจออกเบาๆ ยกสะโพกให้โด่งขึ้น ส่วนหลังเหยียดตรง ศีรษะ ก้มลงพื้น แขนทั้งสองเหยียดตั้ง ทำนี้ตัวคุณจะมีรูปร่าง V ค่ะ

7. กลับมาอยู่ในท่านอนคว่ำราบไปกับพื้น โดยให้ท้องถึงพื้นก่อนส่วนอื่น และระหว่างที่กำลังวางตัวลงให้เกร็งกล้ามเนื้อไหล่และหน้าอก ส่วนคางให้ตั้งอยู่บนพื้น ส่วนแขนทั้งสองชันพื้นข้างลำตัว

8. หายใจออกยาวๆ ยกลำตัวขึ้นด้วยแขนทั้งสอง พยายามให้แขนเหยียดตรงแขนหน้าขึ้นให้สุด สายตามองข้างบน

9. กลับมาอยู่ในท่านั่งยองๆ ให้ขาและปลายเท้าทั้งสองชิดกัน มือทั้งสองจับที่ข้อเท้าด้านหลังทั้งสอง สายตามองไปข้างหน้า

10. หายใจออกเบาๆ ยกตัวขึ้นยืน มือยังคงจับที่ข้อเท้า นำศีรษะมาวางที่หน้าแข้ง

11. หายใจเข้าลึกๆ ค่อยๆ ยกตัวขึ้นแล้วนำมาพนมที่หน้าอก ตัวตรง หลังเหยียด ตามองไปข้างหน้า

12. หายใจออกยาวๆ พร้อมกับแอ่นตัวไปข้างหลัง มือที่พนมอยู่จะผ่านศีรษะไปด้านหลัง และพยายามทำให้แขนทั้งสองเหยียดตึง

13. โน้มตัวกลับมาอยู่ในท่ายืนตรง ทำสมาธิให้นิ่ง หายใจเข้าออกลึกๆ ช้าๆ

ท่าโยคะมูตรา

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมท่าโยคะมูตรา

1. นั่งในท่าตัวตรงขัดสมาธิ ไขว้แขนไปทางด้านหลังใช้มือขวาจับมือซ้าย
2. เริ่มต้นด้วยการหายใจเข้าลึกๆ จนเต็มปอด (นั่งหลังตรง)
3. หายใจออกพร้อมกับก้มตัวไปข้างหน้าเรื่อยๆ จนสุดลมหายใจ และหน้าผากจรดพื้น คงอยู่ในสภาวะกั้นหายใจเป็นเวลา 8 นาที
4. จากนั้นยกตัวกลับสู่ท่าเริ่มต้นพร้อมกับหายใจเข้า
5. ทำติดต่อกัน 8 ครั้ง

โยคะท่าไหว้ยาว

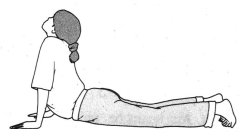
ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมโยคะท่าไหว้ยาว

1. นั่งคุกเข่าในท่าไหว้พระเบญจางคประดิษฐ์ หลังตรง
2. เริ่มต้นด้วยการหายใจเข้าลึกๆ พร้อมกับยกแขนขึ้นประกบมือเหนือศีรษะ แขนแนบชิดหูทั้งสองข้าง
3. หายใจออกพร้อมกับก้มตัวไปข้างหน้า แขนและศีรษะลงมาพร้อมกัน เมื่อมือแตะพื้นก็ให้ยืดตัวออกไปข้างหน้า โดยที่ก้นยังคงแตะอยู่ที่ส้นเท้า
4. นั่งอยู่กับที่และกั้นหายใจเป็นเวลา 8 วินาที
5. หายใจเข้าพร้อมกับยกตัวกลับขึ้นมาในท่านั่งตัวตรง แขนและศีรษะขึ้นมาพร้อมกัน
6. หายใจออกพร้อมกับลดแขนลงไว้ข้างตัว
7. ทำติดต่อกัน 8 ครั้ง

โยคะท่างู

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมท่างู

1. นอนคว่ำราบไปกับพื้น ขาทั้งสองชิดกันตลอดถึงเท้าปล่อยสบายๆ หน้าผากจรดพื้น วางฝ่ามือไว้ใต้ไหล่ข้อศอกจะตั้งขึ้นชิดตัว
2. เริ่มต้นด้วยการหายใจเข้าลึกๆ พร้อมกับค่อยๆ เยกหน้าขึ้นจากพื้นและยกหน้าอกให้สูงขึ้น ศีรษะหงายไปทางด้านหลัง โดยพยายามใช้กระดูกสันหลังในการยกตัวขึ้น ใช้มือประคองในการทรงตัวและรองรับน้ำหนักตัวเพียงเล็กน้อย (ส่วนที่ลอยขึ้นจากพื้น คือ ส่วนของลำตัวที่อยู่เหนือสะดือลงมา ช่วงขาส่วนล่างจะวางอยู่กับพื้น)
3. กลับหายใจและนิ่งอยู่กับที่ในตำแหน่งนี้เป็นเวลา 8 วินาที
4. ทำติดต่อกัน 8 ครั้ง

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง อย่างน้อย 80 % จากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 4

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย: การเข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภวังค์แห่งการรับรู้

วัตถุประสงค์

เตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้

แนวคิดกิจกรรม

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย คือ การทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟา ที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8 -13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะทำให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย ความจำ ความคิดด้านบวก จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น เทคนิคการเข้าสู่คลื่นอัลฟา มีหลัก 5 ประการ คือ เสียงเพลงที่มีคลื่นสมองต่ำ หลับตา หายใจลึกๆ ซ้ำๆ สั่งให้ทุกส่วนของร่างกายผ่อนคลายและอยู่ใกล้ธรรมชาติหรือธรรมชาติในจินตนาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ การผ่อนคลาย ซึ่งสามารถทำได้โดยการเปิดเพลงที่ทำให้คลื่นสมองต่ำ เช่น เพลง Awakening หรือเพลงประเภท Green Music การทำสมาธิ การทำโยคะ ท่านอนตาย โยคะท่าสุริยะนมัสการหรือทำไหว้พระอาทิตย์ เป็นต้น

สื่อประกอบกิจกรรม แผ่นซีดีเพลง Awakening หรืออื่นๆ เครื่องเปิดซีดี ซีดีบรรยายประกอบจินตนาการ แผ่นปรุองพื้น (ผู้ทำกิจกรรมเตรียมกางเกง)

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการเข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภวังค์แห่งการรับรู้

เริ่มจากการเปิดเพลงคลาสสิกเบาๆ เช่น เพลงเพลง Awakening แล้วนอนลงในท่านอนตาย (Dead Posture) ของโยคะ ท่านี้จะให้ผู้นอนมีการผ่อนคลายมากที่สุด เพราะเลือดสามารถไปเลี้ยงทุกส่วนในร่างกายได้อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ปลายเท้าไปจนถึงศีรษะ โดยการนอนหงาย แยกขาออกจากกันเล็กน้อย มีอวางอยู่ข้างลำตัว โดยห่างจากลำตัวเล็กน้อย หงายฝ่ามือทั้งสองข้างขึ้น ศีรษะไม่หนุนหมอน เพื่อให้เลือดไปเลี้ยงทุกส่วนในร่างกายได้อย่างทั่วถึง หลับตา และจินตนาการตามไปดังนี้ จดจ่อกับลมหายใจของเราเท่านั้น เวลานี้ให้เราผ่อนคลาย ขยับขาของเราเล็กน้อย ท้องของเราผ่อนคลาย หายใจสบายๆ ลึกๆ ซ้ำๆ ไหล่ของเราผ่อนคลาย แขน มือ ขา ของเราผ่อนคลาย อวัยวะภายในของเราผ่อนคลาย ใบหน้า ลูกตา คิ้วของเราผ่อนคลาย อวัยวะทุกส่วนบนใบหน้าของเราผ่อนคลาย จิตใจของเราสบาย ตัวของเราเบาแสนเบา เบาเหมือนกับเป็นปุยนุ่น ลอยขึ้นไปในอากาศ ลอยสูงขึ้น ลอยสูงขึ้น เรารู้สึกผ่อนคลายที่สุด อิศระที่สุด ยิ่งเราลอยสูงขึ้น

เรารู้สึกผ่อนคลายที่สุด อิศระที่สุด ยิ่งเราลอยสูงขึ้น เรารู้สึกผ่อนคลายขึ้น อิศระขึ้น เวลานี้เราลอยสูงขึ้นไปจนอยู่ที่จุดศูนย์กลางของจักรวาล เรารู้สึกผ่อนคลายที่สุด อิศระที่สุด เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด มีความสุขที่สุด จะนับหนึ่งถึงสิบ เมื่อนับถึงสิบ เราจะรู้สึกตัวขึ้นอีกครั้ง เราจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเปร่า แข็งแรง เหมือนนอนหลับมาเป็นเวลาหลายชั่วโมง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่นอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อน หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า พลังต่างๆกลับคืนสู่ตัวเรา เรารู้สึกสดชื่น แข็งแรงที่สุด เรากลายเป็นคนที่อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส คลื่นสมองต่ำ มีเสน่ห์ และน่ารัก คิดและพูดแต่สิ่งที่ดีๆ แก่ตนเองและผู้อื่น หก เจ็ด แปด เก้า สิบ เราค่อยๆรู้สึกตัว ขยับมือ ขยับเท้า พลิกตัว ซ้ายขวา แล้วค่อยๆลุกขึ้น

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง อย่างน้อย 80 % จากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 5

การแนะนำตนเองและละลายพฤติกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรม ได้แนะนำตนเองให้กับเพื่อนๆในกลุ่มได้รู้จัก
2. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมทุกท่านร่วมกันกำหนดกติกาข้อตกลงของการเรียนรู้ของกลุ่ม

แนวคิดกิจกรรม

ในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มควรได้มีการรู้จักเพื่อนในแต่ละคน เพื่อสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองและเรียนรู้ที่จะรู้จักเพื่อนสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากยิ่งขึ้น กติกาที่จะแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม

สื่อประกอบกิจกรรม สมุดบันทึกข้อความ ปากกา หรือดินสอ ไม้ค้ และพรมปูรองพื้น

เวลาที่ใช้ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการละลายพฤติกรรม

1. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมด นั่งเป็นวงกลม แล้วให้แนะนำตนเอง โดยบอกชื่อจริง ชื่อเล่น แผนกที่ทำงาน และบอกนิสัยที่ดีของตนเอง 1 อย่าง จนครบทุกคน
2. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมคนที่ 1 บอกชื่อเล่นตนเองและบอกนิสัยที่ดีของตนเอง
3. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมคนที่ 2 บอกชื่อเล่น และบอกนิสัยที่ดีของเพื่อนอย่างน้อย 3 คน พร้อมบอกชื่อและนิสัยที่ดีของตนเอง
4. ผู้ร่วมกิจกรรมคนใดที่สามารถจดจำบอกชื่อเล่น และบอกนิสัยที่ดีของเพื่อนได้มากที่สุดจะมีรางวัลให้
5. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมทุกท่านเสนอกติกาของการเรียนรู้ในกลุ่ม การกำหนดขั้นตอนการแสดงความความคิดเห็นหรือการวิพากษ์ของกลุ่ม

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนและมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมที่ 6

ประสบการณ์ที่มีคุณค่า : เรื่องเล่าเล่าประสบการณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรม ได้ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่มีคุณค่า
2. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรม ได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าของผู้อื่น

แนวคิดกิจกรรม

ประสบการณ์อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายในตัวบุคคล สามารถแบ่งออกเป็นประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก และจิตใต้สำนึกของบุคคล ซึ่งเป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ การให้ความสำคัญต่อความสามารถในการสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคล และผู้อื่น

ประสบการณ์ใดที่ช่วยยืนยันความคิดรวบยอดของตนที่บุคคลมีอยู่ บุคคลจะรับรู้ และผสมผสานประสบการณ์นั้นเข้ามาสู่ตนเองได้อย่างไม่มีความคับข้องใจ แต่ประสบการณ์ที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าย่ำแย่ทัศนคติที่มีอยู่เบี่ยงเบนไปจะทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจที่จะยอมรับประสบการณ์นั้น การรับรู้และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่มย่อย จะทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ เข้าใจ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมผู้อื่นมากขึ้น

สื่อประกอบกิจกรรม สมุดบันทึกข้อความ ปากกา หรือดินสอ ไม้ค้ และพรมปูรองพื้น

เวลาที่ใช้ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมด นั่งเป็นวงกลม แล้วนับ 1 ถึง 5 เรียงตามลำดับไปทางขวามือจนครบ แล้วให้ผู้ที่นั่งเลขเหมือนกันไปรวมกลุ่มใหม่ ให้ครบ 4 กลุ่มย่อย
2. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมในแต่ละกลุ่มย่อย แนะนำตนเองอีกครั้ง พร้อมทั้งบอกอายุงานหรือประสบการณ์ในการทำงานในอาชีพพยาบาล
3. กระบวนการ บอกกติกาก่อนการเล่าเรื่องประทับใจว่า ให้ผู้ร่วมกิจกรรมที่มีประสบการณ์การทำงานมากที่สุด หรือผู้ที่มีความพร้อมในการเล่าประสบการณ์ เรื่องราวที่

เกี่ยวข้องกับการใช้ความฉลาดทางอารมณ์หรือความฉลาดทางจริยธรรมที่ตนเองเคย
ประสบทั้งในด้านบวกหรือลบ โดยใช้เวลา ประมาณ 15 นาที

4. ในกิจกรรมนี้ ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมท่านแสดงความคิดเห็น แต่ให้รับฟัง
อย่างตั้งใจ เพียงอย่างเดียว

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนและสามารถปฏิบัติตาม
ขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมที่ 7

การวิเคราะห์ตนเอง : กิจกรรม EQ SWOT

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ของตนเอง

แนวคิดกิจกรรม

การสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้และความเข้าใจของตนเอง เป็นการวิเคราะห์ตนเองทั้งในด้านบวกหรือด้านลบ นอกจากนี้ยังรวมถึงตัวตนในด้านที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและตัวตนในด้านที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นตามความเป็นจริง

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานการวิเคราะห์ตนเองกระดาษ A 4 และปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนแต่ละท่านระบุคุณลักษณะที่แสดงความเป็นตัวตนของตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งด้านบวก ซึ่งหมายถึงด้านที่ดี และด้านลบ ซึ่งหมายถึงด้านที่ไม่ดี ด้านที่ต้องการปรับปรุงพัฒนา และด้านที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ลงในใบงานกระดาษ A4
2. ให้ผู้เรียนระบุเหตุผลและนำเสนอกิจกรรมดังกล่าว
3. ให้ผู้เรียนสรุป ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถระบุพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 4 ช่องได้ ด้านที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ต้องการพัฒนา และที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหา

กิจกรรมที่ 8

การวิเคราะห์ตนเอง : กิจกรรม MQ SWOT

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์อารมณ์ หรือพฤติกรรมของตนเองได้

แนวคิดกิจกรรม

การสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้และความเข้าใจของตนเอง เป็นการวิเคราะห์ตนเองทั้งในด้านบวกหรือด้านลบ นอกจากนี้ยังรวมถึงตัวตนในด้านที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและตัวตนในด้านที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นตามความเป็นจริง

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานการวิเคราะห์ตนเองกระดาษ A4 และ ปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนแต่ละท่านระบุคุณลักษณะที่แสดงความเป็นตัวตนของตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมทั้งด้านบวก ซึ่งหมายถึงด้านที่ดี และด้านลบ ซึ่งหมายถึงด้านที่ไม่ดี ด้านที่ต้องการปรับปรุงพัฒนา และด้านที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ลงในใบงานกระดาษ A4
2. ให้ผู้เรียนระบุเหตุผลและนำเสนอกิจกรรมดังกล่าว
3. ให้ผู้เรียนสรุป ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถระบุพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมทั้ง 4 ช่องได้ ด้านที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ต้องการพัฒนา และที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหา

ใบงานการวิเคราะห์ตนเอง

พึงประสงค์ (บวก)	ไม่พึงประสงค์ (ลบ)
ต้องการพัฒนา	เป็นปัญหา

กิจกรรมที่ 9

การวิเคราะห์ตนเอง: กิจกรรมฉันเป็นใคร

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของตนเองในขณะรับรู้ประสบการณ์นั้น

แนวคิดกิจกรรม

การสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามการรับรู้และความเข้าใจของตนเอง เป็นการวิเคราะห์ตนเองจากประสบการณ์ในอดีตนั้นว่า ในขณะที่เกิดหรือรับรู้ประสบการณ์นั้นว่า ตนเองแสดงออกหรือมีพฤติกรรมอย่างไร

สื่อประกอบกิจกรรม กระดาษ A 4 และปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนแต่ละท่านระบุลักษณะความคิด อารมณ์และพฤติกรรมที่แสดงความเป็นตัวตนของตนเองหลังจากได้รับฟังประสบการณ์ที่มีคุณค่าทั้งของตนเอง ของเพื่อนในกลุ่มหรือจากผู้อำนวยการความสะดวก ลงในใบงานกระดาษ A4
2. ให้ผู้เรียนระบุเหตุผลและนำเสนอการวิเคราะห์ตนเองกับเพื่อนในกลุ่มดังกล่าว
3. ให้ผู้เรียนสรุป ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถระบุความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเองหลังจากรับรู้ประสบการณ์

กิจกรรมที่ 10

การสะท้อนความคิด: กิจกรรมกระจกวิเศษ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แปลความหมายหรือให้เหตุผลประกอบความรู้สึก ในประสบการณ์ที่เพื่อนเล่าให้ฟัง
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะรับฟังในความคิดเห็นหรือให้เหตุผลประกอบความรู้สึก ในประสบการณ์ที่เพื่อนเล่าให้ฟังอย่างตั้งใจ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างโดยปราศจากการโต้แย้ง ความคิดเห็นของผู้อื่น

แนวคิดกิจกรรม

การสะท้อนความคิด ทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน เป็นการให้ผู้เรียนบอกเล่าถึงความรู้สึก ความคิดเห็นหรือเหตุผลในประสบการณ์นั้นๆ ของตนเองต่อเพื่อนในกลุ่ม พร้อมให้เพื่อนในกลุ่มช่วยสะท้อนความคิดเห็นของผู้นั้น ว่าในประสบการณ์เดียวกันนั้น ผู้อื่นหรือเพื่อนในกลุ่มมีความคิดเห็นหรือมุมมองอย่างไร โดยการสะท้อนความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มจะต้องอยู่ในกฎกติกาในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่ม ขั้นตอนนี้จะเน้นการรับฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจของสมาชิกในกลุ่มโดยปราศจากความอคติลำเอียง เป็นการฟังด้วยใจที่ใคร่ครวญในสิ่งที่ผู้อื่นพูด ไม่มีการสรุปความคิดเห็นของแต่ละท่านว่าถูกหรือผิด เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องพิจารณาด้วยตนเอง

สื่อประกอบกิจกรรม กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 20 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. กระบวนกร ชี้แจงกติกาในการทำกิจกรรมกระจกวิเศษว่า ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนจะต้องแสดงเหตุผลต่อความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่ละคน โดยปราศจากอคติและผู้เล่าจะต้องยอมรับในกติกาว่าเพื่อนร่วมกลุ่มมีเจตนาที่ดี ปราศจากอคติ และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างได้โดยไม่โกรธ

2. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมในกลุ่มย่อย ที่เป็นผู้เล่าประสบการณ์ที่ประทับใจ เป็นผู้บอกความรู้สึกของตนเอง รวมทั้งความคิดเห็นที่มีเหตุมีผลของตนเองเกี่ยวกับประสบการณ์ตนเองประสพต่อเพื่อนในกลุ่ม แล้วให้เพื่อนในกลุ่มย่อยแต่ละคน แสดงความคิดเห็นต่อความรู้สึกของผู้เล่า และความคิดเห็นในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมกลุ่ม

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมที่ 11

กิจกรรมเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ : กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม

แนวคิดกิจกรรม

ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ผ่านกิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” เป็นการเสวนาอย่างมีเหตุผลในกลุ่มย่อย โดยมีกติกาของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มทุกคนควรมีส่วนร่วมในการนำเสนอมุมมองหรือบทบาทใหม่ให้แก่สมาชิกคนอื่น ๆ อย่างมีเหตุผลสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่เน้นการพูดหรือสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์หรือเชิงบวก เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ โดยผู้พูดจะต้องพูดในเชิงบวก ส่วนผู้ฟังต้องตั้งใจฟัง และไม่อนุญาตให้พูดสอดแทรก สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการยกมือหรือป้ายขอพูดหลังที่เพื่อนพูดจบแล้ว

สื่อประกอบกิจกรรม Talking Stick

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยชี้แจงกติกาในการเสวนาที่ได้จากข้อสรุปของกลุ่มและข้อเสนอแนะกติกาของผู้วิจัยว่า ผู้ใดที่ต้องการจะพูดจะต้องยกมือหรือชู Talking Stick ก่อนจึงจะสามารถเสนอความคิดเห็นได้ ในขณะที่เพื่อนพูด เพื่อนร่วมกลุ่มควรมีมารยาทในการเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่ควรส่งเสียงดังหรือพูดคุยสอดแทรกขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด เมื่อผู้พูดพูดจบให้กล่าวคำว่า ขอบคุณ เพื่อเป็นการแสดงว่าตนเองพูดจบแล้ว และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น

2. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละท่าน เสนอความคิดเห็นที่เป็นมุมมองใหม่ที่เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนความรู้สึก ความเชื่อ ทศนคติ รวมถึงการนำเสนอพฤติกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์ของเพื่อนอย่างมีเหตุผล

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมที่ 12

ความฉลาดทางอารมณ์: การตระหนักรู้ในตนเอง

วัตถุประสงค์

ให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้การเกิดอารมณ์ของตนเอง และต้องการปรับปรุงพัฒนาอารมณ์ของตนเอง โดยเฉพาะอารมณ์ที่เป็นปัญหาต่อตนเองและผู้อื่น

แนวคิดกิจกรรม

การตระหนักรู้ในตนเองจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นตัวตนของตนเองมากขึ้น รู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไร รู้ว่าเกิดความรู้สึกหรือเกิดอารมณ์อะไรขึ้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาตนเองในทุกๆด้าน ทั้งนี้การตระหนักรู้ตนเองบนพื้นฐานของความเป็นจริง และการรับรู้และการยอมรับในความเป็นจริงในปัจจุบันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและคิดหาวิธีที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานกิจกรรมการตระหนักรู้ในตนเอง ปากกาหรือดินสอ

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนเลือกมุมห้องที่จะนั่งทำกิจกรรม ที่คิดว่าเป็นมุมส่วนตัวและสงบในการที่จะคิดใคร่ครวญในประสบการณ์ของตนเองที่ผ่านมาที่ตนเองรู้สึกผิด หรือเป็นปัญหาต่อตนเองและผู้อื่นมา 1 เรื่อง
2. ให้ผู้เรียนระบุเหตุผลของการเลือกพฤติกรรมหรืออารมณ์ดังกล่าว พร้อมหาแนวทางแก้ไขหรือแนวทางการพัฒนาหรือถ้าเป็นไปได้ถ้าย้อนกลับในสถานการณ์ดังกล่าวได้อีกครั้ง ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรแทน

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

ใบงานกิจกรรมที่ 12-1

กิจกรรมการตระหนักรู้ในตนเอง

ให้ท่านระบุประสบการณ์ที่ท่านได้แสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ท่านคิดว่าเป็นอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ทำให้ท่านรู้สึกผิด และท่านเกิดการตระหนักรู้ในอารมณ์หรือพฤติกรรมนั้นว่าเป็นอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ท่านคิดว่าต้องการแก้ไข หรือถ้าย้อนกลับไปได้ท่านจะไม่แสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ให้ผู้เรียนระบุเหตุผลของการเลือกพฤติกรรมหรืออารมณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไขหรือแนวทางการพัฒนาหรือถ้าเป็นไปได้ถ้าย้อนกลับในสถานการณ์ดังกล่าวได้อีกครั้ง ท่านคิดว่า ท่านจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรแทน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 13

ความฉลาดทางอารมณ์ : การจัดการอารมณ์ตน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมตามรูปแบบเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการอารมณ์ตนสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการอารมณ์ตนสำหรับพยาบาลวิชาชีพของตน

แนวคิดกิจกรรม

การจัดการอารมณ์ตนเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานการพยาบาลพึงมี และประพฤติตนหรือแสดงออกได้อย่างเหมาะสม การจัดการกับอารมณ์ของตนเองนั้นผู้เรียนจะต้องรับรู้หรือตระหนักรู้ในตนเองว่าเกิดความคิดหรืออารมณ์ใดในขณะนั้น แล้วหาแนวทางในการจัดการกับอารมณ์ของตนโดยหาเหตุผลที่ตนเองยอมรับได้ในการเลือกแนวทางนั้นด้วยตนเอง

สื่อประกอบกิจกรรม แบบประเมินอารมณ์ตนเอง ใบงานการจัดการกับอารมณ์ตนเอง

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนทำแบบประเมินอารมณ์ตนเอง
2. ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้จากใบงานกิจกรรมการจัดการกับอารมณ์ตน
3. อธิบายแนวทางเลือกในการจัดการกับอารมณ์ตนในแต่ละแนวทาง
4. ให้ผู้เรียนแต่ละท่านวิเคราะห์สถานการณ์ที่ตนเองเคยประสบและได้ใช้แนวทางใดในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองในประสบการณ์นั้น
5. ให้ผู้เรียนบอกเหตุผลในการเลือกใช้แนวทางในการจัดการกับอารมณ์ตนในสถานการณ์นั้นๆ

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

ใบงานกิจกรรมที่ 13-2

การจัดการอารมณ์ตนเองตามแนวทาง 4 แนวทาง I'm OK You're OK.

I'm OK You're OK.	I'm OK You're not OK
I'm not OK You're OK	I'm not OK You're not OK

ใบกิจกรรมที่ 14

ความฉลาดทางอารมณ์ : การรู้จักตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการรู้จักตนเอง
2. เพื่อให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายที่สามารถรู้จักตนเองในการปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและสามารถรู้จักตนเองในการรอยคอยความสำเร็จได้

แนวคิดกิจกรรม

การรู้จักตนเองเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานการพยาบาลพึงมี และประพฤติตนหรือแสดงออกได้อย่างเหมาะสม การกำหนดหรือระบุเป้าหมายเป็นแนวทางหนึ่งในการรู้จักตนเองเพื่อให้บรรลุในสิ่งที่ตนเองต้องการ นอกจากนี้การเห็นแบบอย่างหรือมีบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จที่ตนเองชื่นชอบ ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการที่จะสร้างแรงจูงใจในตนเองที่จะเลียนแบบความสำเร็จหรือดำเนินตามบุคคลที่เป็นต้นแบบได้

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานกิจกรรมการกำหนดเป้าหมายหรือวงล้อแห่งชีวิต

เวลาที่ใช้ ประมาณ 20 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยการความสะดวกให้ผู้เรียนแต่ละท่านระบุชื่อบุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงที่ท่านชื่นชอบ มา 3 ท่าน
2. ให้ผู้เรียนระบุเหตุผลที่ท่านชื่นชอบบุคคลดังกล่าวหรือบอกด้านดีของบุคคลที่ท่านชื่นชอบ
3. หลังจากนั้นผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้แจกใบงานกิจกรรมวงล้อแห่งชีวิต
4. อธิบายวิธีการกำหนดเป้าหมายในใบงานกิจกรรมวงล้อแห่งชีวิต
5. ให้ผู้เรียนแต่ละท่านกำหนดเป้าหมายส่วนตนและระบุแผนหรือวิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายนั้น
6. ให้ผู้เรียนกำหนดระยะเวลาในการไปสู่เป้าหมายนั้น

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

ใบงานกิจกรรมที่ 14-1
กิจกรรมวงล้อแห่งชีวิต

ให้ท่านระบุชื่อบุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงที่ท่านชื่นชอบมา 3 ท่าน

1.
2.
3.

ให้ท่านระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านชื่นชอบบุคคลดังกล่าว

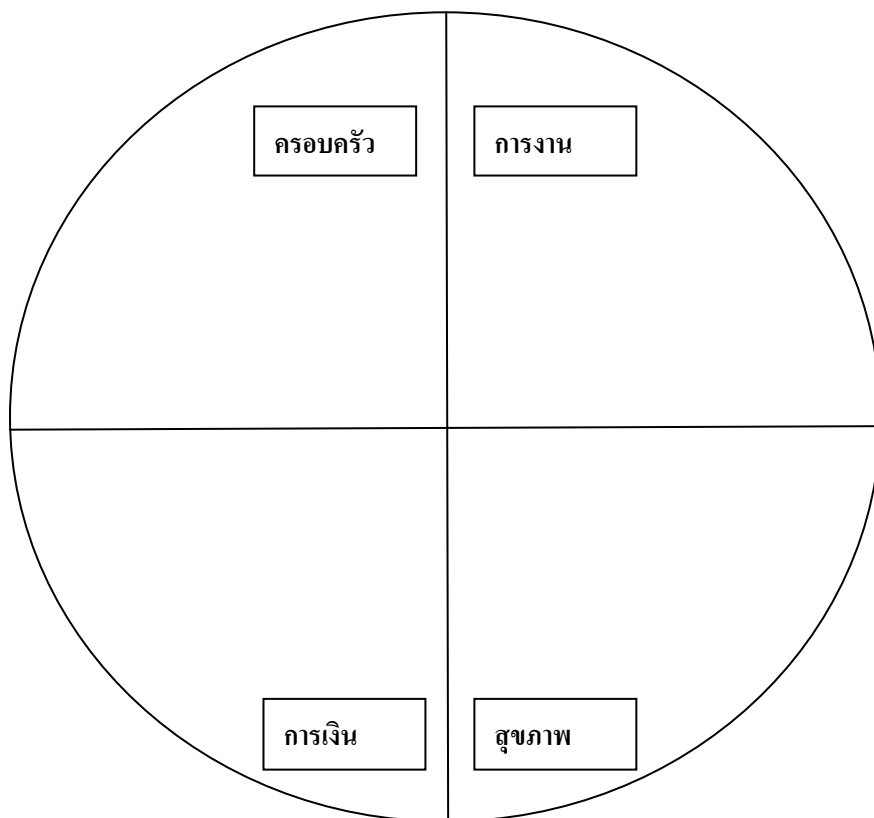
1.
2.
3.

หลังจากท่านระบุเหตุผลข้างต้นแล้ว ให้ท่านกำหนดเป้าหมายในชีวิตของท่าน เช่น ด้าน
การงาน ด้านครอบครัว ด้านการเงิน ด้านสุขภาพ เป็นต้น ในใบงานกิจกรรมที่ 14-2

ใบงานกิจกรรมที่ 14-2 (ต่อ)

กิจกรรมวงล้อแห่งชีวิต

ให้ท่านระบุเป้าหมายของชีวิตของท่าน พร้อมระบุรายละเอียดวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น

กำหนดระยะเวลาของเป้าหมาย

.....

สิ่งที่ท่านคาดหวังว่าจะได้รับความสำเร็จ

.....

.....

.....

แผนงานหรือวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายของท่าน

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 15

ความฉลาดทางอารมณ์ : การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกทักษะการร่วมรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
2. เพื่อฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูด

แนวคิดกิจกรรม

การเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถทำได้โดยใช้ทักษะการฟังแบบจับประเด็น การเป็นผู้ฟังที่ดีจะช่วยให้เราสามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูด หรือสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้พูดได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น

วิธีการฟังแบบจับประเด็น คือ

1. ทุกครั้งที่ฟังใครพูด ให้ท่านอาจจะพูดตามในใจ หรือพูดทวน ถ้ามีโอกาสพูดดังๆ ก็อาจพูดทวนประโยคคำพูดของเขาว่าเขาพูดอะไร
2. เวลาฟังเขาพูดให้ท่านคิดตามเวลาเขาพูด ปกติคนเราพูดได้นาทีละ 100 คำต่อนาที แต่คนเราสามารถคิดได้ถึง 400 คำต่อนาที

ดังนั้น ถ้าเราไม่คิดตามเรื่องที่เขาพูด เราจะได้ยินแต่เรื่องที่เราคิด ซึ่งเราคิดเกินคำพูดของเขาอยู่แล้ว พูด 100 คิด 400 ดังนั้น เราจึงพูดกันไม่รู้เรื่อง “ฟังไม่ได้ศัพท์ จับมากระเดียด” บางคนคิดไป วิเคราะห์ให้ไปด้วย จึงต้องมาคุยกันอีกหลายรอบ

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานแบบประเมินอารมณ์ผู้อื่น ใบงานการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น แผ่นซีดีคลิบละคร เรื่อง ดอกส้มสีทอง เครื่องเล่นดีวีดีและโทรทัศน์

เวลาที่ใช้ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ชมคลิบ ละคร ละครดอกส้มสีทอง 3 ตอน แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันระบุอารมณ์ของตัวละคร
2. ให้ท่านระบุสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมหรือการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นในกลุ่มของท่านมา 1 ประสพการณ์ แล้วให้แสดงบทบาทสมมติละครใบ้ เพื่อให้เพื่อนต่างกลุ่มทายว่าตัวละครในบทบาทสมมติมีอารมณ์อย่างไร พร้อมระบุเหตุผลที่ท่านคิด
3. สรุปกิจกรรมการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น บอกหลักการของการร่วมรับรู้อารมณ์ผู้อื่นโดยวิธีการฟังจับประเด็น หรือประเมินจากสีหน้าท่าทางของตัวละคร
4. ให้ผู้เรียนสรุปการเรียนรู้กิจกรรมการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ตามใบงาน

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

ใบงานกิจกรรมที่ 15-1
การประเมินการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
ละคร เรื่อง ดอกส้มสีทอง

ชื่อตัวละคร	อารมณ์หรือพฤติกรรม	สีหน้าท่าทาง	เหตุผล (จากการวิเคราะห์ของท่าน)

ใบงานกิจกรรมที่ 15-2
การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น

กิจกรรม ให้ท่านระบุสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมหรือการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นในกลุ่มของท่านมา 1 ประสพการณ์ แล้วให้แสดงบทบาทสมมติละครใบ้สั้นๆ ประมาณ 5 นาที โดยให้ตัวละครแต่ละตัวแสดงอารมณ์ต่างๆ เพื่อให้เพื่อนต่างกลุ่มทายว่า ตัวละครในบทบาทสมมติมีอารมณ์อย่างไร พร้อมระบุเหตุผลที่ท่านคิด

ละครใบ้ เรื่อง

.....

ชื่อตัวละคร	อารมณ์หรือพฤติกรรม	สีหน้าท่าทาง	เหตุผล (จากการวิเคราะห์ของท่าน)

กิจกรรมที่ 16

ความฉลาดทางอารมณ์ : การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้กำหนดทางเลือกในการเลือกใช้แนวทางในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีความหลากหลายได้ด้วยตนเอง

แนวคิดกิจกรรม

การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานการพยาบาลพึงมี และประพฤติตนหรือแสดงออกได้อย่างเหมาะสม หากพยาบาลมีแนวทางหรือรูปแบบในการตอบสนองหรือจัดการกับพฤติกรรมของผู้อื่นก็จะทำให้สามารถจัดการกับความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สื่อประกอบกิจกรรม ใบกิจกรรม การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น ปากกาหรือดินสอ

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้แจกใบงานกิจกรรมการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น
2. อธิบายแนวทางเลือกในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นในแต่ละแนวทาง
3. ให้ผู้เรียนแต่ละท่านวิเคราะห์สถานการณ์ที่ตนเองเคยประสบและได้ใช้แนวทางใดในการจัดการกับปัญหาหรือประสบการณ์นั้น
4. ให้ผู้เรียนบอกเหตุผลในการเลือกใช้แนวทางในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสถานการณ์นั้นๆ

การประเมินผล

ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถกำหนดแนวทางเลือกของตนเองได้อย่างเหมาะสมและปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

ใบงานกิจกรรมที่ 16-1
แนวทางจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

แนวทางในการจัดการความสัมพันธ์เพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้ง

เต๋า (หลีกเลียง)
ลูกหมี (ผ่อนปรน)
ฉลาม (บังคับ)
สุนัขจิ้งจอก (ประนีประนอม)
นกฮูก (แก้ปัญหา)

แนวทางใดที่ท่านเลือกใช้บ่อยที่สุด พร้อมระบุเหตุผล

กิจกรรมที่ 17

ความฉลาดทางจริยธรรม : ความเอื้ออาทร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมตามรูปแบบเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านความเอื้ออาทรสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านความเอื้ออาทรของตน

แนวคิดกิจกรรม

ความเอื้ออาทรเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นจริยธรรมที่ผู้ปฏิบัติงานการพยาบาลพึงมี และประพฤติตนหรือแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานกิจกรรมสถานการณ์จริงเรื่องความเอื้ออาทรของพยาบาล กระดาษ A4 ดินสอหรือปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยการความสะดวกแจกใบงานสถานการณ์ความเอื้ออาทรให้กับสมาชิกแต่ละคน
2. ขออาสาสมัครกลุ่มในการอ่านใบงานให้เพื่อนสมาชิกฟัง
3. ให้สมาชิกแต่ละท่านวิเคราะห์สถานการณ์ตามใบงานที่กำหนด
4. ให้สมาชิกแต่ละท่านเสนอมุมมองตามที่แต่ละท่านวิเคราะห์

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ในมุมมองของแต่ละท่าน และมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็น

ใบกิจกรรมที่ 17-1

ความฉลาดทางจริยธรรม : ความเอื้ออาทร

ให้ท่านอ่านสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง แล้ววิเคราะห์พฤติกรรมของพยาบาล

เช้าวันหนึ่ง จ.น.ท กุ๊กซิปได้นำผู้ป่วยมาส่ง พี่ครับ../ผู้ป่วยรายนี้ความดันต่ำมากครับ น้องพยาบาลไปรับผู้ป่วย และทำการเคลื่อนย้ายลงเตียง ข้าพเจ้ามองไปที่ผู้ป่วยเป็นผู้หญิงนอนลืมตาดูหน้าไม่ขยับเขยื้อนมีผ้าห่มคลุมตัวไว้ ข้าพเจ้าจำสีหน้าและแววตาของเธอได้ดี ให้ประวัติว่าปวดขาข้างขวาและขาไม่มีแรง ม่านถูกปิดเพื่อกันเป็นสัดส่วนระหว่างผู้ป่วยรายอื่นๆ แพทย์ พยาบาลตรวจร่างกายผู้ป่วยอย่างรวดเร็วเมื่อเปิดผ้าห่มที่คลุมตัวออกสิ่งที่เห็นคือทั้งลำตัว แขน ขาของผู้ป่วยมีสีม่วงคล้ำ แพทย์วินิจฉัยว่าเป็น Pulmonary Embolism ระดับออกซิเจนในเลือดต่ำมาก อาการเธอทรุดหนักลงอย่างรวดเร็วแพทย์จำเป็นต้องช่วยใส่ท่อช่วยหายใจให้ยาและการรักษาภาวะวิกฤติ

ข้าพเจ้าและหมอให้ข้อมูลกับยายและสามีที่นั่งรออยู่ถึงอาการผู้ป่วย ตอนแรกน่าจะเริ่มมีการอุดตันที่ขาขวาเธอจึงมีอาการปวดขามากแต่เธอไม่ได้ไปตรวจรักษาจึงทำให้วันนี้....มาเข้าเกินไป ยายเล่าว่าเธอเป็นคนขยันทำมาหากินอยากให้ลูกเรียนสูงๆลูกคนโตเพิ่งเข้ามาหาวิทยาลัยปีนี้ เวลาที่เจ็บป่วยก็ไม่ยอมมาหาหมอเพราะไม่อยากหยุดขายของ ครั้งนี้เธอบ่นปวดขามากๆเป็นอาทิตย์และเดินไม่ได้ 3 วัน ข้าพเจ้ากลับเข้ามาอีกครั้งเห็นแววตาเธอที่มองมารู้ได้ว่าเธอคงอยากจะบอกหรือพูดอะไรสักอย่าง ข้าพเจ้าถามเธอว่า “คุณอยากจะพบสามีคุณไหม” เธอพยักหน้าเมื่อสองคนพบหน้ากันต่างคนต่างน้ำตาไหลเห็นแล้วสะท้อนใจข้าพเจ้ายิ่งนัก

ข้าพเจ้าจับมือเขาไปวางที่มือของเธอ เขาค่อยๆทรุดตัวลงกอดภรรยาแล้วพูดว่าต้องสู้ นะ เธอต้องรอลูกนะ ลูกเรากำลังจะมาถึงแล้ว พี่ตามลูกเรามาแล้ว ข้าพเจ้าเห็นตัวเขาสั่นสะท้านเพราะแรงสะอื้น ข้าพเจ้าคิดในใจว่าอย่างน้อยเวลานี้กำลังใจจากคนที่รักคงมีค่ามากกว่า สิ่งอื่นใด และคงเป็นสิ่งสุดท้ายที่เธอจะรับรู้ได้ เพราะต่อมาหัวใจเธอเริ่มเต้นอ่อนลงเรื่อยๆจนต้องช่วยปั๊มหัวใจและเตรียมย้ายเข้า ICU เสียร่องให้ของยายและสามีเธอทำให้เจ้าหน้าที่ทุกคนเงยไปทั้งตึก

ตอนนั้นข้าพเจ้าไม่รู้ว่าจะพูดอะไรออกมาสู้เพียงว่าเดินพาพวกเขาไปที่โซฟา ข้าพเจ้านั่งอยู่ตรงกลางมือซ้ายโอบไหล่ยาย ไม้ให้ล้ม มือขวาจับแขนสามีเธอไว้ หลังจากนั้นไปสักครู่หนึ่งสามีเธอบอกข้าพเจ้าว่าขอให้ช่วยใส่เครื่องช่วยหายใจให้เธอต่อไปจนกว่าลูกจะมาได้ไหม ตอนนั้นลูก

กับป่าไปรับที่พิษณุโลกอีกไม่เกิน 1 ชั่วโมงลูกจะมาถึง ข้าพเจ้ารับปากและฝากให้พยาบาลที่ห้อง ICU ช่วยดูแลเธอไว้ในนานที่สุดเท่าที่จะทำได้จนกว่าลูกเธอจะมาถึง.....

จากสถานการณ์จริงดังกล่าว ในฐานะที่ท่านเป็นพยาบาลวิชาชีพ ท่านมีความคิดเห็น
อย่างไร

กิจกรรมที่ 18

ความฉลาดทางจริยธรรม : ความเห็นอกเห็นใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมตามรูปแบบเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านความเห็นอกเห็นใจสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านความเห็นอกเห็นใจของตน

แนวคิดกิจกรรม

ความเห็นอกเห็นใจเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นจริยธรรมที่ผู้ปฏิบัติงานการพยาบาลพึงมี และประพฤติตนหรือแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานกิจกรรมสถานการณ์จริงเรื่องความเห็นอกเห็นใจของพยาบาล กระดาษ A4 ดินสอหรือปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยการความสะดวกแจกใบงานสถานการณ์ความเห็นอกเห็นใจให้กับสมาชิกแต่ละคน
2. ขออาสาสมัครกลุ่มในการอ่านใบงานให้เพื่อนสมาชิกฟัง
3. ให้สมาชิกแต่ละท่านวิเคราะห์สถานการณ์ตามใบงานที่กำหนด
4. ให้สมาชิกแต่ละท่านเสนอมุมมองตามที่แต่ละท่านวิเคราะห์

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ในมุมมองของแต่ละท่าน และมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็น

ใบงานกิจกรรม 18-1 ความฉลาดทางจริยธรรม : ความเห็นอกเห็นใจ

ให้ท่านอ่านสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง แล้ววิเคราะห์พฤติกรรมของพยาบาลวิชาชีพ

หญิงสาววัยเบญจเพสคนหนึ่งถูกส่งมาห้องฉุกเฉินด้วยอาการตกเลือด หน้าเธอซีดขาวราวกับกระดาษริมฝีปากแทบไม่มีสีเลือด ความดันโลหิตตก ชีพจรเบาเร็วเธออยู่ในภาวะช็อกจากเสียเลือดมาก ฉันทักประวัติเธอถึงอาการและสาเหตุการเจ็บป่วย ส่วนหมอบอก U/S และตรวจร่างกายอย่างรวดเร็ว หมอบอกว่า“เธอแท้งลูก”

ส่วนฉันและน้องให้การพยาบาลช่วยเหลือภาวะวิกฤติเนื่องจากหากให้การรักษาที่ล่าช้าเธออาจเสียชีวิต หมอบอกเธอว่าเธอต้องเข้าห้องผ่าตัดด่วนเพื่อช่วยหยุดเลือดและยังบอกไม่ได้ว่าภายในมดลูกเสียหายมากแค่ไหน สิ่งที่ทำให้เราอึ้งไปเมื่อเธอบอกกับเราว่า หมอคะอย่าบอกแม่ได้ไหมว่าหนูแท้งลูก หนูยังไม่ได้แต่งงาน แม่ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าหนูมีแฟนแล้ว แม่ต้องรับไม่ได้แน่ๆถ้ารู้ว่าหนูท้อง หมอหันบอกกับฉันว่าเอาอย่างไรดีพี่ ฉันคิดว่าถ้าเราไม่บอกแม่เขาแล้วถ้าเข้าห้องผ่าตัดไปพบว่ามดลูกเสียหายมากอาจต้องตัดอวัยวะบางส่วนออกไปแล้วตอนนั้นเราก็จะต้องบอกแม่เขาอยู่ดี แต่จะต้องเข้าผ่าตัดด่วนข้อมูลเบื้องต้นก็ควรต้องแจ้งให้แม่เขาทราบก่อน อยู่ๆเราจะเห็นลูกเขาเข้าห้องผ่าตัดไปคงไม่ได้ ฉันรับปากว่าฉันจะช่วยพูดกับแม่เขาให้ ขอให้เขาสบายใจ ฉันจะช่วยพูดให้ดีที่สุดและฉันคิดว่าแม่ของคุณจะเข้าใจคุณบ้าง เธอพยักหน้าซ้ำๆ

ฉันรวบรวมความคิดว่าฉันมีทางเลือกไหนที่ดีเหลืออยู่บ้าง ก่อนจะเดินออกมาพบกับแม่ของเธอ คิดในใจว่าถ้าเธอคนนั้นเป็นลูกของฉันๆจะทำใจอย่างไรกับเรื่องที่เกิดขึ้น ฉันเห็นภาพของป้าผู้เป็นแม่ของเธอนอนเหยียดยาวอยู่บนโซฟาบริเวณที่พักรอตรวจและน้ำอีกคนกำลังบีบนวดแขนขาให้เพราะป้าบอกว่าใจคอไม่ดีจะเป็นลม แต่เมื่อป้าเห็นฉันเดินมาหาป้าก็ลุกพรวดขึ้นมาตั้งแขนฉัน ช่วยลูกสาวป้าด้วยนะ ลูกสาวป้าเป็นอะไรบอกมาสิ ทำไมเลือดมันออกมากมาขนาดนั้นมันเป็นอะไรกันแน่ ตามมันๆก็ไม่บอก คุณพยาบาลบอกมาสิลูกป้าเป็นอะไร

ฉันพาป้ามานั่งคุยร่วมกับหมอบอกให้การตรวจรักษา ฉันจับมือป้ามาบีบ อย่างน้อยเพื่อให้ป้ารู้ว่าฉันพร้อมจะให้ความช่วยเหลือเขา ฉันบอกป้าว่า ป้าๆต้องเข้มแข็งนะ ทำใจให้ดีขึ้นนะ ตอนนี่สิ่งที่ลูกต้องการคือความเข้าใจ เห็นใจ เพราะสภาพร่างกายเธอบอบช้ำมาก เธอกำลังช็อกและเสียเลือดจำเป็นต้องเข้ารับการผ่าตัดช่วยชีวิต หมอวินิจฉัยเบื้องต้นว่าเธอตกเลือดจากการแท้งลูก ไม่ว่าจะมึนอะไรเกิดขึ้นก็ตามฉันเชื่อว่าแม่คือคนแรกๆที่พร้อมจะให้ภัยกับผิดพลาดของลูก ป้าบีบมือฉันแน่น น้ำตาที่ไหลออกมาฉันรู้สึกว่ามันเหมือนสร้างความตึบตันในใจฉันให้มันเพิ่มขึ้นๆทุกที หวังเพียงว่า

ป้าจะผ่านหน้าที่นี่ไปได้ ป้าพูดว่าไม่จริงใช่ไหมหม่อม ลูกฉันมันเป็นเด็กคืออยู่แต่บ้านไม่เคยไปเที่ยวไหนเหมือนใครๆเขาเลย อยู่บ้านช่วยขายของทั้งวันแล้วมันก็ไม่มีแฟน มันจะท้องได้อย่างไร หม่อมตรวจดูให้แน่ๆนะ

หม่อมเวรกับฉันช่วยกันพูดอธิบายให้แก่ฟังพักหนึ่ง ป้าแกก็ได้แต่ร้องให้บีบแขนฉันไว้อย่างนั้น ฉันบอกป้าว่าตอนนี้ฉันอยากให้เราช่วยกันภาวนาให้ลูกสาวป้าผ่าตัดอย่างปลอดภัย หม่อมใหญ่เขาตั้งใจช่วยเต็มที่ป้าเชื่อฉันนะ ไม่มีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่าความรักของแม่ที่มีต่อลูก ลูกสาวป้าเขาบอกฉันว่าเขาห่วงป้าและกลัวป้าจะเสียใจที่เขาท้อง แต่ฉันบอกเขาว่าไม่มีแม่คนไหนไม่รักลูก ไม่มีแม่คนไหนไม่ให้ภัยลูก ชีวิตของลูกสำคัญที่สุดในตอนนี้ เรื่องอื่นๆเอาไว้ค่อยพูดคุยกันทีหลังดีไหม ป้าพยักหน้าบอกฉันว่าอย่าบอกใครนะว่ามันแท้ง เพราะญาติฉันนั่งอยู่ข้างนอกหลายคน ไม่มีใครรู้ว่ามันท้องแม้แต่ฉันก็ไม่รู้ว่ามันท้อง ฉันอยากให้หม่อมช่วยปิดเป็นความลับ ฉันรับปากว่าฉันจะไม่บอกใครและขอให้ป้าสบายใจได้ ส่วนการรักษาหากว่าขณะผ่าตัดมีปัญหาอะไรหม่อมเขาจะบอกป้าอีกทีนะ

เย็นวันนั้นหลังลงเวร ฉันได้ไปแวะเยี่ยมเธอที่ตึกกสิกรรม เธอนอนลืมตาแขนซ้ายมีน้ำเกลือส่วนแขนขวาก็ให้เลือด ฉันบอกเธอว่าดีใจที่เธอปลอดภัย ภาวนาให้เธอผ่านเรื่องร้ายๆไปด้วยดี แม้ว่าฉันจะไม่รู้ว่าที่ผ่านมามีอะไรเกิดขึ้นกับเธอบ้างก็ตาม ฉันได้บอกเธอว่ารักแม่ให้มากๆนะ ทำอะไรให้หนักถึงแม่ล่ะ เธอพยักหน้าช้าๆพร้อมกับยิ้มบางๆให้ฉัน

(สุดท้ายป้าผู้เป็นแม่...ก็ต้องเป็นผู้เซ็นชื่อรับศพเด็กทารกวัย 3 เดือนไปมอบให้มูลนิธิเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาต่อไป) วันนี้เราในวิชาชีฟ “พยาบาล” คงได้แต่เพียงทำหน้าที่ของเราเพื่อเพื่อนมนุษย์ให้ดีที่สุด...ไม่ว่าเขาจะเป็นใครหรือมีอดีตความเป็นมาอย่างไร

จากสถานการณ์จริงดังกล่าว ในฐานะที่ท่านเป็นพยาบาลวิชาชีพ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

กิจกรรมที่ 19

ความฉลาดทางจริยธรรม : ความเชื่อถือไว้วางใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมตามรูปแบบเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านความเชื่อถือไว้วางใจสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านความเชื่อถือไว้วางใจของตน

แนวคิดกิจกรรม

ความเชื่อถือไว้วางใจเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นจริยธรรมที่ผู้ปฏิบัติงานการพยาบาลพึงมี และประพฤติตนหรือแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานกิจกรรมสถานการณ์จริงเรื่องความเชื่อถือไว้วางใจของพยาบาลกระดาษ A4 ดินสอหรือปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยการความสะดวกใจใบงานสถานการณ์ความเชื่อถือไว้วางใจให้กับสมาชิกแต่ละคน
2. ขออาสาสมัครกลุ่มในการอ่านใบงานให้เพื่อนสมาชิกฟัง
3. ให้สมาชิกแต่ละท่านวิเคราะห์สถานการณ์ตามใบงานที่กำหนด
4. ให้สมาชิกแต่ละท่านเสนอมุมมองตามที่แต่ละท่านวิเคราะห์

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ในมุมมองของแต่ละท่าน และมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็น

ใบกิจกรรมที่ 19-1

ความฉลาดทางจริยธรรม : ความเชื่อถือไว้วางใจ

ให้ท่านอ่านสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง แล้ววิเคราะห์พฤติกรรมของพยาบาลวิชาชีพ

ณ โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่ง ค่ำวันหนึ่งเกิดอุบัติเหตุรถคว่ำ มีคนได้รับบาดเจ็บ 5 คนถูกนำส่งเข้าโรงพยาบาล ทั้ง 5 คนนี้เป็นครอบครัวเดียวกัน มีแม่และลูกอีก 4 คน พยาบาลเวรรู้จักกับครอบครัวนี้ดีเป็นผู้รับผู้ป่วยทั้งหมดไว้ ลูกสาวคนโตบาดเจ็บสมองมากที่สุด และถึงแก่กรรมหลังจากรับไว้เพียง 30 นาที ส่วนลูกอีก 3 คนปลอดภัย แม่เองบาดเจ็บเล็กน้อย มีรอยถลอกและชำเซียวเป็นบางแห่ง แม่ไม่ทราบว่าลูกสาวคนโตตายเป็นห่วงกังวลมาก ฝ้าแต่ถามพยาบาลเวรที่เป็นเพื่อนกันตลอดเวลาถึงอาการของลูกสาวคนโต พยาบาลเวรถามแพทย์ที่กำลังยุ่งทำผ่าตัดผู้ป่วยรายอื่นอยู่ว่าควรจะบอกแม่อย่างไร แพทย์บอกว่าอย่าเพิ่งบอกว่าลูกสาวตาย มิฉะนั้นแม่จะเสียใจ อาจล้มป่วยช็อคได้ ขอให้ไปบอกความจริงตอนเช้า เมื่อพ่อ (สามี) กลับมาจากอีกจังหวัดหนึ่งในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น ขณะนี้ให้พยาบาลโกหกผู้ป่วยไว้ก่อนลูกสาวยังไม่เป็นไร

ถ้าท่านเป็นพยาบาลวิชาชีพที่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว ท่านจะทำอย่างไร

คำตอบของสถานการณ์จริง คือ

เรื่องจริงปรากฏว่าตลอดคืนนั้น แม่เฝ้าถามพยาบาลเวรตลอดเวลาว่าลูกสาวเป็นอย่างไร พยาบาลก็ตอบหลีกเลียงหลอกแม่ว่าไม่เป็นอะไรตลอดเวลา พยาบาลเวรผู้นี้กล่าวกับเพื่อนคนหนึ่งภายหลังว่า “ขณะที่โกหกคนใช้นั้น ใจฉันไม่สบายเลย ไม่กล้าแม่แต่จะสบตาผู้ป่วย (แม่) เพราะรู้สึกผิดมโนธรรมอย่างมาก” เช้าวันรุ่งขึ้นเมื่อสามีมาถึงแล้วแพทย์เป็นผู้บอกความจริงให้แม่ทราบพร้อมหน้าพ่อ แม่เสียใจมากร้องไห้แล้วกล่าวออกมาว่า “ทำไมคนรู้จัก(พยาบาล)ต้องหลอกฉันด้วย”

กิจกรรมที่ 20

ความฉลาดทางจริยธรรม : การเคารพให้เกียรติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมตามรูปแบบเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านการเคารพให้เกียรติสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ด้านการเคารพให้เกียรติของตน

แนวคิดกิจกรรม

การเคารพให้เกียรติเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นจริยธรรมที่ผู้ปฏิบัติงานการพยาบาลพึงมี และประพฤติตนหรือแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานกิจกรรมการเคารพให้เกียรติ กระดาษ A4 ดินสอหรือปากกา

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยการความสะดวกแจกใบงานกิจกรรมเรื่องการเคารพให้เกียรติให้กับสมาชิกแต่ละคน
2. ให้ผู้เรียนแต่ละท่านระบุคำพูดหรือกิริยาท่าทางที่บ่งบอกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่นและการไม่เคารพในเกียรติของผู้อื่น
3. ให้สมาชิกแต่ละท่านนำเสนอตามใบงานที่กำหนด

การประเมินผล

ผู้เรียนสามารถระบุระบุคำพูดหรือกิริยาท่าทางที่บ่งบอกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่นและการไม่เคารพในเกียรติของผู้อื่นได้ และมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม

ใบกิจกรรมที่ 20-1

ความฉลาดทางจริยธรรม : การเคารพให้เกียรติ

ให้ท่านระบุคำพูดหรือการทำทางที่บ่งบอกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่นและการไม่เคารพในเกียรติของผู้อื่น

การเคารพให้เกียรติของผู้อื่น	
คำพูด	การทำทาง
การไม่เคารพในเกียรติของผู้อื่น	
คำพูด	การทำทาง

กิจกรรมที่ 21

การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเองในการเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์สูงมา 1 อย่าง
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเองในการเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางจริยธรรมสูงมา 1 อย่าง

แนวคิดกิจกรรม

เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวกของตนเอง หรือที่เรียกว่า ภาพลักษณ์ของตัวตนในจิต (Self Image) ซึ่งรวมถึงความเชื่อในความเก่ง ความดี และความดีอยู่ในตัวตนของคนนั้นเข้าไปด้วย ดังนั้น การกระทำ ความรู้สึก พฤติกรรม ตลอดจนความสามารถของคนนั้นจะสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของตัวเขาในจิต ตราบใดที่ความเชื่อนี้ไม่เปลี่ยน พฤติกรรมของเขาก็จะถูกครอบงำอยู่ในความเชื่อหรือภาพลักษณ์เดิม ดังนั้นจึงต้องเริ่มเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวตนในจิตที่ดีของตนเองก่อน

สื่อประกอบกิจกรรม ใบงานกิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เทปเพลงบรรเลงผ่อนคลายในการสร้างจินตนาการ ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี

เวลาที่ใช้ 15 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนนั่งหลับตาทำสมาธิแต่ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เปิดเพลงบรรเลงที่ผ่อนคลายแล้วนึกถึงภาพตัวตนของตนเองในด้านที่ดีในใจ
2. ให้ผู้เรียนกำหนดคุณลักษณะผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์สูงที่ตนเองต้องการมา 1 อย่างหรือกำหนดคุณลักษณะผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางจริยธรรมสูงที่ตนเองต้องการเป็นมา 1 อย่างในใบงานกิจกรรม
3. เพื่อให้ผู้เรียนระบุเหตุผลของการกำหนดคุณลักษณะที่ตนเองต้องการเป็นทั้ง 2 ด้าน
4. ให้ผู้เรียนบอกเหตุผลของการกำหนดคุณลักษณะที่ตนเองต้องการเป็นทั้ง 2 ด้านให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง
5. ให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน พูดชื่อของเพื่อนพร้อมทั้งระบุกล่าวคำว่า “คุณทำได้”

การประเมินผล

สังเกตจากพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนและเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

ใบงานกิจกรรมที่ 21-1
การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง

ให้ท่านกำหนดคุณลักษณะผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์สูงที่ท่านต้องการเป็นมา 1 อย่างและกำหนดคุณลักษณะผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางจริยธรรมสูงที่ท่านต้องการเป็นมา 1 อย่างในใบงานกิจกรรม พร้อมทั้งระบุเหตุผล

คุณลักษณะผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์สูงที่ท่านต้องการเป็น

.....

.....

.....

.....

.....

ระบุเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

คุณลักษณะผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางจริยธรรมสูงที่ท่านต้องการเป็น

.....

.....

.....

.....

ระบุเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 22

พลังคำพูด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ต่อย้ำภาพพจน์ที่ดีที่ตนเองกำหนดไว้ให้ผู้อื่นได้ทราบ
2. เป็นการสร้างคำมั่นสัญญากับตนเองและเพื่อนในกลุ่มว่า เรามีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเป็นอย่างที่เราพูดซ้ำๆ

แนวคิดกิจกรรม

เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ดีขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรม “พลังคำพูด” โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวกของตนเอง หรือที่เรียกว่า ภาพลักษณ์ของตัวตนในจิต (Self Image) และต่อย้ำด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ การพูดสิ่งที่ดีๆซ้ำกับตนเองและเพื่อนๆและบอกเป้าหมายกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยคำมั่นสัญญาของตัวเอง

สื่อประกอบกิจกรรม แผ่นป๊อปอน เครื่องเล่นซีดี แผ่นซีดี กระดาษอาร์ต ปากกาเมจิก

เวลาที่ใช้ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมพลังคำพูด

1. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละท่านเขียนข้อความลงบนการ์ดแข็ง ระบุคุณลักษณะตัวตนของท่านเกี่ยวกับการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ดีขึ้น ที่ท่านอยากเป็นในด้านบวก เช่น เขียนชื่อตัวเอง พร้อมระบุว่าเป็นคนซื่อสัตย์, เป็นคนน่าเชื่อถือ หรืออะไรก็ได้ที่ท่านต้องการเป็น
2. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละท่านตะโกนบอกข้อความที่ท่านเขียนให้เพื่อนๆในห้องได้ฟัง ทำอย่างน้อย 5 ครั้ง
3. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละท่านจับคู่ และตะโกนบอกข้อความที่เพื่อนท่านเขียนให้เขาได้ยิน ทำอย่างน้อย 5 ครั้ง

การประเมินผล

สังเกตจากพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของผู้เรียนและเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรมที่ 23

การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ : พลังแห่งศรัทธา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกศรัทธาและสามารถสร้างแรงจูงใจภายในของตนเองในความมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะทางความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่ดี
2. เป็นการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ผู้เรียนเพื่อให้มีความมั่นใจในสิ่งที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้

แนวคิดกิจกรรม

การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายของตนเองตามที่ได้กำหนดไว้นั้น จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า ความมีวินัยหรือความสม่ำเสมอของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายได้ แต่ทั้งนี้การมีวินัยหรือความสม่ำเสมอจะต้องมาจากแรงจูงใจส่วนตนในการที่จะพยายาม อดทน และรอคอยเพื่อเป้าหมายที่ดีกว่าได้

สื่อประกอบกิจกรรม แผ่นซีดีคลิป์วิดีโอ การประกวดรายการก๊อตทาเลนท์ของคุณสมศักดิ์ เหมรัญเพลง ศรัทธาและบทสัมภาษณ์ เครื่องเล่นซีดี ของรางวัล เข็มกลัด HAPPY NURSE

เวลาที่ใช้ ประมาณ 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้พูดถึงขั้นตอนของการสร้างแรงจูงใจในตนเองในการที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดตามบทบาทใหม่ที่ต้องการเป็น
2. ให้ผู้เรียนชมคลิป์วิดีโอการประกวดรายการก๊อตทาเลนท์ของคุณสมศักดิ์ เหมรัญ เพลง “ศรัทธา”และบทสัมภาษณ์
3. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจ แรงบันดาลใจของคุณสมศักดิ์ หลังจากรับชมคลิป์วิดีโอดังกล่าว
4. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนกำหนดแรงจูงใจของตนเองในการที่จะมุ่งมั่นที่จะเป็นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสูงและบอกแรงจูงใจส่วนตนนั้นให้เพื่อนๆ ในกลุ่มทราบ

5. ผู้อำนวยการความสะดวกมอบเข็มกลัด HAPPY NURSE เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมกิจกรรมทุกท่าน

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมการแสดงออก และการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรมที่ 24

การรายงานตนเอง : การสร้างนิสัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจขั้นตอนและการเขียนบันทึกรายงานตนเอง 21 วัน
2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการสร้างนิสัยจากการฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆ

แนวคิดกิจกรรม

เป็นขั้นตอนของการฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่ เพราะเวลา 21 วัน เป็นส่วนที่ให้ผู้เรียนมุ่งมั่นคิดถึงสิ่งปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดเส้นทางประสาทที่มีประสิทธิภาพและกลายเป็นนิสัย การเขียนบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของตนเองในแบบรายงานตนเอง เพื่อเป็นการฝึกฝนปฏิบัติซ้ำจนเป็นนิสัย

สื่อประกอบกิจกรรม ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน

เวลาที่ใช้ ระยะเวลา 15 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ชี้แจงขั้นตอนและวิธีการเขียนแบบรายงานตนเอง แล้วให้ผู้ร่วมกิจกรรมนำไปบันทึกพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานหรือการดำเนินชีวิตในแต่ละวันและใช้รูปแบบการเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมหรือการแสดงออกนั้นๆในแบบรายงานพฤติกรรม โดยให้นำมาส่งในวันที่กำหนดนัดมาพบกันในแต่ละสัปดาห์ เพื่อสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในแต่ละวันจากผู้เรียน

การประเมินผล

การประเมินความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการรายงานตนเองและการประเมินตนเองจากการนำไปฝึกฝนปฏิบัติ

แบบประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน

สิ่งที่ท่านได้รับจากการเรียนรู้ในวันนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แนวโน้มในการนำไปใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะในการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วันที่ประเมิน

แบบรายงานตนเองเพื่อการสร้างนิสัย 21 วัน

เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ความคิดหรือความรู้สึกของท่านทันทีที่เกิดเหตุการณ์ (ปฏิบัติในครั้งแรกของความคิด)

พฤติกรรมหรือการแสดงออกที่ท่านแสดงออกไป (ปฏิบัติที่ท่านแสดงออก)

ผู้รายงาน.....

วันที่รายงาน.....

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การตระหนักรู้ในตนเอง

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้</p> <p>เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย</p> <p>เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะช่วยให้ภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1)</p> <p>การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2)</p> <p>การเดินรำเกาศิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3)</p> <p>เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภาวะกึ่งการรับรู้ (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง</p> <p>คอมพิวเตอร์</p> <p>แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ผู้เรียน</p> <p>ประสบการณ์ของผู้ใหญ่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ การรับรู้ประสบการณ์เป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า</p> <p>เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจที่เกี่ยวข้องของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเกื้อหนุนเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่อง การตระหนักรู้ในตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 12) (ใบกิจกรรมที่ 12-1)</p>	<p>ใบงานกิจกรรมการตระหนักรู้ในตนเอง</p> <p>ปากกาหรือดินสอ</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การตระหนักรู้ในตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษ A 4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การตระหนักรู้ในตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (ใบกิจกรรมที่ 11)</p>	<p>Talking Stick</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกลึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1) กิจกรรมพลังคำพูด (ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม เทปเพลง ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การตระหนักรู้ในตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็น การเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของ ตนด้วยการใช้แรงขับจากภายใน ตนเองเพื่อไปถึงเป้าหมาย</p>	<p>7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายจำเป็นที่ผู้เรียน จะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการ ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดี และทำดีกว่า</p>	<p>กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)</p>	<p>แผ่นซีดี คลิปวิดีโอ เพลง ศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วม กิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและ พฤติกรรมการแสดงออกและการ แสดงความคิดเห็นของสมาชิกใน กลุ่ม</p>
<p>แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็น การเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของ ตนด้วยการใช้แรงขับจากภายใน ตนเองเพื่อไปถึงเป้าหมาย</p>	<p>8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือ แนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติ โดยการเรียนรู้จากการทำงานอย่างต่อเนื่อง ติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วัน แรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัย ใหม่</p>	<p>กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)</p>	<p>ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือ พฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะ พัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือ พฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดี ขึ้น</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้</p> <p>เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย</p> <p>เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะทำให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1)</p> <p>การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2)</p> <p>การเดินรำเกาศิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3)</p> <p>เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภาวะกึ่งการรับรู้ (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง</p> <p>คอมพิวเตอร์</p> <p>แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ผู้เรียน</p> <p>การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า</p> <p>เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจ ด้านการจัดการอารมณ์ตนเองของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเกริ่นเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 13-1)</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 13-2)</p>	<p>กระดาษ A4 ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษ A4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (ใบกิจกรรมที่ 11)</p>	<p>Talking Stick</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1) กิจกรรมพลังคำพูด (ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม เทพเพลง ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า	กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)	แผ่นซีดีคลิป์วิดีโอ เพลงศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่	กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)	ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ	ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมทั้งเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจูงใจในตนเอง

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้</p> <p>เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย</p> <p>เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะช่วยให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1)</p> <p>การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2)</p> <p>การเดินรำเกาศิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3)</p> <p>เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภวังค์แห่งการรับรู้ (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง</p> <p>คอมพิวเตอร์</p> <p>แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน</p> <p>การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า</p> <p>เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจ ด้านการจูงใจตนเองของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นกรณีกรีนเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์</p> <p>(ใบกิจกรรมที่14-1)</p> <p>(ใบกิจกรรมที่14-2)</p>	<p>กระดาษ A4 ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตน และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจูงใจในตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษ A4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจูงใจในตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (ใบกิจกรรมที่ 11)</p>	<p>Talking Stick</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรับรู้ต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1) กิจกรรมพลังคำพูด (ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม เทปเพลงบรรเลง ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การรู้จักใจในตนเอง (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า	กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)	แผ่นซีดี คลิปวิดีโอ เพลง ศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่	กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)	ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ	ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะช่วยให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1) การทำโยคะท่าต่างๆ(ใบกิจกรรมที่2) การเดินรำเกาหลี (ใบกิจกรรมที่ 3) เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภวังค์แห่งการเรียนรู้ (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง คอมพิวเตอร์ แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจ ด้านการรับรู้อารมณ์ผู้อื่นของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเกริ่นเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์ (ใบกิจกรรมที่ 15-1) (ใบกิจกรรมที่ 15-2)</p>	<p>ใบงานแบบประเมินอารมณ์ผู้อื่น แผ่นซีดีละคร เรื่อง ดอกส้มสีทอง</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตน และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษ A4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

**แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น (ต่อ)**

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (ใบกิจกรรมที่ 11)</p>	<p>Talking Stick</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1) กิจกรรมพลังคำพูด (ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม เทพเพลงบรรเลง ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะทำกิจกรรมและพฤติกรรม การแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>แรงจูงใจ</p> <p>การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย</p>	<p>7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้</p> <p>การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า</p>	<p>กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 23)</p>	<p>แผ่นซีดีคลิปปิดิโอ เพลงศรัทธา</p> <p>เครื่องเล่นซีดี</p> <p>เข็มกลัด HAPPY NURSE</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>
<p>แรงจูงใจ</p> <p>การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย</p>	<p>8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย</p> <p>การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่</p>	<p>กิจกรรมการรายงานตนเอง:</p> <p>การสร้างนิสัย</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 24)</p>	<p>ใบรายงานตนเอง 21 วัน</p> <p>ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน</p> <p>ปากกา</p> <p>ดินสอ</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
บรรยากาศการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ	1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะช่วยให้ภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ	การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1) การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2) การเดินรำเกาซิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3) เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภาวะกึ่งหลับกึ่งตื่น (ใบกิจกรรมที่ 4)	แผ่นซีดีเพลง คอมพิวเตอร์ แผ่นรองปูนอน	ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน
ประสบการณ์ของผู้เรียน การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น	2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจ ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นกรณีศึกษาเข้าสู่การเรียนรู้	กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์ (ใบกิจกรรมที่16-1)	ใบงานกิจกรรม การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น ปากกาหรือดินสอ	ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษ A4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (ใบกิจกรรมที่ 11)</p>	<p>Talking Stick</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1) กิจกรรมพลังคำพูด (ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม เทปเพลงบรรเลง ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า	กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)	แผ่นซีดีคลิปปิดิโอ เพลงศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่	กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)	ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ	ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเอื้ออาทร

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้</p> <p>เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติและมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย</p> <p>เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะทำให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลายจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้นพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1)</p> <p>การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2)</p> <p>การเดินรำเกาศิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3)</p> <p>เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภาวะกึ่งการรับรู้ (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง</p> <p>คอมพิวเตอร์</p> <p>แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน</p> <p>การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า</p> <p>เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจด้านความเอื้ออาทรของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเกิร่นเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 17-1)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม</p> <p>ความเอื้ออาทร</p> <p>กระดาษ A4 ดินสอ</p> <p>หรือปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเอื้ออาทร (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษA4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเอื้ออาทร (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
การเสวนากลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้	5. การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่	กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (ใบกิจกรรมที่ 11)	Talking Stick	ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง
การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี	6. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก	กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1) กิจกรรมพลังคำพูด (ใบกิจกรรมที่ 22)	ใบงานกิจกรรม เทพเพลงบรรเลง ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเอื้ออาทร (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนเองด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า	กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)	แผ่นซีดีคลิป์วิดีโอ เพลงศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนเองด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่	กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)	ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ	ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเห็นอกเห็นใจ

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะช่วยให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1) การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2) การเดินรำเกาศิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3) เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือ ภาวะแห่งการรับรู้ (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง คอมพิวเตอร์ แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจด้านความเห็นอกเห็นใจของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นกรณีศึกษาเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์ (ใบกิจกรรมที่ 18-1)</p>	<p>ใบงานกิจกรรมเรื่อง ความเห็นอกเห็นใจ ดินสอหรือปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตน และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเห็นอกเห็นใจ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษA4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเห็นอกเห็นใจ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่ เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (ใบกิจกรรมที่ 11)</p>	<p>Talking Stick</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6. การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1) กิจกรรมพลังคำพูด (ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม เทปเพลงบรรเลง ปากกาหรือดินสอ เครื่องเล่นซีดี</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเห็นอกเห็นใจ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนเองด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า	กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)	แผ่นซีดี คลิปวิดีโอ เพลง ศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนเองด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่	กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)	ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ	ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง **ความเชื่อถือและไว้วางใจ (ต่อ)**

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะทำให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1) การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2) การเดินรำเกาศิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3) เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือ ภาวะแห่งการรับรู้ (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง คอมพิวเตอร์ แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นการเกริ่นเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์ (ใบกิจกรรมที่ 19-1)</p>	<p>ใบงานเรื่อง ความเชื่อ ถือ ไว้ วาง ใจ กระดาษ A4 ดินสอหรือปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

**แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเชื่อถือไว้วางใจ**

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษA4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเชื่อถือไว้วางใจ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม</p> <p>การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p> <p>เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 11)</p>	Talking Stick	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย</p> <p>ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p> <p>เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1)</p> <p>กิจกรรมพลังคำพูด</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม</p> <p>เทปเพลงบรรเลง</p> <p>ปากกาหรือดินสอ</p> <p>เครื่องเล่นซีดี</p>	<p>สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง ความเชื่อถือไว้วางใจ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนเองด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า	กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)	แผ่นซีดี คลิปวิดีโอ เพลง ศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมกรรมการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนเองด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่	กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)	ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ	ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การเคารพให้เกียรติ

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>บรรยากาศการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้อย่างมีสติ และมีสมาธิในการรับรู้ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยให้คลื่นสมองต่ำ</p>	<p>1. การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นขั้นตอนการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการทำให้คลื่นสมองต่ำหรือการทำให้สมองเข้าสู่คลื่นอัลฟาที่มีความถี่ของคลื่นสมองอยู่ระหว่าง 8-13 รอบต่อวินาที ซึ่งจะช่วยให้มีภาวะความสงบทางจิตใจหรือเกิดความผ่อนคลาย จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้น พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ</p>	<p>การทำสมาธิ (ใบกิจกรรมที่ 1) การทำโยคะท่าต่างๆ (ใบกิจกรรมที่ 2) การเดินรำเกาศิกิ (ใบกิจกรรมที่ 3) เข้าสู่ภาวะคลื่นสมองต่ำหรือภาวะกึ่งหลับกึ่งตื่น (ใบกิจกรรมที่ 4)</p>	<p>แผ่นซีดีเพลง คอมพิวเตอร์ แผ่นรองปูนอน</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรม สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้องจากการสุ่มให้ออกมาปฏิบัติและการประเมินตนเองหลังการเรียนรู้ประจำวัน</p>
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน การสื่อสารประสบการณ์เฉพาะตนให้กับผู้อื่นสามารถรับรู้ และเข้าใจได้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเองของบุคคลและผู้อื่น</p>	<p>2. การรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เป็นขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ประทับใจ ด้านการเคารพให้เกียรติของผู้เรียนหรือสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงเรื่องเล่าหรือกิจกรรมที่เป็นกรณีศึกษาเข้าสู่ประสบการณ์การเรียนรู้</p>	<p>กิจกรรมเรื่องเล่าเคล้าประสบการณ์ (ใบกิจกรรมที่ 20-1)</p>	<p>ใบงานกิจกรรมการเคารพให้เกียรติ กระดาษ A4 ดินสอหรือปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การเคารพให้เกียรติ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ</p>	<p>3. การวิเคราะห์ตนเอง เป็นขั้นตอนการสำรวจวิเคราะห์ตนเองตามความเข้าใจของตนจากการสังเกตตนเองในประสบการณ์นั้นๆ</p>	<p>กิจกรรมฉันเป็นใคร (ใบกิจกรรมที่ 9)</p>	<p>กระดาษA4 ปากกา</p>	<p>ผู้เรียนสามารถระบุและพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง</p>
<p>การสะท้อนความคิด การตีความหรือแปลความหมายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย หรือในกรณีของการสะท้อนความคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการพิจารณา นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์</p>	<p>4. การเปิดใจสะท้อนความคิด เป็นขั้นตอนการคิดทบทวน พิจารณาอย่างใคร่ครวญในประสบการณ์ของผู้เรียนตามกรอบความคิดและการให้ความหมายของประสบการณ์นั้นตามมุมมองของผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมกระจกวิเศษ (ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	<p>กระดาษบันทึกข้อความ ปากกา</p>	<p>ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง</p>

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การเคารพให้เกียรติ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
<p>การเสวนากลุ่ม</p> <p>การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เสริมกำลังใจให้กัน ได้จุดประกายความคิดให้กันและกัน ต่อยอดความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>5.การเสวนาเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p> <p>เป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเพื่อเปลี่ยนมุมมองใหม่</p>	<p>กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 10)</p>	Talking Stick	ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง
<p>การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย</p> <p>ในสภาวะที่ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ของตนเองได้ดี</p>	<p>6.การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง</p> <p>เป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายหรือบทบาทใหม่ของการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมดีขึ้น โดยการจินตนาการหรือสร้างภาพในอนาคตในด้านบวก</p>	<p>กิจกรรมการกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (ใบกิจกรรมที่ 21-1)</p> <p>กิจกรรมพลังคำพูด</p> <p>(ใบกิจกรรมที่ 22)</p>	<p>ใบงานกิจกรรม</p> <p>เทปเพลงบรรเลง</p> <p>ปากกาหรือดินสอ</p> <p>เครื่องเล่นซีดี</p>	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ
เรื่อง การเคารพให้เกียรติ (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้	ขั้นตอนการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ	การประเมินผล
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	7. การสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งอย่างแรงกล้าในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดีและทำดีกว่า	กิจกรรมพลังแห่งศรัทธา (ใบกิจกรรมที่ 23)	แผ่นซีดีคลิป์วิดีโอ เพลง ศรัทธา เครื่องเล่นซีดี เข็มกลัด HAPPY NURSE	สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในขณะที่ทำกิจกรรมและพฤติกรรมที่แสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจในตนเองเป็นการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงงานของตนด้วยการใช้แรงขับจากภายในตนเองเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	8. การปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย การฝึกฝนและปฏิบัติตามบทบาทใหม่หรือแนวทางที่ตนเองกำหนดไว้ หรือการฝึกฝนปฏิบัติโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน อย่างน้อย 21 วัน โดยเฉพาะใน 7 วันแรกของการเริ่มต้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในนิสัยใหม่	กิจกรรมการรายงานตนเอง: การสร้างนิสัย (ใบกิจกรรมที่ 24)	ใบรายงานตนเอง 21 วัน ใบประเมินการฝึกฝนปฏิบัติ 21 วัน ปากกา ดินสอ	ผู้เรียนสามารถระบุอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ตนเองเกิดการตระหนักรู้ในตนเองได้พร้อมกับเต็มใจที่จะพัฒนาหรือแก้ไขอารมณ์หรือพฤติกรรมดังกล่าวในแนวทางที่ดีขึ้น

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง
อารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

แบบสอบถามพยาบาลวิชาชีพ

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพและความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ
พยาบาลวิชาชีพ

ส่วนที่ 3. ความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง
จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ส่วนที่ 4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ส่วนที่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าคำตอบที่ตรงกับท่านมากที่สุด หรือเติม
ข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ ปี

3. สถานภาพ โสด สมรส หย่า/แยกกันอยู่ หม้าย

4. ระดับการศึกษา

ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก อื่นๆ ระบุ

5. จำนวนบุคคลในครอบครัว รวมทั้งท่าน มีจำนวน คน

6. ประสบการณ์การทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพ เป็นเวลาปี

ปัจจุบัน ท่านเป็นพยาบาลวิชาชีพ แผนก.....

โรงพยาบาล

ส่วนที่ 2. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องระดับคะแนนความคิดเห็นที่เหมาะสมตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด โดยคำตอบจะมี 5 ตัวเลือก คือ

5	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>มากที่สุด</u>
4	เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>มาก</u>
3	ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>ปานกลาง</u>
2	ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>น้อย</u>
1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>น้อยที่สุด</u>

ข้อความ	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์					
1. อารมณ์ มีพื้นฐานมาจากความคิด และความเชื่อต่อสิ่งนั้นๆ					
2. สถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามคาดหวัง ก่อให้เกิดอารมณ์ทางลบ					
3. เมื่อมีอารมณ์โกรธ ข้าพเจ้าจะรู้ตัวว่าโกรธแล้ว และสามารถจัดการกับอารมณ์โกรธได้					
4. วิธีการปรับอารมณ์ในขณะที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น คือ การคิดบวก					
5. พฤติกรรมการบริการที่ดีนั้นจะต้องมีพื้นฐานความเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่นด้วย					
6. ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ					

ข้อความ	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์					
7. ข้าพเจ้าเชื่อว่าพฤติกรรมบริการที่ดีมีพื้นฐานมาจาก ความเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์สูง					
8. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การเป็นผู้ฟังที่ดีจะทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจผู้อื่น มากขึ้น					
9. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การมองโลกในด้านบวกจะช่วยส่งเสริมให้ ข้าพเจ้าจัดการกับอารมณ์ตนเองได้					
10. ข้าพเจ้าเชื่อว่า ผู้ที่ไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ตนเองได้ มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความเครียดหรือวิตกกังวลสูง					
11. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทาง อารมณ์จะทำให้ข้าพเจ้ามีความสุข					
พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ การตระหนักรู้ในตนเอง					
12. ข้าพเจ้ารับรู้ได้ทันทีที่เกิดอะไรขึ้นกับตนเองในเวลา ที่ข้าพเจ้าโกรธ หรือไม่สบายใจ					
13. ข้าพเจ้ารับฟัง และไม่แสดงอาการโต้ตอบ เมื่อต้องเผชิญ กับผู้ป่วยที่มาตะโกนต่อว่าข้าพเจ้า					
14. ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับความกดดัน ข้าพเจ้าก็ยัง ใจเย็นและยิ้มรับได้					
15. ข้าพเจ้ารู้สึกโกรธและหงุดหงิดทุกครั้ง ที่ถูกหัวหน้าตำหนิ การทำงานของข้าพเจ้า					

ข้อความ	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
16. ข้าพเจ้าพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาทาง อารมณ์ โดยไม่คิดเอาเอง					
การจัดการกับอารมณ์ตนเอง					
17. ข้าพเจ้ามักวิตกกังวลกับเรื่องที่ยังมาไม่ถึง					
18. เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องที่ทำให้เครียด ข้าพเจ้ามักจะ ปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนานได้					
19. เมื่อข้าพเจ้าทำผิด ข้าพเจ้าสามารถกล่าวคำ “ขอโทษ” ผู้อื่นได้					
20. เมื่อถูกหัวหน้างานตำหนิ ข้าพเจ้ามักจะรับฟังและ ทบทวนเพื่อแก้ไข					
การจงใจในตนเอง					
21. ข้าพเจ้าอดทนรอคอย เพื่อเป้าหมายที่สำคัญกว่าได้					
22. ข้าพเจ้ามีความพยายามที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาการ ทำงานให้ได้มาตรฐานที่ดี					
23. ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นที่จะเป็นคนอารมณ์ดี เมื่อเวลาที่ ต้องให้บริการพยาบาลผู้ป่วยทุกครั้ง					
24. ทุกครั้งที่ข้าพเจ้าขึ้นเวรกับเพื่อนร่วมงานที่ชอบเอาเปรียบ ข้าพเจ้าจะไม่อยากทำงานด้วย					
การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น					
25. ข้าพเจ้าเข้าใจความทุกข์/ปัญหาและความวิตกกังวลของ ผู้อื่น					

ข้อความ	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
26. พฤติกรรมการแสดงออกของผู้ป่วย ย่อมมีเหตุผลที่มาที่ไป และข้าพเจ้าสามารถยอมรับได้					
27. แม้จะมีภาระที่ต้องทำ ข้าพเจ้าสามารถปลีกเวลามารับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ					
28. ข้าพเจ้ารับรู้ได้ว่า ทุกครั้งที่ให้กำลังใจและสัมผัสกับผู้ป่วย ผู้ป่วยจะมีความปีติสุข					
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น					
29. ข้าพเจ้าสามารถเป็นผู้เริ่มทักทายหรือทำความทำความรู้จักผู้อื่นได้ก่อน					
30. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่ต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือไม่ คุ้นเคย					
31. ข้าพเจ้ามีปัญหาในการแสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ร่วมงานในการประชุมทุกครั้ง					
32. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลและความต้องการของ ข้าพเจ้าให้ผู้อื่นรับรู้ได้					
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ					
33. การเปิดเผยความลับของผู้ป่วยเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตาม หลักจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่การพยาบาล					
34. การพูดปลอบโยน ให้กำลังใจผู้ป่วย จะทำให้ผู้ป่วยรู้สึก อบอุ่นใจและผ่อนคลายจากความวิตกกังวล					
35. การเคารพในศักดิ์ศรีและการให้เกียรติผู้ป่วยเป็นสิ่ง สำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติกรพยาบาล					

ข้อความ	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
36. การคำนึงถึงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ป่วยในทุกขณะของการปฏิบัติการพยาบาลเป็นคุณลักษณะของผู้มีความฉลาดทางจริยธรรมสูง					
ทัศนคติเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ					
37. ข้าพเจ้าเชื่อว่า เมื่อข้าพเจ้าบอกความจริงกับผู้ป่วยและญาติ จะทำให้ผู้ป่วยเชื่อถือนและไว้วางใจในตัวข้าพเจ้า					
38. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การเคารพให้เกียรติผู้ป่วยจะช่วยทำให้ผู้ป่วยรู้สึกดีต่อตนเองและให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล					
39. ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่า ผู้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางจริยธรรมสูงตามไปด้วย					
40. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมจะทำให้ข้าพเจ้าเป็นพยาบาลที่ดี					
พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมหรับพยาบาลวิชาชีพ					
ความเอื้ออาทร					
41. ข้าพเจ้ายินดีที่จะให้การดูแลผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน					
42. การทะเลาะหรือหายจากความเจ็บป่วยจากโรคที่เป็นอยู่ของผู้ป่วย คือเป้าหมายในการปฏิบัติงานพยาบาลของข้าพเจ้า					
43. ข้าพเจ้ามีวิธีการในการสนับสนุนให้ผู้ป่วยมีกำลังใจในการต่อสู้กับความเจ็บป่วย					

ข้อความ	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
44.ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ช่วยเหลือและให้บริการพยาบาลแก่ผู้เจ็บป่วยแม้ว่าต้องทนกับงานหนักในการดูแลผู้ป่วย					
45.ข้าพเจ้าให้การพยาบาลและคำแนะนำในการดูแลผู้ป่วยอย่างดีที่สุด เพื่อให้ผู้ป่วยหายจากโรค					
ความเห็นอกเห็นใจ					
46. ข้าพเจ้ายินดีขึ้นเวรปฏิบัติหน้าที่แทนเพื่อน เมื่อเพื่อนมีภารกิจที่จำเป็น					
47. ข้าพเจ้ารับรู้อารมณ์ของญาติ เมื่อผู้ป่วยอยู่ในภาวะวิกฤตและพยายามหาทางช่วยเหลือ					
48. ข้าพเจ้าเข้าใจและใส่ใจในปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้ป่วยอยู่เสมอ					
49. ข้าพเจ้าไม่ลังเลใจที่จะให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย แม้ว่าผู้ป่วยจะเป็นโรคติดต่อ					
50.พฤติกรรมสุขภาพบางอย่างไม่ถูกต้อง เช่น รับประทานยาชุด สูบบุหรี่ ข้าพเจ้ายอมรับได้ เพราะผู้ป่วยย่อมมีเหตุผล ในการมีพฤติกรรมแบบนั้น					
ความเชื่อถือและไว้วางใจ					
51. ข้าพเจ้ามักแจ้งให้ญาติผู้ป่วยทราบถึงโรคร้ายแรงที่ผู้ป่วยเป็นอยู่ โดยไม่ได้ขออนุญาตผู้ป่วย					
52.ข้าพเจ้าเขียนบันทึกการพยาบาลตามความเป็นจริงทุกครั้ง					

ข้อความ	ระดับคะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
53. ข้าพเจ้าปกป้องความลับของผู้ป่วยไว้เสมือนความลับของข้าพเจ้า					
54. การบอกความจริงแก่ผู้ป่วย ต้องมีข้อมูลเพียงพอบนพื้นฐานความเอื้ออาทรและความซื่อสัตย์ในอาชีพ					
55. ข้าพเจ้ามั่นใจว่า คำแนะนำในการดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วยที่ข้าพเจ้าได้แนะนำไปถูกต้องเหมาะสม					
การเคารพให้เกียรติ					
56. ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะตรวจสอบ หรือถามข้อสงสัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของตนและการบริการที่ควรได้รับ					
57. ข้าพเจ้าให้การดูแลผู้รับบริการอย่างทั่วถึง ไม่เอาเปรียบเบียดเบียนผู้อื่น					
58. ข้าพเจ้าเรียกผู้ป่วย โดยใช้คำนำหน้าชื่อว่า “คุณ” หรือ “ท่าน” ตามความเหมาะสม					
59. ข้าพเจ้าบอกให้ผู้ป่วยทราบก่อนทุกครั้งที่จะให้การพยาบาล					
60. ข้าพเจ้าอธิบายให้ญาติทราบถึงขั้นตอนการรักษาผู้ป่วยทุกครั้ง					

ส่วนที่ 3 ความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

1. ท่านต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพหรือไม่

ต้องการเรียนรู้

เหตุผล

.....

ไม่ต้องการเรียนรู้

เหตุผล

.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณค่ะ
วรรณภา บุญประเสริฐ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้รับบริการ

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ผู้รับบริการ(ผู้ป่วยหรือญาติ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางด้านอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง การสร้างแรงจูงใจในตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในการใช้กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีระบบว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ โดยยึดหลักเหตุผลจริยธรรมและจริยธรรมวิชาชีพพยาบาล ประกอบด้วย ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือและไว้วางใจ และการเคารพให้เกียรติ

1. ท่านคาดหวังว่า พยาบาลวิชาชีพที่ดี ควรมีคุณลักษณะอย่างไร
 - คุณลักษณะทางความฉลาดทางอารมณ์
 - คุณลักษณะทางความฉลาดทางจริยธรรม
2. ท่านคิดว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมข้างต้น ส่งผลกระทบต่อท่านหรือไม่ อย่างไร
 - ไปรบกวน

ขอขอบคุณค่ะ

วรรณณา บุญประเสริฐ

ผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้บริหารการพยาบาล

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และ
ความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ผู้บริหารการพยาบาล การพัฒนาคุณภาพ และฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการเพื่อนำไปเป็น ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทาง จริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางด้านอารมณ์ของพยาบาล วิชาชีพ ซึ่งมีองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ การตระหนักรู้ใน ตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตน การแรงจูงใจในตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และการจัดการ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในการใช้ กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีระบบว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ โดยยึดหลักเหตุผลจริยธรรมและ จริยธรรมวิชาชีพพยาบาล ประกอบด้วย ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจ และการเคารพให้เกียรติ

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่า ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมมีความสำคัญต่อการ ปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพอย่างไร

ความฉลาดทางอารมณ์

.....

.....

.....

ความฉลาดทางจริยธรรม

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า ปัญหาหรือข้อร้องเรียนที่มีสาเหตุมาจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพได้แก่อะไรบ้าง

ปัญหาจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์

.....

.....

.....

ปัญหาจากการขาดความฉลาดทางจริยธรรม

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่า ปัญหาที่เกิดจากการขาดความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการ ต่อพยาบาลวิชาชีพทั้งทางด้านสุขภาพ ครอบครัว หน้าที่การงานของพยาบาลวิชาชีพเอง และต่อองค์กรหรือโรงพยาบาลของท่านอย่างไร

ต่อตนเอง

.....

.....

ต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ

.....

.....

ต่อครอบครัว

.....

.....

ต่อหน้าที่การงานหรือผู้ร่วมงาน

.....

.....

ต่อองค์กร/องค์กรวิชาชีพ

.....

.....

4. ท่านคิดว่า พยาบาลวิชาชีพควรพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับพยาบาลวิชาชีพในอนาคตประกอบได้บ้าง

○ ความฉลาดทางอารมณ์

.....

○ ความฉลาดทางจริยธรรม

.....

5. ท่านคิดว่า รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ควรมีลักษณะอย่างไร

(ให้ท่านระบุตัวเลขเรียงตามความสำคัญมากที่สุด จาก 1 – 6)

- การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการอ่านหนังสือ
- การเรียนรู้จากการฟังบรรยายจากวิทยากร
- การเรียนรู้จากตัวอย่างทางสังคมหรือบุคคลตัวอย่าง
- การเรียนรู้จากการเสวนากลุ่มการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริง
- การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง
- อื่นๆ โปรดระบุ

6. ท่านคิดว่า ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ควรเป็นระยะเวลาเท่าใด

.....

7. ท่านคิดว่า ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ควรเป็นช่วงเวลาใด

.....

8. ท่านคิดว่า ความความสม่ำเสมอหรือความต่อเนื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมถาวร ควรเป็นระยะเวลาเท่าใด

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ขอขอบคุณค่ะ
 วรรณภา บุญประเสริฐ

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

แบบสอบถามพยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่าง

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองรูปแบบการเรียนรู้

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ปัจจัย หมายถึง เหตุที่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้

เงื่อนไข หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้

รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง โครงสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของลักษณะของการเรียนรู้ตามหลักการหรือแนวคิดทางการศึกษาแนวคิดเดียวหรือมากกว่า สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือขั้นตอนกระบวนการกิจกรรมในระบบ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการจัดการศึกษาหรือประสบการณ์ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆในสังคม จัดขึ้นตามความเหมาะสมตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางด้านอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ตน การจูงใจในตนเอง การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในการใช้กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีระบบว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ โดยยึดหลักเหตุผลจริยธรรมและจริยธรรมวิชาชีพพยาบาล ประกอบด้วย ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อถือไว้วางใจ และการเคารพให้เกียรติ

ข้อคำถาม

1. ท่านคิดว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพไปใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรให้บริการของพยาบาลวิชาชีพนั้น ควรประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง

- นโยบายผู้บริหารองค์กร
- มาตรฐานด้านพฤติกรรมกรบริการสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่องค์กรพยาบาลกำหนด
- แผนงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- ความต้องการในการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ
- ข้อร้องเรียนจากผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการ
- อื่นๆ โปรดระบุ

2. ท่านคิดว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรให้บริการของพยาบาลวิชาชีพนั้น ควรต้องคำนึงถึงเรื่องอะไรบ้าง

- ความต้องการและความมุ่งมั่นที่แท้จริงของผู้เรียน
- กระบวนการในการจัดกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้
- บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น สถานที่ จำนวนสมาชิกกลุ่ม
- กระบวนการหรือวิทยากรผู้นำกลุ่ม
- ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้
- อื่นๆ โปรดระบุ

3. ท่านคิดว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีเรื่องอะไรบ้าง

- ด้านผู้เรียน
 - ประสิทธิภาพของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

.....

- ความพร้อมหรือความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

- ด้านกระบวนการเรียนรู้

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

- ด้านผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้นำกลุ่ม

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

- ด้านสถานที่

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

- ด้านระยะเวลาในการเรียนรู้

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

ด้านอื่นๆ โปรดระบุ

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

4.ท่านคิดว่า แรงจูงใจส่วนตนในการนำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางจริยธรรมนี้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ควรประกอบด้วยด้านใดบ้าง

.....

5.ท่านคิดว่า สิ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมหรือการสร้างนิสัยที่ถาวร ควรประกอบด้วย ด้านใดบ้าง

.....

.....

ขอขอบคุณ ในทุกความคิดเห็น เพื่อนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปค่ะ

วรรณภา บุญประเสริฐ

ผู้วิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง
อารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้
นอกระบบโรงเรียนในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ
พยาบาลวิชาชีพ โดยสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพหลังการทดลองใช้รูปแบบการ
เรียนรู้

โปรดโดยทำเครื่องหมาย ลงในช่องคะแนนระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็น
ของท่านมากที่สุด โดยคำตอบจะมี 5 ตัวเลือก คือ

5	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>มากที่สุด</u>
4	เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>มาก</u>
3	ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>ปานกลาง</u>
2	ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>น้อย</u>
1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ผู้ตอบมีความคิดเห็นในระดับ <u>น้อยที่สุด</u>

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ท่านทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้					
2. ท่านสามารถสรุปประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งได้					
3. ท่านมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้					
4. ท่านมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของท่านในกลุ่ม					
5. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้มีความเหมาะสม					
6. ประสิทธิภาพของเพื่อนในกลุ่มมีความเหมาะสมและสอดคล้อง					
7. ความร่วมมือภายในกลุ่มมีความเหมาะสม					
8. สถานที่จัดมีความเหมาะสม					
9. ความเหมาะสมของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้					
10. ระยะเวลาที่มีความเหมาะสม					
ขั้นตอนการเรียนรู้					
11. ขั้นตอนการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ มีความเหมาะสม					
12. ขั้นตอนการรับรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความเหมาะสม					
13. ขั้นตอนการการศึกษาวิเคราะห์ตนเองมีความเหมาะสม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
14. ขั้นตอนการการเปิดใจสะท้อนความคิดมีความเหมาะสม					
15. ขั้นตอนการเสวนากลุ่มมีความเหมาะสม					
16. ขั้นตอนการกำหนดภาพพจน์ที่ดีของตนเอง มีความเหมาะสม					
17. ขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจในการนำไปใช้ มีความเหมาะสม					
18. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ไปปฏิบัติและฝึกฝนจนเป็นนิสัยได้					
ภาพรวมของรูปแบบการเรียนรู้					
19. ท่านมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้					
20. ท่านคิดว่า ท่านจะนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำรูปแบบไปใช้

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณค่ะ
วรรณภา บุญประเสริฐ

แบบประเมินตนเอง

**การฝึกฝนปฏิบัติตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และ
ความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับกิจกรรมการฝึกฝนปฏิบัติตามรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ท่านปฏิบัติจริง

- ทุกครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติทุกวัน 21 วัน
 บ่อยครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติประมาณ 15 -20 วัน
 ทำบ้าง หมายถึง ท่านปฏิบัติประมาณ 8 -14 วัน
 น้อยครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติประมาณ 1 -7 วัน
 ไม่ได้ทำ หมายถึง ท่านไม่ได้ปฏิบัติเลยทั้ง 21 วัน

ประเด็น	การปฏิบัติ				
	ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	ทำ บ้าง	น้อย ครั้ง	ไม่ได้ ทำ
1. การฝึกสมาธิ					
2. การฝึกโยคะ					
3. การเดินรำเกาศิกิ					
4. การผ่อนคลายเพื่อให้เกิดภาวะการรับรู้ด้วยเสียงเพลง					
5. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน					
6. การวิเคราะห์พฤติกรรมตนเอง					
7. การสะท้อนความคิดหรือพิจารณาอย่างใคร่ครวญ					
8. การเสวนาอย่างมีเหตุผลกับเพื่อน					
9. การกำหนดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง					
10. การสร้างแรงจูงใจของตนเองในการใช้					
11. การฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำๆจนเป็นนิสัย					

หมายเหตุ

.....

.....

ผู้ประเมิน

ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ขนาด ประชากร	ขนาดตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน					
	±1%	±2%	±3%	±4%	±5%	±10%
500	-	-	-	-	222	83
1,000	-	-	-	385	286	91
1,500	-	-	638	441	361	94
2,000	-	-	718	476	333	95
2,500	-	1,250	769	500	345	96
3,000	-	1,364	811	517	353	97
3,500	-	1,458	843	530	359	97
4,000	-	1,538	870	541	364	98
4,500	-	1,607	891	549	367	98
5,000	-	1,667	909	556	370	98
6,000	-	1,765	938	566	375	98
7,000	-	1,842	959	574	378	99
8,000	-	1,905	976	580	381	99
9,000	-	1,957	989	584	383	99
10,000	5,000	2,000	1,000	588	385	99
15,000	6,000	2,143	1,034	600	390	99
20,000	6,667	2,222	1,053	606	392	100
25,000	7,143	2,273	1,064	610	394	100
50,000	8,333	2,381	1,087	617	397	100
100,000	9,091	2,439	1,099	621	398	100
> 100,000	10,000	2,500	1,111	625	400	100

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

วรรณดา บุญประเสริฐ (ลีลาอัมพรสิน) เกิดวันที่ 7 ธันวาคม 2512 จังหวัดเพชรบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต จากวิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ ในปีการศึกษา 2535 ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ (ฝ่ายจิต) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2540 โดยทำวิทยานิพนธ์ เรื่องปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดของผู้ให้บริการปรึกษาทางโทรศัพท์ ในโรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และเข้ารับการศึกษาต่อปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550